

STAROEGYPTSKÉ ČARODĚJNICTVÍ

František Lexa

Díl I. - POJEDNÁNÍ

Předmluva k novému vydání

Znovu vydávanou prací akademika Františka Lexy (1876 - 1960) má český čtenář příležitost se opět po dlouhé době seznámit se základním dílem o staroegyptské magii (Lexa používal důsledně termín čarodějnictví), na základě dochovaných především textových, ale i hmotných pramenů.

František Lexa byl přitahován k staroegyptskému náboženství a magii svým dlouhodobým zájmem o psychologii, zejména o psychologii náboženství. Při svých studiích vycházel především ze samostatného studia náboženských textů. Již jeho první překlady staroegyptské literatury se týkaly náboženských představ o posmrtném životě a mýtů spojených se slunečním bohem Reem. významnější překlady potom představovalo kritické vydání pařížské démotické knihy mrtvých. Po práci "O poměru ducha, duše a těla u Egyptanů staré říše", přednesené jako habilitační přednáška v r. 1919, představuje jeho první velkou soubornou práci o egyptském náboženství dvousvazková "Náboženská literatura staroegyptská" vydaná v letech 1920-21. V prvním díle této práce pojednává obecně o staroegyptském náboženství a náboženské literatuře. Velkou pozornost věnuje i jednomu z pilířů staroegyptského náboženství, a to úsilí Egyptanů zajistit si důstojnou posmrtnou existenci na Onom světě. V druhém díle potom předkládá čtenáři překlady základních písemných pramenů k staroegyptskému náboženství.

"Staroegyptské čarodějnictví" vyšlo česky poprvé r. 1923. Je rozděleno opět na dvě části. První je věnována jak obecným tak konkrétním rysům staroegyptské magie. Po úvodu věnovaném účelu magie a její definici, následuje pojednání o jejích základních účelech, čarovných prostředcích, poměru magie k náboženství, vědě, magie v době koptské a vztahu staroegyptské a řecké magie. Ve druhé části jsou překlady magických a s magií souvisejících textů. Lexa k magii přistupoval především z pozice odborníka na démotštinu (poslední jazykovou fázi jazyka starých Egyptanů).

Proto ve svém výkladu pracuje zejména s texty z prvního tisíciletí př. Kr. Z tohoto období navíc pochází největší množství magické literatury. Naopak mezi nejstarší texty je možno zařadit tzv. Texty pyramid psané na zdech podzemních prostor pyramid panovníků z konce Staré říše. Tyto texty mimo jiné

obsahovaly říkadla, která měla zemřelému panovníkovi zajistit bezpečnou cestu na Onen svět a nakonec jeho připojení k bohům.

Na Texty pyramid od Prvního přechodného období navázaly tzv. Texty rakví, které svou tradicí vycházely z Textů pyramid, byly ale psány na rakvích soukromých, i když vysoce postavených osobností. V 17. stol. př. Kr. se objevují v královských hrobkách nejstarší verze tzv. Knih mrtvých. Psané na papyru se později stávají standardní výbavou hrobek i soukromých osob. Byly dokonce vyráběny pro trh s vynechaným jménem pro svého vlastníka, které bylo doplněno až v okamžiku jejího zakoupení. Knihy mrtvých se obsahově soustředily na vylíčení cesty zemřelého podsvětím do Usirovy říše mrtvých a popisují nástrahy čekající na duši zemřelého i způsoby jejich překonání. Kromě magických říkadel obsahují jak Texty pyramid, tak Texty rakví a Knihy mrtvých četná mytologická líčení, která vyprávějí o vzniku světa, jednotlivých božstvech a pasáže z mýtů Usirovského cyklu. Je tedy zcela jednoznačně vidět, že mýtus, náboženství a magie hrály v Egyptě komplementární roli a snaha o jejich vzájemné oddělení je předem odsouzena k neúspěchu. Tato svázanost je velice dobře patrná i v Lexou vybraných překladech v druhé části této publikace. Mezi mladší texty patří např. Leidenský papyrus, který vedle kouzelných říkadel obsahuje i administrativní zprávy a záznamy. Magie tedy byla pouze součástí znalostí písarské rodiny, které tento papyrus kdysi patřil. Tento příklad rovněž ilustruje, jak organicky byla magie v Egyptě spjata s každodenním životem člověka.

Již bylo zmíněno, že ve starém Egyptě byly náboženství a magie nerozdělitelně spjaty. Jejich základním společným rysem byla víra v stvořitelenskou sílu slova a obrazu. Magie byla v Egyptě označována jako *heka*. Před vznikem světa existoval pouze praoceán *Nun*, z kterého se posléze vynořil prvotní pahorek, na kterém se mohl usadit duch stvořitele a vzít na sebe hmotnou podobu boha Ptaha, který svou myšlenkou a slovem stvořil první bohy. *Heka* bylo potom silou, která mu umožnila stvořit celý svět bohů a lidí. Toto a podobná pojetí počátku světa jsou společná vesměs všem kulturám starověkého Předního východu a přešla i do Starého a Nového zákona. Připomeňme si jen stav před stvořením světa: “Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůňí byla tma. Ale nad vodami vznášel se duch Boží. “ (Gen 1,1) a nebo okamžik stvoření:”Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, ... Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic .. “ (Jan 1,1).

Další příčinou těsného sepjetí náboženství a magie, pokud odhlédneme od magie černé, byla jejich spjatost s texty a jejich znalostí. Proto také byla velká část kněží zároveň i znalci magie. Tomuto vývoji napomáhala jistě i skutečnost, že kněží byli za své služby náležitě placeni. Počátky magie sahají ve starověkém Egyptě již do 4. tisíciletí př. Kr. To dokládají především různé drobné amulety, kterými byli vybavováni zemřelí pro svou poslední cestu na Onen svět, kde číhala mnohá nebezpečí, která bylo třeba zvládnout právě s pomocí magických sil. Mezi náboženstvím a magií je ale třeba na druhé straně i dobře rozlišovat. Zatímco modlitba představuje prosbu, kouzelné říkadlo je spíše prostředek donucovací. Říkadlo působí na přírodní síly, démony a dokonce i na jednotlivá božstva. Zatímco modlíci může pouze doufat ve vyslyšení své modlitby, znalec magie splnění svých přání přímo vyžaduje. K důležitým premisám magie patří i víra, že předměty jako např. amulety obsahují mocné síly.

Lexova práce o staroegyptské magii se setkala ve své době s velkým úspěchem a v roce 1925 byla v podstatně rozšířené podobě přeložena do francouzštiny a je dodnes citována v odborných pracích zabývajících se tímto tématem. Staroegyptské čarodějnictví, přesto že by si již zasluhovalo odborné

revize především pokud se týká obecných úvodních partií, je dodnes aktuální právě pro přístupnost a nezaujatost s jakou nám líčí svět magie a náboženství starých Egyptanů.

Miroslav Bárta
Český egyptologický ústav, UK, Praha

Předmluva autorova

Při prvním studiu démotického čarodějnického papyru londýnského a leidského mě překvapily četné shody čarovných prostředků a říkadel egyptských s čarovnými prostředky a říkadly českými, jež jsem znal z „Českého Lidu“. Hodlal jsem již tehdy vyšetřit příčiny těchto shod, ale gramatické studie démotické řeči zaujaly mě tak, že jsem tuto práci odložil na pozdější dobu.

Při svých studiích náboženské literatury staroegyptské jsem byl nucen zpracovat také mnoho staroegyptských textů čarodějnických a zabývat se mnoha otázkami úzce souvisejícími s čarodějnictvím, jejichž rozřešením se mi podařilo osvětlit některé jevy egyptského čarodějnictví a najít si metodu k jeho soustavnému prostudování.

Když mé studie gramatiky démotického jazyka pokročily tak daleko, že jsem mohl začít se soustavnými výklady gramatiky démotické řeči ve svých univerzitních přednáškách, doplnil jsem si dosud sebraný materiál pro staroegyptské čarodějnictví, prostudoval jsem také koptské čarodějnictví a přednášel jsem o egyptském čarodějnictví v letním semestru r. 1992 na filozofické fakultě.

Tehdy jsem se ještě nevzdal svého původního úmyslu. Navštívil jsem proto prof. Dr. Č. Zírta s žádostí o radu, a on mi laskavě udal literaturu a prameny pro studium českého čarodějnictví.

Již po několikadenním pročítání a excerpování této literatury jsem shledal, že by má práce nebyla tak snadná, jak jsem si představoval, a když jsem po šesti nedělích shledal, že by mi nestačil ani celý rok na seznámení s touto literaturou, a že bych se velice zdržel ve svých odborných studiích, kdybych setrval na svém původním úmyslu, upustil jsem od něho. Omezil jsem se jen na vylíčení staroegyptského čarodějnictví a obraz jsem doplnil několika ukázkami řeckých čarodějnických textů, pocházejících z Egypta.

Pro název knihy jsem měl volbu mezi třemi slovy: magie, čarodějnictví a kouzelnictví. Cizího slova magie jsem nechtěl užít. Proti slovu kouzelnictví, jehož se nyní velice zhusta užívá, jsem měl odpor, protože mi vždy připadalo, že představa kouzelnictví zahrnuje v sobě představu podvodu nebo klamu, jak je tomu v obecné mluvě. Ženy, které čarovaly, nazývaly se vždy „čarodějnice“, nikdy „kouzelnice“. Eskamotér se nazývá „kouzelník“, nikdy „čarodějník“.

Tento rozdílný význam měla slova „čarodějník“ a „kouzelník“ již od pradávna. Matěj Konečný (1) ve svých knihách: „Kniha o povinnostech křesťanských“ (ve vydání z r. 1612 str. 95 a násl.) a „Theatrum divinum, to jest divadlo Boží anjelům i lidem žádostivé“ (ve vydání z roku 1616 str. 149-157) komentuje příkaz: „Nebude nalezen v tobě ani věštec, ani planetník, ani čarodějník: ani kouzelník, ani losník, ani zaklínač, ani hadač, ani černokněžník“. V tomto komentáři praví:

III. „Čarodějníci, kteříž d'ábla v mnohých jeho nešlechetných skutcích za služebníky se vydávají proti lidem k zámutku i škodě jejich. A ti jistých figur, charakterů, okršlků, čar (odkudž čarodějnictví slove), slov i z písma svatého vzatých nevázně i jiných pověrných a d'áblem vymyšlených žehnaní rozličných užívají pověrně neb pro vyzvědění věcí tajných neb pro užitek nějaký tělesný čarodějníka, nebo pro uškození jiným na zdraví, na dobytku a jiných věcech, tajných i zjevných, až i při manželství lidí některých, zvláště manželů nových.

IV. Kouzelníci jsou, kteříž obzvláště zrak lidský mámí, tak že se zdá hledícím i přítomným, že se ty i jiné divné, k víře nepodobné a nemožné věci dějí, což jen chtějí ti nástroje d'áblovi, avšak šalba, oklamání a mámení lidí zprosta bývá, slovou taková kejklíři.“

Proto jsem volil pro svou knihu název „Čarodějnictví“.

Nakonec vřele děkuji panu Dr. Jaroslavu Černému za laskavé provedení úmorné korektury, které věnoval mnoho svého času, vzácného každému vědeckému pracovníku.

Na Král. Vinohradech dne 15. července 1923.

Dr. František Lexa

Úvod

H. Brugsch ve své knize „Die Aegyptologie“ (Lipsko 1897) věnuje egyptskému čarodějnictví krátký odstavec na str. 77, v němž vykládá, že starověcí Egyptané po svých předcích zdělili pověrečné představy a strach před duchy a strašidly a představu, že se lze chránit před nimi čarovnými říkadly a amulety; že se zachovalo ve staroegyptské literatuře dostatek zbytků literatury čarodějnické, že i v staroegyptských knihách lékařských je psáno o čarodějných prostředcích léčebných, ale že všechny tyto zbytky staroegyptského čarodějnictví jsou pro vědu bezcenné, a že zachované čarodějnické texty mají pro vědu jen ten význam, že jí poskytují materiál pro studium písma a řeči.

Tento Brugschův názor o významu - vlastně bezvýznamnosti - čarodějnictví pro ocenění národní kultury je úplně chybný. Čarodějnictví bylo a dosud je složkou každé kultury, a kulturní dějiny evropského středověku a novověku až do nedávné doby nás poučují, že čarodějnictví může velice účinně působit na všechny ostatní složky kultury.

Čarovalo se vždy a všude a čaruje se i dnes u nás. Čaruje student, když si klade učebnici před spaním pod polštář, čaruje kněz kladoucí dvě svíce svázané křížem na krk věřícího v den sv. Ondřeje. Dosud se při bouři rozsvěcují hromničky, polykají se o velikonočních svátcích svěcené kočičky, hojně se užívá svěcené vody i k různým necírkevním účelům, nosí se ochranné amulety, jež své čarovné moci nabývají tím, že se kněz jimi dotýká zázračných (tj. čarovných) soch a obrazů svatých. Jak hledaným amuletem pro štěstí je provaz, na němž se oběsil člověk, je všeobecně známo.

Tyto jevy jsou nepatrné zbytky mohutné kulturní složky, která byla v plném květu ještě v osmnáctém století; v první polovici devatenáctého století čarodějnictví rychle ubývalo a v druhé polovici devatenáctého století rychle mizelo. Příčinou tohoto úbytku a mizení čarodějnictví je zevšeobecňování vzdělanosti. Čím nižší je národní kultura a čím menší je počet vzdělanců, tím rozsáhlejší je působnost

čarodějnictví; čím vyspělejší je národní kultura a čím větší je počet vzdělanců, tím omezenější je pole jeho působnosti. Ti, kdo dnes u nás čarují, si nejsou vědomi toho, že čarují, a vytkneme-li jim, že čarují, budou se ohrazovat proti tomu, že shora uvedené jejich počínání nazýváme čarodějnictvím.

Co je čarodějství? Správná odpověď na tuto otázku je velice důležitá, protože bez ní bychom se ocitli v nebezpečí, že zahrneme do čarodějství jevy, které do něho nepatří, nebo bez povšimnutí necháme jevy do čarodějství patřící, jak se přihodilo některým autorům, kteří psali o staroegyptském čarodějství.

Tak E. A. W. Budge ve své knize „Egyptian Magic“ (Londýn 1901) zařazuje do čarodějství rozřídění dnů na dobré a špatné a zmiňuje se tam také o astrologii; to jsou pověry, ale není to čarování. Této chybě se také neubráníl A. Wiedemann ve své knize: „Magie und Zauberei im altern Ägypten“. Budgeovi je také mumifikace čarováním a také všechny náboženské obřady prohlašuje za čarování, ale ani slovem se nezmiňuje o zařikáních nemocí a čarovných lécích, jichž se vyskytuje hojnost ve staroegyptských knihách lékařských. Erman v knize Die ägyptische Religion, 2. vyd., Berlín, 1909, píše, že staroegyptské náboženské obřady a modlitby při nich odříkávané nelze pokládat za čarování, zrovna tak jako nelze za ně pokládat obřady a modlitby dnešních církví (pozn. 5 na str. 57); varuje před neopatrným prohlašováním mnoha textů pyramid za čarovná říkadla (pozn. 31 na str. 106 a pozn. 106 na str. 116) a upírá čarovný účel reliéfům a obrazům na stěnách hrobek (pozn. 5 na str. 137-138).

Nikdo jistě nebude pokládat za správný názor Budgeův, že každý náboženský obřad staroegyptský byl čarováním, ale nelze také přijmout Ermanovo mínění, že žádný náboženský obřad není čarování, protože známe staroegyptské náboženské obřady, které vznikly z obřadů čarodějnických. Chceme-li poznat, který náboženský obřad je čarování a který není čarování, je nutné, abychom znali znaky, podle kterých čarování poznáme, a těch můžeme nabýt pouze z definice čarodějnictví.

Co je čarodějnictví? - Většina autorů pojednávajících o čarodějnictví všeobecně, nebo zvláště o čarodějnictví staroegyptském (1), neodpovídá na tuto otázku. Jiní autoři definují sice čarodějnictví, ale jejich definice nelze nazvat uspokojivými. Ad. Erman (2) píše: „Čarodějnictví je divoká odnož náboženství; člověk se snaží ovládat moci, jež řídí osudy lidské.“ Tato definice předpokládá, že je čarodějnictví mladší duševní výtvar člověka než náboženství, a tento předpoklad je jistě problematický, ne-li nesprávný.

A. Wiedemann (3) se snaží podat definici čarodějství z hlediska starověkých Egyptanů a praví: „Ze stanoviska egyptského je čarodějství vůdčí moc, která v podstatě řídí význačné vespolečné vztahy vyšších mocí a jejich vztahy k člověku. Uděluje působnost a moc nad lidmi, mrtvými a bohy. Pravým pánem světla je čarodějník, znalý čarovných říkadla, jemuž musí se všechno podřídit.“

Také tato definice neuspokojuje. Upravuje-li čarodějství poměr mezi vyššími bytostmi a člověkem, pak předpokládá víru ve vyšší bytosti, čili náboženství, jako definice Ermanova.

S. Freud (4) praví: „Čarodějství je návod, jak třeba si počínat, aby se člověk stal pánem duchů a duší a tím mohl ovládnout živou i neživou přírodu; je to tedy technika animismu.“ Animismus je antropomorfistický názor na svět, jenž je člověku vrozen právě tak, jako zoomorfistický názor na svět zvířatům (5). Protože tento názor primitivního člověka úplně ovládá tak, že se nedovede na své okolí

dívat jinak než antropomorficky, je podle Freuda každá lidská činnost čarováním, a je tedy tato definice čarodějnictví příliš široká.

Nezbývá tedy nic jiného než se pokusit o vytvoření vlastní definice čarodějství.

Nepřekvapuje nás, vyléčí-li lékař nemocného, stíženého rakovinou, tím, že operativně rakovinový nádor odstraní. Náš údiv také nevzbudí vyléčení dívky z nešťastné lásky sugescí, ale jistě by každý za čarování prohlásil pokus o odstranění rakovinového nádoru sugescí nebo pokus o vyléčení z nešťastné lásky operativním zákrokem. Vyléčení z nešťastné lásky a odstranění rakovinového nádoru jsou jevy přirozené. Také sugesce a lékařská operace jsou jevy, s nimiž se neustále v životě setkáváme. Čarovnost tedy není vlastnost ani činu ani jeho výsledku; nýbrž tkví v jejich spojení. Čin je příčina, jeho výsledek je účinek a jsou tedy spolu svázány zákonem příčinnosti. Nikdo nenazve čarováním čin, jenž je se svým výsledkem spojen zákonem příčinnosti, ale každý by nazval čarováním čin, jehož výsledek by odporoval zákonu příčinnosti.

K tomu přistupuje ještě jiný moment: Aztékům byly pušky Španělů, kteří vpadli do jejich říše, čarovnými nástroji, kdežto Španělům byly nástroji přirozenými. Zrovna tak obyvatelé, jejichž osadami projížděly první vlaky tažené parními stroji, pokládali je za stroje čarovné, poháněné pekelnými silami, kdežto vůdcům těchto strojů, kteří znali jejich sestavení a činnost, i obecnost v nich jedoucímu, které sice neznalo ani jejich sestavení, ani jejich činnosti, ale důvěřovalo autoritě inženýrů, byly stroji přirozenými. Jeví-li se tatáž činnost jedním čarováním, druhým přirozenou činností, je patrné, že názor o tom, je-li nějaký jev čarovný nebo přirozený, nezávisí na skutečném spojení jeho příčiny s následkem, nýbrž na představě, jakou má pozorovatel o tomto spojení. Jinými slovy: čarovnost jevu není jeho vlastností objektivní, nýbrž subjektivní. Tím si dovedeme vysvětlit, proč má rozšiřování vzdělanosti za následek úbytek a mizení čarodějství. Vzdělaný člověk vidí přirozené příčinné spojení tam, kde nevzdělaný člověk, neznaje příčinné spojitosti, vidí čáry; ale i nevzdělaný, má-li dostatek duševních schopností, a dostane-li se mu náležitého vysvětlení, pozná příčinnou spojitost, a čáry se mu promění v přirozený jev. Tato změna názoru se může dostavit i bez vysvětlení nebo u lidí nemajících dostatek duševních schopností, potvrdí-li mu její oprávněnost někdo, jemuž dostatečně důvěřuje. Naopak jsou činy, jež nevzdělaný člověk pokládá za přirozené, kdežto člověku vzdělanému jeví se čarováním. Tak například v Ebersově lékařském papýru jsou udány dva prostředky proti šedivění vlasů (6). Starověkému Egyptanu byly tyto prostředky zcela přirozené. Byl přesvědčen, že jsou v krvi potenciálně obsaženy všechny vlastnosti individua, jemuž krev patří, a že je lze s krví přenášet a realizovat. Krev z černého telete dle názorů starověkých Egyptanů může způsobit zčernání šedivých vlasů, protože černost telete tkví v jeho krvi a krev může tuto vlastnost přenést na předmět, s nímž se ocitne ve styku. Čaroval by však ten, kdo by tohoto prostředku používal dnes, dovolávaje se hlubokých esoterických vědomostí tajných staroegyptských společností.

Rozdílu mezi jevem přirozeným a čarovným; lékem přirozeným a čarovným si byli starověcí Egyptané dobře vědomi; jev přirozený byl podle jejich názoru účinkem přirozené síly (7), jev čarovný byl účinkem čarovné síly (8); vedle zákona přirozené příčinnosti znali zákon čarovné příčinnosti. Lék podle zákona přirozené příčinnosti léčil nemoc, čarovné říkadlo odříkávané při hotovení a užívání léku podle zákona čarovné příčinnosti účinek léku zesilovalo a urychlovalo (9).

Naše dnešní věda nevěří v existenci čarovné příčinnosti. Dostaví-li se účinek, jehož chce čarující svým činem dosáhnout, dostaví se působností jiných příčin, nesouvisejících s činností čarujícího, a tedy náhodně. Proto se čarování míjelo svým cílem mnohem častěji, než ho dosahovalo. Pro psychologickou charakteristiku činnosti nemá však význam, dostaví-li se nebo nedostaví-li se účinek, nýbrž jen úmysl, s jakým tato činnost byla podniknuta.

Po této úvaze můžeme nyní podat definici: Čarování je činnost, jejímž účelem je způsobit následek, jehož spojení s touto činností není subjektivně vysvětlitelné zákonem příčinnosti.

Vycházejíce od této definice, můžeme rozhodnout o příslušnosti pochybných jevů, o nichž jsem se na začátku této kapitoly zmínil.

Některé náboženské obřady jsou čáry, jiné nejsou čáry. Např. potírání čela popelem v popeleční středě není čarování, protože jeho účel, připomenutí pomíjivosti veškerého života, je s ním spojen podle zákona příčinnosti. Obřad s dvěma křížem svázanými svícemi v den sv. Ondřeje je čarování, protože jeho spojení s účinkem, jehož obřadem se tím má docílit ochrana před krčními chorobami, není vysvětlitelné zákonem příčinnosti.

Astrologie sama o sobě není čarování, nýbrž z našeho hlediska pověry, z hlediska starověkých Egyptanů víra. Astrolog čte pouze osud člověka z konstelace hvězd; čarování by bylo, kdyby se pokusil do osudu člověka zasahovat tím, že by měnil konstelaci hvězd. Že v tuto možnost Egyptané věřili, dokazuje návod (10) k tomu, jak si lze zjednat příznivou konstelaci hvězd, napsaný sice teprve v třetím století př. Kr., jehož původ je však jistě starší o několik století.

Také věštění nelze prohlásit všeobecně za čáry. Věštec, který čte budoucnost z letu ptactva, z vnitřností zabitého zvířete apod., nečaruje. Čarováním je teprve věštba vyžadující zvláštní předcházející činnosti, s jakou se setkáváme v návodech londýnské a leidské démotické knihy čarodějnické (11).

Liší-li se definice čarodějnictví u různých autorů, liší se tím více jejich názory na původ čarodějnictví.

H. Schneider (12) se domnívá, že se čarodějství v Egyptě vyvinulo z obyčeje klást do hrobu věci, potřebné zesnulému k posmrtnému životu. Z nich se stávají pohnáhu amulety, jež mají zjednat zesnulému to, co znázorňují. Později se druzí ke konkrétním věcem: chlebu, vodě, služebníkům aj. věci abstraktní, z nichž nejdůležitější je nový život, čarovný uzel, jež Hor položil svému otci Usirovi pod jazyk. Působnost těchto amuletů se vysvětluje kauzalitou božskou, rozdílnou do kauzality lidské. Čarovná moc patří bohům tak, jako přirozená moc lidem. Protože se však člověk v těchto dobách nelišil příliš od bohů, mohl také čarovat, dovedl-li si osvojit čarovnou moc. Původně se omezovaly čáry pouze na záhrobní život, později se přenesly i na život pozemský.

Není pochyb o tom, že se čáry, týkající se života posmrtného, přenášely na život pozemský, ale je také jisté, že se zase naopak čáry pozemské přenášely na život posmrtný. Člověk jistě byl dlouho člověkem, než vznikly první jeho představy o bohu a o posmrtném životě, a čarodějství je jistě starší než tyto představy.

Dle Ad. Ermana (13) původem víry v možnost ovládnutí mocí, jež řídí osudy lidské, je pozorování, že modlitba je někdy vyslyšena, jindy ne; příčinou toho jsou slova, jimiž je vyjádřena, a způsob, jakým byla

pronesena; text nejosvědčenější modlitby se pak stává čarovným říkadlem, jež, má-li být účinným, musí být předneseno způsobem, jenž se osvědčil nejlépe (14). A jak je se slovy, tak je i s činy.

Z hlediska psychologického je tento Ermanův názor na vznik čarodějství jistě správný. Třeba jen uvážit, že čin je starší než slovo, že člověk věky žil na zemi před vznikem prvních náboženských představ a nejpravděpodobnější názor na vznik čarodějnictví se nám nabízí sám.

Pudem sebezáchovy je člověk nucen reagovat na všechny jevy vnějšího světa, jež zasahují do jeho života ať příznivě či nepříznivě. Reakce - čin - má za účel prodloužit trvání jevů příznivých a zesílit jejich působnost, odstranit jevy nepříznivé, nebo aspoň zeslabit jejich působnost.

Patřičný účinek se dostavuje po činu vždy, je-li čin účelný, to jest, je-li čin s účinkem spojen zákonem příčinnosti. Člověk nechápe přímo příčinné spojení dvou po sobě následujících jevů, spojených zákonem příčinnosti, nýbrž si jen uvědomuje jejich časovou následnost; teprve když ho zkušenost poučí, že po prvním jevu vždy následuje jev druhý, dostaví se přesvědčení, že se jev druhý musí dostavit po jevu prvním a tak dochází k představě nutné následnosti, jež je primitivnímu člověku tím, čím je kulturnímu člověku po dlouhých věcích vývoje pojem zákonem příčinnosti. Ví, že se dřevo zlomí, bylo-li příliš ohnuté, že živočich umírá, byla-li mu roztržena hlava prudce vrženým kamenem, že hlína, rozmočená vodou se stává tvárnou hmotou atd., stejně nutně, jako den následuje po noci a noc po dni, krásné počasí po nepohodě atd., aniž pozoruje rozdíl mezi oběma druhy těchto nutných následností.

Představme si, že se před bezbranným člověkem náhle objeví dravec; člověk nevidá spásy, z úzkosti vykřikne a dravec uteče. Podruhé, ozbrojen se zase setká s týmž dravcem, vykřikne, aby ho zahnal, ale ten neuteče, nýbrž se na něho vrhne, takže napadený jen stěží zachrání svůj život. Úspěch výkřiku v prvním případě a jeho neúspěch ve druhém případě si vysvětluje buď, zvukovými rozdíly obou výkřiků, nebo - když mu další zkušenost tuto domněnku nepotvrdí - růzností svého postoje, svých pohybů a svého tváření při obou výkřicích (15) a bude hledat nejúčinnější postoj, nejúčinnější pohyby a tváření při výkřicích zvukově nejúčinnějších, a tak dospívá k nejprimitivnějším čárům. Primitivní člověk jedná, nejsa si vědom rozdílů mezi činem přirozeným a činem čarovným, a pokolení od pokolení se učí nejúčelnějším způsobem jednání v daných případech, než lidstvo tak kulturně vyspěje, aby si uvědomilo, že zděděné způsoby činností jsou dvojího druhu, přirozené a čarovné. Vznik a rozvoj náboženských představ poskytuje čarodějství nové pole působnosti a rozvoj řeči a vědění mu zase poskytuje nové čarovné prostředky.

¹ Např.: Ed. Meyer: Geschichte des Altertums 1, 1., 3. vyd. Stuttgart a Berlín, 1910. J. G. Frazer: The Golden Bough, 2. vyd., Londýn, 1990, H. Schneider: Kultur und Denken der alten Ägypter, 2. vyd., Lipsko, 1909, G. Roeder: Urkunden zur Religion des alten Ägyptens, Jena, 1915, E. A. W. Budge: Egyptian Magic, 2. vyd., Londýn, 1901.

² Die ägyptische Religion, 2. vyd., Berlín, 1909, str. 167.

³ Das alte Ägypten, Heidelberg, 1920, str. 411.

⁴ Totem und Tabu, Lipsko 1913.

⁵ Ptáci se bojí hasstroše stojícího na poli, věchtu zavěšeného na stromě, draka vznášejícího se ve vzduchu apod. Kotě se honí za pohybujícím se zmačkaným papírem atd.

⁶ Z knih lékařských, XXIX a XXX, str. 228.

⁷ Staroegyptský nachtev, nachtet; vosrev.

⁸ Staroegyptský hikev.

⁹ Z knih lékařských, III, 1, str. 219.

¹⁰ Démotická kniha čarodějnická londýnská a leidenská X, 3, str. 250.

¹¹ I - XXXII, str. 236-261.

¹² Kultur und Denken der alten Ägypter, 2. vyd., str. 293.

¹³ Die ägyptische Religion, 2. vyd., str. 167.

¹⁴ Viz např. z dém. čarod. kn. lond. a leid. VIIA4 a VIIG, str. 243-246.

¹⁵ K této konkluzi dochází primitivní člověk zkušeností, že zvukový charakter výkřiků, tváření, pohyby a postoj rozhodují o chování člověka, s nímž se náhodou setká.

I. Účel čarování

Starověký Egyptan měl své potřeby a tužby jako každý jiný člověk, a mohl-li jich dosáhnout přirozeným způsobem, tělesnou a duševní prací, přemýšlel a pracoval. Teprve když jeho tělesné a duševní síly nedostačovaly, uchýloval se k čarování. Účelem čarování jsou tedy potřeby a tužby člověka. Nemocní touží po zdraví a nemohouce ho dosáhnout přirozenou cestou, čarují; muž milující ženu, která ho odmítá, se snaží vzbudit její lásku k sobě čarováním; nebezpečného nepřítele je vůbec těžké zbavit se jinak než čarováním. Zdraví, lásky a vítězství nad nepřítelem si přáli všichni lidé všech dob, a proto u všech národů starověkých, středověkých i novověkých najdeme čarovné léky, nápoje lásky a čáry oslabující nebo hubící nepřítele.

Egyptanu byl posmrtný život důležitější než život pozemský, protože podle jeho představy je člověk živ na zemi jen krátce, kdežto na onom světě věky. Proto již za svého pozemského života konal pečlivé přípravy pro svůj budoucí život. Stavěl a zdobil si hrobku, ustanovil kněze svému duchu, a založil pro něho obětní fond. Protože si představoval, že duch žije na onom světě podobně jako na zemi, bylo nutné se již zde postarat o to, aby jeho duch po smrti byl chráněn před nepřáteli, se kterými se snad ve svém budoucím životě setká, aby se mu dostalo přízně bohů, jejichž poddaným bude, a aby požíval takové hojnosti a volnosti, jakou měl na zemi. Potřeboval-li zde na zemi dělníky, aby obdělávali jeho pole, najal si je; nemohl si však najmout dělníky, kteří by obdělávali polnosti, jichž se dostane jeho duchu na nebeských luzích; bylo tedy nutné opatřit si je čárami. Čárami bylo nutné vyzbrojit ducha téměř pro každý jeho krok v budoucím životě na nebi, v západní říši i na zemi, a lze tedy očekávat, že velké množství staroegyptských čar bude mít za účel úpravu života duchů v pozemském životě.

Duchové zemřelých podle staroegyptských představ žili podobně jako kdysi na zemi a podrželi si své pozemské vlastnosti: byli dobří nebo zlí a chovali k těm, které opustili, stejné city, jaké je s nimi

spojovaly v pozemském životě. Také lidé neztrácejí lásky a nenávisti k těm, kteří z tohoto světa odešli, a proto se také jistě setkáme s čárami, jejichž účelem je umožnit a zmařit styky duchů s lidmi.

Můžeme tedy podle účelu rozdělit staroegyptské čáry na tři skupiny: čáry pro potřeby pozemského života, čáry pro potřeby posmrtného života a čáry pro styk tohoto světa se světem duchů.

Jsou a byli vždy na světě lidé dobří a lidé zlí. Dobrý člověk, stojí-li mu někdo v cestě, vedoucí k jeho cíli, se snaží překonat svého soupeře tím, že si osvojuje jeho dobré vlastnosti a odkládá své špatné vlastnosti, a nemůže-li vyniknout nad něho, uzná svou slabost a vzdá se svého cíle, byť mu i srdce krvácelo. Zlý člověk ve svém soupeři nevidí člověka, nýbrž nenáviděnou překážku, již je nutné se zbavit po dobrém nebo po zlém. Nestačí-li mu přirozené prostředky, nebo bojí-li se jich použít, aby nepropadl zaslouženému trestu, používá čar. Užívalo-li se čarovných prostředků pro léčení nemocí, užívalo se také čarovných prostředků pro sesílání nemocí. Vedle prostředků, jež měly získat lásku, byly prostředky, jež měly vzbudit vespolečnou nenávist v srdci milujících, atd.

Vedle čar majících za účel dosáhnout dobra (bílé magie), byly čáry přinášející zlo (černá magie), proti nimž jednotlivce chránila celá společnost, stíhající zlé čarodějníky přísnými tresty (1). Touto úvahou jsme nabyli všeobecného schématu pro roztřídění cílů, jichž staří Egypťané čarováním chtěli dosáhnout a můžeme je nyní podrobně vyčíst.

A. Čáry pro potřeby pozemského života

Stálým nepřítelem člověka v jeho životě jsou nemoci, jež ho zbavují radosti ze života, ochromují jeho veřejnou i soukromou činnost a nedopřávají mu plně užívat plodů své práce. Proto měl nemocný vždy snahu zbavit se své nemoci, a zdravý často obávaje se nemoci, hleděl se předem zabezpečit proti ní.

Nemoci třídil člověk na dva druhy:

1. Nemoci, jejichž příčinu viděl, jako: poranění způsobená nepřítelem nebo zvířaty, úrazy, otravy aj.
2. Nemoci, jejichž příčiny neviděl, a proto si jejich vznik vysvětloval analogicky podle nemocí první skupiny, jako: vnitřní choroby, sdělné nemoci, duševní poruchy aj.

Poranil-li člověka nepřítel kopím, nebo dravá šelma svými zuby, viděl ránu na svém těle a krev vytékající z ní, cítil bolest a příčinná souvislost těchto jevů mu byla jasná.

Pocítil-li náhle bolest ve svých vnitřnostech a pak se dostavilo chrlení krve, usuzoval analogicky, že nějaký neznámý neviditelný živočich, jehož si představoval jako plaza, hryže jeho vnitřnosti a tím mu působí bolesti a vnitřní krvácení.

Ze zkušenosti věděl, že člověk často jedná jinak, než by si přál jednat, byv k tomu donucen jiným člověkem. Proto vida někoho v horečce nebo při duševní poruše jednat způsobem odporujícím přirozenosti, byl přesvědčen, že se nemocný ocitl v moci neznámé, neviditelné bytosti, která ho nutí jednat proti vlastnímu přání.

Nemoce stíhající hned toho, hned onoho, a hubící v krátké době tisíce lidí, jsou mohutným projevem božího hněvu, jehož je nutno předem se varovat, a propukl-li, usmířením božstva jej zažehnat.

Děti v útlém věku jsou vydány na pospas četným nemocem, jimž ještě dnes velké množství podléhá, a není pochyby, že ve starověkém Egyptě procento úmrtnosti dětí bylo ještě mnohem větší, než dnes u nás. Hlavní zbraní starověkých Egyptanů proti dětským nemocem byla říkadla (1a), ale užívali i čarovných léků. Tak např. matka, nedůvěřující čarovnému říkadlu, užívá osvědčeného čarovného prostředku proti bolení břicha (2), jímž staroegyptské děti trpěly mnohem více než děti naše, protože zdravotní pravidla při kojení nebyla známa, rovněž sterilizace mléka byla věcí neznámou, a v horkém egyptském podnebí kvašení probíhalo rychleji než u nás. Opatrné matky nečekaly se zaříkadly, až děcko onemocní, nýbrž znaly říkadla pro jeho ochranu před nemocemi, zjednávající děcku zdraví a sílu (3); měly čarovné prostředky pro ochranu děcka v matčině nepřítomnosti (4). Znaly i čáry, jimiž bylo možné zjednat děcku ochranu pro celý život hned při narození (5).

Větry vanoucí z pouště přinášejí s sebou jemná zrnka písku, jež vnikající do očí, působí zánět. Proto zvláště dělníci pracující v nekropolích a sídlící i se svými rodinami na okraji pouště, trpěli častými očními záněty, proti nimž užívali čarovných prostředků (6). Stejným způsobem se chránili proti šedému zákalu (7) a proti očním chorobám nakažlivým (8), jež dle jejich názoru byly působeny duchy, kteří se člověku vetřeli do oka. Proti horečce sice užívali staří Egyptané léku, jenž byl s to horečku zmírnit, ale náležitě působnosti se mu dostalo teprve čarovným říkadlem (9). Čarovná říkadla dodávala také účinnosti léčivým obkladům podivného složení, které se přikládaly na spáleniny (10), a nápoji, jenž měl zastavit účinek jedu v těle otráveného (11). Podágra se léčila amuletem z jelení kůže (11a), a m. j.

Velikou útrapou byli starověkým Egyptanům jedovatí hadi a štíři; četná jsou čarovná říkadla, která mají zaplašit hady a štíry, ukonejšit je, byli-li již podrážděni a chystali se uštknutím nebo bodnutím vlít svůj jed do těla napadeného, a četná jsou říkadla, jež mají učinit neškodným jed, který vnikl do těla uštknutého hadem nebo bodnutého štírem (12). Také ránu způsobenou kousnutím psa zaříkali Egyptané čarovnými říkadly (12a).

Uvázla-li někomu v hrdle kost, snažil se odstranit ji zcela přirozeným způsobem, ale doprovod čarovného říkadla byl při tom vítanou pomocí (13).

I neškodnou rýmu, již pokládal za živoucí bytost, jak lze soudit z toho, že ji nazývá "rýmou, dcerou rýmy", zaháněl čarovným říkadlem (14).

Egyptané měli univerzální říkadlo proti jakékoli vnitřní nemoci (15), ale užívali také speciálních zaříkadl proti vnitřním nemocem působeným plazy, kteří vnikli do těla (16), a proti nemocem, jejichž původci byli duchové (17); říkadly se chránili také proti duchům plížícím se kolem nich a chystajícím se je napadnout (18). Zvláštním zaříkadlem se chránili proti asijské nemoci (19) a jiným zaříkadlem ji vyháněli, vnikla-li již do těla (20).

XXVII text z lék. kn., str. 227, je svědectvím, že se užívalo čarovných prostředků i proti změně polohy uteru, jimiž pomáhali přirozeným prostředkům, kterými lze uvést uterus do správné polohy, nebo jimiž nahrazovali chirurgickou pomoc v obtížných případech.

Názory na vezdejší a posmrtný život nutily starověkého Egyptana, aby zůstavil po sobě potomstvo, jež zdědí po něm jeho majetek, a hojnými oběťmi zajistí spokojený život jeho duchu. Proto se Egyptané brzy ženili. Před sňatkem se však čarovnými prostředky snažili dovědět, nezklame-li budoucí manželka jejich naděje, obdaří-li je dítkami (21). Nedočkaví manželé vyzvídali čarami, je-li manželka těhotná a jakého pohlaví bude dítě, které porodí (22). Zvláštních říkadl se užívalo pro ulehčení porodu (23) a jeho šťastný výsledek (24). Čarovnými říkadly se zastavovalo také krvácení po porodu (25) a uváděly se v činnost mléčné žlázy (26).

Upadl-li někdo do mdlob, byl z nich buzen říkadlem, jehož účelem původně bylo odloučit ducha zemřelého od mrtvoly a probudit jej k novému životu (27).

Zlý pohled, působící uhranutí, jenž strašil obyvatele Evropy do nedávných dob a dosud straší obyvatele zapadlých horských vesnic, naháněl strach i starověkým Egyptanům, které před ním chránili lékaři čarovnými prostředky (28).

Říkává se: "Lékař léčí a Bůh uzdravuje." Nemocný obrací se k Bohu s prosbou o své uzdravení, ale nespolehá jen na boží pomoc a volá si lékaře, aby léčil jeho nemoc. Tak tomu bylo i u starověkých Egyptanů. V Ebersově lékařském papyru ²/1-²/6 (29) se praví, že působnost léku má být vždy podporována účinným čarovným říkadlem, a naopak, že čarovné říkadlo má být doprovázeno vhodným lékem. A staroegyptský lékař se staral o zvýšení účinnosti léku již při jeho výrobě. S čarovným říkadlem v ústech bral do rukou měrnou nádobu na léky (30), zvláštních říkadl užíval, když upotřeboval některé z hlavních substancí staroegyptských léků; jiné říkadlo říkal, když připravoval ječmen (31), jiného říkadla užíval při přípravě tuku (32) nebo medu (33); o obsahu říkadla rozhodoval i účel léku, jak je patrné z říkadla určeného k přípravě oleje, jímž se má natřít rána způsobená bodnutím štíra (34). S čarovným říkadlem na rtech přikládal lékař nemocnému obvaz (35), a s čarovným říkadlem na rtech jej snímal (36). Čarovné říkadlo říkal, když kladl mast na oko (37), i když dával nemocnému pít lék (38). Méně svědomitý lékař znal jen jediné říkadlo, jímž zesiloval účinnost každého léku (39).

Dovedli-li lékaři nemoci hojit, dovedli je také způsobit. Tak ze soudního protokolu o vyšetřování spiklenců proti životu krále Ramsesa III. se dovídáme, že jeden ze spiklenců dovedl sesílat nemoci na lidi, kteří mu byli nepohodlní, a dovedl způsobit, že jim ochrnuly údy (39a). Z démotického magického papyru londýnského a leydenského se dovídáme, jak je možné člověka oslepit (40) nebo přivést k šílenství (41). Čarovný rituál, jehož účelem bylo usmrtit člověka, se zachoval v nápisech na rakvi ze střední říše (42) a v rozsáhlém rituálu napsaném pro ducha Esminova za Alexandra I (43). Bezpečný čarovný prostředek k tomu účelu uvádí také dém. mag. pap. (44).

Egyptanky toužily, aby se líbily, jako všechny ženy všech národů a všech věků; svědectví o tom vydávají četné předpisy na kosmetické přípravky doporučované stejnou konkurenční chválou, jakou jsou doporučovány dnes našim dámám. Kdežto muži si holili vlasy, ženám byl chloubou dlouhý, hustý vlas, a proto užívaly čarovných prostředků pro vzrůst vlasů (45) a proti jejich šedivění (46). Soupeřství své přítelkyně, obdařené krásnějšími vlasy, se mohla závistivá Egyptanka zbavit, podařilo-li se jí podstrčit jí čarovný prostředek, jenž zbavoval člověka vlasů až do úplné holohlavosti (47).

Dnes již krokodýlů v Egyptě není, ale za starověku byl Nil jejich výhradním panstvím a lidé jim často padali za oběť jak v řece, jež byla jejich hlavní cestou, tak v pobřežních bažinách, jež byly znamenitými

lovišti, hojně je zásobujícím ptactvem. Hojnost dobytka pěstovaného v Egyptě lákala dravé šelmy, sídlící v horách na okraji pouště, k vpádům do ohrad, v nichž byl chován dobytek, a bránil-li člověk proti nim svůj živý majetek, býval i on jimi napaden. Proto se již předem chránil proti nim čarovnými prostředky, hlavně říkadly (48).

Nejhorším nepřítelem člověka byl od jeho objevení se na zemi vždy člověk. Rituálu, jehož účelem bylo zničit nepřítele, je věnována kniha o draku Apopovi (49). Vedle velkých nebezpečných nepřátel má člověk nepřátele malé, kteří nejsou sice tak hrozní, ale zato velice obtížní svým množstvím a neustálou přítomností. Čarovným prostředkem se snažil ochránit své zásoby před myšmi (50) a své obydlí před mouchami (a komáry?) (51), které se v suchém egyptském podnebí množily úžasnou měrou.

Člověk je členem lidské společnosti, a nedovede-li své styky s ní urovnat přirozeně, užívá k tomu čarů. Nejdůležitější muži byl vždy jeho poměr k ženě a ženě její poměr k muži. Jako dnes u nás, tak i za starověku v Egyptě se často přihodilo, že láska nebyla odplácena láskou. Proto nacházíme tolik čarovných prostředků pro vzbuzení lásky (52). Chtěl-li muž získat lásku ženy, která milovala jiného muže, byl nucen nejprve čarami roznítit svár a nenávist mezi milenci (53), a teprve pak se mohl kojit nadějí na vlastní úspěch. Aby ho dosáhl, sesílal té, kterou miloval, milostné sny (54), v nichž se jí jevil v nejrůžovějším světle, a milostnými sny ukracoval i sobě dlouhé čekání (55) na konečné spojení s ní. Čarami se mohl dovědět nešťastně milující i žárlivý manžel o citech a spádech své milenky nebo nepřítomné manželky (56).

Láska k ženě není však jedinou touhou muže; bez vynikajícího postavení v úřadě i ve společnosti není spokojenosti. Nemá-li vlastností, které by ho k tomu cíli dovedly, zjedná si sílu, chválu a lásku čarami (57). Čarami udobří si rozhněvaného představeného (58) a čarami domůže se i jeho hodnosti (59). Kohokoliv může očarovat (60), protože však i sám může být očarován, musí znát prostředky, jimiž se může vymanit z očarování (61).

Nepohodlného člověka může bud, omámit slovy (62), nebo ho může přimrazit (63). Tohoto prostředku se hojně užívalo proti zlodějům; nepodařilo-li se zloděje přimrazit, bylo možné si přivolat čarami jeho ducha (64) a tak ho odkrýt.

Zcela tak bylo možné přivolat si ducha kteréhokoliv živého člověka (65) a dovědět se od něho i to, čeho by jinak jistě neprozradil, nebo donutit ho k činu, jehož by jinak jistě nevykonal; ani žena si nebyla jistá, že nebude takto přinucena ke skutkům přičícím se jí (66).

Zkušený čarodějník vládl čarami i živly. Dovedl se bránit proti nehodám na vodě (67), nebylo-li v řece nebo průplavu dostatek vody, dovedl si vypomoci její stoupnutí; dovedl také stoupání vody zastavit, ba i uvést rozvodněnou řeku v normální stav (68); i tonoucí již loď dovedl zachránit (69). Propuknuvší bouři utišil nebo jí zabránil, rozehnal hrozící mraky hned, když vystupovaly na oblohu (70). Tétož prostředku mohl užít i proti jakémukoli jinému zlu. Dovedl-li se sám neštěstí vyvarovat, dovedl je také na jiné sesílat (71).

B. Čáry pro potřeby posmrtného života

Starověcí Egypťané pokládali pozemský život za krátkou předeheru života posmrtného, jenž trval věčně. Proto svá pozemská obydlí stavěli jen ze dřeva a nepálených cihel, kdežto svá posmrtná sídla, hrobky, budovali z kamenných kvádrů, neboť je tesali do skal, a již za svého pozemského života je opatřovali vším, co pokládali za vhodné pro spokojený život ducha. Jako se člověk žijící na světě čárami domáhal splnění svých nedosažitelných tužeb, tak i duch mohl jen tehdy pro sebe příznivě rozřešit různé obtížné situace, jež mu připravil složitý posmrtný život, vyznal-li se dokonale v čárech. Proto k pohřební výpravě každého jen poněkud zámožného starověkého Egypťana patřil svitek papyru, jenž kromě náboženských textů obsahoval také sbírku čarovných říkadel. Králové VI. dynastie si je dávali tesat do stěn svých pyramid, vznešení z dob střední říše si je dávali psát na stěny svých rakví. Buď omylem nebo neznámým psychologickým a logickým pochodem se ocitly mezi těmito čarodějnickými texty také části pohřebního rituálu, z nichž některé jsou zřejmě vypůjčeny od čarodějnů.

Když Egypťan zemřel, byl jeho duch spojen s mrtvolou tak dlouho, dokud ho bůh od mrtvoly neodloučil a neprobudil ho tím k novému životu. Ve dne, dokud slunce pluje po nebi, duch zesnulého spí; když slunce zapadne, vstoupí do říše duchů a pluje jí od západu k východu osvětlujíc ji tak, jako osvětlovalo ve dne zemi. Tu se duchové probouzejí a žijí tak, jako žili na zemi. Chce-li člověk spícího ducha probudit a obětovat mu, činí tak týmiž slovy, kterými bůh kdysi ducha dematerializoval (72).

Největší starostí Egypťana bylo, aby jeho duch po smrti měl dostatek pokrmu a nápoje, protože nemaje jich, byl by nucen jíst své vlastní výkaly a pít svou moč (73); proto staroegyptské texty určené pro duchy zesnulých všech dob obsahují četná čarovná říkadla, jimiž bylo možné duchu opatřit si svou výživu (74).

Četná čarovná říkadla mají opatřit duchu přirozenou moc (75), obydlí a lod' (76). Protože egyptské noci jsou chladné, opatřuje si duch čárami i teplo (77). Všechny starosti o posmrtný život odpadnou, dostane-li se duchu přízně bohů a proto také musí znát způsob, jak si jí dobýt (78). Třeba by se vedlo duchu zesnulého v říši Usirově sebe lépe, přece časem zatouží po změně, a pak si může čarovnými říkadly vymoci odchod z říše Usirovy i opětný návrat do ní (79), kdykoli se mu zalíbí. Může se dát převézt do nebe (80) a zabezpečit si klidnou plavbu (81).

Jako hadi ohrožovali Egypťana, dokud žil na zemi, ohrožovali i jeho ducha na onom světě a duch se jim bránil tak, jak se jim bránil za živa (82); dovedl-li si je podmanit, mohl jich užít za nebezpečnou zbraň proti svým nepřátelům (83). Nejhorším nepřítelem byl duchu ohromný drak, jenž se jmenoval Rerek nebo Apop, s nímž bůh slunce Re denně bojoval, neboť drak se snažil zabránit jeho východu z podzemní říše duchů na nebe. Ale i tomuto nepříteli mohl duch uniknout, znal-li vhodné čarovné říkadlo (84). Jen znalostí čarů mohl uniknout rozsekání v den soudu v Henennisutu (85) a čárami mohl donutit své svědomí k mlčenlivosti před soudním sborem bohů v říši duchů (86) a tak uniknout zaslouženému trestu za své viny spáchané v pozemském životě; čárami se mohl vyhnout i práci, kterou konat byl povinen každý obyvatel západní říše (87). Byl-li duch takto prost veškeré práce, veškerého nebezpečnosti a byl-li prost starostí o svou výživu, měl dlouhou chvíli; aby se jí zbavil, čárami si opatřil za spolčníky všechny členy své rodiny, své přátele i své služebnictvo (88), a když i společnost přestala ho bavit, mohl se proměnit v sokola (89),

v baziliška (90), v lotos (91) nebo v jakoukoli jinou podobu, jaké se mu právě zachtělo, a v této podobě se mohl ocitnout na zemi nebo na vodě, na nebi nebo pod zemí.

Těchto několik ukázek čtenáři postačí, aby poznal, k čemu duchové potřebovali čarů ve svém novém životě na onom světě, a není třeba podrobněji se touto otázkou zabývat.

C. Čáry pro styk tohoto světa s bohy a duchy zemřelých

Povaha duchů zemřelých Egyptanů závisela ve starší době na milosti bohů, v mladší době na mravní hodnotě pozemského života. Dobrý člověk se stal po smrti zářícím duchem, spokojeně žijícím ve společnosti jiných zářících duchů a bohů, mohl nabýt stejné moci jako bozi a poskytoval ochranu svým příbuzným i všem dobrým lidem, kteří si dovedli zjednat jeho přízně. Duch zlého člověka čili "mrtvý", jak ho Egyptané zhusta nazývají, byl vyloučen z nádherné západní říše; poušť byla mu obydlím a odtud se plížil do lidských příbytků a vyléval si svou zlost na živých, vnikaje do jejich těl a působě tak padoucnici, hysterické záchvaty, šílenství aj., nebo svým dotykem působil jim různé nemoci. Oběťmi zjednával si starověký Egyptan přízeň dobrých duchů a bohů, oběťmi také krotil zlobu zlých duchů.

Bozi a duchové stýkají se s lidmi tím, že se jim zjevují ve spánku. Tak např. princ Thutmesovi (92), když unaven lovem usnul v poledne ve stínu velké sfingy, se zjevil ve spánku bůh Haremachet (řec. Harmachis), žádal ho, aby dal odstranit písek, ježž nanesly větry vanoucí z pouště a ježž tísní jeho údy, a slibuje mu za to vládu nad oběma Egypty i celým ostatním světem v hojnosti a blahobytu (93).

Stěžuje-li si vdovec duchu své zemřelé manželky na bezpráví, kterého se na něm dopouští, a ježž blíže neoznačuje (94), míní asi také časté noční návštěvy, ježž mu nebyly vítány, protože duch je vševědoucí jako bůh, a já se nemohu ubránit podezření, že vdovcovo svědomí nebylo tak čisté, jak líčí ve svém dopise.

Ve vypravování o zázračném vyléčení bechtenské princezny Bentreše (95) přichází král Ramses II. se svou žádostí k bohu Chonsovi (96) a tento mu odpovídá kývnutím hlavy. Nápis sice pochází z doby mladších Ptolemaů, ale historické podrobnosti obsažené v něm svědčí o tom, že podkladem vypravování je skutečná událost, která se přihodila za vlády krále Ramsesa II. O stycích králů s bohy dějí se časté zmínky i v historických nápisech staroegyptských; nejobšírněji jsou vylíčeny v legendě o zplození, narození, mládí a korunovací královny Hatšepsovy (97).

Teprve v čarodějnických knihách pocházejících z posledních dob staroegyptského pohanství jsou zachovány návody, jak přivolávat nejen bohy a zářící duchy, ale i mrtvé, tj. zlé duchy (98); účelem přivolávání bohů a duchů byla většinou touha dovědět se skryté nebo budoucí věci, svěřovat jim poselství (99) a udílet jim rozkazy (100). Když bůh nebo duch zodpověděl dané otázky nebo vykonal uložené rozkazy, byl zase čarodějníkem propuštěn (101).

Se zlými duchy nebylo žertů; nejlépe bylo zahnat je hned, jakmile se člověku blížili (102); nepodařilo-li se to, vnikli do těla, a pak je bylo nutné vypuzovat (103), což někdy působil velké obtíže i nejzkušenějším čarodějníkům (104).

¹ Papyrus Leeův a Rollinův.

¹ Ř. p. m. a d. I-V.

² Ř. p. m. a d. VI.

³ Ř. p. m. a d. XI, XII.

⁴ Ř. p. m. a d. VIII.

⁵ Ř. p. m. a d. XII.

⁶ Dém. mag. pap. lond. a leyd. XXX.

⁷ Lék. kn. XXIV.

⁸ Lék. kn. XXV.

⁹ Dém. mag. pap. lond. a leyd. XXIX.

¹⁰ Lék. kn. XXII a XXIII.

¹¹ Dém. mag. pap. lond. a leyd. XXVI.

^{11a} Dém. mag. pap. lond. a leyd. XXXII.

¹² Říkadla z textů pyramid I, II, IV, V, VI, VII byla původně určena pro živé lidi a teprve později užitá také pro duchy zemřelých. Říkadlo I z tur. pap. má zarazit působnost hadího nebo štířího jedu; říkadla 3, 17 str. 194, 19 str. 195, 22 a 26 Metternichovy desky jsou určena pouze proti jedu hadímu; ještě speciálnější je 15. říkadlo téže desky, jež má potlačit účinek hadího jedu v těle uštknutého děcka, a říkadla 8 a 9, a 25, jež mají způsobit stejný účinek v těle uštknuté ženy. Říkadlo XXIII z dém. mag. pap., je určeno výhradně proti bodnutí štířímu. Říkadlo III z tur. pap. a 6 Metternichovy desky mělo za účel zabránit uštknutí hadem, a II říkadlo z tur. pap. bodnutí štířem. Říkadlo 15 Metternichovy desky chránilo děcko před bodnutím štíra a zamezovalo účinek štířího jedu v těle štířem bodnutého děcka.

^{12a} Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXIV a XXV.

¹³ Dém. mag. pap. XXVII a XXVIII.

¹⁴ Z med. pap. XXVI.

¹⁵ Z lék. pap. XVIII.

¹⁶ Z lék. pap. V; viz také IV.

¹⁷ Z lék. pap. XII; XVII; XIII; XXVIII; viz také IV2.

¹⁸ Z lék. pap. XIV, XV, XVI.

¹⁹ Z lék. pap. XXI.

²⁰ Z lék. pap. XX.

²¹ Z lék. pap. XXXVI-XXXVIII.

²² Z lék. pap. XXXIX, str. 229; dém. mag. pap. lond. a leyd. XXXI, str. 261.

²³ Z nápisů rakví ze stř. ř. III, str. 156-157 je podle obsahu říkadlem pro ulehčení porodu; jak mohlo duchu mrtvého pomoci při proměně v sokola, je záhadné.

²⁴ Řík. p. m. a d. V, str. 168-169.

²⁵ Řík. p. m. a d. XII, str. 172; podle nadpisu má se říkat při krvácení po porodu, podle obsahu má zjednat ochranu děcku.

²⁶ Řík. p. m. a d. VII, str. 169 podle nadpisu bylo určeno k zahánění nemoci, podle obsahu však má ženě umožnit kojení.

²⁷ Z lék. pap. IV1, str. 219-220.

²⁸ Z lék. pap. XVI, str. 223.

²⁹ Z lék. pap. III, str. 219.

³⁰ Z lék. pap. VI, str. 220.

³¹ Z lék. pap. VII, str. 220.

³² Z lék. pap. VIII, str. 221.

³³ Z lék. pap. IX, str. 221.

³⁴ Dém. mag. pap. lond. a leyd. XXIII3, str. 257.

³⁵ Z lék. pap. I, str. 218.

³⁶ Z lék. pap. II2, str. 218, jehož nadpis je nesprávný, jak je patrné z obsahu.

³⁷ Z lék. pap. XXV, str. 227.

³⁸ Z lék. pap. III, str. 219.

³⁹ Z lék. pap. IV, str. 219.

^{39a} Pap. Rollinův str. 232.

⁴⁰ Dém. mag. pap. lond. a leyd. XX str. 255.

⁴¹ Dém. mag. pap. lond. a leyd. XXI, str. 256.

⁴² R. ze stř. ř. IV, str. 157; tento nápis je posud vydán jen neúplně.

⁴³ Kniha o Apopovi VIII-X, str. 207-217; zvláště viz návod k IX2, str. 216.

⁴⁴ Dém. mag. pap. XX3, str. 256.

⁴⁵ Z lék. pap. XXXI, str. 228.

⁴⁶ Z lék. pap. XXIX, XXX, str. 228.

⁴⁷ Z lék. pap. XXXII, str. 228.

⁴⁸ Říkadlům pro zapuzení krokodýlů věnován jest skoro celý papyrus Harrisův I, II, IV, V, IX, XII a XIII, str. 173-179, z Metternichovy desky text 12 a 13 str. 190-191. Univerzální říkadla chránící proti krokodýlům, hadům, štírům a dravé zvěři, vyskytují se v pap. Harrisově III, str. 174-176, a na Metternichově desce text 12, 14, 16, 20, a 21, str. 190-196. V některých textech se mluví sice jen o nepřítelích, ale z jejich obsahu a zvláště z dodatků k nim připojených je patrné, kdo je pokládán za nepřítel, jehož říkadlo má zapudit. Říkadla XIV-XVI Harrisova papyru měla za účel chránit pole, ohradu a stáda před dravou zvěří za nepřítomnosti hlídačů, zejména v noci. Říkadlo z Ebersova lékařského papyru 98/2-6, z lék. pap. XXXV, str. 228, má chránit holubice před jestřábem.

⁴⁹ XIII-X, str. 207-217; zvláště viz: návod k VIII2, str. 208, návod k IX2, str. 216 a návod k X2, str. 217.

⁵⁰ Z lék. pap. XXXIV, str. 228.

⁵¹ Z lék. pap. XXXIII, str. 228.

⁵² Dém. mag. pap. lond. a leid. XIII-XV, str. 252-254, XX, str. 255; starokopt. řík. IV, V, VI, str. 272-273.

⁵³ Dém. mag. pap. lond. a leid. XVIII, str. 254-255.

⁵⁴ Louvrský mag. pap. II, str. 262.

⁵⁵ Louvrský mag. pap. I, str. 262; starokopt. řík. V, str. 267.

⁵⁶ Louvrský mag. pap. III a IIIA, str. 263; starokopt. řík. IV, str. 267, viz také V, str. 267.

⁵⁷ Dém. mag. pap. lond. a leid. XX4, str. 256.

⁵⁸ Dém. mag. pap. lond. a leid. XIX, str. 255.

⁵⁹ Kn. o Appovi, návod k I-VII3, str. 207.

⁶⁰ Z lék. kn. X, str. 221.

⁶¹ Z lék. kn. X, str. 221, Dém. mag. pap. lond. a leid. XXVI, str. 258.

⁶² Pap. Leeův, str. 232.

⁶³ Pap. Leeův, str. 232 a pap. Rollinův, str. 232-233.

⁶⁴ Dém. mag. pap. lond. a leid. IX11, str. 249 a XXII, str. 256.

⁶⁵ Dém. mag. pap. lond. a leid. IX7, str. 248.

⁶⁶ Dém. mag. pap. lond. a leid. VII4, str. 242, starokopt. řík. V-VI, str. 272-273.

⁶⁷ Harrisův pap. VI, str. 177.

⁶⁸ Harrisův pap. X, XI, str. 178.

⁶⁹ Dém. mag. pap. lond. a leid. XXII2, str. 256.

⁷⁰ Kn. o Apopovi, návod k I-VII2, str. 207.

⁷¹ Rollinův pap., str. 232-233.

⁷² Z četných textů, jichž se užívalo k probuzení ducha, vybral jsem tři: Z textů pyramid XI, str. 152, XIII, str. 153 a XV, str. 154; také říkadlo, které se má říkat při pití léku z lékařské knihy berlínské (z knih lékařských IV, str. 219-220), bylo původně říkadlem pro vzkříšení a probuzení ducha.

⁷³ Viz např.: Z textů pyr. VIII 3, str. 151, z kn. m. VI 2, str. 162.

⁷⁴ Viz např.: Z textů pyr. VIII4, str. 151, IX, str. 151. Flinders Petrie našel r. 1904 v hrobu manželky krále Senvosrela II. alabastrový džbán s nápisem dosud neuveřejněným, že tento džbán poskytuje svému majiteli vše, co roste na zemi.

⁷⁵ Viz např. z textů pyr. VIII4, str. 151, X, str. 152, XII-XIV, str. 152-153.

⁷⁶ Viz např. z textů pyr. VIII4, str. 151.

⁷⁷ Kn. m. XII, str. 165-166.

⁷⁸ Viz např. z textů pyr. VII, str. 150, XVI, 3, 4, str. 154.

⁷⁹ Viz např. kn. m. II, str. 158, VII, str. 163.

⁸⁰ Viz např. z textů pyr. XVI, 1, 2, str. 154.

⁸¹ Z textů pyr. XII, str. 152-153.

⁸² Např.: z textů pyr. I, II, IV-VII, str. 149-150.

⁸³ Z textů pyr. III, str. 149.

⁸⁴ Kn. m. IV, str. 159-161.

⁸⁵ Kn. m. V, str. 161-162.

⁸⁶ Kn. m. III, str. 159.

⁸⁷ Kn. m. I, str. 158.

⁸⁸ Texty z r. stč. ř. I, II, str. 155-156.

⁸⁹ Text z r. stří. ř. III, str. 156-157; k tomu viz pozn. (23). Kn. m. VIII, str. 164.

⁹⁰ Kn. m. X, str. 164.

⁹¹ Kn. m. IX, str. 164.

⁹² Pozdějšímu králi Thutmesovi IV., jenž vládl od r. 1420 do r. 1411 př. Kr.

⁹³ Viz Ad. Ermann: Die Sphinxstele (Sitzungsber. berl. Akad. d. Wissensch, Phil.-hist. Classe, 1904, XI.) Původní nápis datovaný 19. dne 3. měsíce doby záplavy prvního roku krále Thutmesa IV. propadl zkáze a byl obnoven bud, v době XX. a XXI. dyn. nebo v době saitské (XXVI. dyn.).

⁹⁴ Viz "Dopis vdovce..." str. 229-231.

⁹⁵ Str.233-235.

⁹⁶ Tj. ke kultovní soše boha Chonsa.

⁹⁷ Viz: Náboženská literatura staroegyptská, II, str. 323-342.

⁹⁸ Dém. čar kn. lond. a leid. I-XII, str. 236-252, dém. čar. kn. louvr. II, str. 262, čar. řík. starokopt. I, II, str. 264-265.

⁹⁹ Dém. čar kn. louvr. IV, str. 263.

¹⁰⁰ Dém. čar. kn. lond. leid. VII3, str. 242, dém. čar. kn. louvr. II, str. 262, čar. řík. starokopt. V, str. 267.

¹⁰¹ Dém. čar. kn. lond. a leid. IX 13-14, str. 249.

¹⁰² Čar. řík. pro matku a dítě. II, str. 167, IX, X, str. 170; z lék. kn. XII str. 222, XIII, str. 223, XVI, str. 223; kn. o Apopovi VIII-X, str. 207-217; zvláště viz návod k VIII2, str. 210, návod k IX2, str. 216, a návod k X2, str. 217; Metternichovy desky text 12, str. 190.

¹⁰³ Z lék. kn. XII, str. 222, XIV-XVII, str. 223-224, XXVIII, str. 228; čar. řík. starokopt. VI, str. 267-268.

¹⁰⁴ Vypr. o zázračném vyléčení princezny Bentreše, str. 233-235.

II. Čarovné prostředky

Prohlédne-li si čtenář zběžně textovou část této knihy, shledá, že hlavním prostředkem staroegyptských čarodějnů bylo čarovné říkadlo. Čarovnými říkadly zajišťoval si duch zesnulého množství výhod v posmrtném životě, čarovnými říkadly přivolávali bohy a duchy, čarovnými říkadly se chránili před nemocemi a všemi jinými nepříjemnostmi pozemského života a jimi se domáhali blahobytu, přízně, lásky a slávy.

V úvodu k Ebersovu lékařskému papyru (1) se praví: "Přichází-li lék, má přijít (také) zaklínání (nepatřičných) věcí z mého srdce (2) a z mého těla. Mocná jsou čarovná říkadla (působící současně) s léky, a naopak, (mocné jsou léky, působí-li současně s čarovnými říkadly)". Vedle čarovných říkadél užívali starověcí Egyptané také léků a čarovných prostředků, a to nejen k léčení, ale i k různým

čarodějnickým praktikám; tak např. v démotickém čarodějnickém papyru lond. a leid. k přivolávání bohů (3), k vzbuzení lásky (4), k oslepení člověka (5), k usmrcení člověka (6), k odstranění účinků čarovných prostředků (7), k poznání plodnosti a těhotenství ženy (8) aj.

Celá jedna část knihy mrtvých (9) je věnována amuletům, tj. ochranným prostředkům, které jsou nositeli čarovné síly, jež jest ve službách jejich majitele. Amuletů užívalo se také hojně jako preventivního prostředku proti nemocem (10), a nemocní je nosili, doufajíce, že jejich čarovná moc je vyléčí (11). Amulety se chránili Egypťané před hady (12) a krokodýly (13), a matky chránily jimi své děti před všemi nehodami (14). I čarodějníci, přivolávajíce duchy a bohy, chránili se amulety před jejich zlobnou mocí (15). Amuletů také užívali Egypťané, aby si zjednali lásku (16), sílu a úctu (17).

Zvláštní třídu čarovných prostředků tvoří náhradní tělo. Představa o možnosti nahradit skutečné tělo umělým tělem vznikla již v době prehistorické a stala se základem náboženského kultu bohů i duchů zemřelých. Této představě vděčíme i za bohatou výzdobu staroegyptských hrobů. Náhradního těla užívali také čarodějníci k zničení nepřátel i lidí jim nepohodných (18).

Chtěl-li se čarodějník domoci účinku, mohl užít jen jediného prostředku, nebo mohl k zvýšení účinnosti spojit čarovné moci několika prostředků; při jejich užití mohl si sice počínat libovolným způsobem, ale chtěl-li rychle dosáhnout zvláště příznivého výsledku, musel si počínat zcela určitým osvědčeným způsobem, jemuž se dostalo posvěcení tradicí trvajících věky. Tak vznikly některé obřady náboženské, některé obřady pohřební a všechny obřady čarodějnické, jimž zvláště v pozdní době byla věnována velká pozornost.

1. Čarovná říkadla

Čarovné říkadlo je nejstarší čarovný prostředek; jeho původ je současný s původem řeči. Primitivnímu člověku byla řeč sama čarovnou mocí, neboť její účinnost na dálku byla mu nevysvětlitelná. Chtěl-li člověk nemluvíci donutit svého určitého soudruha k určitému výkonu, byl nucen se k němu přiblížit a vykonat množství různých pohybů, než vyvolal v jeho nitru představy o svém přání; a zhusta se namáhal marně. Mluvíci člověk naproti tomu zavolal jméno a rozkaz, a měl-li dost moci, aby si mohl vykonání rozkazu vynutit, volaný přišel z dále a vykonal, co mu bylo nařízeno. Není proto divu, že primitivní člověk moc řeči přeceňoval. Rozkazoval domácím zvířatům, a když shledal, že některá zvířata poslechnou některých rozkazů, představoval si, že v řeči tkví čarovná moc, jež může každé zvíře donutit k jakékoli činnosti, a že lze rozkazovat i neživé přírodě. Představa vedla člověka k pokusům a náhodné dostavení se žádoucího účinku dodalo představě víry.

Nejstarší čarovné říkadlo byl prostý rozkaz nebo zákaz; mnohá takováto říkadla se udržela v čarodějnických textech historických dob, zřídka však samostatně; většinou byla sloučena s říkadly jiného původu ve složené celky, ale zůstala jejich hlavním jádrem až do nejmladších dob.

Tak v textech pyramid duch zesnulého rozkazuje hadu, aby zůstal ležet (19), nebo posílá ho na nepřítele (20); v Harrisově papyru zakazuje čarodějník krokodýlu hýbat se (21) a zahání vlka (22). Na Metternichově desce zahání čarodějník hady (23), poroučí štírům (24) a krokodýlům (25), aby zůstali klidní a nebudali. V dém. čar. knize lond. a leid. rozkazuje čarodějník vzteklému psu, aby zničil účinnost jedu, jenž vnikl do rány pokousaného (26).

V § 237 textů pyramid (27) není výslovně jmenován živočich, jemuž čarodějník rozkazuje; ve 14. odstavci Metternichovy desky (28) rozkazuje čarodějník nepříteli a v 12. odstavci téhož textu (29) rozkazuje čarodějník: "obyvatelům vody (tj. krokodýlům), protivníkům, mrtvým mužům a ženám, nepřítelům a nepřítelkyním" a k tomu je ještě dodáno "atd.," tedy jakémukoli živému tvoru přirozenému i nadpřirozenému.

Kněz odhání hlad od ducha zesnulého (30) a duch nařizuje svému svědomí, aby při soudu v říši Usirově nesvědčilo proti němu (31). Čarodějník rozkazuje jedu, aby vyšel z těla otráveného a neškodil mu (32), a lékař rozkazuje hnisu, aby vytekl (33), a léku, aby uzdravil nemocného (34). Duch zesnulého poroučí zemi, aby pohltila hada (35), a čarodějník z konce pohanské kultury staroegyptské rozkazuje svítilně (36) a knotu svítilny (37). Čarodějníci přivolávají ochrannou sílu (37a), a matka jí nařizuje, aby vyběhla z amuletu a chránila děcko (37b).

Lékař rozkazuje duchu, jenž vnikl do těla člověka a způsobil jeho chorobu; aby je opustil, a matka zakazuje duchu přiblížit se k dítěti a dotekem mu přivodit nemoc (38).

Je přirozené, že král, jsa bůh, poroučí bohům, aby postoupili svou moc duchu jeho zesnulého otce (39); ale o velkém úpadku náboženství svědčí, troufá-li si rozkazovat bohům z malicherných příčin čarodějník z doby římské (40).

Životní zkušenost zmírňuje lidskou povahu; člověk poznává, že rozkaz často nemívá takový účinek jako mírná výzva nebo prosba, a čarodějník upravuje svá říkadla podle této zkušenosti. Mnohem mírněji než v právě uvedeném textu vyzývá král bohy, aby sloužili duchu jeho zesnulého otce (41), aby přijali jeho ducha mezi sebe (42), a ještě mírněji je žádá, aby ho chránili (43); nebeského převozníka bohů žádá, aby ducha jeho otce převezl přes nebeskou řeku (44), a prosí bohy, aby ho zásobili pokrmem a dali mu sílu, aby poskytl mu příbytek a loď (45). Kněz ze střední říše prosí bohy, aby spojili ducha zesnulého s jeho rodinou a jeho přáteli (46), a duch zesnulého prosí zářící duchy, aby ho vysvobodili z moci netvora Omoma (47). Kněz prosí boha Rea za přízeň pro ducha zesnulého (48), a matka ho prosí o ochranu svého děcka (49). Kněz prosí bohyni Meschenetu, aby poskytla pomoc rodící ženě, Pokojného, aby ochránil rodící se děcko před zlobou Sutechovou a Nutu za seslání ochranné moci nebeských bohů (50). Zdravý prosí bohy o ochranu před nemocí (51), nemocný je prosí za své vyléčení (52). Mnoho se zachovalo proseb k bohům o ochranu před krokodýly, hady, štíry a dravou zvěří (53). Pastýř prosí bohy o ochranu svých stád a rolník o ochranu svého pole před zvěří a zloději (54). Milující žádá bohy, aby donutili k lásce ženu, kterou on miluje, která však nemiluje jeho (55). Skromnější nešťastně zamilovaný si jen přeje, aby mu bozi přivedli ve snu tu, kterou miluje (56), a jí zase ve snu ukázali jeho, ozářeného veškerou krásou a silou (57). Některá tato říkadla se neliší od modliteb (57a), což nepřekvapuje; i modlitba, jejímž účelem je přimět boha k jakékoli činnosti (prosebná modlitba), je čarovné říkadlo. Prosba k Chnumovi z čarodějnického papyru Harrisova (58) sama o sobě je modlitba; teprve její dodatek činí z ní čarovné říkadlo; zrovna tak prosby k Amon-Reovi a Amonovi z téhož papyru (58a).

Člověk, jenž se naučil prosit bohy, prosil i zvířata a neživé věci; nemocný prosí rysa známého z ilustrace k 17. kapitole knihy mrtvých, aby zahubil jeho nepřitele (59), lékař prosí Horovo oko, aby vrátilo zdraví nemocnému (60), a čarodějník prosí olej, aby vyléčil bodnutého štírem (61).

Zkušenost učí, že rozkaz je účinnější, je-li doprovázen hrozbou, a že prosba bývá snáze vyslyšena, je-li doprovázena sliby. Proto čarodějníci ve svých říkadlech vyhrožují a slibují, nestarajíce se o to, mají-li moc splnit své sliby a provést své hrozby.

Tak v textech pyramid král prosí bohy, aby chránili ducha jeho otce, a slibuje jim, že on zase bude chránit je (62). Čarodějník vyhrožuje hadovi, že mu duch uřízne hlavu, opovází-li se vylézt ze země (63), že rozmáčkne ho rukou nebo rozdrťí mu hlavu (64). Král vyhrožuje bohům, že duch jeho otce sešle hrůzu na bohy a zboří nebe, nepodrobí-li se dobrovolně jeho moci (65). Kněz vyhrožuje bohům, že nedostanou obětí, nesplní-li přání duchovo, a slibuje jim hojnost všeho, splní-li je (66). Duch snaží se zastrašit draka Rereka tím, že mu líčí zlý osud, který ho očekává (67).

Čarodějník se snaží vypudit ducha z nemocného těla výhrůžkou, že bude připraven o své zbraně, jimiž týrá zesnulého, a láká ho, aby dobrovolně opustil nemocné tělo, líčením, jaké slasti ho jinde očekávají (68); vyhrožuje, že celý svět srazí do propasti, opovází-li se krokodýl jen pohnout (69), a jemu vyhrožuje smrtí (70); pastýř posměšně volá vlka, aby si přišel na jeho pole pro smrt (71). Králův čarodějník žádá Rea, aby potřel královy nepřátele tak, jako král potírá hlavu Reova nepřítele, draka Apopa (72). Rolník se snaží zapudit jestřába tím, že volá Hora, jehož se jestřáb bojí (73). Jinde vyhrožuje čarodějník, že vyschne Nil, zhasne slunce, přestane růst obilí a bozi budu mít hlad, uštkne-li had Horovu manželku, což se jí jistě stane, bude-li čarodějník zdržen na cestě, protože jí nese amulety (74); čarodějník z římské doby vyhrožuje, že zahodí Usirovu mumii, bude-li se jeho představený na něho zlobit (75), vyhrožuje psu, že s ním zle naloží, neodčaruje-li jed z rány toho, jehož kousl (76), a bohu Anupovi, že ho obviní ze zločinu spáchaného na bohu Usirovi, nesplní-li přání zamilovaného (77).

Člověk věří slibům a hrozbám mocných, nevěří však slibům a hrozbám těch, o nichž je přesvědčen, že nemají moc splnit své sliby a provést své hrozby. A jaký je člověk, takový je i jeho bůh. Proto opatrný čarodějník neslibuje a nehrozí, nýbrž jedná tak, jak jednájí nízcí lidé, kteří si jsou vědomi své bezmocnosti: svému dobrodinci přeje blaho (78) a svého nepřítele proklíná (79).

Sugesce je i nám dosud nedokonale prozkoumanou duševní silou, a mnoho se bájí o hranicích její účinnosti, jež nebyly dosud pevně stanoveny. Mnohem tajemnější byla tato duševní síla starověkým Egypťanům, kteří si nedovedli vysvětlit ani ty její účinky, jejichž psychologický výklad nám dnes nečiní obtíží; jim byla silou čarovnou, a egyptští čarodějníci zhusta jí užívají, líčíce, jak se splňuje přání, nebo rozkazy, které byly vysloveny; např. vyličují porážku nepřítele (80), jak přivolávaní bozi přicházejí na pomoc (81), nebo tvrdí, že duch zesnulého nepožívá z hladu a žízně svých výkalů a své moči (82), jsa dostatečně zásobován (83); tvrdí, že nemocný je zdrav (84) a že jed v těle uštknutého ztratil svou moc (85), a líčí, jak znamenitý je stav ducha (86). Duch, chtěje se proměnit v zlatého sokola, lotos, nebo baziliška, snaží se dosáhnout této proměny tím, že si vsugeruje myšlenku, že se proměna uskutečnila (87).

V čarovných říkadlech se setkáváme často s mytologickými narážkami; původ a význam některých dovedeme určit (88), původ a význam jiných je nám neznám (89). Některá říkadla obsahují celé mýty, z nichž některé známe i odjinud, o některých nemáme jiných zpráv; např. mýtus o Reovi a Esetě (90), chmunský mýtus o původu světa (91), varianta onské theogonie (92), aj.; podkladem knihy o Apopovi je mýtus o Reovu boji s jeho nepřáteli.

Zvláště často vyskytují se v čarovných říkadlech narážky na mýty nebo celé mýty o Esetě a jejímu synu Horovi a ostatních bozích z mytologického cyklu Usirova; tak např.: zmínka o manželství Usirově s Esetou (93), o nalezení Usirovy mrtvoly (94), o mumifikaci Usira Anupem (95), o vzkříšení Usira (96), o Esetině útěku (97), o těhotenství Esetině a narození Hora (98), o různých nehodách malého Hora (99), o tom, jak Hor a Eset vzplanuli k sobě milostnou vášní (100), o bojích Hora se Sutechem (101) aj.

Pozornosti zasluhuje, že v mýtu, jež čarující připomíná, se ocitá některý bůh ve stejné situaci, v jaké je ten, v jehož prospěch čaruje; připomínka mýtu má tedy jednak v postiženém vzbudit naději, že bude ze své situace vyproštěn tak, jako z ní byl tehdy vyproštěn bůh, jednak má bohu připomenout jeho tehdejší utrpení, a tím vzbudit v jeho srdci soucit s postiženým a pohnout ho k tomu, aby postiženého zbavil jeho strasti.

Přihodilo-li se, že čarodějník neměl v mytologii dokladu při situaci, z níž měl postiženého vyprostit, pomohl si tím, že si sám vytvořil mýtus, v němž se některý bůh ocitl v příslušné situaci; tak vznikaly umělé mýty, o jejichž existenci nelze pochybovat, protože se zachoval návod, jak se takového říkadlo má vytvořit (102). Takového původu jsou pravděpodobně mýty: jak Hor byl uštknut hadem (103), jak se spálil hořícím dřevem (104), jak byl stížen horečkou (105), jak byl bodnut štírem (106), jak byl stížen zácpou (107) a jak se poranil na hlavě (108). Umělým mýtem je asi také vypravování o Gebovi a Nutě, o němž je zmínka v dém. čar. pap. lond. a leid. 18/1. a násl. (109), a vypravování z Ebersova pap. 58/6-15 (110), démotické vypravování o Esetě, Nebthetě, Usirovi a Thovtovi z pařížské řecké čarodějnické knihy (110a) a mn. j.

Vlastním jádrem mýtů v čarovných říkadlech bývá čarovné říkadlo, jímž bůh X vyprošťuje boha Y ze zlé situace, v níž se tento ocitl. Tak např. v říkadle I z turinských papyrů čarodějnických bůh Re byl uštknut hadem a bohyně Eset ho uzdravuje říkadlem (odd. 2 na str. 56): "Vyteč jede" atd. Aplikace tohoto říkadla pro uštknutého člověka je provedena tím, že k Esetiným slovům: "At' žije Re, at' zhyne jed!" přidává čarodějník: "At' žije N., syn N.-in, at' zhyne jed!" Podobně i jinde (111), také ve schématu k tvoření takovýchto říkadl (112).

V některých čarovných říkadlech, obsahujících mytologické zmínky, schází dodatek, kterým se čarovný čin boha z mýtu aplikuje na přítomnou skutečnou situaci (113); psychologických příčin tohoto jevu mohlo by být několik; nejpravděpodobnější se mi zdá být, že čarodějník ten dodatek vynechává zúmyslně, domnívá se, že tím spíše docílí žádaného účinku, neboť může vzbudit domněnku, že se nejedná snad jen o událost podobnou mýtické události, nýbrž o tuto mýtickou událost samu; že není ohrožen člověk N., syn N.-in, tak, jak byl kdysi ohrožen bůh, nýbrž že ohrožen je bůh sám. Tato lest se mohla sice povést, ale nemusela; chtěl-li mít čarodějník jistotu, že se povede, vynechal líčení mýtické události jako zbytečnost a prohlásil sebe za čarujícího boha, nebo svého svěřence za boha, jemuž bylo ublíženo, nebo jemuž hodlá někdo ublížit; jistě se nenajde živá bytost, jež by se odvážila odporovat vůli boha, nebo mu dokonce ublížit. Čarodějník, chtěje vypudit nemoc z těla dítěte, prohlásí je za Hora a jeho matku za Esetu (114), a domnívá se, že tím docílí lepšího výsledku, než čarodějník, jenž chtěje matce dopomoci k šťastnému porodu, líčí těhotenství a porod Esetin (115).

Původně si asi troufali čarodějníci klamat takto jen zvířata a neživé věci; tak např.: Nemocný se prohlašuje za Hora, aby vyhnal nemoc ze svého těla (116); lékař prohlašuje nemocný prs ženy za prs

Esetin (117); čarodějník, chtěje zahnat krokodýly, prohlašuje sebe nebo svého chráněnce za Amona (118), za gebtijského Mina (119), za Šova (120), za Anupa (121), za Usira (122), za Chnuma (123), za Amona, Enhureta, Monta, Sutecha, boha východu a Šeda (124); v jednom takovém říkadle prohlašuje čarodějník sebe za Thovta, a svého chráněnce za Rea, Nefertuma a Thovta (125). Chtěje vyléčit uštknutého, prohlašuje se čarodějník za Hora (126), a jindy zase uštknutou ženu za Bastetu (127); čarodějník z doby řecko-římské, chtěje vypudit kost z hrdla neopatrného hltavce, prohlašuje se za syna živého boha (128).

Skromnější čarodějník se vydává jen za božského posla Reova (129), Thovtova (130), Gebova (131), nebo vydává svou vůli za vůli boží (132), nebo se aspoň chlubí Reovou přízní (132a).

Někteří čarodějníci si troufali takto přelstít i bohy; tak např. vydávají Reovi, Šovi a Esetě hadem uštknutou ženu za Bastetu (133); čarodějník se vydává za Hora, chtěje tak donutit Chnuma, aby mu udržoval řeku v příznivém stavu (134); jindy za tímtež účelem se vydává za záplavu (135), a plujícího prohlašuje za Usira, aby mu vymohl ochranu saiských bohů (136). Duch zesnulého se vydává za Rea bohům Henennisutským, aby nebyl od nich rozřezán (137), a lodníkům Reova člunu, aby mu vozili potravu (138). Čarodějník z doby řecko-římské se vydává za Hora, aby přivolal bohy (139), a aby je popudil proti ženě, jež nechce ukojit jeho milostné touhy (140), aj.

Chce-li čarodějník ochránit svého svěřence před všemi chorobami, vydává každý jeho úd za úd některého boha (141); nejznámější je takovéto říkadlo z 43. kap. knihy mrtvých.

I své léky a čarovné prostředky prohlašuje čarodějník za věci božského původu: hliněné vejce, jímž zahání krokodýly, prohlašuje za vejce, z něhož vznikl svět (142); svou měrnou nádobu vydává lékař za nádobu, jíž bylo odměřováno kdysi Horovo oko (143), a všechny léky prohlašuje za Horovo oko (144), jímž kdysi Hor probudil k životu ducha svého otce Usira (145), a amulety jím zhotovené jsou amulety, které chránily kdysi Hora (146).

Čarodějník přičítá všem nepřátelským silám, s nimiž bojuje, lidské duševní vlastnosti; nemůže-li jich přemoci násilím, snaží se dosáhnout svého cíle lstí; prostředky, jichž někdy užívá, svědčí o jemném psychologickém pozorování. Čarodějník se snaží odlákat nemoc od nemocného tím, že jí připomíná její krásné ženy, jež voňavkami a kadidlem se upravují, aby probudily milostné touhy svého manžela (147). Již v čarovném říkadle pocházejícím z prehistorické doby napadený hadem nabízí hadovi náhradou za sebe hroší mládě, jež je bezmocné, protože opustilo bažiny (148). Stejně si počíná čarodějník, jenž vkládá Reovi do úst rozkaz jedu, aby opustil uštknutého, jenž byl uštknut omylem místo někoho jiného (149). Jiný čarodějník dává krokodýlu, jehož se chce zbavit, hádanku; domnívá se, že krokodýl se dá do přemýšlení a zapomene na toho, jehož chtěl napadnout (150).

V některých textech se vyskytují dlouhé výčty; např.: poražených nepřátel (151), ochran, jimiž je čarodějníkův svěřenec chráněn (152), údů, jež čarodějník vydává za údy bohů, nebo všeho, co bůh chrání (153). Neměl snad čarodějník v úmyslu, monotónním odříkáváním úmorně jednotvárných řad svého protivníka uspat?

Je jisté, že se činnost čarodějníků často setkala s úspěchem; příčinou úspěchu byla sugestivní schopnost čarodějníková, autosugesce toho, v jehož prospěch nebo nepospěch čarodějník čaroval, příznivé

okolnosti (154) a náhody (155). Častěji však čary neměly úspěch a lid přičítal příčinu tohoto neschopnosti čarodějníkově. Neúspěchy čarodějníka, jenž mezi lidem žil, byly lidu známy; neúspěchy čarodějníků vzdálenějších mu nebyly známy, a proto požívali tito u lidu větší vážnosti, než čarodějníci domácí. Největší vážnosti se těšili vždy cizí čarodějníci, jimž lid přikládal obzvláštní schopnosti, jichž se nedostávalo domácím čarodějníkům. Přičítal-li lid velkou moc domácím říkadlům, jimž rozuměl, přičítal mnohem větší čarovnou moc říkadlům cizím, jimž nerozuměl.

Proto se setkáváme v čarodějnické literatuře každého národa s nesrozumitelnými říkadly, z nichž některá jsou skutečně složena cizí řečí (156), kdežto jiná cizí řeč jen napodobí (157). Nesprávné by bylo tvrdit, že všechna tato nesrozumitelná říkadla byla čarodějníky vědomě podvodně vydávána za říkadla složená v cizí řeči; některá z nich jsou jistě zkomoleniny skutečných cizích říkadel, jiná vznikla v duševním rozrušení tak, že je čarodějník pokládal za projev boha nebo ducha, jimž byl obšťastněn.

Staroegyptští čarodějníci jen zřídka užívali prostých říkadel; každé říkadlo má jistou účinnost; užije-li tedy čarodějník několika říkadel, sečtou se tím jejich účinnosti a vzroste tím naděje na úspěch (158). Proto říkadla, která se nám zachovala v staroegyptských čarodějnických knihách, jsou říkadla složená z prvků, s nimiž jsme se až doposud zabývali. Tak např.:

Říkadlo I. z textů pyramid (str. 149) se skládá z těchto prvků:

1. Čarující nabízí hadovi hroší mládě náhradou za sebe, předstíraje, že nabídku tu činí jiný had, snad tím, že při oslovení hada napodobí hadí sykot.
2. Žádá zemi, aby hada pohltila.
3. Poroučí hadovi, aby ztrnul.

Říkadlo XII. z textů pyramid (str. 152):

1. Žádost, aby horizont byl přízniv Horovi a aby nepřízní stihl bohy, kteří nechtějí vpustit ducha do svých sídel.
- 2a. Rozkaz bohu, aby odevzdal svou hodnost duchovi,
- 2b. a výhrůžka, že duch zničí vesmír, neposlechne-li bůh.
3. Sugestivní líčení, jak bůh splňuje rozkaz a podrobuje se duchovi.

Říkadlo IV z říkadel pro dítě a matku (str. 168):

1. Matka prohlašuje své děcko za Hora, aby nemoci nahnala strachu.
2. Oznamuje, že zahání nemoc, aby ji upozornila na své přání.
3. Vyhrožuje jí.
4. Žádá jí, aby opustila děcko.
5. Láká ji k návratu do jejího domova, líčíc, jak se její manželky zdobí k jejímu přivítání.
6. Žádá jí, aby opustila děcko.

XIV říkadlo z čarodějnického papyru Harrisova (str. 180).

1. Začátek tohoto textu (la) nemá dobrého smyslu: zdá se, že je pokažen. V další části textu (lb) Hor žádá (dobytek?), aby mu (svým bruceňím?) zavolal Esetu a Nebthetu.
2. Hor žádá Esetu a Nebthetu, aby chránily pole a dobytek před dravou zvěří.
3. Volá vlka, aby si přišel na pole pro svou smrt.
4. Zahání vlka.

5. Vybízí Hurnu (svého psa?), aby hlídal pole.
6. Volá ochranu.

13. říkadlo z Metternichovy desky (str. 190).

- a. Rozkaz obyvatelům vody, aby se neodvažovali útočit na plujícího, protože to je Usirev.
- bl. - b3. Výstraha obyvatelům vody.
- c. Přestírané volání bohů, aby Re, Horovo oko Sechmet a Thovt chránili plujícího.
- d. Sugestivní líčení, jak bozi přicházejí na pomoc.

IX. říkadlo z knihy o Apopovi (str. 211).

1. Čarující opakuje Reovu řeč, již se Re prohlašuje za stvořitele světa,
2. čarodějníka prohlašuje za svého vyslance,
3. a líčí svůj boj s Apopem, jeho porážku a zkázu.
4. Čarodějník ohlašuje Reovo vítězství a Apopovu porážku.
5. Výzva k bohům a lidem, aby se dali do boje s Apopem.
6. Rozkaz Apopovi.
7. Sugestivní tvrzení, že čarodějník vítězí nad Apopem.
8. Čarodějník oznamuje Reovi, že porazil Apopa.
9. Oznámení, že Apop je poražen.
10. Prokletí králových nepřátel.
11. Přání blaha Reovi a králi.
12. Ohlášení Apopovi, že je potřen, že Re a král zvítězil, atd.

Jak patrně z těchto několika ukázek, nečiní rozbor staroegyptských čarovných říkadél obtíž; každý čtenář si dovede sám provést rozbor kteréhokoli z nich.

Obsah některých čarovných říkadél se neshoduje s jejich nadpisy. Psychologicky je pochopitelné, že lékař probouzí nemocného ze mdlob říkadlem, jež podle svého obsahu bylo původně určeno k tomu, aby novým životem obdařilo ducha zesnulého člověka a vrátilo mu řeč (159). Velkou starostí o blaho děcka lze vysvětlit, že některá žena, zúčastněná při porodu, prosí bohyně Esetu a Nebthetu o ochranu děcka v okamžiku, kdy ještě matka krvácí (160). Snadno lze vysvětlit omyl, jehož se dopustil písař, jenž nadepsal nad říkadlo, jež se má odříkat při snímání obvazu, že se má odříkat, když se obvaz přikládá nemocnému (161). Záhadné je však, jakým logickým postupem byl přiveden kněz k tomu, aby poradil duchovi odříkat říkadlo určené k ochraně těhotné ženy a k ulehčení porodu, chce-li se proměnit v zlatého sokola (162). Zvláště texty knih mrtvých byly často nevhodně měněny a doplňovány přídávky, postrádajícími logické souvislosti s původním textem (163).

Čarodějníci většinou odříkávali a opisovali čarovná říkadla tak, jak je slyšeli a četli. Ti z nich, kteří byli obdařeni inteligencí, nebyli jen otroky tradice. Opisující říkadla, zapisovali často jen počátky jejich odstavců a jejich pokračování nahrazovali slovy stejnoznačnými s naším "atd.", ponechávající tak čtoucímu kolegovi, aby si sám odstavec doplnil (164). V říkadle nahrazuje jméno toho, co má být zařikáno slovy: "nějaké zlo, nějaké trápení nebo nějaká nemoc" a jméno postižené části těla slovy: "v mém těle nebo v jakémkoli mém údu" (165), ponechávaje čtenáři, jenž hodlá tohoto říkadla užít, aby obě neurčité fráze nahradil jménem příslušné nemoci a postižené části těla, která má v daném případě být vyléčena.

Četná říkadla jsou varianty jiných říkadel, některá z nich byla přetvořena úmyslně; přetvoření jiných říkadel je nutné přičíst špatné paměti jejich zapisovatelů (166).

Někteří čarodějníci se nesnažili ani zapamatovat si celá říkadla; spokojili se jen se všeobecnými schématy, podle nichž si vytvořili vhodné říkadlo teprve když ho potřebovali (167).

V Egyptě mohl čarovat kdokoli a v krajní nouzi jistě také čaroval každý, kdo v čáry věřil; mohl-li však, požádal o pomoc profesionálního čarodějníka, jemuž důvěřoval. Zvláštní důvěry požívali předčítatelé svatých knih, odborní znalci náboženské a čarodějnické literatury. Tito čarodějníci z povolání si byli vespolek konkurenty, a jejich zboží, čarovná říkadla, potřebovala reklamy, měla-li nalézt řádného odbytu; proto se setkáváme u čarovných říkadel často s poznámkami, jejichž účelem je získat zákazníky. Často bývá jen na konci říkadla připojeno, že říkadlo je dobré, nebo že se osvědčilo (168); přisuzuje se mu větší účinnost než jiným říkadlům (169), neboť se pisatel prohlašuje za očitého svědka jeho účinnosti (170). Čarovná říkadla bývají často prohlašována za tajemství, jichž nesmí spatřit nikdo mimo jejich majitele, nemají-li ztratit své účinnosti (171). Jsou líčeny všechny účinky, jichž lze použitím říkadla dosáhnout (172); vypravuje se o tajemném jejich původu a nálezů (173), nebo se prohlašují dokonce za výtvar bohů (174).

Říkadla byla původně určena pouze k tomu, aby je čarující odříkával; tak se jich také nejčastěji užívalo i v pozdních dobách; ale představa, že čarovná moc, jež se budí jejich odříkáváním, v nich trvale tkví, jsou-li napsána, vyvolala i jiné způsoby jejich užití. Chtěl-li si někdo osvojit čarovnou moc říkadla, mohl ho užít jako léku, když na papyr napsané říkadlo buď rozpustil v pivě nebo pivem z papyru smysl a vypil (175).

Jiní čarodějníci užívají ještě prostšího způsobu; odříkají říkadlo nad pivem (176), vodou (177) nebo vínem (178), jež dají vypít svému svěřenci a čarovná moc, jež vnikla do nápoje, se rozšíří takto po celém jeho těle. Čarovná moc říkadla, které odříká lékař nad mastí, již natře ránu, vniká do rány a hojí ji (179). Čarovného říkadla, napsaného na papyr, lze také užít jako amuletu, nosí-li je ten, jenž jím chce být chráněn, neustále při sobě (180). K výzbroji ducha pro onen svět patřila také čarovná říkadla proti krokodýlům, hadům a štírům, napsaná na papyr (180a) nebo vyrytá do kamenných desek (180b). Chtěl-li si čarodějník získat lásku ženy, napsal čarovné říkadlo na kus plátna a vyrobil si z něho knot, jenž vložil do své svítilny (181). Chce-li čarodějník, aby se ženě, kterou miluje, zdál milostný sen, v němž on je jejím milencem, vloží příslušné čarovné říkadlo napsané na papyrus do úst malého hliněného vlka, jehož pak vhodí do rozsvícené svítilny (182). Aby se říkadlo, obsažené v 13. kap. kn. m., stalo dokonalým vlastnictvím ducha, odříkal je kněz nad dvěma kuličkami, z nichž jednu vložil mumii do ucha, druhou zavinul do pásky, již pak přiložil na tělo mumie (183).

¹ Pap. Ebersův 2/1-2/6, z lékařských knih III, str. 219.

² Tj. "z mé duše"; starověcí Egyptané pokládali srdce za sídlo nejen citu, ale i rozumu a vůle.

³ VI4, str. 241, VII 2-4, str. 242, IX3-12, str. 248-249.

⁴ XIII, str. 252, XV3, str. 254, XX2, str. 255.

⁵ XX1, str. 255.

⁶ XX3, str. 256.

⁷ XXVI2; str. 259; viz také z lék. pap. X2, str. 221.

⁸ XXXI, str. 261; viz také z lék. pap. XXXVI-XXXIX, str. 229.

⁹ Kn. m. kap. CLV-CLXVIII; viz z kn. m. XI. 5, 6, str. 165 a XII4, a, b, str. 166; viz také z kn. m. II2 str. 158, III2, str. 159.

¹⁰ Viz např. Ř. pro m. a d. II2, str. 167.

¹¹ Viz např. Ř. pro m. a d. VII2, str. 169, dém. čar. kn. lond. a leid. XXX, str. 261.

¹² Viz např. z pap. tur. II, str. 185.

¹³ Viz např. z Harrisova pap. III 7, str. 176 a V, 3, str. 177.

¹⁴ Z řík. pro m. a d. VIII 3, str. 170, IX 3, str. 170.

¹⁵ Z mag. pap. lond. a leid. IX, 13, str. 249.

¹⁶ Z dém. mag. pap. lond. a leid. XIII2, str. 252 a XX4, str. 256.

¹⁷ Z dém. mag. pap. lond. a leid. XX4, str. 256.

¹⁸ Viz z nápisů na rakvích stř. ř. IV3, str. 157; z knihy o draku Apopovi, návod k I-VII, str. 206, návod k VIII, str. 210-211, návod k IX, str. 216, a návod k X, str. 216-217; papyrus Leeův a Rollinův, str. 232-233.

¹⁹ I3, IV3, V2, str. 149-150.

²⁰ III, str. 149.

²¹ III, 3, 5, str. 176.

²² XIV4, str. 180.

²³ 6c, str. 187 7b, str. 188.

²⁴ 15b, str. 193.

²⁵ 12c, 13a, str. 190.

²⁶ XXIV1, str. 257.

²⁷ II, str. 237.

²⁸ 14, str. 191.

²⁹ 12c, str. 190.

- ³⁰ Z textů pyr. IX1, str. 151.
- ³¹ Z kn. m. III, str. 159.
- ³² Metternichova deska 7a, str. 187, 8c, str. 189, 15a, str. 192-193, 17, str. 194, 25b, str. 197, 26c, skr. 201, 26f, str. 201.
- ³³ Z lékařských knih XXVI3, str. 227.
- ³⁴ Z lék. kn. IV2, str. 220.
- ³⁵ Z textů pyr. I2, str. 149.
- ³⁶ Dém. čar. kn. lond. a leid. VIID3, str. 244.
- ³⁷ Dém. čar. kn. lond. a leid. VIIA3, str. 243.
- ^{37a} Z čar. pap. Harrisova IX2, str. 178, XIV6, str. 181, XV5, str. 181; z lékařských knih IX3, str. 221, XXV4, str. 227.
- ^{37b} Z čar. řík. pro matku a dítě VIII2, str. 170, X3, str. 170.
- ³⁸ Z lék. kn. XII2, str. 222, XIII1, str. 223, XVII, str. 223-224; z říkadel pro dítě a matku I1, str. 166, II1, str. 167, III, str. 167-168, IV4, 6, str. 168.
- ³⁹ Viz např. z textů pyr. XII2a, str. 153.
- ⁴⁰ Viz např. z dém. čar. kn. lond. a leid. VII3, str. 242, XIV1, str. 253.
- ⁴¹ Z textů pyr. VIII, 2, str. 153.
- ⁴² Z textů pyr. XIV1, str. 153.
- ⁴³ Z textů pyr. VII4, str. 150.
- ⁴⁴ Z textů pyr. XVI1, str. 154.
- ⁴⁵ Z textů pyr. VIII4, str. 151.
- ⁴⁶ Náp. z rakví, stč. ř. II, str. 155.
- ⁴⁷ Z kn. m. VII1, str. 163.
- ⁴⁸ Z kn. m. XII-4, str. 164.
- ⁴⁹ Z řík. pro matku a dítě IXI a XI, str. 170.
- ⁵⁰ Z řík. pro matku a dítě VI-3, str. 168-169.
- ⁵¹ Z lék. kn. XI1, str. 222.
- ⁵² Z lék. kn. II4, str. 219, XVIII, str. 224; z Metternichovy desky 3, str. 187, 8a, str. 188, 9, str. 189-190, 20b, str. 195.

- ⁵³ Z Harrisova čar. pap. I-III, str. 173, XIII1, str. 179; z Metternichovy desky 12a, str. 190, 20a, str. 195.
- ⁵⁴ Z Harrisova pap. XIV2, 5, str. 180.
- ⁵⁵ Z dém. čar. pap. lond. a leid. XV2, str. 254.
- ⁵⁶ Z dém. čar. pap. louvreského I, str. 262.
- ⁵⁷ Z dém. čar. pap. louvreského IIa, str. 262.
- ^{57a} Z VII1 návodu z dém. čar. kn. lond. a leid., str. 242, předpisuje se čarodějníku, aby odříkal ranní modlitbu k Reovi.
- ⁵⁸ Z Harrisova pap. VII, str. 177.
- ^{58a} III-2, str. 173-174, III1-2, str. 174-175.
- ⁵⁹ Z lék. kn. XIII2, str. 223.
- ⁶⁰ Z lék. kn. XXV, str. 227.
- ⁶¹ Z dém. čar. pap. lond. a leid. XXIII3, str. 257.
- ⁶² Z textů pyr. VII4, 5, str. 150.
- ⁶³ Z textů pyr. IV2, str. 150; pod. z Metternichovy desky 6a, str. 187.
- ⁶⁴ Z textů pyr. VI, str. 150; pod. z Metternichovy desky 7b, str. 188.
- ⁶⁵ Z textů pyr. XII2b, str. 153.
- ⁶⁶ Z nápisů na rakvích ze stř. ř. I2, 3, str. 155-156.
- ⁶⁷ Z kn. m. IV3, str. 160.
- ⁶⁸ Z řík. pro m. a d. IV3, 5, str. 168.
- ⁶⁹ Z čar. pap. Harrisova V2, str. 177.
- ⁷⁰ Z čar. pap. Harrisova XII2, str. 179; pod. z Metternichovy desky 13 bl-b3, str. 191.
- ⁷¹ Z čar. pap. Harrisova XIV3, str. 180.
- ⁷² Z kn. o Apopovi I2, str. 203.
- ⁷³ Z lék. kn. XXXV, str. 228-229.
- ⁷⁴ Z čar. pap. turin, III2, str. 186; z Metternichovy desky 26d, str. 201.
- ⁷⁵ Z dém. čar. kn. lond. a leyd. XIX, str. 255.
- ⁷⁶ Z dém. čar. kn. lond. a leyd. XXIV2, str. 258.

⁷⁷ Z dém. čar. kn. louvr. II, 2b, str. 262.

⁷⁸ Z Mettemichovy desky 26e, str. 201; z knihy o Apopovi IX11, str. 215-216.

⁷⁹ Z textů pyr. III, str. 149; z Mettemichovy desky 6b, str. 187; z knihy o Apopovi IX10, str. 215; z dém. čar. kn. lond. a leyd. XVIII2, str. 255, XV2, str. 254.

⁸⁰ Z nápisů na rakvích stř. ř. IV2, str. 157; z kn. m. IV5, str. 160; z čar. pap. Harrisova III1a, str. 175; z knihy o Apopovi II2, str. 203, VIII 1-3, str. 207-209, IX3, 4, 7-9, 12, str. 212-216.

⁸¹ Z Metternichovy desky 16c, str. 193-194; z lék. kn. XII str. 222.

⁸² Z textů pyr. VIII3, str. 151; z kn. m. VI2, str. 162.

⁸³ Z textů pyr. IX2, 3, str. 151; z kn. m. VI3, str. 162.

⁸⁴ Z lék. kn. II3, 6, str. 219.

⁸⁵ Z Metternichovy desky 7a 3, str. 187, 8c., str. 189, 16c, str. 193-194, 26g, str. 201.

⁸⁶ Z textů pyr. XIII4, str. 153, XII3, str. 153, XIV2, str. 154; z kn. m. VII2, str. 163.

⁸⁷ Z kn. m. VIII-X, str. 164.

⁸⁸ Narážka na rysa z lék. kn. XIII2, str. 223, pochází z kn. m., kap. XVIII, (viz Náboženská literatura II obr. 11); narážka na boha Šova a chmunské bohy v pap. Harrisově I, str. 173, pochází z chmunské theogonie.

⁸⁹ Např. v pap. Harrisově I, str. 173, narážka na neznámý mýtus o Anatě, Astartě, Horovi a Sutechovi; z lék. kn. VIII2, str. 221, neznámý mýtus o Esetě, IX, str. 221, o bojích bohů; v řík. pro m. a d. XIII, str. 172, 0 77 oslech na pazourkovém jezeře.

⁹⁰ Z tur. čar. pap. I, str. 182-185.

⁹¹ Z pap. Harrisova IV, str. 176.

⁹² Z kn. o Apopovi IX1, str. 211-212.

⁹³ Z dém. čar. kn. lond. a leid, XIII3, str. 252-253.

⁹⁴ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VIID1, str. 243-244.

⁹⁵ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VIIA1, str. 242.

⁹⁶ Z lék. kn. XI, str. 222.

⁹⁷ Z Metternichovy desky 15, str. 191-193.

⁹⁸ Z náp. na rakvích stř. ř. III, str. 156-157.

⁹⁹ Z Metternichovy desky 19, str. 195, 26, str. 197-202.

- ¹⁰⁰ Z pap. Harrisova IX, str. 178, dém. čar. kn. lond. a leyd. XIII3, str. 252-253.
- ¹⁰¹ Z lék. kn. VIII4, str. 221, XIII1, str. 223.
- ¹⁰² Z lék. kn. III2, str. 219.
- ¹⁰³ Z textů pyr. VII1, str. 150.
- ¹⁰⁴ Z lék. kn. XXII, str. 225.
- ¹⁰⁵ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXIX, str. 260.
- ¹⁰⁶ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXIII, str. 256-257.
- ¹⁰⁷ Z lék. kn. VII, str. 220.
- ¹⁰⁸ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXX, str. 260-261.
- ¹⁰⁹ XVIII1, str. 254-255.
- ¹¹⁰ Z lék. kn. XXIV, str. 226.
- ^{110a} Starokopt. řík. III1, str. 265.
- ¹¹¹ Např.: z říkadel pro m. a d. I, str. 166-167; z kn. m. XII3, str. 165; z Metternichovy desky 15c, e, str. 193, 19, str. 195, 26a, d, e, f, g, str. 200-201; z knihy o Apopovi III1, str. 204, III4, str. 204, IX 12, str. 216; z lék. kn. XIII1, str. 223, z dém. čar. kn. lond. a leid. XXV2, str. 258.
- ¹¹² Z lék. kn. III2, str. 219.
- ¹¹³ Viz např.: Z nápisů na rakvích stř. ř. III, str. 156-157; z lék. kn. XIa, I, str. 222, XXII, str. 225; z čar. pap. Harrisova IX1, str. 178; z Metternichovy desky 17, str. 194.
- ¹¹⁴ Z říkadel pro m. a d. IV, str. 168.
- ¹¹⁵ Z nápisů na rakvích stř. ř. III, str. 156-157.
- ¹¹⁶ Z lék. kn. XVII, str. 223-224.
- ¹¹⁷ Z lék. kn. XXVIII, str. 228.
- ¹¹⁸ Z čar. pap. Harrisova III, 5-6, str. 176.
- ¹¹⁹ Z čar. pap. Harrisova IV2, str. 176.
- ¹²⁰ Z čar. pap. Harrisova V, str. 177.
- ¹²¹ Z čar. pap. Harrisova VII, VIII, str. 177-178.
- ¹²² Z Metternichovy desky 126, c, str. 190.

- ¹²³ Z Metternichovy desky 14, str. 191.
- ¹²⁴ Z čar. pap. Harrisova XII, str. 179.
- ¹²⁵ Z Metternichovy desky 21, str. 196.
- ¹²⁶ Z Metternichovy desky 7, str. 187-188.
- ¹²⁷ Z Metternichovy desky 25, str. 197.
- ¹²⁸ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXVIII2, str. 260.
- ¹²⁹ Z kn. o Apopovi IX2, str. 212.
- ¹³⁰ Z čar. kn. turinských III, str. 185-186.
- ¹³¹ Z textů pyr. XVI2, str. 154; příjmení "Usirev" se dostalo do tohoto textu teprve později; původně v něm nebylo.
- ¹³² Z textů pyr. VII3, str. 150; z nápisů na rakvích stř. ř. II, str. 156; z říkadel pro m. a d. IX2 a X2, str. 170; z Metternichovy desky 13c, str. 191; z kn. o Apopovi IX2, str. 212; z dém. čar. kn. lond. a leid. XXXI, str. 260.
- ^{132a} Kn. m. III, str. 158.
- ¹³³ Z Metternichovy desky 8, 9, str. 188-190.
- ¹³⁴ Z čar. pap. Harrisova X, str. 178.
- ¹³⁵ Z čar. pap. Harrisova VI, str. 177.
- ¹³⁶ Z čar. pap. Harrisova XII1, str. 179.
- ¹³⁷ Z kn. m. V2, 4, str. 161-162.
- ¹³⁸ Z kn. m. VII, str. 162.
- ¹³⁹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. V, lb, str. 239.
- ¹⁴⁰ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XV2b, str. 254.
- ¹⁴¹ Z textů pyr. X2, str. 152; z říkadel pro m. a d. XI2, str. 171; z kn. m. V3, str. 161; z Metternichovy desky 86, str. 188-189; poněkud odchylné je říkadlo 22 z Metternichovy desky str. 196-197.
- ¹⁴² Z čar. pap. Harrisova IV, str. 176.
- ¹⁴³ Z lék. kn. VI, str. 220.
- ¹⁴⁴ Z lék. kn. VII, str. 220, VIII, str. 221, XXV, str. 227.
- ¹⁴⁵ Viz: Náboženská literatura staroegyptská I, str. 75.
- ¹⁴⁶ Z čar. pap. turinských II3, III3, str. 185-186.

¹⁴⁷ Z čar. řík. pro dítě a matku IV5, str. 168.

¹⁴⁸ Z textů pyr. 1, str. 149.

¹⁴⁹ Z desky Metternichovy 17c, str. 194.

¹⁵⁰ Z čar. pap. Harrisova XIII2, str. 179.

¹⁵¹ Z kn. o Apopovi VIII5, str. 209-210.

¹⁵² Z řík. pro dítě a matku XII, str. 171, z Metternichovy desky 26a, str. 220.

¹⁵³ Z řík. pro dítě a matku XI3, str. 172.

¹⁵⁴ Např.: nemoc měla lehký průběh; žena, jejíž lásku měl čarodějník svému svěřenci získat, milovala ho aj.

¹⁵⁵ Např.: nepřítel, proti němuž čarodějník čaroval, byl stížen nehodou; nepříznivý vítr ustal; člověk vystavený nákazě se nenakazil aj.

¹⁵⁶ Řecké říkadlo v dém. čar. kn. lond. a leid. X2, str. 250; řecké říkadlo s démotickým překladem v téže dém. čar. kn. XIX, str. 255; naopak viz démotická (nebo starokoptská) říkadla z řecké čarodějnické knihy pařížské I-VI, str. 264-268 a snad také etiopské říkadlo z dém. čar. kn. lond. a leid. XXX, str. 260-261, jehož začátek gen-tini-ten-tina má nápadnou podobu s 2. os. mn. č. vyhynulé formy galaského dialektu somálské řeči * him-tani-gir-tanu > himtenirtan(i). Viz Lexa: Comment se revèlent les rapports entre les langues hamitiques, sémitiques et la langue égyptienne str. 20. Kdyby tato podoba nebyla jen náhodná - a somálské čarovné říkadlo mohlo zabloudit přes Etiopii až do Egypta, bylo by lze z tohoto jevu vyvodit velice důležité důsledky jazykozpytné a kulturně historické.

¹⁵⁷ Z textů pyr. VI, str. 150; beduínské říkadlo z lék. kn. XIX, str. 224; krétské říkadlo z lék. kn. XX, str. 224-225; z čar. pap. Harrisova XI, str. 178. Zvláště byla oblíbena takováto říkadla v době řecko-římské; v démotické čarodějnické knize londýnské a leidenské je jich mnoho.

¹⁵⁸ Tentýž účel má opakování říkadla, jež často bývá předepsáno; tak např.: XII říkadlo z říkadel pro dítě a matku, str. 172 a V, VI, VII, VIII, X říkadlo z čarodějnického papyru Harrisova str. 177-178, má se odříkat čtyřikrát; říkadla XVII z lék. kn. Hearstovy str. 224, IIA, str. 237, IV, str. 238, VI, str. 241, VIII, str. 242 a t. d. z démotické čarodějnické knihy londýnské a leidenské mají se odříkat sedmkrát. Tříkrát je předepsáno říkat říkadla I, str. 236-237, X, str. 250 a XII, str. 251, z dém. čar. kn. lond. a leid., devětkrát říkadla V, str. 240 a XIIB, str. 252, tříkrát nebo sedmkrát IIB, str. 237, sedmkrát nebo devětkrát XIA, str. 252 z téže knihy.

¹⁵⁹ Z lék. kn. IV1, str. 219-220.

¹⁶⁰ Z čar. řík. pro dítě a matku XII, str. 172.

¹⁶¹ Z lék. kn. II, str. 218-219.

¹⁶² Z nápisů na rakvích stř. ř. III, str. 156-157.

¹⁶³ Viz např.: z kn. m. VII3, 4, str. 163.

¹⁶⁴ Např.: z lék. kn. I2, str. 218, VIII2, 4, str. 221, IX2, str. 221, XIII1, 2, str. 223; z Metternichovy desky 12c, str. 190.

¹⁶⁵ Z lék. kn. XVIII, str. 224.

¹⁶⁶ Srovnej např.: 13 řík. s 12. z Metternichovy desky str. 190-191; říkadlo VIIIE z dém. čar. kn. lond. a leid., str. 244-245, určené pro přivolávání duchů je zapsáno ve dvou variantách; jedna z nich je určena pro přivolávání duchů bez média, druhé pro přivolávání duchů s médiem, atd.

¹⁶⁷ Z lék. kn. III2, str. 219, a VI-6, str. 220.

¹⁶⁸ Z lék. kn. I6, str. 218, III, 7, str. 218-219, III4, str. 219, X13, str. 222; z řík. pro dítě a matku VIII, str. 170, z turinských čar. pap. I3 konec str. 185, z kn. m. XII5, str. 166, z dém. čar. kn. lond. a leid. VI4 konec, str. 241, XI nadpis, str. 250; z kn. o Apopovi, návod k VIII/5, str. 211.

¹⁶⁹ Z kn. o Apopovi, návod k IX/4, str. 216; z dém. čar. kn. lond. a leid. IV konec str. 239.

¹⁷⁰ Z kn. o Apopovi, návod k I-VII 4, str. 207.

¹⁷¹ Z kn. m. XII7, str. 166; z kn. o Apopovi, návod k X3, str. 217.

¹⁷² Z kn. m. VII5, str. 163, XI6, str. 165.

¹⁷³ Z lék. kn. XIb, str. 222; z kn. m. III3, str. 159.

¹⁷⁴ Z kn. m. III3, str. 159, XII5, str. 166; z desky Metternichovy 20 nadpis, str. 195.

¹⁷⁵ Z čar. pap. turinských I3, str. 185.

¹⁷⁶ Z čar. pap. turinských III, str. 185.

¹⁷⁷ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXV4, str. 258.

¹⁷⁸ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXVI2, str. 259.

¹⁷⁹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXIV3, str. 258.

¹⁸⁰ Z kn. m. XI5, str. 29, z čar. pap. turinských I3, str. 185, z dém. čar. kn. lond. a leid. XXX3, str. 261.

^{180a} Např. kn. m. kap. 31, 32, 33, 34, 39, str. 159-161.

^{180b} Viz G. Daressy, Textes et dessins magiques, Catalogue général des antiquités égyptiennes du musée du Caire, sv. IX, tab. I-VI (viz obr. 12 a 13), Metternichova deska, díl II, str. 186 a násl.

¹⁸¹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XIV2, str. 253.

¹⁸² Z dém. čar. kn. louvreské IVA, str. 263.

¹⁸³ Z kn. m. II2, str. 158.

2. Čarovné léky, jedy a jiné hmotné prostředky

Roztřídění všech hmotných prostředků, jichž starověcí Egypťané užívali k léčení, otravám a jiným účelům, je nemožné z několika důvodů:

1. Jména většiny takto užívaných prostředků jsou nám dosud pouhými jmény; dosud se nepodařilo stanovit; kterou látku označovala, a je malá naděje, že se to někdy podaří.
2. Totéž lze říci o jménech nemocí (1).
3. Známe-li nemoc i lék, není vždy možné stanovit, jakým logickým pochodem Egypťané byli přivedeni k užití právě tohoto léku proti této nemoci, a nemůžeme tedy rozhodnout, je-li tento lék lékem přirozeným nebo lékem čarovným.
4. Co bylo řečeno o nemocech a lécích, platí i o všech ostatních hmotných prostředcích a důvodech jejich užití.

Tak např.: Proč Egypťané užívali routy jako protijedu (1a), a proč ji dávali do mastí, již natírali rány pokousaného psem (2)? Jaký účel mají různé hnusné a strašlivé ingredience v prostředcích pro vznícení lásky (3)? Proč se má v svítilně svítit knotem z lodní plachty, má-li se přivolat duch zatracence (4), proč čarodějník má pálit v kotlíku právě tuk divoké husy (5) nebo si natřít oči plísní (?) z květů sokolího oka (6), chce-li přivolat a spatřit bohy? Proč má močí menstruuující ženy být uhašen oheň, v němž byla spálena z vosku vyrobená podoba draka Apopa (7)? atd.

Přece však bývá dostatek materiálu, jenž nám dovoluje stanovit, jak si starověcí Egypťané účinnost hmotných prostředků představovali.

Především se setkáváme s přirozenými hmotnými prostředky, jejichž účinnost poznali Egypťané zkušeností; tak např.: užití piva preventivně proti účinku štířího jedu (8); užití česneku na ránu způsobenou kousnutím psa (9); natírání člověka, stíženého horečkou, olejem (10); užití oleje (11) a vody (12) k odstranění polknuté kosti z hrdla; užití medu, plodu akátů a pěny z huby hřebce jako afrodisiaka (13); aj.

Kromě těchto užívali Egypťané množství jiných prostředků, jejichž účinnost byla výsledkem jejich úvah. Egypťanům byly tyto hmotné prostředky přirozenými, protože byli přesvědčeni, že k jejich užití dospěli správným logickým usuzováním ze správných premis; tak např.: Proti šedivění vlasů užívali masti vyrobené z krve černého telete (14) nebo krve z rohu černého býka (15), domnívaje se, že všechny vlastnosti individua jsou obsaženy potenciálně v jeho krvi a že krev může tyto vlastnosti přenášet na jiné předměty a sdělovat jim je. Podagrista se léčil tím, že si přivazoval na nohy amulet z jelení kůže. Představoval si, že kůže z rychlých zdravých jeleních nohou přenesou jejich zdraví na jeho choré nohy (15a). Podstatnou součástí nápoje pro vznícení lásky (16) je krev z prsteníku levé ruky a símě; dosud je v lidu rozšířena víra, že tento prst je přímo spojen se srdcem, a krev z tohoto prstu je zvláště hojně nasycena city, za jejichž sídlo bylo srdce pokládáno; símě, jež se vylučuje v okamžiku nejsilnějšího pohlavního podráždění, má toto podráždění přenést na ženu, pro níž je nápoj lásky určen. Stejnou úvahou byli Egypťané přivedeni k tomu, že užívali kočičího sádla k zapuzení myši (17) a tuku kteréhosi hmyzožravého ptáka k zapuzení much (18). Čteme-li, že mast s chlupy neznámého zvířete je dobrým prostředkem pro růst vlasů (19), a že mast, do níž byla rozetřena dešťovka, způsobuje holohlavost (20),

můžeme plným právem soudit, že onen čtvernožec byl jistě obdařen hojnou černou lesklou srstí. Zajímavý je myšlenkový pochod, jímž si Egypťané našli prostředek k stanovení plodnosti ženy. Představovali si, že moč přichází do styku s plodem a jak účinkuje na jeho vývoj, tak účinkuje také na vývoj rostlinných semen (21) a květů (22). Vzklíčí-li zrní působením moči ženy, vyvine se jeho působením plod v jejím lůně; uschne-li květina jeho působením, nevyvine se ani plod v jejím těle; zcela přirozený je další důsledek tohoto logického pochodu; vzroste-li působením moči ženy pouze ječmen (eg. **jt** jest mužského rodu), bude rodit jen chlapce; vzroste-li jeho působením pouze pšenice (eg. **bd.t** jest ženského rodu), bude rodit pouze dívky (21). Také lze snadno najít úsudek, jenž vedl Egypťany k ostatním prostředkům k stanovení plodnosti (23): jak se tělo ženy zachová k hmotám, jež mají z těla být vyloučeny, tak se zachová i k plodu; nevyjdou-li z těla ženy, nevyjde z něho ani plod, jak výslovně zdůvodňuje text z berlínského lékařského papýru (24).

Nejčastěji užívaným čarovným lékem je mléko matky, jež porodila chlapce; je náhradou za mléko bohyně Esety, jímž byl kojen její syn, bůh Hor (25). Užívá se ho proti bolení břicha u kojenců (26), proti rýmě (27), zevně k natírání spálenin (28) a k poznání plodnosti ženy (29), buď samotného nebo smíšeného s jinými látkami. Zapuzuje-li čarodějník přivolaného boha tím, že pálí na pánvi opičí výkaly (30), a přivolává-li naopak muži ženu, kterou on miluje, pále na pánvi růžový olej (31), je jasné, že zapuzuje bohy zápachem a ženu přivolává vůní. Moč menstrující ženy a zvířecí výkaly jsou hojně užívaným lékem proti nemocem, působeným duchy, kteří vnikli do pacientova těla (32). Lékař si představuje, že potravou, kterou požívá nemocný, se živí také duch, jenž se usadil v jeho těle, a doufá proto, že ducha donutí, aby tělo pacientovo opustil, bude-li ho krmit tak hnusnou potravou, jakou nemocný snese, jak se výslovně připomíná v čarovném říkadle z lékařského papýru Hearstova (33). Naopak lze ochránit člověka před duchem, hodlajícím vniknout do jeho těla, když se člověk natře obětním cypřišovým olejem nebo myrhou (34); posvátnost těchto látek se přenesla na tělo, a duch se neodvážil útočit na posvátné tělo.

Nevím, rozumím-li dobře upotřebení skaraba v Ebersově lékařském papýru (35). Domnívám se, že tělo skaraba bez hlavy a křídel v masti působí otravně, protože v těle toho, jenž mastí s tělem skaraba byl natřen, zkomolené tělo působilo podle čarodějnickovy představy zhoubně; vypil-li však takto otrávený také hlavu a křídla skaraba, byl v jeho těle skarab celý, a tím byl odstraněn zhoubný účinek činu přivolávajícího boží hněv. Záhadné je mi také, proč do úst ryby, jíž se má zahnat nemoc působená duchem, se má vložit kadidlo (36). Ryba byla pokládána za odporný pokrm, jenž byl dobrou náhradou za výkaly, jak se praví v čarovném říkadle, které se má odříkávat, když nemocný požívá rybu. Má snad kadidlo prosytit tělo nemocného a chránit ho proti novému útoku ducha tak, jako obětní cypřišový olej ve shora uvedeném předpisu? Ještě záhadnější je upotřebení rejska k různým účelům dobrým i zlým (37).

3. Náhradní tělo

Nahrazování těla živé bytosti (boha, člověka nebo zvířete) tělem, vymodelovaným z hlíny, dřeva, kamene nebo vosku je prastarého původu. Již v předhistorických hrobech staroegyptských nacházíme sošky mužů a žen, jejichž účelem bylo nahradit duchům mužů manželky, duchům žen manžele a duchům pánů služebníky a služebnice (38). Pravděpodobně byly dávány tyto sošky zesnulému do hrobu při jeho pohřbu náhradou za jeho živé pozůstalé a služebníky, kteří s ním dříve bývávali pohřbíváni, aby ho oblažovali svou přítomností a aby ho obsluhovali na onom světě tak, jak činívali na tomto světě, dokud žil mezi nimi.

Vznikl tedy tento zvyk z úmyslu ducha zesnulého oklamat zrovna tak, jako se čarodějník snažil oklamat svými čarovnými říkadly lidi, zvířata, bohy i duchy zemřelých (39).

Časem se zapomnělo, jaký byl původní motiv tohoto zvyku, ale zvyk se zakořenil a s ním i víra, že modely skutečně nahrazují těla; model je dokonce výhodnější než skutečné tělo, protože lépe odolává útokům času. Sošky a modely, jež nacházíme v hrobech staré říše, nejsou již dary pozůstalých, mající za účel oklamat ducha zesnulého, nýbrž jsou nutnou součástí výbavy pro posmrtný život, kterou si majitel hrobky obstarává sám za svého pozemského života.

Téměř v každé hrobce byla socha jeho majitele, do níž se mohl duch vtělit a mohl takto zase nabýt skutečného živého pozemského těla. Dost často se nacházejí v hrobkách modely sluhů vykonávajících své práce; tak např. v hrobce Mehenekvezre-a, jenž žil v době 12té dynastie (v 20tém století př. Kr.) bylo nalezeno množství modelů, znázorňujících Mehenekvezrea při různých jeho zábavách a jeho úřednictvo a služebnictvo při jejich pracích (40). I chudší Egypťané měli ve svých hrobech vešebty (41), sošky znázorňující mumie svého služebnictva, jež se proměnily v živé osoby a vykonávaly práce za svého pána, když bylo nad nimi odříkáno příslušné čarovné říkadlo (42). Boháči jich mívali ve svých hrobech mnoho, často i 365, aby se mohli střídát ve vykonávání práce a náležitě si odpočinout. Na vešebtu Vosera syna Kahdova (43) je na konci říkadla připojen dodatek: „Poslouchej toho, kdo tě zhotovil a neposlouchej jeho nepřátel!“ Z této poznámky je patrné, že Voser se obával, aby si některý jiný duch nepodrobil jeho vešebty a tito aby nenechali pak svého skutečného pána na holičkách.

Většina Egypťanů si nedávala zhotovovat modely sluhů a zvířat, nýbrž si dávala znázorňovat příslušné scény buď reliéfy (44) nebo malbou (45) na stěnách hrobky. Reliéfy a malby měly před modely dvě přednosti: byly levnější a nemohly být odcizeny jejich majiteli. Někteří Egypťané se obávali, že by mohly obživnout i značky hadů, dravců a dravých ptáků v hieroglyfických nápisech; proto dali psát nebo rýt značky dravců a hadů přeřezané nebo probodané noži a značky dravých ptáků bez noh.

Důkazem toho, jak pevně Egypťané věřili v oživení sošek uložených v hrobech, je soška služky z leidenského muzea čís. D132. Byla nalezena v hrobce své velitelky Oncherie a na ní byl připevněn dopis adresovaný „vznešenému a dokonalému duchu Oncherie“ od jejího ovdovělého manžela (46), který chtěl takto dopravit svůj dopis duchu své manželky.

Víra, že model může nahradit živé tělo, se přenesla z života záhrobního i do života pozemského. Sochy bohů nebyly bezduchými obrazy, nýbrž skutečnými božími těly, v nichž sídlil boží duch, který projevoval svou vůli a chránil toho, kdo sošku měl ve svém obydlí nebo ji nosil při sobě (47).

V beletristické literatuře staroegyptské se setkáváme několikrát s pověstmi, že uměle vyrobené malé sošky z vosku se promění ve skutečné velké živé bytosti, když čarodějník nad nimi odříká čarovné říkadlo (48). Je však pochybné, že by Egypťané byli věřili ve skutečnou možnost takovéto proměny. Sošky byly sídlem života, ale neprojevovaly ho.

Aby socha byla schopna nahradit duchovi jeho pozemské tělo, bylo nutné, aby byla neporušená. Zrovna tak modely sluhů a zvířat ztrácely svou cenu, byly-li zkomoleny, protože jejich vady jim zůstaly i tehdy, když se čarovnou silou proměnily v živé bytosti. Dokladem pro tuto představu je komolení hieroglyfických značek hadů, dravců a dravých ptáků, o němž jsem se zmínil shora.

Jestliže Egypťané vytvářeli takto náhradní těla bohů a duchů zemřelých, je přirozené, že byli přivedeni na myšlenku vytvářet také náhradní těla žijících lidí, ačkoliv tyto jevy nejsou podstatně stejného rázu.

Podle staroegyptských názorů o posmrtném životě byl duch po smrti spojen s mrtvolou tak dlouho, dokud ho bůh od ní neodloučil. Byv zbaven svých pout, měl duch nové nehmotné tělo, jež mělo všechny nedostatky, kterými bylo stíženo mrtvé tělo v okamžiku dematerializace. Když bůh odstranil tyto nedostatky, žil duch ve svém duchovním těle nejsa závislý na stavu své mrtvoly a nepotřebuje pozemského těla. Svou sochu si dal zhotovit a ve své hrobce umístit, aby se mohl v ní vtělit a tak si opatřit hmotné tělo, když si toho přál. Byla tedy jeho socha skutečně náhradním tělem za pozemské tělo a její čarovnost spočívala v tom, že se duch mohl v ní vtělit.

Duch boha se mohl rozložit v neomezené množství částí, z nichž každá měla všechny vlastnosti celého bohova ducha; vytvořil-li si tedy někdo sošku boha, mohl jí také opatřit ducha, dovedl-li donutit boha, aby se v ní vtělil.

Sošky služebníků a vešebtů uložené v hrobkách neměly původně vůbec duchů a kněz nebo čarodějník nebo duch zesnulého musel jim teprve ducha dodat (49); tedy celou bytost, jak tělo, tak ducha.

Vytvořil-li čarodějník voskovou sošku živého člověka, byl to vlastně duplikát těla, v němž se duch nikdy neusídlil ani na okamžik. Egypťané si představovali, že čarodějník může docílit toho, aby se stav této voskové sošky přenášel na skutečné živé tělo, jehož kopií byla. Nahrazovala mu tedy vosková soška hmotné tělo živého člověka, jehož znázorňovala, a můžeme i pro ni užít jména „náhradní tělo“.

Nejstarší dochovaná zmínka o čárách s náhradním tělem, jejichž účelem bylo usmrtit nepřítele, pochází ze střední říše (50); jiné doklady jsou známy z nové říše (51) a z doby krále Alexandra II. (52)

¹ Viz např.: užití rostliny ennek proti nemoci mešpenet z lék. kn. XVII2, str. 224.

^{1a} Z dém. čar. pap. lond. a leid. XXV3, str. 258.

² Z dém. čar. pap. lond. a leid. XXVI2, str. 259.

³ Z dém. čar. pap. lond. a leid, XIII1, str. 252, XV3, str. 254.

⁴ Z dém. čar. pap. lond. a leid. VII2, str. 242.

⁵ Z dém. čar. pap. lond. a leid. XI1b, str. 249.

⁶ Z dém. čar. pap. lond. a leid. VI4, str. 241.

⁷ Z knihy o Apopovi, návod k XI, str. 217.

⁸ Z čar. pap. turinských II1, str. 185.

⁹ Z dém. čar. pap. lond. a leid. XXIV3, str. 258.

- ¹⁰ Z dém. čar. pap. lond. a leid. XXIX2, str. 260.
- ¹¹ Z dém. čar. pap. lond. a leid. XXVII2, str. 259.
- ¹² Z dém. čar. pap. lond. a leid. XXVIII3, str. 260.
- ¹³ Z dém. čar. pap. lond. a leid. XVI, XVII, str. 254.
- ¹⁴ Z lék. kn. XXIX, str. 228.
- ¹⁵ Z lék. kn. XXX, str. 228.
- ^{15a} Z dém. čar. pap. lond. a leid. XXXII, str. 261.
- ¹⁶ Z dém. čar. pap. lond. a leid. XIII, str. 252, XX2, str. 255.
- ¹⁷ Z lék. kn. XXXIV, str. 228.
- ¹⁸ Z lék. kn. XXXIII, str. 228.
- ¹⁹ Z lék. kn. XXXI, str. 228.
- ²⁰ Z lék. kn. XXXII, str. 228.
- ²¹ Z lék. kn. XXXIX, str. 229.
- ²² Z dém. čar. pap. lond. a leid. XXXI, str. 261.
- ²³ Z lék. kn. XXXVI, XXXVII, XXXVIII, str. 229.
- ²⁴ Z lék. kn. XXXVIII, str. 229.
- ²⁵ Viz z lék. kn. XXIII, str. 225; podobně amulet v říkadlech pro matku a dítě XII2, má-li být účinný, musí být zhotoven od dvou sester matek, jež nahrazují bohyně sestry Esetu a Nebthetu, které společně zhotovily amulety pro svého bratra boha Usira.
- ²⁶ Z říkadl pro d. a m. VI, str. 169.
- ²⁷ Z lék. kn. XXVI4, str. 227.
- ²⁸ Z lék. kn. XXII2, str. 225-226, XXIII A2, B2, str. 226.
- ²⁹ Z lék. kn. XXXVI, XXXVII, str. 229.
- ³⁰ Z dém. čar. pap. lond. a leid. IXI3, str. 249.
- ³¹ Z dém. čar. pap. lond. a leid. VII4, str. 242.
- ³² Z lék. kn. XIV, str. 223, XX2, str. 225.
- ³³ Z lék. kn. XII2, str. 222.

³⁴ Z lék. kn. XVI, XV, str. 223.

³⁵ Z lék. kn. X, str. 221.

³⁶ Z lék. kn. XIII, str. 222.

³⁷ Z dém. čar. pap. lond. a leid. XX, str. 255.

³⁸ Viz obr. 1 a 2.

³⁹ Viz shora: čarovná říkadla.

⁴⁰ Viz obr. 3.

⁴¹ Viz obr. 4.

⁴² Z kn. m. kap. VI, str. 158; často bývalo říkadlo vyryto nebo napsáno primo na věšebtu.

⁴³ Berl. mus. čís. 10.814; hieratický text s hieroglyfickou transkripcí je reprodukován v "Aegyptische Inschriften aus den Königlichen Museen zu Berlin", sv. 11, str. 295.

⁴⁴ Viz obr. 5, 6.

⁴⁵ Viz obr. 7, 8.

⁴⁶ Viz str. 229-231.

⁴⁷ Z pap. Harrisova III7, str. 176; vypravování o zázračném vyléčení princezny Bentreše, str. 233-235.

⁴⁸ Z povídek o čarodějnicích z pap. pí. Westcarové I, str. 279-282; z první démotické povídky o Chamusovi I, str. 287-292; z druhé démotické povídky o Chamusovi IV, str. 295-298.

⁴⁹ Duch egyptský byl označován slovem "ka" (k3). Bůh obdařoval člověka duchem při jeho narození; tato činnost nazývala se egyptsky nhb k3 "připoutání ducha". Zmínku o obdaření člověka duchem při jeho zrození viz např. v V. říkadle pro dítě a matku, str. 168.

⁵⁰ Z nápisů na rakvích střední říše IV3, str. 157.

⁵¹ Pap. Leeův a Rollinův, str. 232-233.

⁵² Z knihy o Apopovi, návod k I-VII, str. 206, návod k VIII, str. 210-211, návod k IX, str. 216 a návod k X, str. 216-217.

4. Amulety

Amulety byly předměty, jež podle víry starověkých Egyptanů poskytovaly ochranu tomu, kdo je nosil při sobě. Podle jejich zevnějšího vzhledu a materiálu, ze kterého jsou vyrobeny, je lze rozřadit na tři skupiny:

A. Amulety věcné jsou sošky, modely, reliéfy a ryté obrazy z kamene, kovu, porcelánu nebo skla.

B. Amulety psané jsou kusy papýru nebo jiné vhodné látky, na nichž napsána jsou říkadla a často také nakresleny různé obrazy.

C. Amulety uzlové jsou provázky, tkanice nebo široké pruhy látky, na nichž jsou utvořeny buď obyčejné uzly nebo složité uzlovité útvary, v nichž bývají zavázány rozličné předměty. Protože se tyto tři druhy amuletů neliší od sebe jen hmotou a vzhledem, ale i účinností, jež jim byla připisována, a také svým původem, přidržíme se tohoto rozdělení a pojednáme o každé skupině zvlášť.

A. Amulety věcné

Ve staré a střední říši se užívalo věcných amuletů dosti zřídka. Všeobecného rozšíření se jim dostalo teprve v nové říši, a převážná většina těch, které přeplňují muzea evropská i cizí, pochází z dob úpadku pohanské kultury staroegyptské. Je jich nepřehledné množství; vyčíst všechny je nemožné a bylo by to i bezúčelné; je nutné spokojit se s tím, že vyčteme jen všechny charakteristické druhy a z každého z nich uvedeme jen několik příkladů.

Egyptané při sobě nosili obrazy bohů a opatrovali jimi i mumie. Jejich účinnost přičítali čarovné moci bohova ducha, jenž čarovným obřadem byl připoután k svému obrazu a tím i k člověku, jenž nosil jeho obraz při sobě; např.:

Obr. 9. Re-Hor sídlící na horizontu a Usirev, náčelník západní říše, mají poskytnout ochranu duchu zesnulého na jeho cestách po nebi a v Usirově západní říši.

Obr. 10. Bůh Anupev, jenž balzamoval boha Usira, má opatrovat mrtvolu; proto sedívá jeho socha na rakvi, zvláště v mladších dobách.

Obr. 11. Bohyně Eset a Nebthet na lodi jitřního slunce, jež vychází mezi nimi v podobě skaraba nebo koule. Často mezi bohyněmi Esetou a Nebthetou stává bůh Usirev, jenž byl původně zosobněná a zbožněná země, ale podle mladšího mýtu byl někdejší pozemský král; Eset a Nebthet, družky boha Rea, se pak staly Usirovými sestrami.

Obr. 12. a 13. Nejlepším ochráncem proti hadům, krokodýlům a štírům byl bůh Hor, jenž bývá často znázorněn na kamenných deskách, stojí na krokodýlech; k obrazu bývá také připojeno (obr. 14. a 15.) říkadlo proti plazům. Tento amulet v mladších dobách nabyl tak velkých rozměrů, že nemohl být nošen; stál buď v chrámu nebo v hrobce. Často bývá znázorněno na takovéto desce kromě obrazu Hora na krokodýlech a čarovného říkadla ještě mnoho jiných bohů pomáhajících Horovi svou čarovnou mocí.

Obyvatelé měst nosívali zhusta amulety, na nichž byli znázorněni bozi jejich rodného města, kteří se zvláště starali o své město; tak např. obyvatelé Vesetu nosívali obraz boha Amona, bohyně Muty a boha Chonsa, obyvatelé Geebtu obraz boha Mina, obyvatelé Mennoferu obraz boha Ptaha, obyvatelé měst ležících v okolí kataraktu obraz boha Chnumu (1) atd.

Obr. 16. Behdetský bůh (okřídlená sluneční koule), jenž byl v předhistorické době ztotožněn s bohem Horem a jmenoval se od těch dob Behdetský Hor, ochraňuje před nepřáteli tak, jako kdysi zachránil Rea před jeho nepřáteli.

Obr. 17. Zvláštním ochráncem písařů a soudců byl bůh Thovt, jenž byl znázorňován buď lidskou postavou s hlavou ibise, nebo v podobě ibise, protože bůh Thovt vynalezl svatou řeč a hieroglyfické písmo a byl rozhodčím ve při mezi bohy Horem a Sutechem.

Egyptské umělce chránil bůh Ptah a bůh Chnum. Podle názoru menoferských byl bůh Ptah tvůrce světa a bůh města Abu, Chnum byl nejčastěji znázorňován sedě u hrnčířského kruhu, na němž stojí lidská postava, jejíž modelaci právě Chnum dokončuje.

Matky svěřovaly své malé dítky a sebe ochraně bohyně Esety, jež zhusta byla znázorňována sedíc a kojíc svého malého synáčka, boha Hora (2).

Obr. 18. Před zlými duchy se Egyptané chránili obrazem boha Besa, jenž se vyskytuje velice hojně na nábytku, protože původ většiny nemocí byl v Egyptě přičítán působnosti zlých duchů. Častou družkou Besovou bývá bohyně hojnosti Tavret.

Obr. 19. a 20. Mumie mívají často na prsou obraz bohyně Nuty znázorněné buď podobou okřídlené ženy nebo supice, jež chrání mumii před živly i nepřáteli svými rozpjatými křídly.

Od doby nové říše se obrazy bohů určené k čarování zvláště upravovaly; viz např. popis Amonova obrazu v čarodějnickém papyru Harrisově (3). Několik takovýchto obrazů se vyskytuje na Metternichově desce.

Obr. 21. Velice často nemívá amulet podobu boha, nýbrž podobu jeho symbolu; tak zvláště často bývá trojice Usirev, Eset a Nebthet znázorněna jejich symboly. Symbolem boha Usira byl svatý sloup Zed s čtyřmi příčnými tránci. V předhistorické době to byl fetiš města Zedu, později byl pokládán za Usirovu páteř. Symbol bohyně Esety znázorňuje snad uměle svázanou pásku. Bohyně Nebthet z důvodu symetrie bývá znázorňována stejným symbolem jako bohyně Eset.

Obr. 22. a 23. Bastijská bohyně radosti, zpěvu a veselí, bývá znázorňována buď jako kočka nebo symbolicky svým oblíbeným hudebním nástrojem sistrem, jehož zvuk zaháněl nejen zármutek, ale i duchy nepřátelské člověku.

Místo obrazů bohů se nosily často jen obrazy jejich hlav; tak např. Besova hlava nahrazovala Besa, Hathořina hlava bohyni Hathoru atd (4). Hlavou Hathořinou zdobili Egyptané hlavice sloupů, držadla sester a zrcadel, aby si zajistili její čarovnou ochranu.

Obr. 24. Touž čarovnou moc, kterou Egyptané přičítali obrazům bohů, jejich symbolů a jejich hlav, přičítali také jejich jménům. Na amuletu káhirskeho muzea čís. 12.190 je chráněno slunce plující na sluneční lodi pouze jmény: "veliká Eset" a "Nebthet, paní obou zemí" (5).

Obr. 25. Egyptané věřili, že král je bůh, a že on i všechno, co mu patří, požívá zvláštní ochrany bohů. Proto nosili při sobě a své mumii dávali zavěsit na krk destičku se jménem vládnoucího krále (6).

Mezi amulety, jež nacházíme v hrobech, se vyskytují malé kopie předmětů z jiných hrobů; tak např.: obětní deska (obr. 26), podpěra pod hlavu, jež nahrazovala Egyptanům polštáře (obr. 27), svázaný býk, připravený k oběti (obr. 28), pazourkový nůž, jehož se užívalo při jídle (obr. 29), nádoby na nápoje (obr.

30-32) a na masti (obr. 33) aj. Poměr těchto amuletů ke skutečným předmětům je týž jako poměr vešebtů, maleb a modelů ke skutečnosti (7).

Jaký asi účel přikládali Egyptané amuletům, znázorňujícím bílou korunu hornoegyptskou (obr. 34), červenou korunu dolnoegyptskou (obr. 35), zednický úhel (obr. 36) a krokvici (obr. 37) aj.? Egyptané nové říše si sotva představovali, že účel těchto amuletů býval tentýž jako účel amuletů, o nichž jsme pojednali v předešlém odstavci. Čarovnou mocí se proměnily ve skutečné koruny, aby byly duchu odznakem jeho královské moci, a úhlu a krokvice potřeboval při slavnostním zakládání chrámů. Egyptští králové odnášeli odznaky své královské moci s sebou do hrobu. V dobách úpadku královské moci napodobila knížata ve všem zvyky králů, od nich přijímali je zase vysocí úředníci a od těchto lid. Takto se staly i královské koruny všeobecně rozšířenými amulety, jimž lid v mladších dobách přisuzoval jiný, sobě přiměřenější, ale nám dosud neznámý účel (8).

Hieroglyfické písmo má mnohem užší souvislost s představami, které označuje, než kterékoli jiné písmo. Množství znaků slovních, označujících konkrétní představy a množství determinativů jsou skutečné obrazy představ, jež vyjadřují, a čarodějník jim proto přisuzuje schopnost proměny ve skutečné věci jako modelům a obrazům na stěnách hrobů. Přesekané a noži probodnuté hieroglyfické znaky lvů a hadů, a znaky dravých ptáků bez noh jsou toho dokladem. Analogicky přičítali Egyptané tuto vlastnost také hieroglyfickým znakům, vyjadřujícím abstraktní představy a tyto znaky se jim pak staly nejrozšířenějšími amulety pro živé i pro duchy. K těmto amuletům patří: znak pro život (obr. 38 vpravo), trvání (obr. 38 uprostřed), bytí (obr. 39 uprostřed středního pole), dobro a krásu (obr. 39 na levém okraji středního pole a uprostřed dolejšího pole), svěžest a mládí (obr. 40), štěstí (obr. 38 vlevo), pravdu a spravedlnost (obr. 39, po obou stranách prostředního znaku v středním poli (9), spojení s přáteli (obr. 41), ducha (obr. 42) (10), jméno (obr. 43) (11), světlo (obr. 44, sluneční koule), čarovná ochranná moc (obr. 45) aj.

Těchto znaků velice často bývá několik pohromadě (např. obr. 38, 39, 44); zvláště často bývají vyryty na spodní hladké ploše skaraba, která má tvar podobný oválu, v němž bývají psána královská jména. Protože ze slov, vyjádřených těmito znaky, jsou složena jména mnohých egyptských králů, pokládají i Egyptané mylně skupiny těchto znaků za královská jména, jak je patrné z celkové úpravy těchto amuletů. Tak např.: na obr. 46 znaky pro dobro a krásu, ducha a světlo (srovnej s obr. 39, 42, 44) tvoří královské jméno Nefer-ka-Re („Dobro a krása jest duch Reův“ nebo „Krásný a dobrý je duch Reův“) (12), na obr. 47 znaky pro trvání, bytí a světlo tvoří královské jméno Men-cheper-Re („Trvalé je bytí Reovo“) (13). Není pochybnosti o tom, že Egyptan, jenž vyrobil tento amulet, i Egyptan, jenž jej nosil, pokládali jej za jméno krále. Dovědčují to ochranné bohyně obou Egyptů Vazet a Nechbet, jež chrání jméno královo, jehož ovál stojí nad znakem, jímž se psává jméno Nebtijský, příjmení boha Sutecha. Je tedy nutné tento nápis číst: „Vítěz nad Nubtijským, požívající ochrany Vazetiny a Nechbetiny, Men-cheper-Re.“ Patří tedy tento amulet snad do skupiny amuletů, o nichž jsem se zmínil na str. 88-89. Je pravděpodobné, že i Egyptané přičítali těmto amuletům obojí působnost.

Nejhojněji užívaným amuletem ve starověkém Egyptě bylo božské oko (obr. 48), jemuž Egyptané přikládali několik funkcí, jejichž původem je několik různých představ.

Při boji se Sutechem ztratil Hor své oko, ale soudním sborem bohů byl Sutech donucen jej vrátit Horovi. Hor ho však nevrátil do prázdného očního důlku; vložil je do úst mumie svého otce Usira a tím probudil

Usirova ducha k novému životu. Tato Horova oběť byla vůbec první oběť a proto se stalo Horovo oko symbolem každé oběti. V textech pyramid král podáváje oběť duchu svého otce, praví: „Vezmi si toto Horovo oko...“ (14). Symbol obětí se stává pak zdrojem obětí a amulet, mající podobu božského oka, má podle tohoto názoru zjednat duchu zesnulého hojnost obětí všeho druhu.

Podle jiného mýtu vyslal kdysi Re své oko do boje proti svým nepřátelům a božské oko je úplně potřelo. Model Reova oka, byl-li k němu připoután jeho duch, byl tedy mocným ochráncem před nepřáteli a dravou zvěří i před nepřátelskými duchy; zvláště mocným prostředkem bylo proti uhrančivému pohledu.

Sarkofágy střední říše mají podobu staroegyptského domu, jehož stěny bývají rozděleny stoupy na několik polí (obr. 49a, b). V hořejším levém poli byly zhusta namalovány dveře a nad nimi byly buď namalovány nebo bronzí, emailem a polodrahokamy vsazeny dvě božské oči, pravé a levé. Na některých rakvích střední říše nejsou ani dveře malovány, ale božské oči nescházejí na horním levém okraji žádné rakve pocházející z této doby (obr. 49b) (15). Protože rakev s mumii leží v sarkofágu na levém boku (16), jsou obrazy božských očí na rakvi před obličejem mumie a mají tedy jistě účel umožnit vidění; ale komu? Mumie po dematerializaci zůstává navždy mrtvou hmotou a duch nesídlí v sarkofágu; snad dveřmi namalovanými na sarkofágu vchází ke své mumii, a obrazy božských očí jsou mu okny, jimiž se pak dívá ze sarkofágu ven.

Nápadná je souvislost amuletu majícího podobu srdce (obr. 50) se skarabem. Při mumifikaci bývaly vnitřnosti z mrtvoly vyňaty a uloženy do čtyř alabastrových nádob (kanop), v nichž odpočívaly pod ochranou čtyř Horových synů Amseta, Hapia, Duamutefa a Kebehsenufa, jejichž hlavami byla opatřena víka těchto nádob. Místo srdce byl vložen do hrudi mrtvoly oblázek. Předně byl těžší než srdce a zajišťoval tedy duchovi ospravedlnění před soudnou stolicí Usirovou v síni obou pravd (17) a za druhé neměl paměť, a nemohl tedy prozradit na svého majitele to, co by bylo prozradilo jeho srdce (tj. svědomí), nedovedouc lháti (18). Tomuto kamennému srdci byl dáván často tvar skaraba (obr. 51), aby kamenné srdce již svým posvátným vnějškem zjednalo souzenému duchu přízeň božských soudců. Amulet, mající podobu srdce (obr. 50), byl náhradou za velké kamenné srdce, a posvátnosti vnějšku dodávali mu Egyptané tím, že podobu skaraba do něho vryli (obr. 52).

Některé staroegyptské amulety zůstávají nám hádankou jak svým účelem, tak i svým tvarem. Může nás však uspokojit, že se Egyptanům nevedlo v této věci lépe. Některé amulety změnily časem svůj tvar, ač se mohlo stát jen tím, že Egyptané zapomněli na jejich původní účel a tvar, přikládali jim jiný účel a jejich starý tvar přizpůsobili tomuto novému účelu. Tak např.: Mezi časté mladší amulety patří schody (obr. 53); tento amulet bychom marně hledali mezi staršími amulety. Zato však mezi obětními předměty namalovanými na rakvích střední říše se vyskytuje také přenosný trůn (obr. 54 a 55), jenž se vyskytuje v mladších dobách. Schody nahradily přenosný trůn, když Egyptané zapomněli na význam starého amuletu; jeho tvar v nich vzbudil představu schodů, jež se čarou mocí proměnily ve skutečné schody, po nichž duch vstupoval na palubu lodi a po skončené plavbě sestupoval zase s paluby na břeh. Týž osud potkal pazourkový nůž (obr. 29 a 54), jenž se proměnil v Amonův chochol z ptačích per (obr. 55 a 56), a amulet pro spojení s přáteli (obr. 41) vznikl chybným výkladem obrazu nádoby, jíž se používalo při obřadním mytí nohou egyptského krále (obr. 57) (19).

Amulety se mohly vyrábět z jakékoli hmoty, ale měla-li jejich účinnost být zaručena, musel být každý amulet vyroben ze zcela určité hmoty. Tak např. knihy mrtvých předpisují pro výrobu papyrového stonku (obr. 40) světle modrý živec (20), pro výrobu Esetina symbolu (obr. 21) červený drahý kámen (snad karneol) (21), pro výrobu posvátného sloupu zedu (obr. 21) zlato (22) atd.

B. Amulety psané

V stati pojednávající o upotřebení čarovných říkadél bylo řečeno, že Egyptané užívali čarovných říkadél napsaných na papyrus nebo plátno, nebo vyrytých do kamenných desek jako amuletů, nosíce je při sobě, nebo je ukládajíce do hrobky (23). Představovali si, že čarovná moc vzbuzená říkadlem, je nerozlučně svázána s psaným textem tohoto říkadla.

Ani amulety nebývají vždy modelovány; někdy bývají ryty (24), nebo kresleny na papyru (25). Poměr těchto zobrazených amuletů ke skutečným je tentýž, jako poměr reliéfů a maleb na stěnách hrobů k modelům, které nahrazují.

Takovéto psané amulety nosívali Egyptané uvázané na provázku kolem krku (obr. 58) (26). Jiný takovýto často se vyskytující amulet mívaly mumie pod hlavou; svým obsahem a účelem souvisí se 162. kapitolou knih mrtvých (27).

Protože hieroglyfický znak pro amulet a čarovnou moc (obr. 45) je velice podoben sbalenému a svázanému proužku papyru, jenž jako psaný amulet byl nošen na krku (obr. 58), a protože tohoto hieroglyfického znaku se užívá v nejstarších staroegyptských textech, je pravděpodobné, že jsou psané amulety skoro stejně staré jako papyrus a písmo.

C. Amulety uzlové

Jaké je stáří uzlových amuletů, lze posoudit z toho, že obraz uzlového amuletu je hieroglyfickým slovním znakem kmene **d m z** značícího „svázati, spojití, sloučiti, sdružití“ apod. již v textech pyramid (27a).

V Sethově vydání textů pyramid není tento hieroglyfický znak stylizován, takže je patrné, že měl mnoho variant. Všechny tyto varianty lze pak rozdělit na čtyři základní typy (28) (obr. 60):

typ a: 70a (pyr. Venisova), 388c (pyr. Neferkareova), 577b (N), 635a (N), 645a (N), 828b (N), 835b (N);
typ b: 123 b (U), 267a (V), 279a (V, pyr. Tetiova), 318a (U), 388c (V), 392a (V, T), 577b (pyr.

Merenreova, pyr. Pepiova), 617b (T), 635a (M), 645a (M), 962a (M, P, N);

typ c: 623 b (T, M, N), 645a (T), 835 b (M, P), 980 b (N, 1090d (M);

typ d: 577 b (P), 603a (T), 623b (P), 635a (T, P), 645a (P), 1090a (P).

Obrazy uzlových amuletů ze starších dob sebrala U. A. Murray (27a). Z nich nejobvyklejší je typ d, jenž se vyskytuje také jasně znázorněn v hrobě Kagemnia (28a), současníka prvního nebo druhého krále VI. dynastie (± 2900 př. Kr.) (obr. 61), jenž se shoduje s hieroglyfickým znakem pro **d m z**, jak je psán, v hrobě Cejově (29) (obr. 62), jenž žil za třetího krále V. dynastie Nefererkarea (± 3100 př. Kr.).

Hieroglyfická značka pro **d m z** znázorňuje tento amulet již dohotovený, ale neupravený ještě k nošení na krku, kdežto na obrazech je znázorněn již upravený, zavěšený na krku jeho majitele. Z jeho hieroglyfické značky je patrné, že je zhotoven z jednoho nebo dvou pruhů plátna, jež tvoří dosti objemný váček, v jehož nitru je zaobalen nějaký předmět. Váček nevznikl sešitím, nýbrž jen obalením a ovázáním onoho předmětu plátěnou páskou; náležitě pevnosti mu dodávala krátká dřevěná nebo bronzová tyčinka, která podle obrazu z hrobky Kagemniovy byla opatřena ouškem, jímž byl provléknut cíp (nebo oba cípy), podle obrazu značky **d m z** z hrobky Cejovy byl cíp buď ovinut kolem tyčinky (30) nebo byl na ni nabodnut.

Ze čtyř zachovaných popisů uzlových amuletů se dovídáme, jaký byl obsah uzlů. Amulet popsán v 13. kap. kn. m. skrývá ve svém nitru kuličku z hmoty nám dosud neznámé (31). V uzlu amuletu popsáného v čarovných říkadlech pro matku a dítě jsou svázány kosti myši, kterou snědla matka nebo dítě (32). Čarodějník z doby řecko-římské, přivolávající bohy a duchy pomocí média, chrání své médium uzlovým amuletem svlaženým krví dudka; ve váčku tohoto amuletu je skarab utopený v mléce černé krávy (33). Čarodějník, chtějící si získat lásku ženy, nosí při sobě uzlový amulet, v němž je zavázána kůže klíštěte, které se přisálo na černého psa; krev tohoto klíštěte byla součástí čarovného nápoje, který musela vypít žena, jejíž lásky chtěl čarodějník získat (34).

Je těžko se dohadovat, jak si prehistoričtí lidé představovali účinnost těchto uzlových amuletů. Těžko je nám vniknout do psychologie nejstarších Egyptanů, kteří nám ve svých nápisech zanechali pomůcku k této práci; ale snažit se vniknout do duše člověka prehistorického musíme ponechat fantazii básníků. Jak si Egyptané mladších dob účinnost uzlových amuletů představovali, se můžeme pokusit stanovit jen z uvedených čtyř předpisů na jejich výrobu. Jakéhosi podnětu se nám dostává z druhého a čtvrtého popisu; podle obou je část zvířete snědena a část nošena na těle. Jak lze soudit z obsahu říkadla, je účelem prvního amuletu umožnit matce kojení jejího děcka. Neměl snad duch matkou snědené myši proniknout jejím prsem z útrobu do váčku s kostmi a uvolnit tak cestu mléku? Je-li někdo ochoten přičítat této myšlence trochu pravděpodobnosti, jak vysvětlí, že se může amuletem dosíci téhož účinku, když vařenou myš sní děcko?

Zdá se, že také myšlenkovým podkladem čtvrtého amuletu je tatáž představa, že celek, rozdělený na dvě části, má tendenci se zase sjednotit a tím spojit obě osoby, z nichž jedna požila jednu část a druhá osoba druhou část nosí při sobě v uzlovém amuletu. Pro oba zbývající uzlové amulety se však tento výklad nehodí. Komu se tedy zdá, že uvedený výklad je pravděpodobný, musí připustit, že nevznikly všechny uzlové amulety působením téže představy. Snad neměla vnější úprava vůbec významu, dědila se z pokolení na pokolení jen konzervativností čarodějnictví, a podstatou amuletu byl předmět skrytý v uzlu.

Neměl-li uzel původně zvláštního určení v čarodějnictví, nabyl ho nesporně v mladší době. Zpravidla věcné amulety mívaly otvory nebo ouška, navlékaly se na nit, jež se pak svázala a zavěsila na krk toho, jehož amulety měly chránit. O jakosti uzlu není v návodu zmínky, a lze soudit, že bylo lhostejno, jak byla svázána nit, na níž amulety visely (35). Ve dvou návodech je však předepsáno, že na niti, na níž jsou amulety navlečeny, se má udělat sedm uzlů za zvláštních obřadů (36), a jeden takovýto sedmiuzlový amulet je zachován v berlínském státním muzeu (obr. 58). Byl-li předepsán počet uzlů, a bylo-li předepsáno, z jakých nití a jak mají být vázány, je patrné, že jim byl přičítán jakýsi čarovný účinek. Zůstává však záhadou, jakým myšlenkovým pochodem Egyptané dospěli k představě o čarovné účinnosti těchto uzlů.

Zlatý prsten jako amulet se vyskytuje ve staroegyptské čarodějnické literatuře pouze jedenkrát, a to v textu z doby ptolemajské (37); protože místo kamene v něm má být zasazeno uschlé srdce rejska, je zřejmé, že prsten v tomto případě nahrazuje amulet s váčkem.

¹ Viz např.: Katalog berlínského muzea, 2. vyd. str. 286.

² Viz např.: Katalog berlínského muzea, 2. vyd. str. 291.

³ III7 str. 176.

⁴ Viz např.: Katalog berlínského muzea, 2. vyd., str. 286.

⁵ Srovnej obr. 24 s obr. 1l.

⁶ Na destičce znázorněné na obr. 25, stojí na levo: "Ahmes, syn Nejtin", na pravo: "Chnem-jeb-Re", uprostřed: "žijící jako Re". Řekové znetvořili jméno tohoto krále na "Amosis" nebo "Amasis"; byl to král XXVI. dynastie a vládl od r. 569-525 př. Kr.

⁷ Viz stat' o náhradním těle

⁸ Viz H. Schäfer: Entstehung einiger Mumienamulette, Zeitschrift für aegyptische Sprache und Altertumskunde, 43 (1906), str. 66 a násl.

⁹ Účelem tohoto amuletu bylo zjednat duchu zesnulého ospravedlnění před Usirovým soudem.

¹⁰ Tento amulet má zabránit zkáze ducha v Usirově říši.

¹¹ Ovál, v němž bývá psáno královské jméno. Účelem tohoto amuletu je zachovat duchovi paměť a zvláště zabránit, aby nezapomněl svého jména. Jméno zesnulého bývá jen zřídka napsáno v oválu; zpravidla bývá ovál prázdný. Duch tím zabraňuje možnosti, že se nepřítel dozví jeho jméno a tím ho ovládne.

¹² Trůnní jméno krále Pepia II. z VI. dynastie, jenž vládl r. 2700 př. Kr.

¹³ Trůnní jméno krále Thutmese III. z XVIII. dynastie, jenž vládl r. 1501 př. Kr.

¹⁴ Texty pyramid § 19-117.

¹⁵ Viz např. Pierre Lacau: Sarcophages antérieurs au nouvel empire, sv. 1 (Cat. gén. du musée du Caire), tab. I-XIII, XV, XVI, XIX, XXIV, XXVII, XXIX.

¹⁶ Viz: z textů pyramid XV, str. 154.

¹⁷ Viz ilustrace k 125. kap. kn. m.

¹⁸ Viz z kn. m. III, str. 159.

¹⁹ Viz: H. Schäfer: Entstehung einiger Mumienamulette, Zeitschrift für aeg. Spr., 43 (1906), str. 66 a násl.

²⁰ Kn. m. kap. CLX.

²¹ Kn. m. kap. CLVI.

²² Kn. m. kap. CLV.

²³ Viz str. 58 a doklady toho v poznámkách 180, 180a, 180b na téže stránce.

²⁴ Viz str. 70.

²⁵ Viz např. ilustrace ke kap. 151, 155, 156, 166, 167 kn. m.

²⁶ Je to uzlový amulet se sedmi uzly, k němuž jsou nitěmi přivázány dva svinuté a svázané proužky papýru, obsahující čarovná říkadla.

²⁷ Viz z kn. m. XII, str. 165-166.

^{27a} Že hieroglyfický znak pro slovo d m z je obraz uzlového amuletu, dokázala U. A. Murray v článku: "Some pendant amulets" v Ancient Egypt II, str. 50 a násl.

²⁸ Správnost tohoto rozřídění bych ovšem mohl zaručit jen kdybych mohl prohlédnout mechanické reprodukce originálních textů.

^{28a} Viz Bissing: Die Mastaba des Gem-ni-kai, Berlín 1905, I, tab. 15.

²⁹ Viz Steindorff: Das Grab des Ti, Leipzig, 1913, tab. 19.

³⁰ Zcela jasně ve shora uvedeném pojednání Murrayové na obr. 5, str. 50, a 34, str. 52.

³¹ Z kn. m. II2, str. 158.

³² Z říkadel pro m. a d. VII2, str. 169.

³³ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX12, str. 249.

³⁴ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XIII2, str. 252.

³⁵ Z čar. řík. pro m. a d. VIII3, str. 170.

³⁶ Z čar. řík. pro m. a d. IX3, str. 170, XII2, str. 172; viz také: Z turinských čarodějnických papýrů II2, str. 185.

³⁷ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XX4, str. 256. _____

5. Čarovné obřady

Měl-li mít čarovný prostředek žádoucí účinek, bylo nutné, aby si čarující při jeho užití, popřípadě i při jeho výrobě počínal zcela určitým předepsaným způsobem; předepsaný způsob jednání se nazývá obřad. Každý obřad, jejž čarodějník vykonává, není čarovný obřad. Je-li předepsáno, že čarodějník při čarování musí být tělesně čist, nelze pokládat koupel nebo mytí za čarovný obřad, protože tělesná čistota je

přirozený následek koupele a mytí. Nahrazuje-li se však koupel a mytí pouhým pokropením vodou, pak je to čarovný obřad, protože několik kapek vody, jež dopadnou na hlavu čarujícího, nemohou přirozeným způsobem zbavit celé tělo nečistoty.

Na otázku, jaká je všeobecná příčina vzniku čarovných obřadů, odpověděl jsem v úvodu (1).

I při pouhém odříkávání čarovného říkadla bylo nutné dbát zvláštních předpisů, mělo-li se docílit žádaného výsledku. Především nebylo lhostejné, kdo odříkává čarovné říkadlo. Některá říkadla pro zahánění nemoci má říkat sám nemocný (2), jiná lékař (3). Některá říkadla pro dítě odříkává matka (4), jiná kdokoli cizí (5), ale říkadlo pro ulehčení porodu musí odříkávat odborný znalec čarodějnictví, předčítatel svatých knih (6). V Harrisově čarodějnickém papyru je předepsáno pouze u jediného říkadla, že pro kohokoli je má odříkat někdo, kdo vyniká nad něho bystrostí rozumu (7). Že ten, kdo odříkává čarovné říkadlo nebo provádí jiné čáry, musí být čist, je jen několikrát zvlášť poznamenáno (8), protože to byl požadavek každému čarodějníku samozřejmý. Médiem při přivolávání bohů měl být chlapec (9); jen několikrát je zvlášť vytčeno, že to má být chlapec čistý, jenž nechodil dosud s ženou (10). Uzlový amulet, jenž má ochránit novorozeně před všemi nemocemi, musí být zhotoven od dvou sester matek, které zastupují bohyně Esetu a Nebthetu (11).

Tělesná čistota čarujícího byla asi předepsána všeobecně; příčina toho, že tak zřídka je její nutnost výslovně poznamenána, spočívá v tom, že písaři čarodějnických knih pokládali za zbytečné zaznamenávat věc tak samozřejmou.

Řidší jsou záznamy o místě, kde se má čarovné říkadlo odříkávat a kde se má čarovat. Říkadlo pro ulehčení porodu má předčítatel svatých knih odříkat nad dvěma cihlami, na nichž rodící žena sedí (12). Čarující proti krokodýlům má stát na přídi lodi (13). Přivolávání bohů má se dít na čistém místě (14), na tmavém místě (15), ve skryté místnosti umyté ledkovou vodou, která má dveře ve své východní stěně (16); při dotazování slunce má čarodějník stát na volném místě, aby se mohl dívat do vycházejícího slunce (17), při dotazování měsíce na střeše domu (18).

Zřídka také bývá udán čas, kdy se má čarovat; že ranní říkadlo má se říkat ráno (19) a večerní večer (20) je samozřejmé. V knize o draku Apopovi je udán čas, kdy se má obřad vykonávat několikrát (21). Některé amulety mají se na mumii zavěšovat teprve v den pohřbu (22). Přípravy k přivolávání bohů a duchů svítilnou pomocí Reovou mají se konat ráno, při východu slunce a přivolávání samo v poledne (23). Přivolávání bohů a duchů nádobou s olejem se má konat ve dne, až do sedmé hodiny (24). Dotazování slunce pomocí média se musí konat při východu slunce (25), dotazování měsíce při úplňku (26). Amulet, mající uzdravit podagristu, musí být zhotoven a nemocnému přivázán na nohu, když je měsíc v souhvězdí Lva (26a).

O způsobu, jak se mají čarovná říkadla odříkávat, nacházíme jen dvě zmínky v návodu, jak přivolávat bohy svítilnou s pomocí Reovou. Přivolávací říkadlo se má říkat hlasem důrazným, donucovací říkadlo sykavě, ale hlasitě (27). Za to však velice často bývá poznamenáno, kolikrát má čarodějník říkadlo opakovat. Ve starší době bývalo obvyklé říkadla říkat čtyřikrát (28), v době ptolemajské zpravidla sedmkrát (29), zřídka třikrát (30) nebo devětkrát (31).

K tomu je nutné poznamenat, že číslo sedm nenabýlo snad svého významu v čarodějnictví teprve v ptolemajské době; setkáváme se s ním již v čarodějnických předpisech z konce 17. nebo počátku 16. století př. Kr. Tak např. amulet pro ochranu děcka se má skládat ze sedmi achátových a sedmi zlatých kuliček, navléknutých na sedm lněných nití, na něž se naváže sedm uzlů (32). V říkadle, které má zastrašit štíra, se praví, že sedm Reových dítek váže sedm uzlů na sedmi tkanicích (33) a Esetu v čarovném říkadle pro vypuzení štířího jedu z těla bodnutého provází sedm štírů (33a). V říkadle, které se má odříkat při výrobě shora uvedeného amuletu pro ochranu děcka, děje se zmínka o mýtické události, jíž bylo účastno také 77 oslů (32), v říkadle proti krokodýlům se mluví o amuletech 77 bohů (34) a jiné říkadlo proti krokodýlům přičítá Chnumovi 77 očí a 77 uší (35).

Je-li předepsáno, aby čarující osoba byla čistá a aby čisté bylo místo, na němž se čaruje; je přirozené, že musí být čisté také všechny věci, jichž čarodějník při čarování užívá. Ve starších textech bývá jen podotknuto, že čarovná říkadla a čarovné kresby, jichž se má užít jako amuletů, mají být psány a kresleny myrhovým inkoustem (36) a nový list papyru (36a). V textech z doby ptolemajské bývá často při vyjmenování předmětů potřebných k čárům o každém zvlášť poznamenáno, že musí být čistý (37). Protože hlína, na kterou šlápl nečistý člověk nebo nečisté zvíře je nečistá, modelují čarodějníci sošky k čárům potřebné z vosku (38); zaručený čistý vosk mohou dostat snáze než zaručeně čistou hlínu. Proto také čarodějník, jeho médium i ostatní předměty potřebné k čárům mají být odloučeny od země a staví se na nové cihly (39) nebo palmové listy (40).

Vůně kadidla je neustálým doprovodem boha; jí se prozrazuje přítomnost boha (41). Z této představy chybným logickým úsudkem vznikla představa, že vůně kadidla lze bohy a zářící duchy (tj. duchy spravedlivých zemřelých) přivábit. Mrtví (tj. duchové nespravedlivých zemřelých) utíkají před bohy a tedy utíkají také před vůně kadidla. Proto se náboženské obřady k počtě bohů počínají pálením kadidla (42); vykuřování kadidlem je také součástí pohřebních obřadů (43) a obětí (44). Po dobytí města se vypuzují jeho poražení bozi a přivolávají se egyptští bozi vykuřováním kadidlem (45). Pálením kadidla přivolávají bohy také čarodějníci z doby ptolemajské (46). Vábí-li vůně bohy, zápach je zapuzuje; proto nemoci působené bohy a duchy se léčí tím, že se nemocný zakuřuje odpornými věcmi (47), a čarodějník z ptolemajské doby, chce-li, aby přivolání bozi nebo duchové odešli, pálí v kotlíku opičí výkaly (48). Protože místo, které bozi opustili, se stává volným polem pro zlé duchy, lze zápachy zapuzujícími bohy připravit půdu pro zlé duchy; proto čarodějník přivolává zatracence pálením oslích výkalů ve svém kotlíku (49). V démotické čarodějnické knize londýnské a leidenské se udává ještě několik ingrediencí, jejichž pálením v kotlíku lze přivábit duchy živých i mrtvých, nebo jimiž lze donutit bohy k tomu, aby se dostavili k čarodějníku a podrobili se jeho vůli (50). Myslím však, že jen v jediném případě lze najít logický vztah mezi touto ingrediencí a povahou ducha, kterého přivolává. Chce-li čarodějník přivolat utopence, má pálit v kotlíku mořského kraba, obyvatele vody (51). Z téhož důvodu snad také zářícího ducha vábí puch páleného srdce hyeny nebo zajíce (52), jejichž sídlem byly hřbitovy na západním okraji pouště.

Nemůže nikoho překvapit, že přivolávání bohů a duchů svítilnou nebo nádobou s olejem se má dít v tmavé odloučené místnosti (53). Tma a ticho usnadňují čarodějníku soustředit se, a nedostatek vjemů zesiluje intenzitu představ, takže se mohou změnit v halucinaci. Proto tma, ticho a osamělost budí v člověku strach, proto ohni a zvuku, zvláště lidskému hlasu přičítá čarovnou moc zahánět zlé duchy. Zkušenost, že oheň a křik zahánějí dravé šelmy, zvyšují přesvědčivost této představy.

Tím jsou vyčerpány všeobecné předpisy, jimiž se čarodějník musel řídit, když vykonával své obřady. Kromě toho však některé obřady měly své zvláštní složky, při nichž tomu, kdo je vykonával, bylo dbát zvláštních předpisů.

Již ve střední říši se setkáváme s čarovným obřadem, jehož účelem bylo připravit o život nepřítele nebo nepohodlného člověka (54). Čarodějník vytvořil voskovou sošku svého nepřítele a tak si opatřil náhradní tělo za jeho skutečné tělo. Tím, že na sošku napsal jeho jméno, dodal jí i část jeho ducha. Takto čarodějník vytvořil druhou osobu svého nepřítele, jež byla úplně v jeho moci. Duch této druhé osoby byl nucen plnit čarodějnickovy rozkazy; kdyby se snad vzpíral, mohl ho čarodějník donutit k povolnosti tělesnými tresty tak, jako svého živého sluhu. Byl-li duch této druhé neživé bytosti součástí ducha živé bytosti, pak živý člověk sdílel duševní stavy neživé sošky; cítil-li duch neživé sošky bolest, cítil bolest i duch živého člověka, a člověk ten vykonával to, k čemu se rozhodl duch sošky. Korunou tohoto řetězu logicky chybných úsudků byla pak představa, že i tělo živého člověka je podrobena týmž změnám, kterým je podrobena náhradní tělo sošky, a nedějí-li se obě tyto změny současně, následuje jedna ponenáhlu po druhé. Náš čarodějník ze střední říše, máje takto tělo i ducha svého nepřítele ve své moci, jedná rázně. Pohřbí sošku na hřbitově, a pohřební řečí, kterou při tom nad ní prosloví, je žádost k Usirovi, aby nešetřil tohoto svého nepřítele. Očekává pak, že se jeho nepřítel brzy ocitne tam, kde je jeho soška, a že propadne zlobě pošťvaného boha.

Žel že soudní protokoly o palácovém spiknutí proti Ramsesovi III. jsou tak stručné (55). Čarodějník, jehož pravé jméno soudce zakryl potupným jménem Penhiboon, si opatřil čarodějnickou knihu z královské knihovny a čaroval podle návodů v ní obsažených. Mezi jiným také vyráběl z vosku sošky lidí, sesílal na lidi nemoci a působil jim ochrnutí údů. Čarodějnická kniha o přemožení draka Apopa je opisem knihy určené pro krále, jak je patrné z jejího titulu (56). Tato kniha se skládá z několika samostatných dílů, z nichž každý obsahuje popis obřadů a opis říkadel odříkávaných při nich. Všechny tyto obřady mají tentýž účel, zahubit nepřítele nebo nepohodlnou osobu, a společný původ. Nikomu, kdo si přečte ony návody (57), neujde, že je jejich základem shora uvedený návod čarodějníka ze střední říše, ale široce rozvedený a doplněný mnoha podrobnostmi. Základem říkadel, jež čarodějník má odříkávat při obřadech, je říkadlo pro zahánění draka Rereka (58). Rerek i Apop jsou plazi, oba jsou nepřátelé Reovi, tedy bytosti velice příbuzné, nejsou-li vůbec totožní. Z toho lze usuzovat, že říkadlo pro zahánění draka Rereka je slovní doprovod obřadu podobného obřadům pro záhubu Apopovu a že tyto obřady byly původně náboženské obřady, doprovázející Reův boj s těmito obludami při východu slunce a při bouři. Tomu nasvědčují jak nadpis knihy o přemožení Apopa, tak některá místa návodů (59). Podrobnosti, jimiž se obřady i říkadla všech samostatných dílů knihy o Apopově porážce od sebe liší, ukazují k tomu, že tato kniha je asi sbírka náboženských obřadů vykonávaných v několika egyptských chrámech za týmž účelem. Podle nadpisů říkadel prvního odstavce knihy o Apopově porážce a návodu k VIII části, jež je nejlépe uspořádán, kněz zhotoví z vosku sošku Apopa, sváže ji, plivá na ni, šlape po ní, bodá do ní kopím, řeže ji nožem, pálí ji ohněm a konečně ji hodí do hořící slámy. Obřad končí tím, že kněz buď popel poleje močí menstruuující ženy, nebo vhodí do nádoby s močí menstruuující ženy.

Chce-li zničit živého člověka nebo ducha, vyrobí z vosku jeho sošku a provede tytéž obřady se soškou Apopovou i soškou člověka nebo ducha, jehož tím vydává za nepřítele Reova.

K těmto obřadům se místo voskových sošek užívalo kreseb nebo jen jmen napsaných na nový list papyru zrovna tak, jako se amulety nahrazovaly kresbami amuletů na novém listu papyru a sošky bohů jejich symboly nebo jmény (60). Čarodějník z řecké doby si není již patrně vědom toho, že kresby jsou náhradou za modely a provádí tyto obřady jak s kresbami, tak s voskovými modely (61).

Jiný čarodějník, aby zbytečně neničil papyrus, kreslí obrazy do písku a šlape po nich, odřikává příslušná říkadla, a čarodějník z řecké doby připojuje tento obřad k dvěma předešlým (62), nevěda, že vlastně provádí tentýž obřad třikrát.

Má-li lékař přivést skloněnou ženinu dělohu do správné polohy, zhotoví z vosku sošku ibise, pálí ji v ohni tak, aby kouř vnikal do ženinyh rodidel (63). Je nepochybné, že vosková soška má při tomto obřadu tentýž úkol, jako voskové sošky při obřadech dřívějších, ale spálení sošky má při tomto obřadu zcela jiný účel. Hoříc, mění se vosková soška v dým a s dýmem vniká do genitálií i duch, jehož sídlem byla vosková soška. Také lze najít pravděpodobný důvod, proč vosk má mít zrovna podobu ibise. Ibis je posvátné zvíře boha Thovta, jenž bývá znázorňován buď lidskou postavou s hlavou ibise, nebo přímo ibisem, a bůh Thovt je bůh měsíce.

Zato každý jistě pozná obřad z knihy o záhubě Apopa v předpisu londýnského lékařského papyru, jak zahnat neznámou nemoc, o níž je postižený přesvědčen, že mu ji přivodil jeho nepřítel (64); záhadné je, proč za náhradní tělo místo voskové sošky se má užít "pyjnatky, rostoucí na lodi", čímž je asi míněn nějaký měkkýš (snad střenka?).

Obsahem větší části démotické čarodějnické knihy londýnské a leidské jsou návody, jak přivolávat bohy, zářící duchy i duchy zatracenců a živých lidí. Účelem tohoto přivolávání bohů a duchů bylo vyzvědět neznámé věci nebo je přimět, aby vykonali úkoly, které jim čarodějník uloží. Rozborem všech těchto návodu a jejich srovnáním docházíme k poznatku, že hlavní roli při vyvolávání bohů a duchů hraje sugesce a hypnóza, užívá-li čarodějník pomoci média, nebo autosugesce a autohypnóza, chce-li čarodějník rozmlouvat s bohy sám bez pomoci jiné osoby.

Médium může být jedině čistý chlapec, jenž nechodil dosud se ženou (65). Čarodějník ho musí prozkoušet, je-li vhodným médiem (66), protože každý čistý chlapec se nehodí k tomuto účelu. Osvědčil-li se, opatří ho amulety, které ho chrání před veškerým nebezpečím, hrozcím při přivolávání duchů (67). Obřady zahájí čarodějník říkadlem, v němž prosí bohy o zdar svého podniku (68). Vykonav všechny potřebné přípravy, hypnotizuje chlapce. Jak si při tom má počínat, je vypsáno několikrát. Např.:

Rozsvítí v temné místnosti svítilnu, posadí chlapce proti ní tak, aby jeho zavřené oči byly obráceny ke svítilně. Pak se postaví vedle něho, nebo za něho, skloní svou hlavu nad jeho hlavu a odřikává sedmkrát příslušné říkadlo, klepaje prstem na chlapcovu hlavu. Pak otáže se ho: "Vidíš světlo?" A odpoví-li chlapec: "Vidím světlo", vpytává se ho na vše, co se chce dovědět (69). Nebo položí chlapce na břicho před nádobu s olejem tak, aby měl hlavu nad nádobou. Pak chlapec zavře oči a čarodějník, stojí nad ním s hlavou sklopenou k jeho hlavě, odřiká sedmkrát čarovné říkadlo, načež nařídí chlapci, aby otevřel oči (70). Aby chlapec rychleji upadl do hypnotického spánku, pálí v kotlíku na olivovém dříví buď kadidlo nebo jiné vonné hmoty, nebo i některé zapáchající hmoty, jež mají jak na čarodějníka, tak na médium působit určitým sugestivním dojmem (71). Světlo svítilny nebo lesk osvětlené hladiny oleje může být nahrazen světlem vycházejícího slunce (72), nebo leskem měsíce v úplňku (73). Když chlapec odpověděl

na všechny otázky, které mu dal, probudí ho čarodějník z hypnózy čarovným říkadlem, v němž žádá bohy, aby uvedli hoča zase v jeho přirozený stav (74).

Chtěl-li čarodějník sám rozmlouvat s bohy bez média, počínal si zrovna tak, jako když používal média, jenže místo média uspával sebe. Sám se postavil před svítilnu (75) nebo si lehl před číši naplněnou čistým olivovým oleje (76), nebo se postavil na střeše domu a svou tvář obrátil k úplňku (77), nebo si jen lehne k nové lavici, na níž dosud nikdo neseděl (78). Odříkáváje čarovná říkadla, zpravidla sedmkrát, uváděl se ve spánek (79). Vůně kadidla nebo zápach některých hmot pálených v kotlíku (71) a natření očí čarovnou mastí (80) působí podle psychologických asociačních zákonů, že spícímu čarodějníku zjevují se ve snu bozi a dobří i zlí duchové, nebo, bděl-li (81), působí temno, vůně nebo zápach, odříkávání říkadla a jejich obsah, že se představy čarodějnickovy mění v halucinace.

Je přirozené, že čarodějníci byli velice často nespokojeni s odpověďmi bohů a duchů, jak dosvědčuje často se vyskytující žádost v říkadlech, aby bozi odpovídali pravdivě a neklamně (82).

Zajímavý je návod IV A, (str. 263), z démotické čarodějnické knihy louvreské. Čarodějník udílející rozkaz bohu Anupovi si vytvoří jeho sošku nasycenou skutečnou vlčí krví a vlčím mlékem, a ducha Anupova k ní přivolává svítilnou.

Staroegyptské návody k přivolávání bohů a duchů známe dosud jen z démotických čarodějnických knih, pocházejících ze třetího století př. Kr. Protože se v démotické čarodějnické knize londýnské a leidské vyskytuje také několik říkadla řeckých (83), a protože se i v démotických říkadlech vyskytují skutečná i napodobená jména řecká a semitská (84), soudí Erman, že jsou snad tyto čary cizího původu (85). Je nesporné, že tyto návody vznikly za součinnosti cizích představ, které si egyptští čarodějníci vypůjčovali od Řeků, Semitů i jiných národů, ale jejich jádro, možnost rozmlouvat s bohy a duchy, je představa, se kterou se setkáváme ve staroegyptských textech všech dob. Bozi a duchové se zjevovali lidem ve snech vždy a všude a působnost vnějšího podráždění na povahu snu byla jistě lidem známa již v pravěku. Již od nejstarších dob se pátilo v chrámech a hrobkách kadidlo k počtě bohů, obětoval se jim olej na miskách a rozsvěcovaly se svítilny. Všechny prostředků, jichž užívají čarodějníci z ptolemajské doby k přivolávání bohů a duchů, užívali tedy Egypťané k počtě bohů a duchů od nejstarších dob a je pochopitelné, že tomu, kdo náhodou v chrámu nebo hrobce při obřadech usnul, se zjevil ve snu bůh nebo duch. Také představa o tom, že bozi a duchové mohou být podrobeni a donuceni k poslušnosti, byla Egypťanům vlastní již v nejstarších dobách. Hojnost dokladů pro to nacházíme v textech pyramid a knihách mrtvých. Nemáme tedy příčiny, hledat původ démotických návodů k přivolávání bohů v cizině. Příčiny, proč se v říkadlech vyskytují cizí jména, vyložil jsem již dříve (86).

Výklad obřadu při narození děcka (87) nečiní obtíží. Vůně kadidla má zahnat zlé duchy a zpříjemnit pobyt bohům, kteří dávají děcku jeho ducha. Zajímavé je, že zbraní předčitatele svatých knih proti zlým duchům je při tomto obřadu hůl; je to jediná mi známá zmínka o čarovné holi ve staroegyptské čarodějnické literatuře. Ve staré a střední říši užívali čarodějníci k tomu účelu výhradně předhistorické zbraně bumerangu, na němž byly vyryty obrazy, dodávající mu čarovné síly (obr. 63).

Velice složité byly staroegyptské pohřební obřady. Většina jich je totožná s obřady, které vykonával velebně denně ve svatostánku před sochou boha, např. okouřování mumie kadidlem, omývání vodou, natírání oleji, oběti. Nejdůležitější součástí těchto obřadů byl obřad otvírání úst, nosu, očí a uší. Obřady

vykonávalo několik kněží pod vedením předčítatele svatých knih. Kněz zastupující boha Anupa měl jeho masku (obr. 64). Obřadů se zúčastnil také zástup plačících žen, z nichž dvě představovaly bohyně Esetu a Nebthetu.

Staroegyptský pohřeb byl napodobením pohřbu boha Usira. Obřad otvírání úst, nosu, očí a uší napodobil výkony, jimiž kdysi podle mýtu o Usirovi byl duch Usirův dematerializován a jimiž byly jeho novému tělu vráceny všechny životní funkce, které při smrti ztratilo jeho pozemské tělo. Podle víry starověkých Egyptanů byl duch každého člověka po smrti s mrtvolou spojen tak dlouho, dokud bozi neodloučili jeho ducha od mrtvého těla a nedali mu nový život, což se dělo stejnými úkony, jakými byl kdysi dematerializován duch boha Usira. Byly tedy staroegyptské pohřební obřady napodobivé čáry; jejich účel byl donutit bohy, aby vykonali to, co konali kněží při těchto obřadech.

Bylo by zbytečné obírat se takto všemi staroegyptskými čarovnými obřady, neboť by to bylo opakování věcí vyložených v předešlých statích této kapitoly. Nepochopitelné zůstávají mi dva návody z ptolemajské doby: jak lze dosíci příznivé konstelace hvězd (88) a jak lze přivést člověka k dočasnému nebo trvalému šílenství (89).

¹ V tomto díle str. 18-19.

² Např.: z lék. kn. XII, str. 222, XII2, 222 atd.

³ Např.: z lék. kn. I, str. 218 II, str. 218-219, IV, str. 219-220, V, str. 220, XXI, str. 225, XXII, 225-226 atd.

⁴ Z řík. pro d. a m. II, str. 167, III, str. 167-168 aj.

⁵ Z řík. pro d. a m. I, str. 166-167, IV, str. 168, VII, 169. aj.

⁶ Z řík. pro d. a m. V, str. 169.

⁷ Z čar pap. Harrisova IV viz nadpis str. 176.

⁸ Z čar. kn. o Apopovi, návod k VIII 1, str. 210; z dém. čar. kn. lond a leid. IIB, str. 237, VII1, str. 242, IX1, str. 247, XIA, str. 252 aj.

⁹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. I, str. 236, III, str. 237, IV, str. 238-239 aj.

¹⁰ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VI2a, str. 240, IX1, str. 248 aj.

¹¹ Z čar. řík. pro d. a m. XII2, str. 172.

¹² Z čar. řík. pro d. a m. V, str. 169.

¹³ Z čar. pap. Harrisova IV3, str. 176.

¹⁴ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VIIIB, str. 247, XI a, str. 249 aj.

¹⁵ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VI2, str. 240, VII 1, str. 242 aj.

- ¹⁶ Z dém. čar. kn. lond. a leid. III, str. 237.
- ¹⁷ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XI návod, str. 250.
- ¹⁸ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XIIA, str. 252.
- ¹⁹ Z čar. řík. pro d. a m. IX, str. 170.
- ²⁰ Z čar. řík. pro d. a m. X, str. 170.
- ²¹ Z knihy o draku Apopovi: Návod k I-VIII, str. 206, Návod k VIII3, str. 210-211, Návod k IX3, str. 216.
- ²² Z kn. m. II2, str. 158, XI5, str. 165.
- ²³ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VIII, str. 242.
- ²⁴ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX1, str. 248.
- ²⁵ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XI, str. 250.
- ²⁶ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XIIA, str. 252.
- ^{26a} Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXXII, str. 261.
- ²⁷ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VIIA5, str. 243, VIIG, str. 246.
- ²⁸ Z kn. m. V1,2, str. 161 z lék. kn. XXI, str. 225; z řík. pro d. a m. XII2, str. 172; z čar. pap. Harrisova V, VI, VII, VIII, X, str. 177-178; Metternichova deska 22, str. 197.
- ²⁹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. II, str. 237, IV, str. 238, VI, str. 241, VIII, str. 242, VIIA5, str. 243, VIIC, str. 243, VIID6, str. 244, VIIC, str. 246 atd.
- ³⁰ Z dém. čar. kn. lond. a leid. I, str. 236, IIB, str. 237, X, str. 250, XII, str. 251.
- ³¹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. V, str. 240, XII, str. 252.
- ³² Z čar. řík. pro d. a m. XII, str. 172; o sedmi uzlech viz také VII2, str. 169 a IX3, str. 170.
- ³³ Z čar. pap. Turinských II, str. 185.
- ^{33a} Metternichova deska 15, str. 191-192.
- ³⁴ Z čar. pap. Harrisova III4, str. 176.
- ³⁵ Z čar. pap. Harrisova VI, str. 177.
- ³⁶ Z kn. m. XI5, str. 165; Z dém. čar. kn. lond. a leid. VI5, str. 241, XIV2, str. 253; Z dém. čar. kn. louvreské IA, str. 263.

- ^{36a} Z kn. m. XII46, str. 166; z kn. o Apopovi, návod k I-VIII, str. 206, návod k VIII2, str. 210, návod k IX1, str. 216, návod k XI, str. 217.
- ³⁷ Z dém. čar. kn. lond. a leid. III návod, str. 237, VII, str. 240, VIII, str. 242, VIIIB, str. 247, IX1, str. 247 atd., z dém. čar. kn. louvreské IIIA, str. 263.
- ³⁸ Z nápisů na rakvích stř. ř. IV3, str. 157; z kn. o Apopovi, návod k I-VIII, str. 206, návod k VIII2, str. 210, návod k IX2, str. 216, návod k XI, str. 216, z lék. knih XXVII, str. 227.
- ³⁹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. III, návod, str. 237, VII4, str. 242, IX1, str. 247.
- ⁴⁰ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX1, str. 247.
- ⁴¹ Viz např. legendu o zplození, narození a výchově královny Hatšepsovy, Urkunden IV 219.13, 220,5-6, aj.
- ⁴² Viz rituál pro Amonův kult, hieratickv pap. berlinského muzea čís. 3055, 1/2-3/4.
- ⁴³ Viz ilustrace k 1. kap. kn. m.; Naville: Das aegyptische Todtenbuch der XVIII.-XX. Dynastie, tab. II Ag, tab. III Pe, La, Da, Le, tab. IV Ba, Le.
- ⁴⁴ Viz texty pyramid § 28-29.
- ⁴⁵ Viz desku Pianchiovu, ř. 97, a 102-103, Urkunden, III 35/4, 38/5-8.
- ⁴⁶ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VIII, str. 242, IX5, str. 248.
- ⁴⁷ Z lék. kn. XIV, str. 223.
- ⁴⁸ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX13, str. 249.
- ⁴⁹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX10, str. 249.
- ⁵⁰ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX3-6, 7, str. 248; 11, str. 249.
- ⁵¹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX9, str. 249.
- ⁵² Z dém. čar. kn. lond. a leid. IXB, str. 249.
- ⁵³ Z dém. čar. pap. lond. a leid. III, str. 237, VI2, str. 240, VIII, str. 242.
- ⁵⁴ Z nápisů na rakvích stř. ř. IV3, str. 157.
- ⁵⁵ Pap. Leeův a Rollinův, str. 232-233
- ⁵⁶ Str.202.
- ⁵⁷ Z kn. o porážce Apopově, návod k I-VII, str. 206, návod k VIII, str. 210-211 návod k IX, str. 216, návod k X, str. 216-217.
- ⁵⁸ Z kn. m. IV, str. 159-161.

⁵⁹ Viz zvláště nadpis a obsah návodu k I-VII/2, str. 206.

⁶⁰ Viz v tomto díle: amulety psané

⁶¹ Viz návod k VIII, str. 210-211, a IX, str. 216; takovéto spojení dvou čarovných prostředků, z nichž jeden byl původně jen náhradou druhého, se vyskytuje iaké v kn. m. XII4a, b, str. 166; v kn. m. II2, str. 158, je tomu asi naopak; uzlový amulet s kuličkou, nad níž bylo odříkáno říkadlo, je starší prostředek, vložení kuličky, nad níž bylo odříkáno totéž říkadlo, je mladší, zlepšený prostředek.

⁶² Viz návod k IX, str. 216.

⁶³ Z lék. kn. XXVII, str. 227.

⁶⁴ Z lék. kn. XIII3, str. 223.

⁶⁵ Z dém. čar. kn. lond. a leid. I, str. 236, III, str. 237, IV, str. 238 aj.

⁶⁶ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX1-2, str. 247-248.

⁶⁷ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX14, str. 249.

⁶⁸ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IIA, str. 237, IIB str. 237, VIII, str. 242, VII, str. 242-246.

⁶⁹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. III, str. 237; podobně také s malými odchylkami VI, str. 240-241, VII, str. 242-246.

⁷⁰ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX1, str. 248.

⁷¹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VII1-4, str. 242, IX3-12, str. 248-249.

⁷² Z dém. čar. kn. lond. a leid. XI, str. 250-251.

⁷³ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XII, str. 251-252.

⁷⁴ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IV4-5, str. 239.

⁷⁵ Z dém. čar. kn. lond. a leid. V, str. 239-240, VI, str. 240-241, VII, str. 242-246; z dém. čar. kn. louvreské IIIA, str. 263.

⁷⁶ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VIII, str. 247.

⁷⁷ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XII, str. 251-252.

⁷⁸ Z dém. čar. kn. lond. a leid. X, str. 249-250.

⁷⁹ Např.: Z dém. čar. kn. lond. a leid. VIIB, str. 243, XIb, str. 250; viz konec říkadla z dém. čar. kn. louvreské III, str. 263.

⁸⁰ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VI, str. 240-241.

⁸¹ Viz např.: VI, str. 240-241, VIIB, str. 247.

⁸² Viz např.: Z dém. čar. kn. lond. a leid. VI, str. 239-240, VI3, str. 241, VIIA3, str. 243 aj.

⁸³ 4/9-19, 15/25-28, 23/9-20.

⁸⁴ Viz dodatek k této kapitole: “Pravá jména ve staroegyptském čarodějnictví”

⁸⁵ Ad. Erman: Die ägyptische Religion, 2. vyd., str. 250.

⁸⁶ Viz v tomto díle viz kapitolu 1.

⁸⁷ Z čar. říkadel pro d. a m. V4, str. 169.

⁸⁸ Z dém. čar. kn. lond. a leid. X3, str. 250.

⁸⁹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXI, str. 256.

Dodatek

Pravá jména ve staroegyptském čarodějnictví

Staroegyptští čarodějníci přičítali velkou důležitost znalosti jména bohů a duchů, které přivolávali, i lidí, pro něž nebo proti nimž čarovali. Představovali si, že mohou donutit člověka i boha, aby splnil jejich rozkaz, když ho zavolají jeho jménem, ale že jen s velkými obtížemi podrobí své vůli bytost, jejíhož jména neznají, nebo jsou proti ní úplně bezmocní. Proto si Egypťané představovali, že obvyklá jména bohů nejsou jejich jména pravá, nýbrž jen pseudonymy, a že bozi svá pravá jména tají, aby nebyli nuceni podrobovat se cizí vůli.

Nejjasněji je tato myšlenka vyslovena v čarovném říkadle pro vypuzení jedu z těla uštknutého hadem z hieratického čarodějnického papyru turinského (1).

Bohyně Eset si usmyslila dovědět se pravého jména boha Rea (2). Bůh Re dověděl se ho při svém narození od svého otce a od své matky a skrýval je v sobě, aby se ho nikdo nedověděl a nemohl donutit Rea k poslušnosti (3).

Eset z Reovy sliny a z hlíny utvořila hada a nastražila ho na cestu, po níž Re chodil, a had ho uštkl. Re týrán bolestí požádal Esetu o pomoc, a Eset mu ji slíbila, poví-li jí své jméno, bez jehož znalosti nemůže ho vyléčit (4). Re řekne Esetě množství svých jmen (5), ale jeho pravého jména mezi nimi není (6), a proto jed mučí Rea dál. Tu konečně Re donucen poví Esetě své pravé jméno (7), a Eset znajíc je vypudí čarovným říkadlem jed z jeho těla.

Proto čarodějník chtěje čarovat pro někoho nebo proti někomu, uvádí v čarovném říkadle jeho jméno (8), chtěje někoho zničit, píše jeho jméno na voskovou sošku (9), atd. Bylo-li čarovné říkadlo určeno pro jedinou určitou osobu, jako v textech pyramid, v nápisech na rakvích střední říše a v knihách mrtvých, je na příslušných místech vždy uvedeno jméno toho, pro něhož je text určen. V čarodějnických knihách, v nichž jsou sebrány návody k všeobecnému upotřebení, jsou vyznačena místa, na nichž čarodějník má vyslovit nebo napsat jméno osoby, pro kterou nebo proti které čaruje, slovy: “N., syn N-in”, nebo “N-a,

dcera N-ina". Nepřekvapuje, že čarodějník určuje podrobněji osobu jménem její matky a ne jejího otce. Je to zvyk z dob, kdy snad vůbec nebylo možné stanovit otce děčka. I pro pozdního staroegyptského čarodějníka platilo pravidlo, že matka je vždycky jistá, kdežto otec nikoli, a užití nepravého jména otce mohlo zmařit zdar čarodějnickovy námahy.

Zkušenost, jaký význam má znalost pravého jména je prastará. Zavolá-li někdo v davu lidí někoho jeho pravým jménem, ví tento ihned, že byl volán; užije-li však volající nepravého jména, má to tentýž účinek, jakoby vůbec nevolal. Objev této vlastnosti pravého jména působil jistě velkým dojmem na primitivního člověka a způsobil, že člověk jeho význam přeceňoval, jako zpravidla přeceňuje význam každého nového objevu; historie nejnovějších vědeckých objevů, zvláště v lékařství, jsou nejlepším dokladem tohoto psychologického jevu. Tak vznikl názor o čarovné moci pravého jména. Proto volba jména pro nově narozené dítě nebyla Egyptanům tak prostou věcí, jako je dnes nám. Z legend o narození králů se dovídáme, že jejich jména vznikla ze slov, která vyřkli bozi při jejich zplození nebo zrození. Egyptané soud: "Každá věc, která existuje, má své jméno" chybně obměňují na soud: "Věc, která nemá jména, neexistuje" (9) a docházejí tím ke konkluzi, že věc nabyla existence tím, že bůh vyřkl její jméno. Takto tvoří bůh Re v legendě o zkáze lidstva a jeho odchodu do nebe (10). Domnívám se, že tento názor si přinesli Egyptané již ze své pravlasti, že jej bude možné zjistit u Hamitů a Semitů (11).

Byla-li znalost pravého jména jediným bezpečným prostředkem, kterým si mohl čarodějník podrobit bohy, bylo jistě jeho snahou dovědět se pravá jména bohů. Čarodějník, jehož snaha byla marná, se spokojil tím, že předstíral znalost pravého jména (11a), líčil účinky, jaké by mělo jeho vyslovení (12), a hrozil, že je vysloví, nebude-li splněno jeho přání.

Ve staroegyptských čarodějnických textech všech dob se setkáváme se jmény bohů, která se neshodují s jejich obvyklými jmény a která jsou v některých textech výslovně označena jako jejich pravá jména. Není sice vyloučeno, že některé skupiny těchto jmen nebo aspoň některá jména z nich jsou uměle tvořená se snahou podvésti adepta, chtivého vědění, ale domnívám se, že jmen takového původu je velice málo. Jak se čarodějníci dověděli tato pravá jména bohů?

Odpověď na tuto otázku najdeme, prozkoumáme-li povahu těchto pravých jmen bohů.

Především je nutné poznamenat, že takovéto jméno bývá jen velice zřídka izolováno; obvykle vyslovuje-li čarodějník pravé jméno boha, vysloví celou skupinu jmen, a jen jedno jméno z této skupiny je ono pravé jméno. Správnost této představy dosvědčuje Esetina odpověď Reovi, když jí Re na její žádost sdělil množství svých jmen (13).

Zkoumání těchto jmen a jejich skupin ukazuje, že je lze roztřídit na několik druhů.

1. Skupiny jmen podobně znějících např.: "Matej, Matej, Motej, Motej, A, A, A, Mutef, Mutef, Mitej, Mitej!" (14).

"Fnenvej, Fnenvej, Cnenvej, Cnenvej!" (15).

"Poporuka, Poporaka, Poporura!" (16).

"Tefen, Befen, Mestet, Mestetef, Petet, Cetet, Matet" (17).

“Šlate, Late, Balate” (18).

“Alipse, Thablipse, Setsiblipse!” (19) aj.

Domnívám se, že čarodějník, reprodukcující takovouto skupinu jmen, byl přesvědčen, že jedno z těchto jmen je správné, ale které to je, nevěděl. Pravděpodobnou příčinu tohoto jevu vidím v tom, že si čarodějník nepamatoval ono jméno dosti přesně a proto při reprodukci vyslovoval všechny varianty, které pokládal za možné. Protože měl čarodějník jistě snahu zapamatovat si jméno přesně, je pravděpodobné, že v okamžiku, kdy ono jméno poslouchal, byly jeho duševní schopnosti oslabeny. Vzpomeneme-li si, jakými obřady čarodějník přivolával bohy a duchy, dospějeme konečně k výsledku, že čarodějník tato pravá jména bohů slyšel buď ve snu, v autohypnóze nebo v extázi, a že je tedy pokládal za zjevená bohem. To souhlasí s vírou staroegyptských čarodějníků, že bůh své pravé jméno tají a poví je jen byv k tomu donucen (20). Většina pravých jmen bohů je asi tohoto původu.

2. V říkadlech démotické čarodějnické knihy londýnské a leidenské se vyskytují ve skupinách čarovných jmen bohů také obvyklá jména bohů:

a) egyptských; např.: Re Vla, str. 239; Erpit Vla, str. 239; Anup V1, str. 239-240; Nut VIIA4, str. 243; Tat (posvátný sloup Usirův?) I, str. 236-237, IVI, str. 231, VIIIE1, str. 244; Bastet VIIIA, str. 247; Aton XII, str. 251, Amon XIIB, str. 252; atd.

b) řeckých; např.: Dioskor XXII2, str. 256; Horion XV2a, str. 254; Hele (<Helios) IV5, str. 239; atd.

c) semitských; např.: Eresgšigal VIIF, str. 245. Rišfe VIIK, str. 246; Adonai XXII3, str. 256; Blkeš XVIII2, str. 255; Aniel IV, str. 238, VIIIE1, str. 245; Michael ²¹/6; Abraham VIIK, str. 246; Eloie I, str. 236; Jao I, str. 236; Jeu I, str. 236; Jaho VIIA4, str. 243, XVI, str. 253, XXV2, str. 258, XXVII, str. 259; atd.

d) jména neznámého původu, vyskytující se gnostických textech; např.: Barbareth I str. 236; Abrasax XIIB, str. 252, XVI, str. 254; atd. (20a).

3. Některá tato jména jsou slova a vazby, vyjadřující příjmení bohů:

a) egyptská; např.: Pefnute (= “jeho bůh”) VIIK, str. 246; Bibiu (= “duše duší”) VIIK, str. 246, VIIIA, str. 247, XII, str. 251; Pnebbai (= “pán duše”) VIIIA, str. 247; Bachyhsichych (“duše temnoty, syn temnoty”) VI5, str. 241, Varianta: Bakaksichech VIIK, str. 246; Komto, (= “duch země” nebo “duch ze země”) VIID6, str. 244; Bampre (= “duše Reova”) ⁷/21; Archechempe (= “Ten, jenž činí tmu v nebi”) IV, str. 239; Achremto ⁷/18 = Akhrempto IV, str. 238 (= “Dokonalý v zemi”); Pisito (= “tento syn země”) XV2b, str. 254 atd.

b) řecká; např.: Megiste (< megistos “největší”) ¹⁴/8; Pantogrator (< Pantokrator “všemohoucí”) XV2a, str. 254; Pater (“otec”) VIIIE1, str. 245, aj.

c) semitská; např.: Marmareka (<Marmaraoth “Pán Pánů”) (21) VIIF, str. 245; Sabaho (< Sabaoth “vojsko”) XVI, 2a, str. 253-254, XXV2 str. 258 Miribal (“odpůrce Baalův”) VIIG, str. 246; Abraho (vlastní jméno “Bůh je zaopatřovatel”) XXV2, str. 258; atd.

4. Jiná takováto jména jsou slova nebo vazby, které čarodějník pokládal mylně za jména:

a) egyptská např.: Opet (“harem” nebo jméno staroegyptského města, jehož zříceniny se dnes jmenují Luxor (22). VIIA4, str. 242; Chope (“staň se, budiž”) VIIK, str. 246; Anug (os. nám. 1. os. jedn. čís. “já” společná Egyptanům, Semitům i Hamitům) XXVIII, str. 260, Enphe (var. Emphe ^{17/6}, 31 “na nebi”) VIIIE1, str. 245; atd.

b) řecká, např.: Episghes Emmime (= episches epi me “pojď sem ke mně”) VIIIA, str. 247; Gyre Thee Pisitu Ekoimi Atam (= Kyrie theie piste exiemi Adam “věrný božský pane, vysílám Adama”) Verso ^{13/6} aj.

5. Některá z těchto jmen jsou konečně složena ze slov patřících různým řečen; tak např.:

Pateremphe IV1, str. 238, VIIIE1, str. 245; pater je řecké slovo, značící “otec”, em-fe je dolnoegyptská výslovnost hornoeegyptského em-pe, staroegyptského em pe.t “v nebi”.

Ntoteagiste VIIF, str. 245; nto je démotická osobní náměstka 2. os. jedn. čís. ženského rodu, te je démotická ukazovací náměstka ženského rodu užitá za sponu, **gagiste** je kakiste, řecký superlativ ženského rodu od kakos “zlý”; celek tedy značí: “ty jsi nejhorsí”.

Četná jsou slova, tvořená s egyptským slovem bai “duše”, jejichž ostatní složky jsou cizí, ale jejichž původ nelze určit, např.: Brin-bai-nuioth I, str. 236; Sengen-bai I, str. 236; Oritsimbai VIIIA, str. 247; Arbeth-bai-nutsi IV1, str. 238; Mane-bai VI3, str. 241; atd.

Několik jmen končí egyptským slovem ur velký, např.: Seth-ur II, str. 237; Gathubasath-ur II, str. 237; Ginteth-ur VIIIB, str. 247; aj.

Druhá součást jmen Laam-khekh I, str. 236 a Kmla-chich VIIH, str. 246 je egyptské slovo značící “temnotu”, s nímž jsme se již setkali dříve; ale jakého původu jsou druhé součásti těchto jmen?

Zajímavé je, že egyptské součásti takovýchto jmen nejsou psány egyptským pravopisem, nýbrž způsobem, kterého se užívá k vyznačení jmen cizích. Z toho lze soudit, že egyptský čarodějník si pravděpodobně nebyl ani vědom, že píše a vyslovuje jména egyptská nebo jména mající egyptská slova za své součásti.

Prostudujeme-li si čarovná jména v říkadlech řeckých čarodějnických papyrů (23), shledáme se s týmiž úkazy a také s týmiž jmény. Z toho lze usuzovat, že ani řečtí, ani egyptští čarodějníci nebyli spokojeni s výsledky své námahy, nedůvěřovali svým vědomostem a tedy ani “pravým jménům” a vypůjčovali si “pravá jména” bohů od svých kolegů jiných národností. Jejich fantazie, nespoutaná logikou ve spánku a extázi zacházela pak s těmito elementy zcela volně, a tak vznikala jména, v nichž bychom se marně snažili najít nějaký smysl. _____

¹ Z čar. pap. tur. I, str. 182-185.

² A, str. 182-183.

³ B, str. 183-184.

⁴ C, str. 184.

⁵ D, str. 184; vazby: “Ten, jenž stvořil nebe i zemi”, “jenž navázal horské hřebeny” atd. jsou zrovna tak Reova jména, jako jména Re, Cheprer, Atum.

⁶ E, str. 184.

⁷ 2, str. 185.

⁸ Např. ve vypravování o narození prvních králů V dynastie v papyru pí. Westcarové 10/7-11/7. 1 vešli k Redzedetě a zavřeli se s ní v komoře. Eset postavila se před ni, Nebthet za ni a Heket ulehčovala porod. Eset řekla: “Nedrž se silně (egyptsky weser) v jejím lůně ty, jehož jméno je Veserkaf (tj. “Silný je jeho duch”!)” A na její ruce vyklouzlo dítě, jeden loket dlouhé, se zdravými kostmi

..... Pak se Eset zase postavila před ni, Nebthet za ni a Heket ulehčovala porod. Eset řekla: “Nebud’ již ve styku (sa3hew > sahu) s jejím lůnem ty, jehož jméno je Sahure (tj. “Blízký je Re” nebo “Soudruh Reův” nebo “Lenní pán Reův”!)” A na její ruce vyklouzlo dítě, jeden loket dlouhé, se zdravými kostmi

..... Pak se zase Eset postavila před ni, Nebthet za ni a Heket ulehčovala porod. Eset řekla: “Nebud’ ve tmě (kakew) v jejím lůně, ty, jehož jméno je Kakai!” A na její ruce vyklouzlo dítě, jeden loket dlouhé, se zdravými kostmi

..... Nebo v legendě o zplození, narození, vychování a korunovací královny Hatšepsovy je líčeno její početí (Urk. d. aeg. Altrt. IV, 220/16-221/9) takto: - - - - láskou a milostí- - -. Veličenstvo tento bůh činil vše, co toužil činit s ní, a ona dopřála mu těšit se z ní. Libala ho - - -. Manželka krále a matka krále Ahmes řekla Veličenstvu tomuto bohu, Amonovi, pánu trůnu obou zemí: “Můj pane! Jak velká je tvá sláva! Nádherné (šepes) je dívat se na tvé líce (ha3et>hat). Naplnil (chnem) jsi mne svou září a tvá vůně je v celém mém těle!” - Když Veličenstvo tento bůh učinil s ní vše, co toužil s ní učinit, řekl jí Amon, pán trůnu obou zemí: “Chnemtamon Hatšepsovet (Družka Amonova, nejpřednější [jeho] oblíbená) je jméno tvé dcery, kterou vložil jsem do tvého lůna. To je výklad slov, jež vyšla z tvých úst. Ona bude znamenitě kralovat v celé této zemi.

⁹ Viz např. z knihy o Apopovi Návod k IX, str. 216, IX9, str. 214.

¹⁰ Lefébure: Les Hypogées rogaux de Thèbes, quatrième partie, tab. XVI, ř. 36 a násl.

¹¹ Viz např. mýtus o stvoření světa v 1. kn. Mojžíšově kap. I. Tento názor dal asi také vznik ev. Jana, kap. I, verš I, a verš 14.

^{11a} Např.: z kn. m. VII2, str. 163, z čar. pap. Harrisova VII, str. 177, z čar. pap. turinských I2, str. 185; z dém. čar. kn. lond. a leid. VIIC, str. 243.

¹² Z čar. pap. Harrisova V, str. 177.

¹³ Z čar. pap. turinských IE, str. 184; viz také Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXII2, str. 256.

¹⁴ Z textů pyr. VI, str. 150; slovo Mutef může popřípadě značit: “Jeho matka”.

¹⁵ Z textů pyr. VII4, str. 150.

¹⁶ Z čar. pap. Harrisova XI, str. 178.

¹⁷ Jména sedmi štírů z Metternichovy desky, 15, str. 191-193.

¹⁸ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XXVIII, str. 259.

¹⁹ Z dém. čar. kn. louvreské III, str. 263.

²⁰ Viz z čar. pap. turinských, I, str. 182-185.

^{20a} O významu některých těchto jmen viz: Hopfner: Griechisch-Ägyptischer Offenbarungszauber. I. §731-757 str. 188-191, kde je udána také další literatura. (Jméno Arsenofre § 736 pochází z Har-še-no-fre "Hor, syn Krasavice". Jméno Bachych § 741, je velice pravděpodobně totožné se jménem Baienchoch; Slovo Ba je zkrácená forma slova Bai před přímým genitivem.)

²¹ Viz: Hopfner: Griechisch-ägyptischer Offenbarungszauber, § 746, str. 190.

²² Viz H. Brugsch: Dictionnaire géographique de l'ancienne Egypte, Lipsko 1879, str. 19 a násl.

²³ Viz: Dr. Theodor Hopfner: Griechisch-ägyptischer Offenbarungszauber (Studien zur Palaeographie und Papyruskunde XXI), § 680 a násl., str. 173 a násl.

III. Poměr čarodějnictví k náboženství

Lidský čin je reakce na popud, přicházející z vnějšího světa. Každý nový popud uvádí člověka do rozpaků; pokouší se na tento popud reagovat různými způsoby, a přesvědčiv se o jejich nevhodnosti, hledá způsoby nové, až zkušenosti najde nejsprávnější reakci, které se učí druh od druhu a kterou dědí děti po svých rodičích.

Všechny představy primitivního člověka tvořily jediný tlum. Nová představa se připojila k podobným představám starším, a k ostatním představám se chovala tak, jako tyto jí podobné představy.

Člověk pozoroval kolem sebe mnoho jevů, podobných jevům, působeným živými bytostmi, ale neviděl nikde jejich původce. I představoval si, že tyto jevy jsou činy skrytých nebo neviditelných bytostí, bohů, a představoval si bohy podobně, jako jiné živé bytosti. Bozi měli tytéž dobré vlastnosti i tytéž chyby jako ostatní živé bytosti, měli tytéž potřeby i tatáž přání jako lidé a lišili se od nich jen větší silou, která jim dovoľovala způsobit účinky, na něž lidské síly byly slabé. Jiného rozdílu primitivní člověk mezi bohem a živou bytostí neznal, a proto se choval k němu tak, jako se choval k jiným živým bytostem. Dával mu dary, sliboval mu, prosil ho, poroučel a hrozil mu tak, jako lidem i zvířatům.

Mnoho pokolení primitivních lidí se na zemi vystřídalo, než se duševní život vyvinul tak, že člověk dovedl analyzovat své představy. Pak teprve dospěl k přesvědčení, že se síla lidská neliší od síly bohů jen velikostí, ale také jakostí; ujasnil si rozdíl mezi přirozenými činy a čárami, mezi přirozenou silou a čarovnou silou a tím se značně změnil jeho názor na rozdíl mezi člověkem a bohem.

Výsledky přirozených činů a účinky přirozených sil dovedl člověk předvídat tak, jako dovedl předvídat, jak bude člověk jednat v daných okolnostech. Výsledky čarovných činů a účinky čarovných sil mu byly tak nepředvídané, jako činnost bohů. Tak vznikla představa, že je čarovná síla příbuzná povaze bohů tak,

jako je přirozená síla příbuzná povaze lidské. Protože duchové mrtvých jsou svou povahou bližší bohům než lidem, byla přisouzena čarovná síla i jim.

Člověk mohl ovládnout čarovné síly jen dvěma způsoby: buď donutil bohy a duchy, aby plnili jeho vůli, nebo přizpůsobil svou povahu povaze bohů. Čím větší byla pozemská moc člověka, tím bližší byl bohům, a kmenový náčelník starších dob a pozdější král, vládnoucí neomezeně majetkem i životem svých poddaných, byl bůh. Jeho činnost nepodléhala lidským zákonům, ani morálnímu hodnocení, jako jim nepodléhá činnost bohů.

Toto roztržení bytostí a jevů na přirozené a nadpřirozené nastalo v Egyptě již v době předhistorické. Tehdy již také vznikla instituce kněží, kteří znali lépe povahu a činnost bohů a duchů nežli jiné lidi, a proto dovedli také lépe ovládat čarovné síly než jiní lidé. Každý člověk sice mohl čarovat a čaroval jako dosud, ale ocitl-li se v nesnázích, šel ke knězi-čarodějníku, aby si vyžádal jeho rady nebo pomoci. Tak vzniklo oficiální čarodějnictví vedle lidového čarodějnictví. Každé z nich mělo sice své zvláštní úkoly a šlo svou zvláštní cestou, ale jejich podkladem byly tytéž vúdčí představy a myšlenky, a kněží čarodějníci neměli k provádění svých úkolů jiných prostředků kromě těch, kterých užívali i čarodějníci lidové.

Když činnost egyptských kněží vzrostla tak, že přesahovala síly jednoho člověka, byla rozdělena v několik oborů, z nichž každý byl svěřen zvláštnímu členu kněžského sboru. Čarodějnictví spolu s obřadnictvím při slavnostech bylo svěřeno knězi, jenž se nazýval cheriheb (tj.: “ten, pod jehož mocí jsou slavnosti”); protože na obrazech slavností bývá znázorněn v čele ostatních kněží, předčítaje ze svitku papyru, jež drží v rukou, říká se mu v dnešní vědecké literatuře zpravidla: “předčítatel svatých knih”.

Tím, že se čarodějnictví i náboženství ocitlo v jedné ruce, byla jejich vespolečná působnost na sebe velická. Cherihebové přenášeli náboženské představy a obřady do oficiálního čarodějnictví a odtud si je zas přivlastňovali lidové čarodějníci. Naopak se zase představy lidových čarodějníků a jejich čáry přenášely působností cherihebů do oficiálního čarodějnictví.

Oba tyto postupy lze dobře pozorovat na čárách s voskovými soškami k záhubě nepřítele. Nejstarší dosud známý doklad (1) se ocitl mezi texty určenými pro ducha zemřelého jen omylem. Publikovaný návod svědčí o tom, že to byly čáry, jimiž se chtěl živý člověk zbavit živého člověka. Z titulu knihy o přemožení Apopa (2) se dovídáme, že tato kniha je opis rituálu určeného pro chrám Amon-Rea v Karnaku (Nesvetovej = “Trůny obou zemí”) a Luxoru (Opetesvet). Základem tohoto rituálu jsou shora uvedené lidové čáry ze střední říše; jsou však široce rozvedeny v řadu obřadů doprovázených četnými dlouhými modlitbami, litaniemi a kletbami. Tato proměna čarodějnického obřadu lidového v čarodějnický obřad náboženský nezapře, že byl jejím původcem cheriheb, zkušený v obřadech i náboženské literatuře. Čteme-li však říkadla první knihy o přemožení Apopa (3), shledáváme, že tato říkadla určená původně pro Rea, byla přetvořena doplňky tak, aby jich mohlo být užito k čarovným obřadům pro záhubu králových pozemských nepřátel, a že se tedy náboženské čáry s nebeskými účinky stávají zas královskými čárami s pozemskými účinky. Kniha o nich pojednávající je tajná čarodějnická kniha královská z královské knihovny, jak se dočítáme v soudních protokolech (4), ale z královské knihovny dostává se zas do rukou lidu. Kniha o přemožení draka Apopa, určená pro Amon-Rea, krále bohů, byla přepracována pro egyptského krále, a opis tohoto přepracovaného vydání byl za krále Alexandra II. majetkem jakéhosi občana Esmína (5).

Náboženské obřady a říkadla při nich pronášená působily mohutným dojmem na zúčastněný lid, jenž přikládal čarovnou moc i zcela nevinným úkonům a slovům je doprovázejícím. Nejzajímavějším dokladem toho je obětní říkadlo: “Král dává obět”.

Z několika staroegyptských názorů o posmrtném životě byl nejrozšířenější názor, že duch zesnulého ve své hrobce žije životem podobným životu pozemskému a živí se pokrmy, které mu dodávají jeho dítky, které zanechal po sobě na zemi. Protože pozemský život je krátký proti životu posmrtnému, trvajícím věky, stavěli si Egypťané své hrobky z kamenných kvádrů, kdežto své pozemské příbytky stavěli z nepálených cihel, vyrobených z nilského bláta.

Svým nejvěrnějším přátelům dával král sám zřídit hrobky v okolí své vlastní hrobky, aby i po smrti se mohl těšit z jejich společnosti a sám jim dával přinášet oběti. Kněz kladl královy dary na obětní stůl v hrobce zesnulého se slovy: “Král dává obět duchu N-ovu”. Předměty patřící k výbavě hrobky, které sám král daroval duchu svého přítele, byly označeny slovy: “Obět, kterou král dal duchu N-ovu”.

Časem se stala králova obět projevem přízně, udělovaným nejen nejvěrnějším přátelům královým, ale i všem dvorským hodnostářům a vysokým úředníkům, takže králi nebylo možné tak velké množství duchů zásobovat. Proto se skutečná obět změnila ve formální obět. Král dával vytesat z kamene obětní desku, na níž byly znázorněny obvyklé obětní dary, a dal ji opatřit nápisem: “Obět, kterou dal král N-ovu duchu”. Později král nedával zhotovit desku sám, nýbrž dával jen své svolení, aby pozůstalí dali sami zhotovit duchu svého zemřelého příbuzného obětní desku s nápisem: “Obět, kterou dal král N-ovu duchu”, a syn nebo jiný příbuzný, jenž vymohl duchu zesnulého tuto královskou milost, oznamuje to v jeho hrobce slovy: “Jeho syn N vymohl, že král dal obět N-ovu duchu”. Protože královského svolení k opatření takovéto desky se dostávalo každému poddanému bez rozdílu, opatřovali si je Egypťané bez žádosti o svolení a velká jejich spotřeba mohla být kryta jen tím, že se vyráběly předem do zásoby v manufakturách.

Zatím se zapomnělo na původní význam nápisu: “Obět, kterou dal král N-ovu duchu” a na význam obřadních slov: “Král dává obět N-ovu duchu”. Lid, vida tento nápis na kamenné desce, na níž byly znázorněny obětní pokrmy, si představoval, že se tyto znázorněné pokrmy stávají skutečnými působením nápisu: “Obět, kterou dal král N-ovu duchu”, a tak se z prostých bezvýznamných slov stává čarovné říkadlo, které později mění ve skutečnost nejen pokrmy zobrazené na kamenné desce, ale i každý jiný obraz, na kterém je napsáno. I předmět, na kterém není toto říkadlo napsáno, se může proměnit ve skutečnost, odříká-li někdo nad ním slova: “Král dává obět N-ovu duchu”. Proto se opakuje tento nápis mnohokrát v každé hrobce i na každém sarkofágu a v každé hrobce se setkáváme kromě toho s nápisem, v němž jsou žádání návštěvníci hrobů, aby v něm odříkávali říkadlo: “Král dává obět N-ovu duchu”, neboť tato slova jsou sladkým dechem života pro ducha a jejich odříkání nepůsobí návštěvníku námahy, ani mu nemůže uškodit.

¹ Z nápisů na rakvích stř. ř. IV, str. 157.

• Viz egyptský titul knihy o přemožení draka Apopa, str. 202.

• Pap. Leeův, str. 232.

• Viz úvod ke knize o přemožení Apopa, str. 202.

IV. Poměr čarodějnictví k vědě

Na začátku předcházející kapitoly jsem se zmínil, že představy primitivního člověka tvořily jediný tlum, a že jejich roztríd'ování nastalo v době poměrně mladé, protože vyžadovalo značné logické vyspělosti lidstva.

V době starší říše a jejího rozpadu (r. 3642-2160 př. Kr.), byla již logická vyspělost Egyptanů taková, že jim dovolovala třídit vjemy a představy na několik skupin - vědních oborů - jejichž hranice byly arcit' velice neurčit'é. Knihy, v nichž byly soustavně sebrány poznatky jednotlivých vědních oborů - vědecké učebnice - se nám sice ze staré říše nezachovaly a pravděpodobně jich tehdy ještě ani nebylo, ale různé poznámky vyskytující se v životopisech Egyptanů staré říše a některé jejich tituly vydávají svědectví o tom, že vědecké poznatky Egyptanů této doby nebyly o mnoho skrovnější než jejich vědomosti z doby střední říše (roku 2160-1788 př. Kr.), z nichž se nám již dochovaly zbytky vědeckých knih.

Čarodějnictví tvořilo samostatný obor vědění již ve starší říši, jak lze soudit z n'apisů v hrobce Herchufa, který žil za vlády Pepia a Merenrea (VI. dynastie, ± 2850 př. Kr.): "Ó vy žijící na zemi, kteří přijdete k této hrobce, cestující na sever nebo na jih, odříkejte: "Tisíc chlebů a tisíc (džbánů) piva pánu této hrobky," a já se vás zastanu v říši duchů. Jsem dokonalý zářící duch, vším dobře opatřený, cheriheb znalý svých říkadl. Každý, kdo vstoupí do této hrobky a poškodí ji, bude chycen jako pták a bude za to souzen velkým bohem (1)". Herchuf dodává váhy své hrozbě tím, že dává návštěvníku své hrobky výstrahu: "Jsem cheriheb, znalý svých říkadl!" Tvořila tedy již tenkrát čarovná říkadla a ovšem také obřady k nim patřící samostatný obor vědění a činnosti, který byl svěřen cherihebům. Ten, komu by se snad zdálo, že tento úsek je příliš odvážný, najde další doklady pro jeho zdůvodnění v povídkách o čarodějnicích z papyru pí. Westcarové (2), v nichž je podáno několik ukázek o činnosti cherihebů ze staré říše. Cherihebové jsou v těchto povídkách líčeni tak, jak si je vyzdobila lidová obrazotvornost, a nelze tedy jednotlivostem přikládat víry, ale s jistotou lze usuzovat, že cherihebové byli čarodějníky.

V dobách mladších bylo čarodějnictví pokládáno za vědu. Bylo pěstováno v domě života, na staroegyptské vysoké škole (3) a v soukromé královské knihovně byly uloženy vedle jiných vědeckých knih také čarodějnické knihy (4).

V nejužším styku bylo čarodějnictví s lékařstvím. Nejlépe je vyjádřen poměr lékařství a čarodějnictví v Ebersově lékařském papyru (5). Lék má být provázen zaříkadlem a zaříkadlo lékem, má-li mít léčení zdárný výsledek. Lékař se však nespokojil jen odříkáváním čarovného říkadla v okamžiku, kdy nemocný užíval léku, nebo když přikládal nemocnému obvaz. Čarovnými říkadly byla provázena celá lékařova činnost. Odříkával čarovné říkadlo, když bral do rukou měrnou nádobu na odměřování léčivých hmot při výrobě léku (6), a odříkával čarovné říkadlo nad každou součástí, které užíval k výrobě léku (7). K nemocnému vcházal, odříkával čarovné říkadlo (8), a čarovné říkadlo provázelo pití léku (9), přikládání

obvazu (10) i snímání obvazu (11). Lékař se musel dobře vyznat nejen v užití čarovných předpisů a říkadel, ale i v teoretickém čarodějnictví, neboť si sám musel tvořit čarovná říkadla (12).

Lékaři staroegyptští neužívali jen přirozených léků, jejichž účinnost poznávali zkušeností, ale i čarovných léků, jejichž složení bylo vyvozeno logickým usuzováním z čarodějnických představ (13).

Tento stav způsobil, že se neurčité hranice mezi lékařstvím a čarodějnictvím staly ještě neurčitějšími. Lékařské knihy staroegyptské obsahují čarodějnické předpisy a říkadla nemající s lékařstvím nic společného, a naopak zase čarodějnické knihy obsahovaly lékařské předpisy. Nejzajímavějším dokladem takovéto směsi lékařství a čarodějnictví je kniha čarovných říkadel pro dítě a matku (14).

Pro egyptské lékařství nebylo toto společenství s čarodějnictvím prospěšné, neboť většina lékařů si volila pohodlnou cestu: vytvořit a odříkat čarovné říkadlo a deduktivně si najít složení čarovného léku, než obtížnou cestu pozorování, namáhavého usuzování a experimentování. Nejnovější nálezy ukazují, že i tito lékaři se vyskytovali ve starověkém Egyptě.

¹ Urkunden des Alten Reiches I, str. 120.

² II. dílu str. 279-284.

³ Z čar. pap. Harrisova IV nadpis, str. 176.

⁴ Viz pap. Leeův, str. 232 a k tomu str. 105 tohoto dílu.

⁵ Z lék. kn. III, str. 219.

⁶ Z lék. kn. VI, str. 220.

⁷ Říkadlo pro ječmen z lék. kn. VII, pro tuk VIII, pro med IX, str. 220-221.

⁸ Z lék. kn. I, str. 218.

⁹ Z lék. kn. III, str. 219.

¹⁰ Z lék. kn. II nadpis, str. 218.

¹¹ Z lék. kn. II2, str. 218.

¹² Z lék. kn. III2, str. 219, V, str. 220.

¹³ Viz stat: "O čarovných lécích..."

¹⁴ II. dílu, str. 166-172.

V. Čarodějnictví ve staroegyptské literatuře beletristické

Povídky o čarodějnicích a epizody z povídek a románů, v nichž se vypravuje o skutečných čarodějnicích, mají velkou důležitost pro studium čarodějnictví, protože vypravovatelova obrazotvornost splňuje i nejmělejší čarodějnickou touhu, které se ve skutečnosti splnily jen zřídka anebo vůbec nikdy.

Základem vědomostí a umění staroegyptských čarodějnic byly čarodějnické knihy, které však nepřispívaly mnoho ke spokojenosti svých majitelů; návody i říkadla, které v nich byly zapsány, se většinou mýjely svým účinkem, a mnoho bylo věcí, po nichž čarodějník toužil, a o nichž se jeho čarodějnická kniha nezmiňovala ani slovem.

Jen jediná čarodějnická kniha neměla těchto nedostatků a dodávala svému majiteli čarovné moci, jež ho činila rovným bohům. Byla to kniha, kterou bůh Thovt napsal svou vlastní rukou a která podle jedné verze byla uschována v šmunske chrámové knihovně (1), podle jiné verze byla uložena na dně koptského moře a hlídána zástupy hadů a stírů, jejichž vůdcem byl nesmrtelný drak (2). Poněkud neurčitě mluví o této knize již král Chufev s čarodějnicí Zedim (3). V době ptolemajské bylo i dopodrobna známo, co všechno dovede ten, kdo v ní dovede číst, nebo ten, kdo neuměje číst, vypije její opis rozmočený v pivě (4).

Básnická obrazotvornost vyzbrojuje každého čarodějnic čarovnou mocí prýstící z vědomostí zapsaných v Thovtově knize.

Bata, ačkoli nečetl první strany Thovtovy knihy, rozumí řeči zvířat (5). Vytvoří vodu plnou krokodýlů mezi sebou a svým bratrem (5) a ovládá tedy živly tak, jako Zezemonech, jenž tisíciletí před ním rozdělil vody jezera a sestoupil na jeho dno, aby přinesl jehlici z vlasů, a vrátiv se, srovnal zase vodu, že vytvořila jedinou hladinu jako dřívě (6). Tentýž čarovný čin dokázal také Neferkeptah, jenž rozdělil vody moře, sestoupil na jeho dno, aby se zmocnil Thovtovy knihy (7). Etiopští čarodějníci se vychloubali, že dovedou seslat na Egypt neúrodu a denní světlo proměnit v noční temnotu (8). Etiopský čarodějník Hor, syn Černoščin, promění v Egyptě den v noc, ale jeho egyptský protivník Hor, syn Panešův, způsobí vítr a rozežene mraky; když Etiop sešle oheň na královský palác, Egyptan jej uhasí deštěm, a kamennou klenbu, v níž uvězní Etiop krále a celý dvůr, Egyptan odveze na papyrovém člunu a potopí ji v moři (9).

Potřeboval-li dokonalý čarodějník živých bytostí, vytvořil si je tak, jak je vytvářeli starověcí Egyptané pro duchy svých mrtvých (10). Tak si cheriheb a čarodějník Vebaoner vytvoří krokodýla (11). Neferkeptah člun i s posádkou (12) a Etiop Hor, syn Černoščin, i jeho protivník, Egyptan Hor, syn Panešův, nosítka s nosiči, kteří se dovedou vznést do vzduchu a za šest hodin vykonat cestu z Wesetu (Théb) do hlavního města etiopského a nazpět (13). Hor, syn Panešův, si vytvoří kromě toho lovce pouhým odříkáním čarovného říkadla (14).

Bylo-li třeba, dovedl se čarodějník proměnit ve zvíře; tak se Bata proměnil v býka (15), Hor, syn Černoščin, v dravého ptáka a jeho matka Černoška v husu (16).

Poznávací schopnost dokonalého čarodějnic je neomezená. Siusirev dovede číst z knihy, kterou jeho otec ve sklepe vezme do rukou, a egyptsky přečte i zapečetěný dopis, napsaný v etiopské řeči (17).

Duchové a bozi jsou přístupni čarodějnicům v povídkách tak jako lidé. Setna Chamus sestupuje do hrobky Neferkeptahovy, rozmlouvá s jeho duchem a s duchem jeho manželky Ahurety; s duchem

Neferkeptahovým hraje pak v šachy o Thovtovu knihu (17a). Bata prosí boha Rea, aby mezi ním a jeho bratrem, pronásledujícím ho, vytvořil vodu plnou krokodýlů, a Re splní ihned jeho přání (18). Když duch Hora, syna Panešova, prosí boha Usira, aby mu dovolil zase žít na zemi, dá mu Usirev k tomu svolení (19), a tím je také splněna prosba bezdětných manželů Setny Chamusa a Mehveschety o syna (20). Hor, syn Panešův, prosí boha Thovta o čarovnou moc, aby mohl přemoci etiopského čarodějnika a vysvobodit egyptského krále z jeho rukou, a bůh Thovt mu půjčuje svou čarovnou knihu (21).

Když byl Neferkeptah ohrožen hady a štíry, přimrazil je a dovedl usmrtit i nesmrtelného draka, jenž hlídal Thovtovu knihu (22). Siusirev se zbavil svého nepřítele tím, že na něho seslal oheň, který ho strávil před očima krále a celého jeho dvora (23). Ocitl-li se čarodějník v nebezpečnosti, dával o tom svým v dále žijícím přátelům předem smluvené čarovné znamení (24). Dokonalý čarodějník byl nepřemožitelný. Hor, syn Panešův, zemřel a po 1500 letech se znovu zrodil, aby potřel svého etiopského protivníka Hora, syna Černošcina (25), a Bata třikrát připraven o život svou manželkou, vnikl ústy do jejího těla a narodil se jako její syn, aby mohl nad ní vykonat soud a potrestat ji za nevěru (26).

Dovedl-li čarodějník vzkřísit sebe, dovedl vrátit život i jiným. Tak cheriheb Zedi vrátil život huse i býku, jimž byla useknuta hlava (27). Neferkeptah vyzdvihl svou čarovnou mocí svého utopeného syna a svou utopenou manželku ze dna řeky na palubu lodí, a oživil je na chvíli, aby se od nich dověděl, proč se utopili (28).

Ačkoli se nám na naše časy dochovaly jen nepatrné zbytky jak čarodějnické, tak beletristické literatury staroegyptské, přece lze z jejich srovnání vyvodit dvě velice pravděpodobné konkluze:

1. Protože většina námětů z démotických povídek o čarodějnicích se vyskytuje již v povídkách z dob nové říše, je pravděpodobné, že ze starších dob pocházejí i ty náměty vyskytující se v démotických povídkách, pro něž nemáme dokladů ze starších dob.
2. Účely i prostředky čarodějníků v krásné literatuře se shodují s účely i prostředky nám známými z čarodějnické literatury světské i náboženské; bylo tedy staroegyptské čarodějnictví jejich jediným pramenem.

¹ Z démotické povídky o Siusirovi, IV, str. 296-297.

² Z démotické povídky o Setnov Chamusovi I, str. 288-291.

³ Z povídek o čarodějnicích z papyru pí. Westcarové, III, str. 283-284.

⁴ Z dém. povídky o Setnovi Chamusovi, I, str. 290.

⁵ Z povídky o dvou bratřích, I, str. 285.

⁶ Z povíd. o čarodějnicích z pap. pí. Westcarové II, str. 282-283.

⁷ Z dém. povídky o Setnovi Chamusovi, I, str. 288-291.

⁸ Z dém. povídky o Siusirovi, III, 295.

- ⁹ Z dém. povídky o Siusirovi, VI, str. 299-300.
- ¹⁰ Viz stat' o náhradním těle.
- ¹¹ Z povídky o čarodějnicích z pap. pí. Westcarové 1, str. 279-282.
- ¹² Z démotické povídky o Setnovi Chamusovi 1, str. 288-291.
- ¹³ Z démotické povídky o Siusirovi, IV, str. 295-298.
- ¹⁴ Z démotické povídky o Siusirovi, VI, str. 299-300.
- ¹⁵ Z povídky o dvou bratrích IV, V, str. 286.
- ¹⁶ Z démotické povídky o Siusirovi, IV, str. 295-298.
- ¹⁷ Z démotické povídky o Siusirovi II, str. 293-294.
- ^{17a} Z démotické povídky o Setnovi Chamusovi, II, str. 293-294.
- ¹⁸ Z povídky o dvou bratrích, I, str. 285.
- ¹⁹ Z dém. povídky o Siusirovi, VII, str. 300-301.
- ²⁰ Z dém. povídky o Siusirovi, I, str. 293.
- ²¹ Z dém. povídky o Siusirovi, IV, str. 295-298.
- ²² Z dém. pov. o Setnovi Chamusovi, I, str. 288-291.
- ²³ Z dém. pov. o Siusirovi, VII, str. 300-301.
- ²⁴ Z povídky o dvou bratrích, II, str. 285-286; z dém. pov. o Siusirovi V, str. 298.
- ²⁵ Z dém. pov. o Siusirovi, VII, str. 300-301.
- ²⁶ Z povídky o dvou bratrích, III, str. 286, VI, str. 286-287, VII, str. 287.
- ²⁷ Z povídek o čarodějnicích z pap. pí. Westcarové, III, str. 283-284.
- ²⁸ Z dém. pov. o Setnovi Chamusovi I, str. 288-281.

VI. Čarodějnictví u Koptů

Křesťanství se počínalo ujímat v Egyptě ve druhé polovině třetího století po Kr. mezi nejchudším obyvatelstvem domácího původu, které většinou postrádalo veškerého vzdělání. Mělo sice zhoubný účinek na pohanskou kulturu staroegyptskou, ale nedovedlo vyvrátit zvyky a názory po tisíciletí děděné z pokolení na pokolení. Egyptští křesťané - Kopti - přijali řecké písmo, rozšířené několika hieratickými

znaky pro hlásky, kterých řečtina neměla, a znalost staroegyptského písma brzy zanikla, takže nedovedli číst psaných památek svých předků, ale ústní podání udržovalo i dále to, co skrývaly mrtvé litery.

Koptských čarodějnických památek se zachovalo velice málo, protože se úplně změnil poměr náboženství k čarodějnictví. Staroegyptské pohanské náboženství nebylo nikdy jednotné. Náboženské názory různých egyptských krajů se od sebe velice odlišovaly, a časté přátelské styky jejich vyznavačů je učily náboženské snášenlivosti, se kterou Egyptané přijímali i semitská a etiopská božstva. Stejně snášenlivě se chovalo staroegyptské náboženství v době římské i k náboženským názorům křesťanským. Čarodějnictví žilo s pohanským náboženstvím v dobrém souladu, jak jsem ukázal ve III. kapitole. Křesťanské náboženství se pokládalo za jediné pravé náboženství a každé jiné náboženství bylo ďábelské mámení, které musí být vyhlazeno. Proto i čarodějnictví, ve své konzervativnosti se přidržující starých pohanských názorů, bylo dílem pekla, a bylo pronásledováno týmiž křesťanskými kněžími, kteří se nedovedli vymanit z pohanských představ zděděných od předků a doplňovali jimi křesťanské učení, chudé pro jejich obrazotvornost. Když křesťanství v Egyptě nabylo vrchu nad pohanstvím, křesťané pronásledovali pohany, bořili jejich chrámy, ničili jejich náboženské předměty a pálili jejich knihy (1). Proto se zachovalo z této doby tak málo psaných pohanských památek tak důležitých pro kulturní dějiny.

Pojátkem mezi koptskými a démotickými čarodějnickými texty je několik egyptských textů z řecké čarodějnické knihy pařížské národní knihovny, napsaných řečí, kterou můžeme stejným právem nazvat démotickou řečí jako koptštinou; označuje se obvykle názvem “starokoptská řeč.”

Ačkoliv jsou zachované zbytky koptské čarodějnické literatury velice skrovné, přece nám dovolují stanovit povšechný ráz koptského čarodějnictví.

1. Účel čarování

Ze zachovaných textů je patrné, že se Kopti utíkali k čárám jako starověcí Egyptané tehdy, když jim jejich přirozené síly vypověděly službu.

Koptské lékařství bylo stejně závislé na čarodějnictví jako staroegyptské lékařství. Jestliže nemocnému nepomohly přirozené léky, nahrazoval je čarovnými léky a čarovnými říkadly. Koptská matka léčila čarovným říkadlem bolení břicha svého kojence (1a) zrovna tak, jako staroegyptská matka. Kopti znali říkadla proti očním chorobám (2), užívali jich proti kožním chorobám (3) a čarovným říkadlem ulehčovali porod (4), zrovna jako jejich pohanští předkové před tisíci lety; znali čarovné léky proti chorobám ucha (5), proti kožním nemocem (6), proti hnisání (7), proti krvotoku žen (8) i proti zapomnětlivosti (9). Choroby, působené duchy, kteří vnikli do těla nemocného, léčili Kopti tím, že duchy vymítali říkadly (10) nebo čarovnými léky (11). Naopak kletbou sesílali nemoci na své nepřátele (12).

Čárami se Kopt snažil domoci síly, duševních schopností, přízně a moci (13) i lásky ženy, po které toužil (14). Čarovným prostředkem se chránil, obával-li se sporu (15), ale stejným způsobem mohl vyvolat spor mezi přáteli (16). Pronásledujícího zlého psa se zbavil tím, že ho přimrazil (17). Byl-li chycen a spoután, čarovná říkadla zbavila ho pout (18).

Přivolávání bohů a duchů, která zabírají většinu démotické čarodějnické knihy londýnské a leidenské i démotické čarodějnické knihy luvreské, vyskytují se ještě ve starokoptských říkadlech z řecké čarodějnické knihy pařížské národní knihovny (19), ale v čarodějnických papýrech koptských nebyly dosud nalezeny.

2. Čarovné prostředky

Hlavním prostředkem koptských čarodějnů byla čarovná říkadla.

Jako staroegyptský čarodějník poroučel i bohům a duchům, tak i koptský čarodějník se domníval, že nikdo se neodvážší stavět jeho rozkazu na odpor. Poroučí pohanským bohům a duchům (1), rozkazuje d'áblu (2); aby pohnul anděly k vykonání svého rozkazu, ztotožňuje se s Marií (3). Neostýchá se poroučet ani křesťanskému bohu (4), a aby ho pohnul k poslušnosti, vyhrožuje mu (5). Koptský čarodějník poroučí i nemoci zrovna tak, jako staroegyptský čarodějník (6).

Skromnější čarodějník neporoučí, nýbrž prosí, a aby měl jistotu, že jeho prosba bude splněna, zapřísahá bohy pohanské (7), anděly (8) i křesťanského boha (9). Příznivý výsledek si vynucuje sugestivním tvrzením. Tvrdí, že očarovaná dívka opustí svůj domov a přijde k němu (10); chtěje vázat psa, tvrdí, že dovede vázat nebe i zemi, slunce i měsíc, a že nikdo nerozváže to, co on svázal (11); líčí, co mu odpoví d'ábel, kterého vyvede z podzemí a prohlásí za boha (12).

Staroegyptští čarodějníci, chtějíce přimět bohy k tomu, aby se slitovali a vymanili je z nepříjemného stavu, připomínali jim mýtické události, v nichž se tito bohové ocitli ve stejné situaci. Jestliže neznali takového mýtu, vytvořili si jej sami. Koptští čarodějníci následovali jejich příkladu. Matka, která chce své dítě zbavit bolení břicha, prosí o pomoc bohyni Esetu a připomíná jí, jak kdysi týmiž bolestmi byl stížen její syn Hor a jak na její prosbu ho Re vyléčil (13). Nelze zjistit, jak starý je tento lidový mýtus, ale celou svou povahou (14) připomíná některé mýty známé ze staroegyptských čarodějnických říkadle (15); není tedy vyloučeno, že přežil snad i tři tisíciletí. Mýtus o Usirovi, Nebthetě, Esetě a Thovtovi v říkadle pro vzbuzení lásky ženy (16) pochází z doby pohanské, ale je umělým výtvozem, jehož původce žil již v době rozkladu staroegyptského náboženství. Mýtus o Ježíši Kristu v říkadle pro ulehčení porodu (17) je dovedně tvořen podle staroegyptských pohanských vzorů. Stručné mýtické narážky v starokoptském říkadle pro vzbuzení lásky v srdci ženy (18) svědčí o starém původu tohoto říkadla.

Pravá jména straší v koptských čarovných říkadlech (19) zrovna tak, jako strašila v říkadlech staroegyptských a démotických, a mnoho je nám jich již známo z démotické čarodějnické knihy londýnské a leidenské. V tomto bodě šli koptští čarodějníci dál; tvořili si vědomě umělá čarovná jména, jak dokazuje berlínský amulet (20), jenž původně obsahoval dvacet čtyři čarovná jména, počínající všemi písmeny řecké abecedy. Původce tohoto říkadla určeného za amulet se snažil tato jména uspořádat podle abecedního pořádku, ale jeho znalost řecké abecedy nebyla dostatečná, aby mohl tuto úlohu provést se zdarem.

O amuletech je zachováno dost zpráv. Nejobvyklejší amulety Koptů byl kříž (21) a ryba (22), protože její řecké jméno i-ch-th-y-s obsahuje iniciály slov: "Ježíš Kristus, boží syn, spasitel." Dost je psaných

koptských amuletů, jež většinou obsahují čarovná jména nebo kresby (23). Oblíbenými psanými amulety byly také seznamy čtyřiceti dvou mučedníků (24).

Ani koptské čarovné léky se nelišily od čarovných léků staroegyptských. Zlomek, v němž se popisují čarovné účinky součástí neznámého ptáka (25), upomíná na démotický návod, jak upotřebit součásti rejska (26). Mléko ženy, která porodila chlapce (27), zůstalo ve stejné váznosti, jaké se těšilo před tisíci lety. Je pochopitelné, že ovčí roh a oslí kůže mohou přenést své vlastnosti na chorobnou kůži a tím ji vyléčit (28); v tom se koptské názory nelišily od názorů staroegyptských. Kopti zdělili také od starověkých Egyptanů užívání hnusných prostředků (29), ale podle toho, k čemu jich upotřebovali, se zdá, že již neznali jejich původního účelu. Také zakuřování (30) zůstalo u Koptů ve váznosti.

O čarovných obřadech známe dosud jen dvě přímé zprávy. Přivolával-li čarodějník boha nebo ducha a užil za médium chlapce, hypnotizoval ho (31) stejným způsobem, jaký je popsán v démotické čarodějnické knize londýnské a leidenské. Složitý byl obřad, jež musel provést nemocný, který se chtěl zbavit hnisavého zánětu (32); škoda, že je větší část tohoto návodu zničena.

Zbytky koptských čarodějnických textů jsou chatrné, ale jejich rozbor nás přece přivádí ke konkluzi, že koptské křesťanské čarodějnictví je ve své podstatě staroegyptské pohanské čarodějnictví, kterému křesťanství jen tu a tam dodává nového povrchního nátěru.

¹ Viz: "Zničení pohanského chrámu", str. 310-313; a z životopisu apy Šenuta V, str. 318.

^{1a} Z kopt. čar. pap. IB, str. 269-270.

² Z kopt. lék. knih VII, str. 279

³ Z kopt. lék. knih II, str. 278

⁴ Z kopt. čar. pap. IA, str. 268-269.

⁵ Z kopt. lék. kn. I, str. 278.

⁶ Z kopt. lék. kn. III, IV, str. 278.

⁷ Z kopt. lék. kn. VI, str. 190.

⁸ Z kopt. lék. kn. V, str. 189.

⁹ Z kopt. čar. pap., XIB, str. 277.

¹⁰ Starokopt. řík. VI, str. 267-268.

¹¹ Z kopt. čar. pap. XIC, str. 277.

¹² Z kot. čar. pap. VII, str. 273-275.

¹³ Z kopt. čar. pap. II, III, str. 270-272, XID, str. 277.

¹⁴ Starokopt. řík. III, str. 265-266, V, str. 267; z kopt. čar. pap. IV-VI, str. 272-273.

¹⁵ Z kopt. čar. pap. XIA, str. 276-277.

¹⁶ Z kopt. čar. pap, XIE, str. 277.

¹⁷ Z kopt. čar. pap. X, str. 276.

¹⁸ Z kopt. čar. pap. VIII, IX, str. 275-276.

¹⁹ Starokopt. řík. I, II, str. 264-265, IV, str. 267.

¹ Starokopt. řík. I, str. 264-265, IIB, str. 265, III2, str. 266, IV, str. 267, V, str. 267; z kopt. čar. pap. VIII, str. 275, X, CI, C2, str. 276, V, str. 272.

² Z kopt. čar. pap. IV, str. 272.

³ Z kopt. čar. pap. IX, str. 275.

⁴ Z kopt. čar. pap. VIA, str. 272.

⁵ Z kopt. čar. pap. VIB, str. 272.

⁶ Z kopt. čar. pap. IB*, str. 270.

⁷ Starokopt. řík. VI, str. 267-268.

⁸ Z kopt. čar. pap. VII, str. 273-275; z kopt. lék. kn. II, str. 278, VII, str. 279.

⁹ Starokopt. řík. VI, str. 267-268; z kopt. čar. pap. III, str. 271-272, VID, str. 273, VII, str. 273-275.

¹⁰ Starokopt. řík. VB, str. 267.

¹¹ Z kopt. čar. pap. XB, 276.

¹² Z kopt. čar. pap. VIC, str. 272-273.

¹³ Z kopt. čar. pap. IB, str. 269-270.

¹⁴ Vypravování o třech démonech Agripech je zřejmě pozdní vložka cizího původu. Srovnej tuto vložku se zlomkem vypravování o králi Šelomovi a sábské královně, str. 320.

¹⁵ Viz např.: Z lék. kn. staroeg. XXII1, str. 225; z Mettemichovy desky 15, str. 191-193, 19, str. 195, a 26, str. 197-202.

¹⁶ Starokopt. řík. III1, str. 265-266.

¹⁷ Z kopt. čar. pap. IA, str. 268-269.

¹⁸ Starokopt. řík. VA, str. 267.

¹⁹ Starokopt. řík. I, str. 264-265, IIB, str. 265; z kopt. čar. pap. IV, str. 272, VIIA17, str. 274, IX, str. 275-276, XC2, str. 276, XII, str. 277; z kopt. lék. kn. VII, str. 279.

²⁰ Z kopt. čar. pap. XIII, str. 277.

²¹ Viz: Königliche Museen zu Berlin, Ausführliches Verzeichnis der aegyptische Altertümer, 2. vyd., 1899, str. 393, bez čísla.

²² Ve zlatém prstenu v berlínském muzeu, čís. 9927.

²³ Viz např.: Koptische Urkunden I, str. 13-17, čís. 11-18; čís. 12 a 17 viz z kopt. čar. pap. XII a XIII.

²⁴ Viz např.: pap. berl. muz. 8317 v Kopt. Urk. I, čís. 19 na str. 17.

²⁵ Z kopt. čar. pap. XI, str. 276-277.

²⁶ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XX, str. 255-256.

²⁷ Z kopt. lék. kn. I, str. 278.

²⁸ Z kopt. lék. kn. III, str. 278.

²⁹ Z kopt. lék. kn. IV, str. 278.

³⁰ Z kopt. lék. kn. V, str. 279.

³¹ Starokopt. řík. IIA, str. 265.

³² Z kopt. lék. kn. VI, str. 279.

VII. Čarodějnictví v koptské literatuře beletristické

Koptská beletristická literatura má týž ráz, jako středověké beletristické literatury evropských křesťanských národů. Životopisy egyptských církevních otců, veršované i prozaické legendy ze života světců a mučedníků a kratší i delší vypravování příhod z klášterního a mnišského života byla nejoblíbenější četba egyptských křesťanů. Neschází ani román o Alexandrovi, z něhož dosud byly nalezeny tři zlomky, a tomuto románu podobný román o perském králi Kambysovi, jenž ve jménu Ježíše Krista bojuje s egyptskými pohany až do úplného vítězství.

Všechna tato četba koptských křesťanů je vyzdobena nevyčerpatelným množstvím divů a zázraků, jimiž se proslavili církevní otcové, mučedníci, svatí a mniši.

Vybral jsem ze své koptské četby několik vypravování o divech a zázracích, abych mohl ukázat, jaká je jejich povaha a jejich původ.

Pohanští bozi nepřestali existovat pro egyptské křesťany. Žili v jejich obrazotvornosti dále jako mocní zlí démoni, kteří byli nepřáteli křesťanského boha, bojovali se svatými otci a mnichy, pronásledovali křesťany a působili jim těžké choroby zrovna tak jako ďáblové.

Tak staroegyptský bůh Bes se usadil v pohanském chrámu poblíž kteréhosi kláštera, zjevoval se poutníkům v rozličných podobách a ohromoval křesťany, oslepoval je, kroutil jim obličej a oněmoval je. Za doprovodu blesků a hromů mluvil démon Bes se svatým otcem Mojžíšem, který se vypravil se sedmi mnichy v noci do pohanského chrámu, aby odtamtud zloducha vypudil (1). Z vypravování jsou zachovány jen zlomky. Mojžíšovo vítězství nad Besem je ztracené. Snazší byl boj svatého otce Makaria s pohanským bohem Kothem (2), jenž byl pravděpodobně řeckého původu. Tato vypravování a množství jiných jim podobných vznikla sloučením křesťanského názoru na svět s pohanskými mýty.

Některá vypravování o zázracích egyptských svatých otců nás upomínají na vypravování o činech staroegyptských čarodějnů. Tak např.:

Velice často se v koptské literatuře setkáváme s vypravováními o vymítání démonů z lidí, jimi posedlých (3). Zlé duchy vyháněli z lidí staroegyptští čarodějníci a lékaři v dobách pradávných a písemné doklady o tom pocházejí z 15. století př. Kr. (4); v mladších dobách byl vesetský bůh Chonsev rádce pokládán za nejlepšího vymítače potulných duchů (5).

Ve zlomku knihy o skutcích apoštolů Ondřeje a Pavla se vypravuje, že apoštol Pavel skočil do moře, aby sestoupil na jeho dno a pronikl jím do pekelných propastí. Zpáteční cestu pak vykoná pomocí apoštola Ondřeje, jenž rozpoltí mořskou vodu až ke dnu, rozpoltí i dno této vodní propasti a Pavel pak vystoupí z pekla touto propastí k Ondřejovi do člunu (6). Tentýž čarodějnický kousek provedl již Zezemonech v povídkách o čarodějnicích z papyru pí. Westcarové, aby našel jehlici, která dívce z královského harému plující v člunu spadla na dno rybníka (7), a Neferkeptah v démotické povídce o Setnovi Chamusovi, jenž sestoupil na dno moře, aby tam Thovtovi ukradl jeho čarodějnickou knihu (8).

V téže knize vypravuje Pavel o své návštěvě pekel (9). Také v démotické povídce o Siusirovi synu Setnovu, se vypravuje, jak Siusirev provedl svého otce Usirovou západní říši (10). Křesťanské peklo má arcit' jiné obyvatelstvo než egyptská západní říše Usirova. Siusirev uvedl svého otce do západní říše, aby mu ukázal, že posmrtný život člověka nezávisí na bohatství a kráse jeho pohřbu, ale na mravní hodnotě pozemského života. Pavel sestupuje do pekel jen ze zvědavosti.

Apa Žižoi, chtěje se dovědět, kde mrtvý uložil svůj majetek, probudí na chvíli mrtvého a vyptá se ho na to (11). Apa Milios tímž způsobem doví se od zavražděného, kdo ho zavraždil (12); a zrovna tak se kdysi Neferkeptah dověděl od svého utopeného syna a své utopené manželky o příčině jejich sebevraždy (13).

Apa Šenute z pouhého rozmaru žádá Ježíše Krista, aby vytvořil v poušti jezero (14). Bata žádá o totéž Rea, aby zachránil svůj život před pronásledujícím ho bratrem (15).

Plavba poslušného žáka řekou hemžící se krokodýly (16) upomíná na stejný motiv milostné písně staroegyptské (17). V milostné písni pluje milenec přes Nil ke své milence, čekající na něho na druhém břehu. Žáka posílá do vody jeho církevní otec, aby vyzkoušel jeho poslušnost.

Hadi, dravá zvěř ani drak neublíží svatým otcům a mnichům (18) a poslouchají je, jako neublížili čarodějníkům z dob předhistorických i pozdějších (19) a plnili jejich rozkaz (20). Drak z křesťanského vypravování upomíná na draka Apopa (21) a Rereka (22) a jejich druhy, známé z knih mrtvých a z popisů západní říše.

Čarodějníci z dob pohanských si podrobovali bohy a zářící duchy, a tito jim pak sloužili (23). V koptské křesťanské literatuře užívá služeb démonů bezbožný císař Julián (24) i král Šalamoun (25). Mniši a svatí otcové užívají za sluhy andělů (26).

Obrazotvornost křesťanů obdařuje svaté otce a mnichy mnohem větší mocí, než byla moc pohanských čarodějníků. Apa Žižoi křísí mrtvého (27), což si Zedi za vlády krále Chufa netroufal; křísil jen sťaté husy a býky (28) a Neferkeptah vzkřísil svého syna a svou manželku jen na chvíli (29). Staroegyptský čarodějník sice vyhrožuje, že srazí zemi do vodní propasti, opováží-li se krokodýl na něho útočit (30), ale jistě nevěří, že by svou výhrůžku opravdu dovedl splnit. Apa Šenute pohrouží svým rozkazem celý ostrov do vln Nilu se vším, co na něm rostlo i žilo (31).

Prostředky, jimiž svatí otcové a mniši vykonávali zázraky, se celkem nelišily od prostředků, jimiž staroegyptští čarodějníci provozovali své čáry.

Často mniši a svatí otcové vykonali zázrak jen modlitbou, v níž prosili nebo žádali boha, aby splnil jejich přání (32). Šenute žádá Ježíše o zázrak nemodle se (33). Apa Žižoi si rouhavými slovy vynucuje zázračné vyléčení svého žáka Abrahama (34).

Předhistoričtí čarodějníci rozkazovali lidem, zvířatům, bohům a duchům i neživým věcem. Křesťanští mniši a svatí otcové následují jejich příkladu. Apa Besarion uzdravuje nemocného rozkazem, aby vstal a šel (35); podobně apa Longinos uzdravuje nemocnou ženu (36) a apa Antonios křísí mrtvého (37). Jakýsi zbožný poustevník rozkazuje lvu (38), apa Agathon draku (39) a apoštol Ondřej ptáku, aby vyřídil jeho poselství (40). Žák kteréhosi svatého otce rozkazuje studni, aby naplnila vodou jeho džbán (41). Apoštol Ondřej lije číši sladké vody do moře a poručí mořské vodě, aby ustoupila před sladkou vodou (42). Apoštol Pavel tluče na bránu třískou z pekelné brány a poručí jí, aby se rozpadla (43). Šenute udeří palmovou větví do půdy ostrova a poručí mu, aby se potopil (44).

Staroegyptští čarodějníci se ve svých říkadlech často dovolávali mýtických událostí podobných té, ve které zakročovali. Pavel, maje otevřít zavřenou městskou bránu, připomíná, jak Ježíš rozdrtil bránu podsvětí (47), a apa Besa, maje provést totéž, připomíná Bohu, jak vyvedl Petra z vězení (45).

Apa Šenute dává svůj pás vojevůdci, aby mu byl ochranou v boji s barbary, a tento amulet se skvěle osvědčí (46). Jediným čarovným prostředkem, který bychom u pohanských čarodějníků marně hledali, je křesťanská pokora, proti níž jsou démoni bezmocní (47).

¹ Viz "Zápas apy Moisesa s démonem Besem", str. 309-313.

² Viz "Zničení pohanského chrámu", str. 310-313.

³ Z Apophthegmat patrum aeg. III, str. 302, V-VII, str. 302-303, VIIIB, str. 304, XV, str. 307, XVIII, str. 308; ze životopisu apy Šenuta I, str. 316.

⁴ Z čar. řík. pro d. a m. III, str. 167, III, str. 167-168; z lék. kn. XII2, str. 222.

⁵ Vypravování o zázračném vyléčení princezny Bentreše, str. 233-235.

⁶ I, str. 313-314.

⁷ II, str. 282-283.

⁸ I, str. 288-291.

⁹ Zoega: Catalogus....232/12-233/41.

¹⁰ Brit. muz. MSS. 604 1/26-2/24.

¹¹ Z Apophthegmat IX, str. 304-305

¹² Z Apophthegmat X, str. 305.

¹³ Z démotické povídky o Setnovi Chamusovi I, str. 288-291

¹⁴ Ze životopisu apy Šenuta III, str. 316-317

¹⁵ Z povídky o dvou bratřích I, str. 285.

¹⁶ Z Apophthegmat I, str. 301-302.

¹⁷ Louvr. muzeum C100 = kahir. ostrakou 25.218, ř. 6-10.

¹⁸ Z Apophthegmat XII, str. 306, XVI, str. 307, XVII, str. 308.

¹⁹ Z textů pyramid I-VII, str. 149-150; z čarodějnického papyru Harrisova str. 173-182, atd.

²⁰ Z textů pyramid III, str. 149, z Metternichovy desky 15, str. 191-193, aj.

²¹ Z kn. o draku Apopovi, str. 202-217.

²² Z kn. m. IV, str. 159-160.

²³ Viz např. z textu pyr. XIV, str. 153, XVI, str. 154; z kn. m. VII, str. 163; z čar. řík. pro d. a m. V, str. 168-169, IX, str. 170; o zázračném vyléčení Bentreše, str. 233-235; z dém. čar. kn. lond. a leid. V, str. 239-240, VII3, str. 242.

²⁴ Z Apophthegmat XIII, str. 306-307.

²⁵ Z vypravování o králi Šelomovi a sábské královně, str. 320.

²⁶ Velice časté; např. Ze životopisu apy Šenuta IV, str. 317-318.

²⁷ Z Apophthegmat XIV, str. 307.

- ²⁸ Z povídek o čarodějnicích papyru pí. Westcarové III, str. 283-284.
- ²⁹ Z démotické povídky o Setnovi I, str. 288-291.
- ³⁰ Z čarodějnického pap. Harrisova V, str. 177.
- ³¹ Z životopisu apy Šenuta VI, str. 318-319.
- ³² Z Apophthegmat VI, str. 303, VIII B, str. 304, IX, str. 304-305, X, str. 305, XIII, str. 306-307; zápas apy Moisesa s démonem Besem, str. 309-310; zničení pohanského chrámu, str. 310-313; z životopisu apy Šenuta II, str. 316.
- ³³ Z životopisu apy Šenuta III, str. 316-317.
- ³⁴ Z Apophthegmat XV, str. 307.
- ³⁵ Z Apophthegmat VII, str. 303.
- ³⁶ Z Apophthegmat VIII A, str. 303-304.
- ³⁷ Z Apophthegmat XIV, str. 307.
- ³⁸ Z Apophthegmat XVI, str. 307.
- ³⁹ Z Apophthegmat XVII, str. 308.
- ⁴⁰ Ze skutků apoštolů Ondřeje a Pavla II, str. 314.
- ⁴¹ Z Apophthegmat XIX, str. 308.
- ⁴² Ze skutků apoštolů Ondřeje a Pavla I, str. 313-314.
- ⁴³ Ze skutků apoštolů Ondřeje a Pavla III, str. 314-315.
- ⁴⁴ Z životopisu apy Šenuta VI, str. 318-319.
- ⁴⁵ Zničení pohanského chrámu, str. 310-313.
- ⁴⁶ Z životopisu apy Šenuta VII, str. 319-320.
- ⁴⁷ Z Apophthegmat II-V, str. 303-303, XVIII, str. 308.

VIII. Poměr egyptského čarodějnictví k řeckému v době řecko-římské (1)

Není pochybnosti o tom, že v době řecko-římské egyptské čarodějnictví působilo na řecké čarodějnictví a naopak zase řecké čarodějnictví na egyptské. Nejpádňejším dokladem toho jsou řecká čarovná říkadla v démotické čarodějnické knize londýnské a leidenské (2) a starokoptská čarovná říkadla v řecké čarodějnické knize pařížské národní knihovny (3). Byla také vyslovena domněnka, že démotická čarodějnická kniha londýnská a leidenská je překlad řeckého originálu (4). Nemůže být sice pochybnosti o

tom, že některé části této čarodějnické knihy jsou překlady z řečtiny, ale z toho nelze ještě uzavírat, že celá tato kniha je řeckého původu. Všimněme si např. říkadla pro utišení rozhněvaného představeného (5). V rukopisu je napsán napřed řecký text a za ním teprve následuje démotický text. Tento démotický text má nadpis, z něhož lze usuzovat, že démotický text je překlad řeckého textu. Prohlédneme-li si však obsah tohoto textu, musíme uznat, že je nesporně egyptského původu a že byl přeložen z egyptštiny do řečtiny. Nasvědčují tomu jednak ryze egyptské náboženské představy, které se v tomto říkadle vyskytují, a slovo “anoch” ve vazbě: “anoch Papipetu Metubanes”. “Anoch” je egyptské **anok** “já” a celá vazba je nominální věta, tvořená podle pravidel egyptské skladby a značí: “Já (jsem) Papipetu Metubanes”. Bylo tedy původní staroegyptské říkadlo přeloženo nejprve do řečtiny a podruhé pak z řečtiny do egyptštiny. Pro stanovení poměru řeckého čarodějnictví k egyptskému nemá tedy význam jazykový rozbor čarodějnických textů, nýbrž jejich obsah.

Shod mezi řeckou čarodějnickou knihou pařížskou a démotickou čarodějnickou knihou londýnskou a Leidenskou je velké množství.

Tak např. návod k přivolávání bohů z berlínského čarodějnického papyru řeckého I, ř. 263-347 (6) má tento obsah.

1. Nejprve je popsáno, jak si má čarodějník připravit vavřínovou větvičku k ochraně svého těla.

Analogii k tomu bychom v démotických textech marně hledali. Je to původní řecká představa, že vavřín, zasvěcený bohu Apollonovi chrání čarujícího před útoky duchů (7). Egyptští čarodějníci tuto představu od svých řeckých kolegů nepřejali.

2. Pak následuje návod:

“Vezmi svítilnu, nezbarvenou miniem, a opatři ji knotem z nejjemnější lněné látky a olejem růžovým nebo nardovým. Když jsi se pak oblékl do oděvu proroka, drž v levé ruce hůl z ebenového dřeva a v pravé ruce ochranný prostředek, to jest vavřínovou větvičku. Pak měj připravenou hlavu vlka, abys na ni postavil svítilnu, a oltář, jež postavíš blízko hlavy a svítilny, abys na něm obětoval bohu.

Božský duch ihned vstoupí.

Oběť se skládá z vlčího oka, storaxové pryskyřice, skořice, pryskyřice vějířové palmy a všech jiných drahých vonných látek. Také vylej jako oběť víno, med, mléko a dešťovou vodu na sedm koláčů a sedm obětních chlebů.

Vše to provedeš oděn svatým oděvem, zdržev se vší nečistoty, rybího pokrmu a soulože, abys přivedl boha k nejmocnější touze po sobě.

Jména, jež napíšeš na jemné plátno, z něhož je zhotoven knot svítilny nezbarvené miniem, jsou tato:

Aberamen thoou lerthex anax ethrenlyoo onema raibai aemienae borother rethobab eaninea.

Také v démotické čarodějnické knize londýnské a Leidenské je několik návodů pro přivolávání bohů svítilnou. Také tam se vyžaduje, aby svítilna byla nová a aby nebyla zbarvena miniem, knot aby byl z nejjemnější lněné látky a olej aby byl čistý (8). Ebenové hůlky a vavřínové větvičky egyptský čarodějník

nepotřebuje; také zvířecí hlava je mu zbytečností (9). Pálení kadidla při přivolávání bohů je egyptskému čarodějníku věcí přirozenou (10). Sedmi chleby láká také egyptský čarodějník bohy (11). Tělesná čistota čarujícího je samozřejmě podmínka, jež se několikrát připomíná (12), ale vyžaduje se jí i tehdy, kdy o ní není zvláštní zmínky. I egyptský čarodějník opatřuje knot svítilny čarovným jménem, aby snáze dosáhl účinku, po němž touží (13).

3. Když jsi provedl vše, co bylo řečeno, zavolej boha tímto říkadlem: “Vládče Apollone, pojď sem se slavnostními zpěvem a věšť mi o tom, oč tě prosím, pane!

- - - - - (14).

Tebe volám, Jao, nejpřednějšího posla mocného Dia, tebe, Michaeli, ovládajícího nebeský svět, tebe volám, Gabrieli, nejpřednější anděli, sestupte s Olympu! Také ty, Abrasaxi, miláčku počátku, přijď sem milostivě, i ty, od počátku hledící (?) na zánik, Adonai!

- - - - - (14).

Zapřísahám tato svatá a božská jména, aby mi seslala božského ducha a provedla to, co mám na srdci i na mysli. Vyslyš mě, blahoslavený! Tebe volám, řiditeli nebe i země, chau a hadu, kde sídlí duše lidí, kteří viděli kdysi světlo slunce.

- - - - - (14).

Řecký čarodějník volá především Apollona, aby mu věštil, jako egyptský čarodějník volá Boela a Tata (15), nebo měsíc (16) za týmž účelem.

Pak volá podřízené bohy, aby k němu přišli; zrovna tak i egyptský čarodějník (17).

4. Když pak přijde, taž se ho na to, co si přeješ, na věštby, básnická proroctví, seslání snů, vybízení snů i výklady snů, na seslání nemoci a na vše ostatní, co patří do čarodějnictví.

Démotické texty jsou v této věci velice stručné; praví se v nich: “vyptáš se ho na vše, nač se ho chceš ptáti” (18) nebo: “I řekneš jim, co si přeješ” (19), nebo: “budou ti odpovídat pravdivě” (20) apod.; velice často bývá tato poznámka vypuštěna.

5. Postav sem však také křeslo a pokryj je - - - - z nejjemnějšího plátna. Ty však stůj při shora uvedené oběti!

Lavici připravuje pro bohy egyptský čarodějník, přivolávající je podle návodu Imhotepova (21).

6. Když pak boha propouštíš po vyptání, vezmi shora uvedenou hůl, již držíš v levé ruce, do pravé ruky, a vavřínovou větvíčku, již držíš v pravé ruce, do levé ruky, přines stejnou obět, jako dříve, a říkej:

“Bud’ mi milostiv, praotče, nejstarší, jenž jsi zplodil sebe sama! Zapřísahám tě - - - abys odešel a mně neublížil; naopak, bud’ mi neustále nakloněn!”

Egyptský čarodějník, chtěje propustit boha nebo ducha, jehož přivolal, přeje mu jen šťastnou cestu a hodí do svého kotlíku opičí výkaly (22).

Na mne nečiní tento řecký obřad dojem jednotnosti; již neuspořádanost jeho součástí v návodu nasvědčuje tomu, že byl uměle skládán z několika různých předloh, což je charakteristické pro většinu řeckých čarodějnických textů pocházejících z Egypta. Uvedené shody však nedostačují k tomu, aby bylo možné tvrdit, že předlohy, z nichž tento obřad byl vytvořen, byly egyptské. Jeho prvky neobsahují nic rýze egyptského, co nemůže být cizího původu, a není tedy vyloučeno, že řecká i démotická čarodějnická kniha čerpaly ze společných cizích pramenů, jak tomu skutečně je u čarovných jmen semitského původu. Jen tehdy můžeme tvrdit, že některý prvek řeckého čarodějnického textu je egyptského původu, je-li jeho jiný původ vyloučen.

Takovýchto nezvratných dokladů pro závislost řeckého čarodějnictví na egyptském je velká hojnost; uvedu z nich jen několik ukázek.

V berlínském řeckém čarodějnickém papýru II ř. 1-183 (1) je návod k přivolávání bohů a duchů. V ř. 149 a násl. je návod, jakými čarovnými znaky a nápisy má čarodějník opatřit dveře ložnice, v níž vykonává své obřady. Na levé veřeji má napsat kromě jiného také jméno Harpokrates, což je řecká forma egyptského jména Har-pe-chrot tj. "Hor dítě"; na práh má nakreslit skaraba, obraz egyptského boha slunce Cheprera (1a).

Donucovací říkadlo Agathokleova návodu k seslání snu z Leidenského řeckého čar. pap. I 384, IV 1-5 zní (2):

"Pojď sem ke mně a učiň ztrnulým N-a svou mocí, ty, jenž vládneš celým světem, ohnivý bože! Věšť N-ovi tharthar thamaratha thamommon thanabotha apranu barmalea chr.thna (3) busuleth rombru tharaet albana brochrex abranazuchel! Vyslyš mě, nebo jsem hotov vyslovit velké jméno!

Thovte, jehož každý bůh vzývá, jehož každý démon se děsí a jehož rozkazy provádí každý anděl! Tvé jméno má sedm samohlásek aeéioyó iayóéao oyeé oyeéóia. Vyslovil jsem tvé slavné jméno, jméno se všemožným nucením. Věšť N-ovi! Hlavní říkadlo počíná slovy.

"Keimi, keimi. Jsem velký, sídlící v - - - , Mommom Thoth Nanumbre charicha Kenyro paarmiathon, svatě Jau Jee Jeu Aei, jenž sídlí nahoře v nebi atd.

Thoth je řecká forma staroegyptského boha Thovta, jehož Řekové ztotožňovali s bohem Hermem. Thovt, bůh měsíce, byl vládce noci. Slovo Nanumbre jest egyptské nanu m (4) p Re "Dobrý Reův".

Autorem říkadla pro seslání snů z Leidenského řeckého čarodějnického papýru I 384 IV/5-V/3 (5) je jmenován Zminis tentyrský. Tentyra nebo Dendera je egyptské město (6). Zminis je pořečtěné egyptské jméno Esmin (7).

"Chalamandriof Jdearnoth Thredafnio Erthabeanig Rythaniko Psammorich. Vy svatá jména boha, vyslyšte mne, a ty, dobrý duchu, jehož síla mezi bohy je největší, vyslyš mne! Jdi k N-ovi, jenž spí, do jeho domu, do jeho ložnice, přístup k němu hrozně a strašlivě s velkým silným jménem boha a řekni mu to a to (7a)! Zapřísahám tě při tvé moci a při velkém bohu Sethovi, při hodině, v níž jsi se zrodil, velký bože, při Kristovi, bohu bohů, při 365 jménech velkého boha, abys právě v této hodině šel k N-ovi a řekl mu toto ve snu!

Kdybys mne však nevyslyšel a nešel k N-ovi, řeknu to velkému bohu a ten tě zavře, rozseká (tě) na kusy a dá tvé maso sežrat prašivému psu ležícímu na hnojišti. Proto mne vyslyš, rychle, rychle! Ihned, ihned, abych nebyl nucen opakovat to ještě jednou!”

Seth je řecká úprava jména staroegyptského boha Sutecha. Řecký čarodějník ho jmenuje současně s Kristem. Řecký rukopis sice výslovně uvádí, že toto říkadlo je egyptského původu, ale nelze mu důvěřovat; seznali jsme, že již egyptští čarodějníci v polovici druhého tisíciletí př. Kr. prohlašovali svá říkadla za říkadla cizího původu, aby jim dodali větší obliby.

Téměř úplně egyptská je žádost o sen z leidenského pap. I 384 V/4-V/12, jež zní (8):

Nakresli kreví dudka na kus nejjemnějšího plátna boha Herma, stojícího zpříma s hlavou ibise, a pak napiš ještě k tomu myrhovým inkoustem jméno, a odříkej nad tím toto říkadlo:

“Pojd' sem ke mně, pane, mající neomezenou moc! Volám tebe, jenž jsi postaven v čelo duchů, boha bohů, abys mi ve snu ukázal to a to (9), neboť tě zapřísahám při tvém otci Osiridovi a tvé matce Isidě, abys mi ukázal svou podobu a zjevil mi to, čeho si přeji. Tvé jméno je Eiiuathips repno enerter diochasbara zaracho, jehož nazývají Balcham. Věšti, mluv o tom a o tom, a o všem, nač se tě otáží!”

Hermes s hlavou ibise je bůh Thovt. Řecký čarodějník ho neprávem pokládá za syna boha Usira (10) a bohyně Esety (11). Krve dudka a myrhového inkoustu užívali egyptští čarodějníci ke svým čarům již v druhém tisíciletí př. Kr.

Zajímavý je návod, jak odkrýt zloděje z londýnského čarodějnického papyru 46/71 46/96:

Čarodějník má št'avou, jejíž složení je v návodu uvedeno, nakreslit na zed' oko,

má tlouci na ně kladivem, vyrobeným ze dřeva šibenice a říkat říkadlo, jehož podstatná část zní:

“Jao oia ioa aeo eoa aae, ukaž zloděje, který něco (12) ukradl! Jako já biji kladivem toto oko, tak at' je bito oko zloděje! At' je zaníceno, dokud se nepřizná!”

V nákresu oka lze poznat bez obtíží stylizované staroegyptské božské oko (13): Takto může vyhlížet jen egyptské božské oko, protože je obrazem sokolího oka s charakteristicky zabarveným okolním peřím. Návod pak ukazuje, že vznikl smísením dvou představ: Čarodějník zraňuje božské oko, aby donutil boha k poslušnosti. Představuje si také, že božské oko je v sympatickém stavu s okem zloděje, takže účinek úderů na božské oko nakreslené na zdi se přenáší na oko zlodějovo.

Je pravděpodobné, že si řecký čarodějník nevypůjčil od Egyptanů pouze obraz božského oka, nýbrž celý obřad. Snad čistě egyptského původu je říkadlo, jež se má odříkávat nad čarovným prstenem Hermovým (14). Říkadlo, jež se má odříkat ke slunci, zní:

“Já jsem Thovt, vynálezce a zakladatel čarovných prostředků a čarovného písma. Pojd' sem ke mně, ty, jenž jsi pod zemí, zdvihni se mi, největší démone, podzemní Nune, i vy, bozi podzemního Nuna, neboť já jsem Heron, požívající velké slávy, ibisovo vejce, sokolí vejce, i vejce fénixe putujícího vzduchem, jsa obalen bahnem..... a koží..... Nedovím-li se, co je v duších všech Egyptanů, Helenů, Syrů a Etiopů i

jakéhokoli jiného kmene a jakéhokoli jiného národa, nedovím-li se, co se stalo i co se teprve v budoucnosti stane, nedovím-li se o jejich umění a jejich zaměstnání, o jejich dílech a o jejich životosprávě, o jménech jejich a jejich otců i matek, bratrů i sester a zemřelých, pak vyliji krev černého Psohlavého do mého hrnce, aniž bych si ublížil, (hrnec) postavím na nový podstavec, zapálím pod ním kosti utopence a v busirském přístavu budu vykřikovat (jméno) toho, jenž tři dni a tři noci zůstal v řece, utopence, jenž proudem řeky byl stržen do moře, jenž byl zahalen vlnami moře a mraky vzduchu. Jeho břicho i jeho celé tělo (15) bude sežráno rybami, neboť já nezadržím žeroucí ryby a ony nezavřou své tlamy. Sirotko, nemajícího otce, vyrvu jeho matce. Osa bude stržena dolů a oba její konce se spojí v jedno. Atd.

“Psohlavý” je egyptský bůh Anupev; utopenec, jehož čarodějník vydává na pospas rybám, je Usirev. Sirotek nemající otce je bůh Hor a jeho matka je bohyně Eset. Mýtické narážky podávají věrně staroegyptské názory vyskytující se již v textech pyramid, takže toto říkadlo dělá dojem, jako by bylo přeloženo z nějakého hieratického papyru nové říše. I chybná záměna osobní námětky 3. os. jedn. čís. náměstkou 2. os. jedn. čís. je charakteristická pro staroegyptské náboženské texty. Poslední výhrůžka, že nebeská osa bude stržena dolů, takže oba její póly splynou, je analogická výhrůžce ze staroegyptského čarovného říkadla proti krokodýlům (16), v němž čarodějník vyhrožuje, že zemskou osu úplně převrátí, takže se jih promění v sever.

V návodu pro přivolávání bohů z čar. pap. pařížského ř. 82-85 (17) se vyžaduje od toho, kdo chce boha přivolat, aby se sedm dní držel v čistotě, nejedl maso ani nic syrového. Chce-li jíst nebo spát, má odříkat říkadlo:

“Papmehchense pafo entop.emu (18) nai ehun če anok sabertus p nute o ete hen pe”.

Chránit se má psaným amuletem. Krví z ruky nebo nohy těhotné ženy má napsat na čistý list papyru slova:

“Stei tchien tenka anok et so nhet tin.o” (18).

Když propouští ducha, má to učinit slovy:

“Zarko zarko erinit, Zarko pe paren en met”. Všechna tato tři říkadla jsou egyptská, ale s množstvím chyb, takže jen z části jsou srozumitelná. **Amunaiehun če anok** značí: “Přijď sem ke mně, neboť já jsem”, **sabertus** je pravděpodobně čarovné jméno, **p nute o et e hen pe** značí: “velký bože, jenž jsi na nebi”, **tarko tarko ari (p) ent** značí: “zapřísahám, zapřísahám, učiň (to) co”, **pe paran en met** značí: “je mé pravé jméno”. Ostatní části těchto tří říkadla se skládají vesměs z egyptských prvků (kromě slova tchien?), ale nemají smyslu.

V řeckém čarodějnickém papyru pařížském v ř. 1070 a násl. (19) je popsán amulet, jež čarující musí mít k ochraně svého těla, takto:

Na kus lněné látky vzaté z kamenné sochy Harpokrata z kteréhokoli chrámu napiš myrhovým inkoustem toto: “Já jsem Hor Akib Arsamonis Jao Ai Dagenuth Raracharai Abraiaoth, syn Isidin, Aththabaththa a Osiridův Osornofris. Udržuj mě v zdraví, bez škody, neporaněného demony, bez bázně po čas mého

života”. K tomu dej kus....., sbal to dohromady, zavaž to sedmi Anupovými lněnými nitěmi a při čarování nos to kolem krku.

Nelze pochybovat o tom, že je to egyptský návod k výrobě a upotřebení psaného amuletu. Nerozluštěnou zůstává jen záhada, zda-li čarovná jména “Akib, Jao, Ai, Dagennuth, Raracharai, Abraiaoth, Aththabaththa” vpravil již egyptský čarodějník do původního egyptského textu, nebo teprve řecký překladatel.

Ryze egyptského původu je čarovné říkadlo z řec. papyru z univerzitní knihovny štrasburské čís. 1167, jež má roznítit lásku v ženě; zní (20):

“Anube, bože pozemský, podzemský i nebeský, pse, pse, pse, vezmi si veškerou moc a sílu od Titeru, kterou zplodila Sofia. Zbav ji pýchy, rozvahy a studu a přiveď mi ji sem k mým nohám rozplývající se milostnou žádostivostí v každé hodině denní i noční, neustále myslící na mě, když jí i když pije, když pracuje i když souloží, když odpočívá, když sní i když je zasněna, až trápena jsouc tebou pospíší, toužíc po mně, majíc plné ruce, se štědrá duší, nabízejíc se mi a splňujíc to, co je povinností žen vůči mužům, bez omrzení sloužíc mé i své žádostivosti, beze studu tisknouc (své) stehno na (mé) stehno, břicho na břicho, své černé (chmýří) na mé černé (chmýří) nejsladším způsobem! Ano, pane, přiveď mi Titeru, kterou zplodila Hermione, ihned, ihned, rychle, rychle, (přiveď mi ji), poháněnou tvým bičem!

Stačí jen srovnat toto řecké říkadlo s démotickými říkadly, určenými k dosažení téhož účelu (21), aby jeho původ byl objasněn.

Domnívám se, že není třeba dalších dokladů. Ukázky, které jsem uvedl, ukazují dostatečně, že řecké čarodějnictví v Egyptě bylo velice závislé na egyptském čarodějnictví. Naopak v dosud známých démotických čarodějnických textech lze pozorovat pouze nepatrné řecké vlivy.

Dodatek: Picatrix

Hellmut Ritter vydal článek: “Picatrix, ein arabisches Handbuch Hellenistischer Magie”, z něhož vyjímám toto:

Bavorský dvorní a osobní lékař Johann Hartlieb píše r. 1456 markraběti Johannovi z Brandenburgu o čarodějnické knize nazvané Picatrix, jež byla tehdy velice rozšířena. Tato kniha se připomíná až do 18. století, a mínění o ní se rozcházejí. Jedni věří naukám v ní obsaženým, druzí vystupují proti ní. Její původ byl zahalen v temnotu. Teprve A. Warburgovi a jeho žák W. Printzovi se podařilo stanovit podle exempláře hamburské městské knihovny, že je to překlad arabské čarodějnické knihy: Ghajat alhakim ... to jest: “Cíl mudrce Tato arabská čarodějnická kniha byla napsána od anonyma v polovici 11. stol. a španělský král Alfons si dal r. 1252 pořídit její latinský překlad. Její jméno Picatrix pochází ze jména Bukratis, jež se v arabském originále několikrát vyskytuje, a Bukratis je obvyklý arabský přepis řeckého jména Hippokrates. Jemu anonym, který knihu napsal, přičítá její původ.

Spis se skládá ze čtyř knih a je kompendiem astrologické magie s množstvím čarovných předpisů a teoretických traktátů, které zdůvodňují magii prostředky filozofických nauk zděděných Řeky. Skladatel odvozuje své vědění od starých Egyptanů, kteří zachovali svou moudrost potomkům v nápisech na stěnách chrámů, ale skryli ji tajnými znaky, aby jí nerozuměl kdokoli, nýbrž jen mudrc. Spisovatel odkrývá toto tajemství, aby je mohl poznat každý člověk.

Z několika ukázek obsahu, které H. Ritter vybral, uvedu jen jediný:

Kouzlo lásky

Vezmi zrno mozku gazelího, půl zrna tuku z ovčího ocasu, zrno kafru, půl zrna zaječího mozku, dej mozky s tukem dohromady do nádoby, rozpust to, přidej k tomu kafr a postav to pak stranou. Udělej dutou postavu z čerstvého vosku a mysl při tom na ženu, jejíž lásku chceš získat, učiň do ní dutinu od úst až do vnitřku a nalej do ní to, co jsi uvařil se slovy: “Dahjajis, Ganwàdis, Nakanis, Dirolanis.” Pak vezmi lot bílého kandisového cukru, strč ho té sošce do úst, do prsou jí zapíchni tenký stříbrný hřebík a říkej při tom: “Hadoras, Helitos, Wamiras.” Pak zabal sošku do kusu bílé látky a do jiného kusu bílého hedvábí, pod prsy ji omotej hedvábnou nití, její konce zavaž sedmi uzly a při každém uzlu říkej: “Argotas, Hadmios, Phinoras, Adminas.” Když jsi hotov, vlož sošku do hliněného džbánku, vykopej v domě milence díru do země a postav do ní sošku, aby stála, a zasyp ji pak zase hlínou; Pak vezmi kadilo a “mastix”, každého lot (Gewicht), dej to na oheň a kad’ se slovy: “Behimras, Om eras Kadamidos, Kinores, rozněcuji ducha N.-ina srdce k lásce k N.-ovi a přitahuji ducha jejího srdce silami spirituálních duchů Dabhados, Melivras, Naphtinos.” Pak odejdi a můžeš být jist, že v ženě bude vzbuzen duch lásky, že nebude mít pokoje, nebude moci ani spát ani bdít, ani stát, ani sedět, až bude přivábená k onomu muži, poslušná a pokorná, nejsouc sebe mocna. Duch čarovného prostředku přitáhne ji na místo, kde je soška zakopaná, ať to místo zná nebo ne.”

Celkový ráz i podrobnosti tohoto návodu jsou v takovém souhlasu se staroegyptskými čarami, že jejich egyptský původ je velice pravděpodobný. Ale marně bychom hledali takovéto čarodějnické texty na stěnách egyptských chrámů; to je autorův výmysl, jehož účelem bylo dodat jeho knize větší starobylosti a vážnosti. I to činili dávno před ním staroegyptští čarodějníci.

¹ Dlouho jsem se rozmýšlel, mám-li dodržet svůj původní program a připojit ke své knize tuto kapitolu, která nespadá do mého oboru, nýbrž do oboru všeobecného kulturního historika. Vzdal jsem se již svého původního úmyslu, protože mi řecké čarodějnické texty působily velké obtíže. Že jsem se na konec přece odhodlal napsat tuto kapitolu, je zásluhou profesora Dr. Theodora Hopfnera, jenž mi laskavě zapůjčil své rukopisné překlady řeckých čarodějnických textů, připravených pro II. díl jeho znamenité knihy: “Griechisch-Ägyptischer Offenbarungs-Zauber”, začez mu tímto vzdávám vřelé přátelské díky.

² Viz např. XIX, str. 255, X2, str. 250.

³ str.264-268.

⁴ Viz: Griffith, The Demotic Magical Papyrus, I, str. 11-12.

⁵ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XIX, str. 255.

⁶ Hopfner, rukopis, XXIII.

⁷ Viz Hopfner, Offenbarungszauber § 515, str. 129-131. Tato řecká představa se snad vyskytuje v předpisu démotické čarodějnické knihy lond. a leid. VII, str. 240, že svítilna, které čarodějník hodlá užít k přivolávání duchů, má být zavěšena na kotlíku z vavřínového dřeva, zatlučeném do východní zdi.

⁸ Viz např.: z dém. čar. kn. lond. a leid. IIII, str. 237, VII, str. 240, VIII, str. 242; z dém. čar. kn. louvreské IIIA, str. 263.

⁹ Oslí hlavy užívá čarodějník při obřadu přivolávajícím někomu mdlobu nebo smrt v dém. čar. kn. lond. a leid. 23/1-23/8; stoje rozkročmo nad ní, odřikává řecké čarovné říkadlo 23/90-23/20.

¹⁰ Viz v tomto dílu str. 109.

¹¹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX1, str. 247.

¹² Z dém. čar. kn. lond. a leid. IIB, str. 237, VIII, str. 242, IX1, str. 247, XIIA, str. 252.

¹³ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VI5, str. 241.

¹⁴ skupina čarovných jmen. Takovýchto vložek mají hojnost i všechna démotická říkadla pro přivolávání bohů a duchů.

¹⁵ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VII E1, str. 244.

¹⁶ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XIIB, str. 252.

¹⁷ Např. z dém. čar. kn. lond. a leid. VIIA4, str. 243.

¹⁸ Z dém. čar. kn. lond. a leid. V3, str. 240; pod. VIIB, str. 243, IX1, str. 248.

¹⁹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VI2b, str. 241.

²⁰ Z dém. čar. kn. lond. a leid. VIII B, str. 247.

²¹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. X1a, str. 249.

²² Z dém. čar. kn. lond. a leid. IX, 13, str. 249. Podobně v řeckém čar. pap. lond. 121/328, 342, (Hopfner, rukopis XLVI) posílá čarodějník egyptského boha Anupa, jehož přivolal, pryč slovy: “odejdi, Anupe, mně k zdraví, mně k zdaru a jdi k mému vlastnímu trůnu!”

¹ Hopfner, rukopis XXIV.

^{1a} Viz také slova: “brouku, jenž valíš kuličku oplodňujícího ohně, samoploditeli” v řec. čar. pap. pařížském ř. 930 a násl. (Hopfner, rukopis LXVII), jimiž míněn je Cheprer.

² Hopfner, rukopis XXV.

³ Tečka označuje nečitelné písmeno.

⁴ M vzniklo asimilací z gen. předložky n.

⁵ Hopfner, rukopis XXVI.

⁶ ,wn.t-t3-ntr.t “Sloupový palác bohyně” > (ent)-t-en-teret).t).

⁷ Démotické jméno Es-min < staroeg. Nes-Min “Ten, jenž patří (bohu) Minovi.”

^{7a} Nápis na knot svítilny je předepsán také v návodu pro zjednání snu, lond. řec. čar. pap. 121/367-377

121/367-377 (Hopfner, rukopis XLVIII); mezi jmény, jež se mají napsat na knot, vyskytují se také: Arsenofrefren znetvořené egyptské Har-še-nofret “Hor, syn krásy”; Ftha, řecká zkomolenina egyptského jména boha Ptaha; Archentechtha zkomolenina eg. jm. Har-Chent-echtai.

⁸ Hopfner, rukopis XXVII.

⁹ Slova: “to a to” se nahradí tím, co si přeje čarodějník, aby bůh řekl N.-ovi.

¹⁰ Osiris je řecká zkomolenina egyptského jména Usirev > Usire.

¹¹ Isis je řecká zkomolenina egyptského jména Eset > Ese.

¹² Slovo “něco” se má nahradit jménem ukradené věci.

¹³ Viz obr. 48.

¹⁴ Z řec. čar. pap. lond. 46/240-296, Hopfner, rukopis XXXV.

¹⁵ V textu chybně: “tvé břicho i tvé celé tělo”.

¹⁶ Z čar. pap. Harrisova V2, str. 177.

¹⁷ Hopfner, rukopis LXIII.

¹⁸ Tečka značí nečitelné písmeno.

¹⁹ Hopfner, rukopis LXVIII.

²⁰ Můj překlad podle opisu Hopfnerova; za korekturu svého překladu vzdávám díky svému příteli Prof. Dr. Rudolfu Růžičkovi.

²¹ Z dém. čar. kn. lond. a leid. XIII3, str. 252-253, XV, str. 253-254; ze starokopt. čar. řík. III2, str. 266; z kopt. čar. pap. V, str. 272.

Díl II. - PŘEKLAD TEXTŮ

Předmluva autorova

Čarodějnických textů staroegyptských se zachovalo na naše doby velké množství; jen část jich dosud byla uveřejněna, a z uveřejněných pak jen část zpracována a přeložena.

Nebylo tedy možné předložit čtenářům překlady všech staroegyptských čarodějnických textů, ale i kdyby to bylo možné, neučinil bych toho. Podávám v této knize asi třetinu čarodějnických textů staroegyptských, které jsem zpracoval a přeložil; ostatní dvě třetiny jich jsou jen varianty textů uveřejněných v této knize a neposkytly by čtenáři mnoho nového. Tak tomu bude pravděpodobně i s většinou dosud neuveřejněných čarodějnických textů staroegyptských. Snad bych v nich našel ještě několik cenných dokladů, ale mnoho by jich asi nebylo.

O poměru svých českých překladů k původním textům egyptským zmínil jsem se ve své “Beletristické literatuře staroegyptské” (díl I. str. 107-110). Věcné vysvětlivky neznámých náboženských představ najde čtenář v I. díle mé “Náboženské literatury staroegyptské”.

Na Král. Vinohradech dne 28. listopadu 1922.

Dr. František Lexa

Z textů pyramid.

Texty pyramid se nazývají nápisy na stěnách chodeb a síní v pyramidách posledního krále páté dynastie Venise a králů šesté dynastie: Tetia, Pepia Merirea, Merenrea a Pepia Neferkarea, kteří vládli v 30.-28. století př. K. (viz obr. 59).

Texty pyramid skoro úplně vydal a většinu z nich přeložil: G. Maspero v Recueil de travaux relatifs à la philologie et à l'archéologie égyptiennes et assyriennes, sv. 4. (1882) - 14. (1892). Když měly být tyto texty zpracovány pro egyptský slovník, shledal K. Sethe, že Masperovo vydání je neúplné a chybné, proto je vydal znova: “Die Altaegyptische Pyramidentexte”, Lipsko 1908-1912. Nový překlad nebyl dosud vydán.

Většina těchto textů pojednává o posmrtném životě králova ducha podle názorů různých dob a různých krajů egyptské říše. Také je mezi nimi hojnost čarodějnických říkadel, jež byla určena k tomu, aby královu duchu pomohla v četných nebezpečích, která číhala na duchy zemřelých na onom světě.

I. Pyr. 225.

(Říkadlo pro ochranu před hadem.)

1. “Oviň se, hade!” - volá had. - “Oviň se kolem hrošího mláděte, jež vylezlo z bažin!” -
2. “Země, pohlt' to, co vyšlo z tebe!” -
3. “Padni, zůstaň ležeti, ztrň!”

II. Pyr. 237.

(Říkadlo pro ochranu před hadem.)

“Jako padá had, jenž vyšel ze země, jako padá oheň, jenž vyšel z pravodstva, tak padni a ztrň!”

IV. Pyr. 442-443.

(Říkadlo pro zastrašení hada.)

1. “Svítlí Re, jeho brejlovec je na jeho čele.
2. Hade, vylezeš-li ze země, octneš se pod prsty Venisovými. On ti uřízne hlavu nožem, jenž je v ruce rysa, vyláme ti zuby a vymačká z tebe jed čtyřmi provázky ze sandálů Usirových.
3. Padni, zůstaň ležet, ztrň!”

V. Pyr. 672.

(Říkadlo pro zastrašení hada.)

1. “Tato ruka Tetiova přichází na tebe, ruka - velké kleště z domu života. Koho ona stiskne, nežije; koho ona udeří, nezdvihne své hlavy.
2. Padni a ztrň!”

VI. Pyr. 236.

(Říkadlo pro zapuzení dravé zvěře.)

Matej, Matej, Motej, Motej, a, a, a,

Mutef, Mutef, Mitej, Mitej!

Necht' je očištěna poušť pro neznámého!

VII. Pyr. 633 b-666.

(Říkadlo pro ochranu před hadem.)

1. “Chodidlo Horovo šlape na hada, naříkajícího tak, jak kdysi naříkal Hor, jsa nemluvnětem, když jeho prst byl v jeho ústech.
2. Teti je Hor, malé nemluvně, jehož prst je v jeho ústech. Teti je nemluvně, mohl by na tebe šlápnout! Střež se Tetia, aby na tebe nešlápl!”
3. “Máš zůstat skryt, chromý”, - praví bozi - “jenž nemáš nohou, jenž nemáš rukou, abys chodil po nich za svými bratry bohy!”
4. Fnenvej, Fnenvej, Cnenvej, Cnenvej!
5. Vy, kteří boha, chraňte Tetia, aby on chránil vás!”

VIII. Pyr. 126-130.

(Říkadlo pro opatření pokrmu, nápoje, síly, obydlí a lodi duchu zesnulého.)

1. “Procitni soudce, zdvihni se Thovte!
2. Procitněte spící, vzbud'te se Nubíčané před velkým bukačem, vystupujícím z Nilu, před Vepvavetem, vycházejícím z tamaryškového háje!

3. Čistá jsou ústa Venisova, neboť obě devatera bohů očišťují Venise; čistý je jazyk v jeho ústech, neboť výkaly vzbuzují jeho hnus, a moč on odmítá; je mu odporné, co vzbuzuje jeho hnus; toto vzbuzuje Venisův hnus, a proto on nejí tohoto hnusného, jako Sutech odmítá jed.

4. Ó vy oba bozi, projíždějící nebe, Re a Thovte! Vezměte si Venise s sebou, ať jí to, co jíte vy, ať pije to, co pijete vy, ať žíví se tím, čím živíte se vy, ať sídlí tam, kde sídlíte vy, ať je silný tím, čím jste silní vy, ať vozí se v tom, v čem vozíte se vy! Ať jeho besídka je zbudována na nebeských luzích, a občerstvení ať se mu dostává na polích pokrmů! Jeho pokrmu ať jsou z vašich pokrmů, a jeho vodou ať je víno, jako Reovou vodou je víno! Ať prochází nebe jako Re a putuje po nebi jako Thovt!”

IX. Pyr. 551-552.

(Říkadlo pro zapuzení hladu a žízně.)

1. Hlade, nechod' k Tetiovi, pospěš do pravodstva, odejdi do oceánu!

2. Teti je syt; on nemá hlad, maje Horův pšeničný chléb, jež jí! Připravila mu ho jeho velká manželka, a on se jím nasycuje, jím drž ve své moci tuto zemi.

3. Teti nežízni, jako (nežízní) Šov. Teti nehladoví, jako (nehladoví) Tefnet. Hepi, Duamutef, Kebehsenuv a Amset zahánějí hlad, jenž by se ocitl v břiše Tetiově, a žízeň, která by se ocitla na rtech Tetiových.

Teti by hladověl jen se Šovem, Teti by žíznil jen s Tefnetou. Teti žíví se ranním chlebem, jenž přichází, když je jeho čas. Teti se žíví tím, čím se žíví Šov, Teti jí to, co jí Tefnet.

X. Pyr. 134-135.

(Říkadlo pro zjednání moci a síly duchu zesnulého.)

1. “Ha, Venisi! Nepřicházíš jsa mrtev, přicházíš jsa živ! Sedni si na trůn Usirův, maje své žezlo ve své ruce, abys rozkazoval žijícím, maje čarovné žezlo ve své ruce, abys rozkazoval těm, jejichž sídla jsou skryta.

2. Tvá ruka je (ruka) Atumova,

tvá rámě jsou (rámě) Atumova,

tvé břicho je (břicho) Atumovo,

tvá záda jsou (záda) Atumova,

tvůj zadek je (zadek) Atumův,

tvé nohy jsou (nohy) Atumovy,

tvůj obličej je (obličej) Anupův.

3. Procházej se sídly Horovými, procházej se sídly Sutechovými!”

XII. Pyr. 295-300.

(Říkadlo, mající primět bohy, aby se podrobili duchu zesnulého krále.)

1. “Necht' horizont dá rosu Horovi nechenskému a oběti pánům!

Necht' horizont dá rosu Horovi nechenskému, a sešle své ohnivé plameny na vás, kteří bráníte (svá) sídla, necht' sešle proudy svého ohně na vás, které ve výši chová velké nebe!

Necht' horizont dá rosu Horovi nechenskému a oběti pánům!

2a. O ty, jenž nepožíváš úcty, jehož postava nepožívá úcty, a jehož bytost nepožívá úcty! Odstraň se ze svého stolce, a slož svou hodnost před Venise!

2b. Neodstraníš-li se ze svého stolce, a nesložíš-li své hodnosti před Venise, on přijde, maje vzezření vznešeného boha, maje korunu a maje dostatek síly, aby potrestal bezprávní spáchané na něm. On dodá žáru svému oku, ono zkusí vás, a sešle hrůzy na ty, kteří způsobili to, co se stalo. On požene se jako letoun; srazí ruku Šva, nesoucího nebe, udeří rukou svou do cimbuří, o něž se opíráš!” -

3. Velký bůh vstává ve svém sídle a klade svou hodnost před Venise, jenž podmanil si Hora, podrobil si Sejea.

XIV. Pyr. 879-881.

(Říkadlo, mající přimět bohy, aby ducha zesnulého uvedli do nebe.)

1. “Ó vy bozi, sídlící na horizontu, na hranicích nebe! Chcete-li, aby žil Atum, chcete-li se natírat oleji, oblékat si šaty a dostávat své obětní chleby, chopte se ruky Pepia a uveďte ho do luhů obětí! Dejte, ať je zářícím duchem mezi zářícími duchy, dejte, ať je mocný mezi bohy, a on bude dávat vám velké dary a velké oběti.” -

2. Pepi projíždí nebem a provázejí ho obyvatelé osad. Pepi bere si tam velkou korunu jako Hor, syn Atumův.

XVI. Pyr. 1193-1200.

(Říkadlo pro zjednání převozu ducha zesnulého do polí pokrmů.)

1. Hej převozníku (z) polí pokrmů, *přijed'* pro Pepia! Pepi spěchá, Pepi přišel!

2. Pepi je Usirev, posel roku. Pohled', on přichází s poselstvím svého otce Geba, s pokojem každého roku, jsa spokojen každého roku; je dobře každého roku, neboť jemu je dobře každého roku!”

3. Vystoupil Pepi u obou devater bohů v chladném prostoru nebeském. Pepi je měřič obou devater bohů, jenž rozměřuje pole pokrmů. Našel bohy stojící, oblečené jejich oděvy, mající bílé sandály na svých nohou.

Oni odhodili své sandály na zem, strhli ze sebe své šaty a řekli: “Nemáme radost z tvého příchodu!” -

“Umluvte se vespolek a držte pevně palici, jejíž jméno je “obveselující srdce”, jež ovládá pole pokrmů!”

4. “Vstaň Usire a doporuč tohoto Pepia pánům palice “obveselující srdce”, jež ovládá pole pokrmů, jako doporučil jsi Hora Esetě onoho dne, kdy jsi ji jím oplodnil, at’ dají jíst Pepiovi z polí, at’ dají mu pít ze studánek, jež jsou v polích!”

Z nápisů na rakvích střední říše.

V dobách, kdy královská moc upadala a na její úkor se vzťahala moc dědičných krajských knížat, si knížata přisvojovala všechny královské zvyky, a od nich přijímali tyto zvyky i prostí občané, pokud jim dovoľoval jejich majetek. Místo královských pyramid si stavěli malé hrobky z nepálených cihel, vyráběných z nilského bláta, a texty, které si králové dávali tesat do stěn pyramid, si dávali psát na stěny svých dřevěných rakví. Tak vznikla velká literatura, nyní roztroušená po muzeích celého světa, o jejímž rozsahu dosud nemáme jasného názoru.

První text vydal *P. Lacau* v “Textes religieux” v Recueil de travaux ... sv. 26 (1904), čís. II.

Druhý text je vydán v téže sbírce Rec. de trav. sv. 31. (1909) čís. LXXII.

Třetí text je vydán v Rec. de trav. sv. 27. (1905) čís. XVII.

Ze čtvrtého textu jsou publikovány pouze úryvky, jejich překlad podávám podle: *P. Lacau*: “Sarcophages antérieurs au nouvel empire, díl II. sv. první, čís. 28.089, str. 3., třetí oddíl, řád. 52.-65. (v Catalogue général des antiquités Égyptiennes du Musée du Caire, sv. XXVII, 1905).

I. Spojení člověka s jeho přáteli v podzemí.

1. “Ó Re! Ó Atume! Ó Gebe! Ó Nuto! Když N. vstoupí do nebe, nebo sestoupí na zem, nebo vydá se na vodu, necht’ se setká se svými příbuznými, necht’ se setká se svým otcem, necht’ se setká se svou matkou, necht’ se setká se svými dětmi, necht’ se setká se svými sourozenci, necht’ se setká se svými přáteli, necht’ se setká se svými soudruhy, necht’ se setká se svým služebnictvem, které pracovalo pro něho na zemi, necht’ se setká se svou milenkou, po níž touží!

2. Kdyby bylo odepřeno vydat N.-ovi jeho otce a osvobodit mu jeho matku, kdyby bylo odepřeno spojit N.-a s jeho příbuzenstvem a služebnictvem mužským i ženským, kdyby bylo odepřeno spojit N.-a s jeho dětmi, jeho sourozenci, jeho přáteli, jeho soudruhy a jeho čeledí, jež pracovala pro něho na zemi, pak byl by odňat Reovi *obětní stůl*, byly by z oltářů bohů vzaty kusy obětního masa, nebyly by obětovány koláče, nebyl by pečen bílý chléb, ani by nebylo dodáváno maso na chrámové porážky, nebyly by pleteny provazy a dělány lodě.

3. Bude-li mu však vydán jeho otec, bude-li mu osvobozena jeho matka, bude-li spojen se svým služebnictvem mužským i ženským, se svými dětmi, přáteli a soudruhy, se svou milenkou, po níž touží, a bude-li spojen se vším svým příbuzenstvem a služebnictvem, jež je v nebi, na zemi, v podzemí, v pravodstvu, v (zemi) smutku, v Nilu, v povodni, v záplavě, v Hetverkavu, v Zedu, v Zedetu, ve velkém Peu, v Cheriohau, v Ebozu, budou obětovány koláče, bude pečen bílý chléb, bude dodáváno maso na chrámové porážky, budou pleteny provazy a dělány lodě, a Re bude vozen od těchto dvou lodních mužstev, nepodléhajících zkáze a únavě.”

II. Vydání rozkazu, aby se dostalo N.-ovi příbuzných, přátel a služebnictva v podzemí.

“Velký Hore, vznešený kníže, pane nebeských luhů! Geb, dědičný kníže bohů, vydal rozkaz, aby moji příbuzní, mé dívky, moji sourozenci, můj otec a má matka, všechna má čeled' i všichni moji přátelé chráněni byli před útoky Sucheta, - - -

Geb, dědičný kníže bohů, nařídil, aby ihned byli propuštěni moji příbuzní, mé dívky, moji sourozenci, můj otec a má matka, všechna má čeled' i všichni moji přátelé, a aby chráněni byli před všemi bohy a před všemi bohyněmi i před všemi mrtvými.

III. Proměna v sokola.

Zuřivec běsní, takže bázeň jímá bohy. Probouzí se Eset, oplodněná semenem svého bratra Usira. Vstává manželka, rychle tepe její srdce, radující se ze semene jejího bratra Usira, a praví:

“Ó Bozi! Já jsem Eset, Usirova sestra, plačící nad Usirovým otcem, jenž způsobil roztržení obou zemí. Jeho símě je v mém lůně; ono připoutalo ke mně postavu boha ve vejci, syna toho, za nímž šly obě jeho sestry, jenž bude vládnout této zemi, dědictví, Gebou, bude mluvit za svého otce a zabije Sutecha, nepřítele svého otce Usira. Pojd'te sem, bozi, a chraňte ho v lůně mateřského těla! Pochopte, že vaším pánem bude tento bůh, jenž je ve svém vejci, mající strašlivou postavu, pán velkých a krásných bohů s chocholy, vyzdobenými lazurovými kameny!”

“Hej!” - praví Re-Atum - “upokoj se ženo!”

“Víte, kdo je tento bůh?” - (praví Eset) - “Je pán a dědic... Chraňte ho, pokud je ve vejci! Já jsem Eset, nejskvělejší a nejvznešenější z bohů, a tento bůh, jenž je v mém lůně, je símě Usirovo.”

Re-atum odpověděl: “Jsi těhotná, a já ti oznamuji, že chlapec, jehož nosíš pod srdcem a jehož porodiš (vynikajícího) nad (všechny ostatní) bohy, je símě Usirovo. Neodcházej! Nepřítel, jenž zabil jeho otce, se chystá zničit vejce, *dokud* je malé.”

“To je hrozné, čarodějníku! At' slyší to bozi!” - řekla Eset. - “Re-atum, pán paláce božských obrazů, mluvil se mnou a vydal pro mě rozkaz, aby byl chráněn můj syn, jenž je v mém lůně. On ustanovil dvořanstvo k ochraně toho, jenž je v mém lůně, neboť ví, že je to dědic Usirův, jemuž se má dostat ochrany, že je to sokol, jenž je v mém lůně.” Re-atum řekl: “Vyjdi ven! Já dám ti slávu. Průvodci tvého otce Usira budou tě provázet, a já ustanovím tvé jméno.”

Z knihy mrtvých.

V nové říši (XVIII. - XX. dynastie, r. 1580 - 1990 př. K.) se ujal zvyk texty, jež měly duchu zesnulého zjednat všelijaké výhody v posmrtném životě, psát na svitky papyru, jimž se říká knihy mrtvých.

Podrobné údaje o jejich vzniku, obsahu, jejich vydání a zpracování najde čtenář v mé knize: “Náboženská literatura staroegyptská,” Kladno, 1921, díl II. str. 208-212.

Ke svým překladům jsem použil textů, jež vydal: Ed. Naville, "Das aegyptische Todtenbuch der XVIII. bis XX. Dynastie," Berlín, 1886.

I. Kap. 6.

Říkadlo, vybízející vešebta, aby pracoval za člověka v říši západní.

N. praví: "Ó vešebte! Až budu určen a zavolám k jakékoli práci, která má být vykonána od člověka v říši mrtvých, a k níž jsem povinen, přihlas se za mě, ať je to kdykoliv, k obdělávání polí, zavodňování břehů, převážení písku z východního břehu na západní, řka: "Hle, zde jsem!"

II. Kap. 13.

Říkadlo pro vchod a odchod ze západní říše.

1. N. praví: "Přicházím jsa sokolem a odcházím jsa fénixem. Re děkuje těm, kteří mi připravili cestu, abych mohl šťastně vejít do krásné západní říše.

Mně patří Horovo jezero; uvazuji na provaz Horovy chrty. Dokončil jsem cestu, a chválím Usira, pána života."

2. Má se říkat nad kuličkou z čerstvé ... , jež se vloží do pravého ucha mumie, a nad jinou kuličku, jež se vloží do pásky z nejjemnějšího plátna, na níž se napíše jméno N.-ovo v den pohřbu.

III. Kap. 30. B.

Říkadlo zabraňující, aby se srdce N.-ovo nestavělo v podzemí proti němu.

1. N. praví: "Ó svědomí mé, jež patříš mi nyní, když jsem mrtev! Ó srdce mé, jež patřilo jsi mi, dokud jsem žil na zemi! Nestav se proti mně, nesvědč proti mně a neodporuj mi před soudním sborem bohů! Nevystupuj nepřátelsky proti mně před tím, jenž váží! Ty jsi můj duch, sídlící v mém těle, můj ochránce, jenž udržuje ve zdraví mé tělo. Až vstoupíš do krásného místa, k němuž oba pospícháme, nezneucti mého jména před dvořanstvem velkého boha, pána západní říše!"

2. Má se říkat nad skarabem z *oblázku*, vsazeným do zlaté obruby na stříbrném *řetízku*, jenž se má zavěsit mumii na krk.

3. Nalezeno bylo toto říkadlo v Chmunu pod nohama vznešeného boha, napsané na cihle z hornoegyptského kovu, vlastní rukou boha za vlády Veličenstva krále Horního i Dolního Egypta Menkaurea ospravedlněného od královského prince Hardedefa, jenž je našel, když cestoval, vykonáváje revizi chrámů.

IV. Kap. 39.

Říkadlo pro zahnání draka Rereka do podzemí.

1. N. praví: "Zpět! Zhyň přemožený draku! Pospěš si a ponoř se do *hlubin* pravodstva, na místo, jež určil ti tvůj otec, kde budeš rozsekán!

Odejdi od kolébky Reovy, jež se třásla strachy před tebou! Zpět, nepříteli, vrahu, jehož sláva se zhroutil před mocí Reovou! Tvá slova byla obrácena od bohů proti tobě. Tvé srdce bude ti uloupeno od rysa; tvé kosti budou napadeny od šтира, tvá zpučnost bude zavržena od Pravdy.

Porážejí tě ti, kteří jsou u cest. Padni a zhyň, draku, nepříteli Reův! Odejdi z východního nebe, neboť se ozývá řev hromu, a otvírají se brány horizontu před Reem; on vychází a bezmocní nepřátelé jsou rozsekáváni.”

2. “Plním tvé přání, Re, konám dobro, takže jsi spokojen. Pošli sem své provazy, Re, ať Rekes ho porazí a Duha ať ho sváže! Bud’ šťasten, Re!”

“Re je šťasten, Re, je zachráněn. Padá drak, klesá drak, nepřítel Reův.”

3. “Mnoho zkoušíš, (Rereku), více než ti, kteří zalíbili se štíru. Mnoho (utrpení) on ti připraví a ty trpět budeš, jsa v jeho moci na věky. *Nevzmůžeš se*, neunikneš, draku, nepříteli Reův! Potřena bude tvá hlava, nenávistníku Reův. Ohlédni se za sebe! Ten, jenž utíná hlavy a rozřezává obličej, obchází po obou stranách cest, usekne ti hlavu. Ten, jenž je ve své zemi, rozláme ti kosti, uřeže ti údy a odevzdá tě dvouhlavému lvu, draku, nepříteli Reův!”

4. “Silné je tvé lodní mužstvo, a ty určuješ svou cestu, na níž dávají se ti dary. Dones (si to) domů! Dones (si) to, co ti bylo obětováno, domů! Dones to dobře! Ať nevyjde z tvých úst křivé slovo proti mně! Neodvaž se ničeho proti mně! Já jsem syn Sutechův, jenž vzněcuje bouři a hrom v horizontu nebe, jako ten, jehož srdce je naplněno nenávistí!”

5. “Zdvihněte hlavy, vzchopte se vojíni Reovi!” - volá Atum. - “Zažehněte nenávistníka ze sboru bohů!”

“Vytrvejte vy, kteří sedíte na svých trůnech v lodi Cheprerově!” - volá Geb. - “Chopte se svých zbraní, oblečte si své pancíře, jež se vám dávají do vašich rukou!”

“Chopte se svých mečů!” - volá Hathor.

“Pojďte, vysvobodte velkého, jenž je ve své kapli!” - volá Nut. - “Veze se sám, pán vesmíru, a není, kdo by ho mohl zadržet.”

“Bozi, kteří sídlí mezi bohy, volají: “On vychází, nachází cestu a zajímá bohy; *podmaňuje* si okraje nebe.” -

“Pojďme, vzdávejme úctu velkému a chraňme ho, jenž je ve své kapli, z něhož vzešlo devatero bohů!”

“Přinášejme mu obětí, chvalme ho a přinášejme mu zprávy o onom vy i já!” - volá Nut.

Ti, kteří sídlí mezi bohy, volají: “On vychází, nachází cestu a zajímá bohy; *podmaňuje* si okraje nebe.” -

“Geb vstává.” - “Ó silný!” - “Devatero bohů útočí.” - “Hathor se třese strachy!” - “Re vítězí nad drakem!”

V. Kap. 42.

Říkadlo zabraňující rozřezání v Henennisutu.

1. Země dřeva! Bílá koruna sochy! Bidélko bohů! Jsem děcko! (Čtyřikrát.)

O Jebvere, promluv dnes! Opatřeno je popraviště vším, co znáš. Přišel jsi k velké popravě.

2. Jsem Re, jehož přízeň je trvalá. Jsem *velitel*, bůh v koruně tamaryšku.

Krásnější je sluneční kotouč, než byl včera. (Čtyřikrát.)

Jsem Re, jehož přízeň je trvalá. Jsem *velitel*, bůh v koruně tamaryšku.

Jsem dnes zdrav!

3. Mé vlasy jsou (vlasy) Nunovy.

Můj obličej je (obličej) Reův.

Mé oči jsou (oči) Hathořiny.

Mé uši jsou (uši) Vepvavetovy.

Můj nos je (nos) náčelníka Chemu.

Mé rty jsou (rty) Anupovy.

Mé zuby jsou (zuby) Selketiny.

Má záda jsou (záda) Esetina.

Mé ruce jsou (ruce) Berana, pána Zedetu.

Mé hrdlo je (hrdlo) Nejty, paní Saiu.

Můj hřbet je (hřbet) Sutechův.

Můj pohlavní úd je (pohlavní úd) Usirův.

Mé maso je (maso) pánů Cheriohau.

Můj krk je (krk) velkého silou.

Mé břicho je (břicho) Sechmetino.

Můj pupek je oko Horovo.

Má stehna jsou (stehna) boha pravodstva.

Mé nohy jsou (nohy) Ptahovy.

Mé prsty u rukou a u nohou jsou živí hadi.

Nemám údu, jenž by nebyl božím.

Thovt je ochránce celého mého těla.

4. Jsem denně Re. Nemohu být chopen za své rámě, nemohu být chopen za svou ruku. Ani člověk, ani bůh, ani zářící duch, ani mrtvý nemohou se na mě dopustit bezpráví. Jsem vycházející, svěží, jehož jméno je neznámé. Můj je včerejšek, "Ten, jenž vidí milióny let" je mé jméno. Pospíchám po cestě nejvyššího pána zúčtovatelů. Jsem pán věčnosti. Hoja, hej! Jsem pán velké koruny, jsem ten, jenž sídlí v

božském oku Jsem ten, jenž jsem, čas v čase, v němž je to, co je jeho, jeden v jednom. Jsem ten, jenž je v božském oku, jemuž se nemůže stát nic zlého. Jsem ten, jenž otvírá bránu vedoucí do nebe, jsem vládce trůnu, jenž se dnes první zrodil. Jsem děcko, nastupující svou včerejší cestu. Jsem Re - lidé (zrození) z lidí! Jsem ochránce miliónů. Je někdo mezi vámi na nebi či na zemi, na jihu nebo na severu, na západě nebo na východě, jenž nemá ve svém srdci strach přede mnou?

VI. Kap. 53.

Říkadlo zabraňující, aby N. nebyl nucen jíst výkaly a pít moč v podzemí.

1. N. praví: Jsem dvourohý, vůdce nebe, pán nebeských korun, velký světlodárce, jenž vyšel z planoucího ohně, jenž podmanil Šova a Tefnetu, jemuž dáno je putovat.

2. Mám odpor k tomu, co se mi oškliví. Nejím výkalů, protože jsou mi odporné mé výkaly. Nedostávají se do styku s mým tělem, nedotýkám se jich svými rukama, nešlapu do nich svými chodidly. Nepiji moč a nechodím v podzemí po hlavě.

3. Mám chléb z Onu. Můj nebeský chléb je od Rea, můj zemský chléb je od Geba. Člun večerního slunce a člun ranního slunce přivázejí mi je z chrámu velkého boha v Onu, jenž má ze mne radost.

Spřátelil jsem se s nebeskými lodníky; jím to co jedí oni, živím se tím, čím se živí oni. Jím chléb ze zásobárny pána obětí.

VII. Kap. 72.

Říkadlo pro východ na denní světlo a otevření podzemních slují v západní říši.

1. N. praví: “Bud’te velebeni vy, kteří máte duchy, bezhříšní, určení pro věčnost a oba konce nekonečnosti! Přicházím k vám. Stal jsem se zářícím duchem svou bytostí, stal jsem se mocným svou čarovnou mocí, jsem zařazen mezi zářící duchy. Vysvobod’te mě z moci zuřivce sídlícího na tomto ostrově spravedlivých!

2. Mám ústa svá a mluvím jimi. Dostává se mi darů před vámi, protože znám vás, znám vaše jména a znám jméno tohoto vznešeného boha, u jehož nosu dostává se vám potravy, jehož jméno je: “Putující.” On vychází z východního horizontu nebe a ubírá se k západnímu horizontu nebe. Kam jde on, tam jdu i já; jako on je svěží, tak jsem i já svěží. Nebudu zatlačen na popraviště, nebudu jat od svého nepřítele, nebudu zapuzen od vašich bran, neboť vy nezavřete svých bran přede mnou, protože můj chléb je z Pe, a mé pivo je z Depu. Z chrámu je mé bohatství, které mi dal můj otec Atum. On zajistil trvání mého domu na zemi, v němž je nezměrné množství ječmena a pšenice, z nichž se mi připravují oběti pro mé slavnosti.”

3. (“Mojí vlastní synové! Dávejte mi oběti býků, hus, oděvů, kadidla, vonných masť a všeho dobrého a čistého, čím žije bůh, jako že pravda trvá na věky.”

4. Pluji do nebeských luhů i zpět a zdržuji se na luzích pokrmů. Jsem

5. Kdo zná tuto knihu na zemi, a komu bude toto říkadlo napsáno na rakev, toho obyvatelé západní říše spatří v lesku, až tam vejde, ten bude vycházet na denní světlo v postavách, v jakých si bude přát, a

bude se zase vracet do svého sídla, aniž mu bude v tom zbraňováno. Bude mu dáván chléb, pivo a velké kusy masa z jídelního stolu Usirova, bude vycházet do nebeských luhů, dostane deset měr polí, bude mu tam dáván ječmen a pšenice, a bude tak svěžím, jako byl na zemi; bude činit vše, co si bude přát, jako bozi, kteří tam jsou. To je věčná pravda.

VIII. Kap. 77.

Říkadlo pro proměnu ve zlatého sokola.

N. praví: “Zjevuji se, jsa zlatým sokolem, jenž vyšel ze svého vejce. Vznáším se a poletuji, jsa sokolem, majícím hřbet dlouhý čtyři lokte. Má křídla jsou *perlová*. Vycházím z kaple člunu večerního slunce a když je mi přineseno mé srdce z východního horstva, snáším se do člunu ranního slunce. Když přicházím, jsou mi přiváděni ti, kteří jsou ve svých pravěkých sídlech, a klaní se mi.”

IX. Kap. 81.

Jak se proměnit v lotos.

N. praví: “Jsem čistý lotos, jenž vzešel ze světelné záplavy a je u nosu Reova. Sestupuji dolů a hledám Hora, milovaného vznešeného boha. Jsem čistý lotos, jenž vzešel z pole.”

X. Kap. 87.

Proměna v baziliška.

N. praví: “Jsem bazilišek, dlouhého věku. Denně zmírám a zase se rodím. Jsem bazilišek, sídlící na kraji země. Zmírám a zase se rodím, jsem vším náležitě opatřen a jsem denně mlád jako Re.”

XI. Kap. 101.

Říkadlo pro ochranu lodi (Reovy), pro vzdorování vodě, vyjití z vlnobití a klidné sezení na přídi své lodi.

1. “Ty, jenž sedíš zase na přídi své lodi a jsi zdrav jako včera, přijmi Usira N.-a ospravedlněného, dokonalého zářícího ducha, do svého mužstva, ať je zdrav, jako ty jsi zdrav!
2. Ó Re, jenž se jmenuješ Re! Až přecházet budeš přes sedmiloketní božské oko s tříloketní panenkou, chraň Usira N.-a, dokonalého zářícího ducha z tvého mužstva, ať zůstane bez pohromy, jako ty zůstaneš bez pohromy!
3. Ó Re, jenž se jmenuješ Re! Až míjet budeš mrtvé, chodící po hlavě, postav Usira N.-a na jeho nohy, aby byl zdrav, jako jsi ty zdrav!
4. Ó Re, jenž jmenuješ se Re! Až otevřou se ti tajemné sluje, abys mohl splnit přání svého devatera, přikloň své srdce také k Usiru N.-ovi, aby byl zdrav, jako jsi zdrav ty!”
5. Má se odříkat nad páskou z bystu, na níž je (barvou smíšenou s) myrhou napsáno toto říkadlo, a má se v den pohřbu mumii zavěsit na hrdlo.
6. Tomu, jemuž se tento amulet zavěsí na hrdlo, dostane se chvály, jaké (dostává se) bohům, bude přijat do společnosti služebníků Horových, a bude mu přiřknuta hvězda před tváří toho, jenž sídlí v Siriu.

XII. Kap. 162.

Říkadlo pro vzbuzení tepla pod hlavou mumie.

1. “Bud’ veleben, Mine, statečný, s vysokým chocholem, pane bílé koruny, opatřený důtkami! Máš pohlavní úd zdatně vyhadzující símě. Zaplavuješ světlem, a tvá záře nemá mezí. Máš četné podoby. Řasy tě skrývaly v božském oku až do tvého zrození. Ty jsi ona síla, jež projevuje se v devateru bohů. Jsi velký běžec, rychle kráčejíci, silný . bůh, jenž přichází na pomoc tomu, kdo ho volá!

2. Chraň mě ubohého, stíženého žalem! Pojd’ sem na mé volání! Jsem svatá kráva. Tvé jméno je v mých ústech a já je vyslovím:

Hakahagaher je tvé jméno,

Juruiuiakersainekrubati je tvé jméno,

Serpetmaiseriu je tvé jméno,

Charusati je tvé jméno.

3. Vzývám tvé jméno. Jsem svatá kráva. Vyslyš dnes můj hlas a ulož teplo pod hlavu Reovu! Hled’, on je v božském duatu v Onu. Učiň, ať je mu tak, jak mu bylo na zemi! On je tvá duše, nenakládej s ním zle! Pojd’ sem k Usiru N.-ovi a vytvoř teplo pod jeho hlavou. Hled’, on je duše oné velké mrtvoly, jež odpočívá v Onu; zářící vznešená bytost je jeho jméno.

Barakaticava je jeho jméno.

Pojd’ sem a učiň ho svým průvodcem, ať je mu tak, jako je tobě!”

4a. Má se říkat nad soškou svaté krávy, zhotovené ze zlata, jež se má zavěsit mumii na hrdlo.

4b. Kromě toho se má (svatá kráva) nakreslit na nový list papyru a vložit N.-ovi pod hlavu, aby měl dostatek tepla po celém těle, jako měl (ho dostatek) na zemi.

5. Je to velice mocná ochrana, vytvořená od svaté krávy pro jejího syna Rea, když odpočívá.

Je to vskutku pravda!

6. Když zavěsil jsi mumii tuto bohyni na hrdlo, řekneš: “Ó Amone těch, kteří patří Amonovi, jenž jsi ve svém nebi! Skloň svůj obličej k této mrtvole svého syna, a učiň ho svěžím v podzemí!”

7. Tato kniha je velké tajemství. Nedopust’, aby spatřilo ji oko člověka, neboť je škodlivé, zná-li ji (někdo cizí). Ukryj, tuto knihu! “Paní tajemného paláce” je její jméno.

Z knihy čarovných říkadel pro matku a pro dítě.

Hieratický papyr berlínského muzea č. 3027 byl vydán v publikaci: “Hieratische Papyrus aus den Königlichen Museen zu Berlin,” díl III., tab. XVII. - XXV., Lipsko, 1911. Jeho přepisy a zpracování vydal Ad.

Erman: "Zaubersprüche für Mutter und Kind" v Abhandlungen der Königl. Preuss. Akademie der Wissenschaften zu Berlin, 1901.

Text tohoto papyru sice obsahuje také několik lékařských předpisů, ale převážná část jeho obsahu jsou čarovná říkadla . pro ženu v době těhotenství, porodu a šestinedělí a pro kojence.

Pochází z první polovice XVIII. dynastie, asi z polovice 15. století př. Kristem.

I. 1/4. - 9. (Říkadlo pro zapuzení choroby.)

1. "Ó ty chorobo, lámající kosti a trhající kámen, vstupující do žil, vyjdi ven, a odejdi do bažin a do polí! Odejdi do bažin a do polí, až na konec porostu!"

2. Reův hlas volá poselkyni, protože nemocný je žaludek tohoto děcka, jež porodila Eset.

"Čím má být zaříkán?"

"Bude zaříkán zaříkadlem vypuzujícím z domu; pak ona (tj. choroba) padne a odejde."

"Hle, vypukl oheň! Čím má být uhašen?"

"Bude uhašen zaříkadlem, vypuzujícím z domu!"

"(Zaříkám) jeho údy zaříkadlem vypuzujícím z domu, až (choroba) bude zapuzena z hlavy, z čela a ze všech údů, jež stvořil Chnum pro toto dítě, jež porodila jeho matka."

II. 1/9. - 2/6. (Říkadlo pro zapuzení ducha přicházejícího nakazit děcko chorobou.)

1. "Vyjdi ven, ty, jenž jsi přišel z temnoty, jenž vcházíš do těla, jenž se plížíš, maje svůj nos za sebou a obličej obrácený na zad, jemuž uniká to, proč přichází!

Vyjdi ven, ty, jenž jsi přišel z temnoty, jenž vcházíš do těla, jenž se plížíš, maje svůj nos za sebou a obličej obrácený na zad, jemuž uniká to, proč přichází!

Přišel jsi políbit toto dítě? - Nedopustím, abys je políbil!

Přišel jsi ukonejšit (je)? - Nedopustím, abys je ukonejšil!

Přišel jsi uškodit mu? - Nedopustím, abys mu uškodil!

Přišel jsi vzít mi je? - Nedopustím, abys mi je vzal!

2. Připravila jsem mu čarovnou ochranu (amulet) z odporných bylin smíšených s česnekem, jenž ti škodí a z medu, jenž je sladký lidem, ale hořký mrtvým, z ocasu posvátné ryby, z kusu látky a z páteře okouna."

III. ²/6. - 10.

Čarovné říkadlo pro zapuzení zákeřné nemoci.

“Ženo, jež trávíš čas, vyrábějíc cihly pro svého otce Usira! Ženo, jež zaklínala jsi svého otce Usira, když živil se zeleninou a medem! Odejdi ven, Asiatko přicházející z pouště, černoško přicházející z pustin!

Jsi otrokyně? - Tak vyjdi ven zvracením!

Jsi vznešená paní? - Tak vyjdi ven v jeho moči! Vyjdi ven ve výměšku jeho nosu! Vyjdi ven v potu jeho těla! Mé ruce spočívají na mém dítěti i ruce Esetiny spočívají na něm, jako spočívaly (její ruce) na jejím synu Horovi.”

IV. ²/10. - ³/6.

Zahánání otoku z kteréhokoliv údu děcka.

1. “Jsi Hor! Probud' se, jsa Hor! Jsi živý Hor!
2. Zaháním nemoc, jež je ve tvém těle, a chorobu, jež je ve tvých údech jako krokodýl prohánějící se v Nilu, jako had vyměšující jed.
3. Ty, jenž držíš ostrý nůž ve svých rukou, zdatný řezníku, nesžírej jeho údů, nepouštěj se do jeho tuku! Střez své náradí, sice rozbity budou tvé kotle a otupeny budou tvé nože!
4. Vyteč otoku a opadni!”
5. “Hnise, bratře krve, příteli výměšků, otče oteklín, hornoegyptský šakale! Pojd', abys ses mohl uložit, až přijdeš tam, kde jsou tvé krásné ženy, jež napouštějí myrhou své vlasy a čerstvým kadidlem svá ramena!”
6. “Vyteč otoku a opadni!”

V. ⁵/8. ⁶/8.

(Říkadlo pro odpoutání rodícího se děcka) od těla matky.

1. “Mescheneto jež (jsi byla opatřena duchem,) duši i vším potřebným, (když ještě byla jsi v lůně své matky)! Mescheneto, dílo Atumovo, dcero Šova a Tefnety! Přichází na svět děcko, ty víš (ve svém jménu) Meschenet, jak opatřit ducha tomuto děcku, jež je v lůně této ženy. Opatřila jsem mu královský rozkaz pro Geba, aby vytvořil ducha, duši a vše, čeho je třeba od Nuty i plenky pro děcko této ženy. *Nedopust'*, aby vysloveno bylo cokoliv zlého, neboť jsi dobrá! *At' stížení mdlobou* nepotlačují to, co je správné, svými zlými ústy!”
2. “Pokojný! Zažeň od něho Sutecha (a poskytni mu) dědictví a zásob.”
3. “Nuto! Ty jsi vzala k sobě všechny bohy a jejich hvězdy sou svítilnami. Oni neopouštějí své hvězdy, (ale chrání je). Necht' přijde jejich ochranná moc a *chrání tuto ženu!*”

4. (Toto říkadlo) má říkat předčítatel nade dvěma cihlami, na nichž (sedí rodící žena). - - - - - a at' vhodí ptačí (tuk) a kadidlo do ohně. Ten, jenž zařiká, at' je ozdoben plenou z nejjemnějšího plátna a at' má v ruce hůl z

**VI. ⁷/3. - 5.
(Jak) zahnat bolení.**

Konečky papyrových stonků a semeno jemně rozemlít a smísit s mlékem ženy, jež porodila chlapce. Dá-li se toho děcku jeden lot, ztráví den i noc ve zdravém spánku.

**VII. ⁷/6. - ⁸/3.
(Jak) zahnat**

1. "Ó ty, jenž jsi ve vodě, pospěš a řekni Soudci, jenž je ve svém božském obydlí, Sechmetě, jež jde za ním a Vezetě, paní Depu:

"Přineste jí to mléko!"

Ty mocný, vznešený kníže, jenž sídlíš ve své jeskyni, dej slavit pro ní v Onu slavnosti první čtvrti a poslední čtvrti měsíce, když dává kníže své oko za jiné oko, *jímž* pohlédnuto *bylo na Sutecha.*"

2. Má se říkat, když se dává děcku nebo jeho matce sníst vařená myš. Její kosti se zavěsí na krk děcka v jemném plátně, zavázaném sedmi uzly.

**VIII. ¹¹/2. - 7.
Říkadlo při vázání amuletu pro děcko ptáčátko.**

1. "Není ti horko v hnízdě? Není ti dusno v houští, když tvá matka není u tebe, tvá sestra není zde, aby tě ovívala, ani tvá chůva není zde, aby tě chránila?"

"Necht' přinesou mi zlaté kuličky, zrnka ametystu, pečet' s krokodýlem a rukou, aby byli zahnaní obyvatelé pouště, aby byly zahřáty tvé údy, aby poražen byl nepřítel a nepřítelkyně ze západní říše."

2. "Vyběhni ven, ochrano!"

3. Toto říkadlo se odříká nad zlatou kuličkou, zrnky ametystu, pečetí s krokodýlem a rukou, jež se navlekou na jemné vlákno. Tak se stanou amuletem, jenž se zavěsí děcku na krk.

Dobré!

**IX. ¹¹/7. - ¹²/3.
Říkadlo, jež se má číst nad děckem časně ráno.**

1. "Vycházíš v záři, Re, vycházíš v záři. Vidiš-li tohoto mrtvého a tuto mrtvou, kteří přicházejí k N.-ě, dceři N.-ině, spílali jí za to, že činí, čeho je třeba, pak nedopust, aby vzali její dítě do své ruky! Chraň mě Re, můj pane!"

2. “Já nevydám tebe, nevydám děcka ... Má ruka spočívá na něm, pečet' je tvou ochranou. Hled', já tě chráním!”
3. Toto říkadlo se má odříkat nad pečetí a rukou, upravených jako amulet, zavázaný sedmi uzly, jedním uzlem ráno, druhým večer, až se dokončí sedm uzlů.

X. ¹³/2. - 6.

Říkadlo, jež se má říkat, když se Re ukládá k odpočinku do země života.

1. “Odcházíš, Re, odcházíš. Vidiš-li tohoto mrtvého a tuto mrtvou, kteří přicházejí k N.-ě, dceři N.-ině, spílat jí za to, že činí, čeho je třeba, pak ať nevezme její břímě do své ruky!”

“Chraň mě, Re, můj pane!” - volá N., dcera N.-ina.

2. “Nevydám tebe, nevydám tvé břímě lupiči a lupičce ze západní říše! Ruka má spočívá na tobě, a má pečet' je tvou ochranou,” - praví Re a odchází.

3. “Vyběhni ven, ochrano!”

XI. ¹³/6. - ¹⁵/1.

Čarovné léčivé říkadlo, jehož se užívá pro dítě.

1. Tvou ochranou je ochrana nebe,

(tvou ochranou) je ochrana země,

tvou ochranou je ochrana noci,

tvou ochranou je ochrana dne,

tvou ochranou je ochrana zlatá,

tvou ochranou je ochrana achátová,

tvou ochranou je ochrana Reova,

tvou ochranou je ochrana sedmi bohů, kteří položili základ země a zničili ty, kteří rvou srdce z jejich místa.

2. Tvé těmě je (těmě) Reovo, zdravé dítě,

tvůj týl je (týl) Usirův,

tvé čelo je (čelo) Satety, paní Ebozu,

tvé vlasy jsou (vlasy) Nejtiny,

tvá obočí jsou (obočí) paní východu,

tvé oči jsou (oči) pána veškerenstva,

tvůj nos je (nos) vychovatele bohů,

tvé uši jsou (uši) obou brejlovců,

tvůj loket je (loket) sokola,

tvé jedno rámě je (rámě) Horovo a druhé Sutechovo,

tvé jedno zápěstí je (zápěstí) Sopdovo, a druhé Nuty, rodičky bohů, skříně, kterou chová čisté místo v Onu, v němž jsou všichni bozi,

tvé srdce je (srdce) Montovo,

tvá hrud' je (hrud') Atumova,

tvé plíce jsou (plíce) Minovy,

tvé jsou (....) Nefertumovy,

tvá slezina je (slezina) Sobkova,

tvá *játra* jsou (*játra*) pána Henennisutu,

tvé vnitřnosti jsou ve zdraví,

tvůj pupek je (pupek) jitřenky,

tvé jedno lýtko je (lýtko) Esety, druhé Nebthety,

obě tvé nohy jsou (nohy) - - - -

tvé *kyčle* jsou obě nádoby, z nichž vyvěrá Nil,

tvé prsty u nohou jsou plazi.

- - - - -

- - - - -

Není na tobě údu, jenž postrádá (božství).

3. Všichni bozi ochraňují tvé jméno - - - , tvé - - - každé mléko, jež saješ, každý klín, na nějž jsi posazen, každé koleno, na nějž jsi položen, oděv, do něhož jsi oblečen, každý (čas), v němž žiješ, každý amulet, jenž je zhotoven pro tebe, každý útulek, v němž jsi umístěn, každý uzlový amulet, jenž je svázán pro tebe, každý amulet, jenž je zavěšen na tvém krku. Oni tě jimi chrání, udržují tě jimi ve zdraví, udržují tě jimi v životní síle, zjednávají ti jimi přízeň všech bohů a všech bohyň.

XII. ¹⁵/1. - 7.

Čarovné říkadlo, (jež se má říkat, když) žena *krváčí* po porodu.

1. “Bud’tež velebeny, Eset předoucí a Nebthet tkající uzal se sedmi uzlíky, abys bylo jím chráněno, dítě, abys byl zdrav, N.-e, synu N.-in, abys byl zachován ve zdraví, abys byl obdařen životní silou, aby se ti dostalo přízně všech bohů a všech bohyň, aby poražen byl plížící se nepřítel, aby byla poražena plížící se nepřítelkyně, aby byla zacpána ústa těch, kteří ti (klnou), jako byla zacpána a zavřena ústa sedmdesáti sedmi oslům, když se octli v jezeře *pazourkovém*. Já znám je a znám i jejich jména, nezná je však ten, jenž hodlá dorážet na toho hochu, aby ochuravěl.

2. Toto čarovné říkadlo se má říkat čtyřikrát nad sedmi kuličkami achátovými a sedmi zlatými, a nad sedmi lněnými vlákny, spředenými od dvou sester matek, z nichž jedna předla a druhá svíjela. Pak se zhotoví z toho sedmiuzlový amulet a zavěsí se na krk dítěte, aby chránil jeho tělo.

Z čarodějnického papyru Harrisova.

Hieratický papyr ze sbírky Harrisovy čís. 501, se stal majetkem britského muzea, čís. 10.042. Nejlépe jej vydal E. A. W. Budge v knize: “Facsimiles of Egyptian Hieratic Papyri in the British transkripci” a překlad vydal E. Akmar: “Le papyrus magique Harris,” Upsala 1916.

Celý hieratický text je psán ve verších. Je to ryze čarodějnická kniha; i modlitby, jež jsou v ní zapsány, mají sloužit čarodějníku k tomu, aby si vymohl od bohů zdar pro svou činnost.

Harrisův čarodějnický papyr byl napsán v době XX. dynastie, pravděpodobně asi v polovici 12. století př. Kr.

I. ³/5. - ³/10.

“Bud’tež velebeni, patero velkých bohů,

kteří jste vyšli z Chmunu!

Dříve, než jste byli v nebi,

dříve než jste byli na zemi,

dříve než byl Šov,

vytvořili jste vy světlo.

Pojďte ke mně a udržujte mi řeku v pořádku!

Zavřete toho, jenž je v ní!

Nepouštějte mokrého ven!

Zavřete ústa, zahrad’te ústa,

jako se zavírá svatyně v Zedetu,

když svítá na východě,

jako bylo uzavřeno ústí pochvy Anaty a Astarty,

dvou velkých bohyň, jež byly těhotny, ale nerodily!

Bylo zavřeno od Hora,

když bylo otevřeno od Sutecha.

Od těch, kteří jsou v nebi, byla (vám) dána vaše čarovná moc.”

II. 4/1. - 4/8.

1. Bud' veleben Jediný, jenž jsi vytvořil sebe a milióny, jehož rozloha je velká, jenž nemáš konce,

mocný, vším náležitě opatřený, jenž jsi zrodil sebe sama, brejlovče planoucí velkým žářem,

čarodějníku tajemné podoby,

tajemná duše, jíž se dostává úcty,

králi Horního i Dolního Egypta, Amonre, - kéž žiješ, jsi šťasten a zdrav! -

jenž jsi povstal sám ze sebe,

sídlící na horizontu, Hore východní,

vycházející v záři a vyzařující denní světlo,

zářící, jenž záříš více než (ostatní) bozi,

skrývající se, jenž jsi velký Amon,

mající četné tvary, jenž jsi sluneční koule,

Tatenene, jenž jsi se povznesl nad (ostatní) bohy,

starče, jenž jsi mlád a žiješ věčný život,

Amonre trvajících ve všech věcech,

bože, jenž jsi na počátku stvořil zemi podle své vůle!

2. Pojd' sem ke mně, ó pane bohů,

a potři mi všechny zlé a všechny zákeřné, kteří jsou v řece!

Učiň, ať jsou mi kamenem na horách pouště,

rozbitými střepey (vyhozenými) za plot!”

III. 4/9. - 6/9.

Co říká osmero velkých bohů prapočátku, když vzdávají úctu bohu, jenž je mezi nimi, jehož kosti jsou ze stříbra, jehož maso je ze zlata, a jeho vlasy jsou z pravého lazurového kamene.

1. Amone, jenž se skrýváš ve své zornici,
duše zářící ve svém čarovném božském oku,
nádherná bytosti, jíž nikdo nezná,
jehož postava je zaplavena světlem,
jenž se projevuješ svou září,
tajemství (všech) tajemství, jehož tajemství není známo,
jemuž je vzdávána chvála na těle Nutině!
Ty *vskutku* jsi zrodil bohy,
dech pravdy (vane) u tvého tajemného božského sídla.
Září tě obdařila tvá matka Mert.
Ty přinášíš světlo časně ráno,
objímáš obě země svou září,
a podpíráš onu horu, jež je v říši mrtvých.
Vzývá tě ten, jenž je na vodě,
vzdávají ti úctu báječní psi,
přijímají tě šakalové,
a vlekou tvou loď tajemnou horou.
Oslovují tě východní duše
a jásají nad leskem tvé sluneční koule.
Vzdávají tobě chválu, duše Nechebské,
když tvé světlo svítí do jejich obličejů.
1a. Když vstupuješ do nebe a do druhého nebe,

není již tvého nepřítele;

zákeřný drak je v plamenech tvého ohnivého dechu.

Červené ryby prozkoumávají vodu tvému člunu,

ryba ohlašuje ti draka,

Nebtijský si na něho brousí své šípy

a chrání nebe i zemi před jeho bouřením.

Jeho čarovná říkadla jsou schopna potříti jeho nepřátele,

jeho třicetiloketní kopí se zatíná do draka, otvírajícího tlamu,

dvojhlavý lev ho střeží a hlídá,

chápe se ho a uvěznuje ho ve svém vězení!

Obě tvé oči ho pohlcejí,

a veliká je *radost* z toho,

když ho ztravují plameny.

Velký žár ho schvacuje;

počíná jeho hlavou, končí jeho chodidly,

a spaluje všechny jeho údy svou palčivostí.

Putuješ ty i tvé mužstvo s příznivým větrem,

a Pazourkové jezero tě klidně nese.

Jásá tvá loď a rychle ubíhá tvá cesta,

když jsi rozdrtil zlovolného draka.

.....

.....

Ty jsi *nebešťan*. Objímá tě tvá matka;

a když projdeš západním horizontem,

země rozpíná ruce, aby tě přijala,

a velebí tě vše, co jest.

2. Pojd' ke mně, ó pane bohů,

a zažeň ode mne všechny lvy na poušti,

i všechny krokodýly v řece,

i všechny plazy, kteří koušou ve svých děrách!”

3. “Zpět krokodýle, synu Sutechův!

Nevesluj svým ocasem,

neuchvacuj svými prackami,

neotvírej své tlamy!

4. Necht' je ti voda ohnivým plamenem!

Měj na očích amulety sedmdesáti sedmi bohů, a přece budeš spoután od velkého ochranného hada Reova,

budeš přivázan ke čtyřem sloupům z jižního malachitu na přídi Reovy lodi.

5. Stůj krokodýle, synu Sutechův!

6. Hled', já jsem Amon, býk své matky.”

7. Má se říkat nad podobou Amonovou, mající čtyři obličejce a jediný hřbet, vyrobenou z hlíny, pod jejímiž nohami je krokodýl. Osmero bohů chmunských po jeho pravici a levici vzdává mu chválu.

IV. 6/10. - 7/1.

První říkadlo pro očarování každé vody, jež má (pro kohokoliv) říkat někdo, kdo vyniká nad něho bystrostí rozumu; skutečné tajemství domu života.

1. “Vejce vody, símě země!

Zárodečná hmota osmera bohů chmunských!

Nejstarší obyvateli nebe! Nejstarší obyvateli duatu!

Ty, jež jsi povstalo z bahna před Pazourkovým jezerem!

S tebou jsem vyšel z vody,

s tebou jsem vzešel z tvého bahna.

2. Já jsem Min gebtijský,

já jsem Min, pán gebtijského území!”

3. Toto říkadlo se má říkat nad vejcem z hlíny, jež se dá do ruky člověka (stojícího) na přídi lodi. Když se vynoří vodní živočich, bude sražen zpět do vody.

V. 7/1. - 7/4.

Jiné říkadlo.

1. “Já jsem vyvolený miliónů, jež jsem vyšel z duatu, jehož jméno není známo.

Kdyby bylo vysloveno mé jméno na břehu řeky, vyschla by.

Kdyby bylo vysloveno mé jméno na zemi, vzplanula by ohněm.

Já jsem Šov, obraz Reův,

jenž sedím v božském oku svého otce.

2. Otevře-li obyvatel vody svou tlamu, nebo pohne-li svými prackami, srazím zemi do vodní propasti, a jih se promění v sever i s celým světem.”

3. Říkat čtyřikrát, a božské oko, na němž je znázorněna podoba Enhureta, budiž vloženo do rukou muže (říkadlo odříkávajícího).

VI. 7/4. - 7/7.

Jiné říkadlo.

1. “Pojď ke mně! Pojď ke mně, obraze miliónů roků,

Chnume, jediný synu,

jenž jsi včera byl nošen pod srdcem

a dnes jsi byl zrozen!

Ó ty, jehož jméno znám,

jenž máš sedmdesát sedm očí

a máš sedmdesát sedm uší,

pojď ke mně a dej, ať je vyslyšen můj hlas,

jako je vyslyšen hlas toho, jenž vydává v noci velký skřek!

2. Já jsem velká záplava!

Já jsem velká záplava!”

(Říkat čtyřikrát.)

VII. 7/7. - 7/8.

Jiné říkadlo.

“Ó duše! Ó duše! Já jsem Anup, bůh východu, syn Nebthetin!” - (Říkat čtyřikrát.)

VIII. 7/8.

Jiné říkadlo.

“Pravá strano! Levá strano! Já jsem Anup, bůh východu, syn Reův!” - (Říkat čtyřikrát.)

IX. 7/8. - 7/12.

Jiné říkadlo.

1. “Eset mává svými křídly,

a zavírá ústa řeky.

Dává rybě ležet na hladině řeky,

takže jí vlny nesmáčejí.

Když je voda klidná, vznáší se (Eset) nad vodou,

a pláče, když voda opadává.

Hle, když Hor souložil se svou matkou,

a když její slzy padaly do vody,

naplnila se rybami ústa psohlavé opice,

naplnila se ústa hvězdného boha.

Když Eset zaříká, krokodýlové jsou nečinní.”

2. “Ochrano! Pojd' sem, ochrano!”

X. 7/12. - 8/1.

Jiné říkadlo (pro způsobení nebo ustálení příznivého stavu vody.)

1. “Poporuka, Poporaka, Poporura!”

2. “Chnum nepovolí, když Tikamret nezaříká!”

“Necht' zaříkána je země i voda!”

3. “Já jsem to, Hor, jenž zaříká!”

Říkat čtyřikrát.

XI. 8/4. - 8/5.

Jiné říkadlo (zastavující stoupání rozvodněné řeky).

“Bud’ velebena, sedmiloketní psohlavá opice,

jejíž oči jsou zlaté a jejíž rty jsou ohnivé,

jejíž všechny řeči jsou ohnivě krásné!

Zastav stoupání vody, ať se projeví tvá čarovná moc!”

XII. 8/5. - 8/9.

Jiné říkadlo.

1. “Ty nemůžeš útočit na mě! Já jsem Amon!

Já jsem Enhuret, dobrý pastýř!

Já jsem vznešený, pán srpovitého meče!

Nevzpírej se! Já jsem Mont!

Nebud’ útočný! Já jsem Sutech!

Nezdvihej na mě svých pracek! Já jsem bůh východu!

Nepronásleduj! Já jsem Šedev!

Ti, kteří jsou mokří, nemohou přistoupit (ke mně),

a ti, kteří přistupují (ke mně), nesmějí být mokří!

2. Ti, kteří se osmělí plout po řece,

budou jako mrtvoly v povodni;

jejich ústa budou zavřená,

jako je zavřeno sedm velkých závor,

jež jsou zavřeny na věky!”

XIII. 9/5. - 9/12.

Jiné říkadlo.

1. “Ó vy, kteří jste v pochvě Nejtině, v soudní síni!

Páni jižního chrámu saiského a severního chrámu saiského!

Obrat’te svůj zrak na toho, jenž je ve vodě!

Usirev je na vodě, a Horovo oko je s ním.”

2. *Je správné*, když jsi byl poslán ke mně, že jsi se usadil v Bílé zdi, řka: “Postavte mi osmiloketní kapli?”

Já pravím ti, muži sedmiloketní:

Nepodaří se ti vstoupit do ní. Nepodaří se ti vstoupit do ní.

Kdyby byla pro tebe postavena a kdyby ses v ní usadil,

přišel by krokodýl, syn Sutechův, otevřel by ji,

a spatřil by toho, jenž je v ní;

má vzhled opičí a vlasy paviána.

Přemýšlej, přemýšlej, přemýšlej, přemýšlej!

.....

Já ti to neřeknu, já ti to nepovím.

Krokodýl syn Sutechův to řekne, on to poví.”

3. Říkat nad vodou, v níž jsou krokodýlové.

.....

.....

XIV. V. ¹/₁. - ²/₁.

Jiné říkadlo pro opouštění pole.

1a. “Byl jsi přiveden voláním pastýře.

Když volá Hor, křičí pole,

jako by říkalo jeho zvěři: “Ustaňte!”

1b. “Zavolejte mi mou dobrou matku Esetu, a mou sestru Nebthetu!”

2. “Položte ochranné amulety na jih ode mne a na sever ode mne, na západ ode mne a na východ ode mne!

Zavřete tlamy lvům a hyenám

a všem *ostatním dlouhoocasým* zvířatům, která jedí maso a pijí krev!

Zažehňte je a !

At' to, co má být temné, není světlé!

At' ten, jenž by měl být slepý, nevidí,

ve všech hodinách této noci!”

3. “Vstaň, zlý vlku, a pojď sem!

Já se přičiním, že strávíš den,

jsa svázán, a nebudeš zbaven pout!

Hor se přičiní, že strávíš jej tak!

Nebe bude otevřené nad tebou,

a Hurna nebude dbát tvých slibů.

Herišef ti uřízne kýtu,

a Ontet tě bude rozsekávat.

Ostří dvojhrotého kopí pronikne tě celého,

jako jím Hor zasáhl Sutecha do ocasu.

4. Táhni na jih nebo na sever, na západ nebo na východ!

Celé pole je chráněno před tebou;

neobcházej je, neslid' po něm svým zrakem,

slid' svým zrakem po horské zvěři!

Neslid' svým zrakem po mé cestě,

slid' svým zrakem po jiné (cestě)!

Zaháním tě, a - - - - -

ať se ti dostane tmy a nedostane se ti světla!

5. Ty budiž mým statečným hlídačem, Hurno!

6. Ochrano - - - - - , ochrano!”

XV. V. ²/1. - ²/9.

Jiné říkadlo pro zavření ohrady.

1. Zavírám ohradu své matky,

bohatství je pod nohama Hurny:

Opustil jsem pole;

Hore nedopust', aby na ně někdo vkročil!

Užívám tohoto krásného psaného amuletu,
ježž mi vložil do ruky Re,
jenž odhání lvy a přimrazuje lidi,
odhání lidi a přimrazuje lvy,
jenž zavírá tlamy lvům a hyenám,
vlkům i všem *ostatním* dlouhoocasým zvířatům,
která jedí maso a pijí krev,
jenž zavírá tlamu ,
jenž zavírá tlamu ,
jenž zavírá tlamu ,
jenž zavírá ústa Pachtina,
jenž zavírá ústa *Vidící*,
jenž zavírá ústa krásné Sechmetě,
jenž zavírá ústa Velké Žijící,
jenž zavírá ústa všem zlým lidem.

2. Ať jsou ochromeny jejich údy,

ať nehýbe se jejich maso,

a jejich kosti ať vyschnou!

Ať to, co má být tmavé, není pro ně světlé

ve všech hodinách této noci!

3. Šatibuti, ortibuhaiti!

4. Ty jsi zván statečným hlídačem, Hurno!

5. Ochrano , ochrano!

XVI. V. ³/1. - ³/5.

Adira! Adisana!

Adirgaha! Adisana!

Shromažďete se! Marmu! Adisana!

Shromažďete se! Emni! Adisana!

Shromažďete se! Degaina! Adisana!

Shromažďete se! Degabana! Adisana!

Shromažďete se! Cakalca! Adisana!

Devarhasa! Kina! Hama!

Senenfteta! Bacit! Satita!

Elhakati! Satita!

Haballu! Haeri!

Z turinských papyrů čarodějnických.

Z velké sbírky staroegyptských papyrů turinského muzea byla vydána část hieratických papyrů v knize: "Papyrus de Turin. Facsimilés par F. Rossi de Turin et publiés par W. Pleyte de Leide," Leiden, 1869 - 1876.

Mezi uveřejněnými papyry je také několik zlomků čarodějnických textů, z nichž nejdůležitější je text, jehož překlad zde uvádím na prvním místě.

Všechny tři zde přeložené texty pocházejí z doby XX. dynastie, z konce 12. stol. př. Kr.

I. tab. ¹³¹/12. - 14., ^{132, 133, 77 + 31}/1. - 5.

Říkadlo pro boha, jenž se stal bohem, jenž povstal sám sebou, stvořil nebe, zemi, vzduch, oheň, bohy, lidi, drobnou zvěř, dobytek, plazy, ptáky, ryby, jenž je králem lidí i bohů, (jehož život čítá) více věčných období než je roků, jenž má četná jména, (z nichž) bozi neznají ani toho, ani onoho.

1. Eset byla důmyslná žena; její srdce bylo lstivější než (srdce) miliónů lidí. Zнала milióny bohů, prozkoumala milióny zářících duchů, a nebylo nic na nebi ani na zemi, čeho by neznala tak, jak (zná to) Re, opatřující potřeby světa.

A) Bohyně si usmyslila dovědět se jméno nejvznešenějšího boha.

Re vycházel každého dne v čele svého lodního mužstva a sedal si na trůn obou horizontů. Božské stáří třásl jeho rty, a tu (kdysi) vypustil svou slinu. Slina spadla na zem a Eset shnětla ji ve své ruce s hlínou, na které byla, a vytvořila z ní nádherného hada, dávši mu podobu prutu; nebyl živý a nehýbal se před ní. *Tajně* ho položila na cestu, po níž chodíval velký bůh, když jeho srdce zatoužilo po obou zemích.

Nejvznešenější bůh si vyšel, a bozi z královského paláce - kéž je živ, zdrav a šťasten! - provázeli ho. A když se procházel, jako každého dne, nádherný had ho uštkl, a když živý oheň vyšel z (hada), *zmizel* had v jedlovém houští.

Božský bůh otevřel svá ústa a hlas Jeho Veličenstva - kéž žije, je zdrav a šťasten! - pronikl až do nebe.

Devatero bohů volalo: “Co je?”

A jeho bozi tázali se: “Jak?”

On však nenašel slov, jež by na to odpověděl. Jeho rty se chvěly a všechny jeho údy se třásly; jed pronikl jeho tělo tak, jako Nil proniká svou zemi.

B) Když velký bůh nabyt sebevlády, zvolal ke svému průvodu: “Pojďte ke mně vy, kteří jste povstali ze mne, bozi, kteří jste vyšli ze mne! Oznámím vám, co se stalo. Něco, co působí bolest, mě poranilo. Mé srdce to cítí, ale mé oči toho nevidí a má ruka toho nehmatá; neznám toho, ačkoli jsem vše stvořil. Nezakusil jsem nic podobného tomu; nic není bolestnější nad to! Jsem kníže, syn knížete, símě boha, jež se stalo bohem. Jsem velký, syn velkého; můj otec vymyslel mé jméno. Mám mnoho jmen a mnoho *bytostí*; moje *bytost* je v každém bohu. Říkají mi Atum i mladý Hor. Můj otec a má matka mi řekli mé jméno, a já skrývám je v sobě od svého narození, aby se nedostalo žádnému čaroději čarovné moci proti mně. - Vyšel jsem si, abych se podíval na to, co jsem stvořil, a tu (mě) něco poranilo. Neznám toho. Není to oheň, není to voda, ale mé srdce je stíženo žárem, mé tělo se třese a všechny mé údy jsou stíženy Přiveďte mi všechny (mé) děti, bohy, kteří jsou znamenití zaříkači, znalí svých čarovných říkadel, jejichž důmysl dosahuje nebes!”

I přišly tam všechny děti boha, nařikajíce nad ním. Přišla také Eset se svou čarovnou mocí, jejíž ústa jsou (plná) dechu života, jejíž rozkaz zahání nemoc, jejíž slovo dává život dusícímu se, a řekla: “Co je, můj božský otče? Snad ti *had* zasadil *ránu*? Některé z tvých dětí zdvihlo hlavu proti tobě? Já je porazím svou znamenitou čarovnou mocí, zaženu je, aby nevidělo tvého světla!”

Nejvznešenější bůh otevřel svá ústa: “Ubíral jsem se po cestě, jda na procházku do obou zemí a do pouště, protože mé srdce zatoužilo spatřit to, co jsem stvořil, a tu uštkl mě had, jehož nebylo vidět. Není to oheň, není to voda, já jsem však chladnější než voda a rozpálenější než oheň. Celé mé tělo je pokryté potem, a já se třesu. Mé oko nelze zastavit, takže nevidím nebe, a voda se leje po mém obličejí (jako) o žních.”

C) Eset odpověděla otci: “Řekni mi své jméno, můj otče, “ neboť žije ten, jenž je volán svým jménem!

D) “Já jsem ten, jenž stvořil nebe i zemi, jenž navázal horské hřebeny a stvořil to, co je na nich. Já jsem stvořil vodu a vytvořil oceán. Stvořil jsem býka jeho matky a povstal samoploditel. Stvořil jsem nebe, skrytými učinil jsem oba horizonty a usídlil jsem tam duše bohů. Otevřu-li své oči, nastane světlo; zavřu-li své oči, nastane tma. Na můj rozkaz teče voda Nilu. Nikdo nezná mého jména. Jsem ten, jenž stvořil hodiny, vytvořil dni a založil výroční slavnosti. Já jsem vytvořil záplavu. Já jsem stvořil živý oheň, aby byla tvořena díla Já jsem Cheprer ráno; Re v poledne a Atum večer.”

Nebylo však zamezeno jedu v jeho oběhu, a nejvyššímu bohu nebylo lépe.

E) I řekla Eset Reovi: “Tvé jméno není obsaženo v tom, co jsi mi řekl. Řekni mi je a jed vyjde, neboť žije ten, jehož jméno se vyslovuje!”

Jed páčil žárem a byl mocnější než plamen ohně.

Tu Veličenstvo Re řekl: “Dávám se přemluvit svou dcerou Esetou. Ať přejde mé jméno z mého těla do jejího těla!” - A bůh se skryl před bohy, a osiřel trůn v lodi miliónů (roků).

Když nastal okamžik, kdy (Re) otvíral své srdce, řekla (Eset) svému synu Horovi: “*Donut'* ho božskou přísahou, aby vydal obě své oči!”

2. Pak velký bůh odevzdal své jméno Esetě, velké čarodějnici, (a ona řekla): “Vyteč jede! Vyjdi ven z Rea! Oko Horovo, vyjdi z boha! Palčivosti, vyjdi z jeho úst! Já *čaruji*, já *zaklínám*. Vyjdi ven, mocný jede! Hled', nejvyšší bůh (mi) ohlásil své jméno. Ať žije Re, ať zhyne jed! Ať žije N., syn N.-in, ať zhyne jed! - To praví Eset, velká paní bohů, jež zná Rea i jeho vlastní jméno.

3. Má se říkat nad obrazem Atuma a (mladého) Hora - , nad ženským obrazem Esety a obrazem Hora. Budiž to napsáno rukou a polknuto. Také se to psává na kousek nejjemnějšího lněného plátna a zavěšuje se to na krk. Je to *účinné*, vskutku *účinné*. Také se to může rozmočit v pivě, a (uštknutý) štírem ať to vypije. Je to zničení jedu, (jež se osvědčilo) nekonečněkrát.

II. ¹³⁵/6. - ¹³⁶/1.

Jiné (říkadlo).

1. “Běda, běda! Štír vlezl pod strom, a jeho trn je vztyčen, aby bodl silného večer, až si lehne, a až mu nebude moci být zaříkáno. Zaříkej mu džbán s pivem, jako každému statečnému bojovníku!”

2. “Sedm Reových dětí stojí, aby byly záštitou, váže sedm uzlů na svých sedm *tkanic*, kladou je na uštknutého, a on stojí zdrav na své půdě, jako Hor stojí zdrav na své půdě.....”

3. “Mou čarovnou ochranou je čarovná ochrana Horova.”

III. ¹³⁶/12. - ¹³⁷/4.

Jiné (říkadlo).

1. Jásot, radostný křik a výskot se ozývají kolem mne. Přináším tajemného sokola. Přicházím od bohů; Sutech je po mé pravici, Hor je po mé levici a Nebthet je v mém náručí. Bozi, nedopouštějte se na mně hřichu! Já jsem jeden z vás, jsem Thovtův posel. Přicházím, a přináším (amulety) k ochraně Horovy manželky. To, co (nesu) ve své ruce, patří do jejího božského sídla.

2. Kdyby Horova manželka byla uštknuta, nebylo by dovoleno Nilu svlažovat břehy, nebylo by dovoleno slunci osvětlovat zemi, a obilí by nebylo dovoleno růst; nebylo by dovoleno vyrábět chléb, nebylo by dovoleno vařit džbány (piva) pro 365 bohů, kteří by měli hlad, když by leželi, a měli by hlad, když by bděli, (*jako*) v *nocí*, když byl pohřbíván Usirev.

3. Mou čarovnou ochranou je čarovná ochrana Horova.

Metternichova deska.

Metternichova deska, patřící mezi nejcennější umělecké výtvořy staroegyptské pozdní doby, je uložena na kynžvartském zámku v západních Čechách.

Kopii obrazů a textů této desky s překladem jejich většiny vydal W. Golenischeff: "Die Metternichstelle", Lipsko, 1877; lepší je překlad, jež uveřejnil G. Roeder v *Urkunden zur Religion des alten Aegypten*, Jena, 1915, ale ani ten není úplný, takže můj český překlad jež zde čtenáři předkládám, je první úplný překlad těchto textů.

Metternichova deska byla zhotovena za krále Nechtharheba (viz 23. a 24.), jež vládl od r. 378 do r. 361 př. Kr., dal jí pro sebe zhotovit Nesatum, syn Anch-Psametichův a Tahatnubin podle starší předlohy (viz 18).

1.

Veleben budiž Re-Hor sídlící na horizontu, velký bůh, pán nebe, pestře opeřený, vycházející z horizontu!

2.

Pán obou zemí Senezem-jeb-Re Sete-en-Amon praví: "Ó pane ohně, plamene a žáru! Udržuj svůj oheň v dále ode mne, aby mě tvůj oheň nezasáhl!"

3.

Modlitba: "Kéž přijde Thovt vyzbrojen čarovnou mocí zaklít jed, aby se nerozmohl ani v jediném údu nemocného, jako v domě mladých žen zaklíná nepřátele, kteří se neustále bouří proti Reovi na věky věků!"

4.

Thovt, pán Chnumu, praví: "Přišel jsem z nebe na rozkaz Reův, abych ve dne i v noci chránil tebe na tvém lůžku i každého nemocného."

5.

Velká Eset, matka boha, praví: "Neboj se, neboj se, můj synu Hore! Jsem u tebe a chráním tě! Vše, co pochází z pouště, odháním od tebe i od každého nemocného."

6.

a) Zpět Apope, nepříteli Reův, klubko vnitřností, nemající rukou, nemající nohou, sice nebude již těla, v němž jsi žil, a jeho ocas bude ležet natažen ve své díře, ty zlosyne! Uteč před Reem, nebo ti bude useknuta tvá hlava, a ty budeš rozřezán, tak že nebudeš moci zvednout svého obličjeje.

b) Reův plamen necht' je živen tvou duší, a zápach jeho popraviště tvým tělem! Tvá bytost necht' propadne noži velkého boha! Moc Setketina necht' svede s cesty tvou sílu!

c) Zastav se, zastav se, uteč před její mocí!"

7.

a₁) “Vyteč, jede! Jdi a vyjdi na zem!

a₂) Zaklíná tě Hor! On odstraní tě, rozstříká tě, takže nebudeš stoupat vzhůru, nýbrž budeš sestupovat dolů.

a₃) Jsi sláb a nemůžeš se zmocit; jsi ubohý a nemůžeš zápasit; jsi slepý a nevidíš! Tvá hlava je obrácena dolů, a tvůj obličej se nemůže povznést. Bloudíš, nemoha najít cesty. Jsi smuten a nemůžeš se rozveselit. Chodíš sem a tam a nemůžeš otevřít svůj zrnk působením toho, co řekl Hor, jehož čarovná moc je znamenitá.

a₄) Hor zničil svými čarovnými rikadly jed, jenž jásal a v zármutek uváděl srdce davů, a ti, kteří byli v žalu, se nyní radují.

b) Zastav se, ztrápený, sice zbaví tě života Hor, jenž vyšel z nesnází, jenž vyšel sám a porazil nepřátele! On kousl toho, jenž chtěl kousnout jeho. Všichni lidé, kteří se dívají na Rea, velebí syna Usirova. Obrat' se hade, vezmi si svůj jed, jenž je v kterémkoliv údu uštknutého! Hled', čarovná moc Horova je silnější než tvá! Vyteč, buřiči! Vrat' se zpět, jede!”

8. Říkadlo pro zařikání kočky.

a) Modlitba: Ó Re! Pojd' sem, ke své dceři! Uštkl ji štír na osamělé cestě. Až k nebi proniká její nářek, jejíž zaslechl jsi na svých cestách. Jed vnikl do jejího těla a proniká její maso. Ona užila proti němu svých úst, ale hled', jed zůstal v jejím těle. Pojd' sem se svou mocí, se svou hroznou silou, se svou krvelačností! Hled', jed se snaží skrýt před tebou!”

“To, co vniklo do kteréhokoli údu této kočky, je v mých prstech. Neboj se, neboj se, má zářící dcero! Hled', já stojím při tobě a odstráním všechn jed, jenž je v kterémkoli tvém údu!

b) Ó ty kočko, jejíž hlava je (hlava) Rea, pána obou zemí, jenž ranami stíhá vzpurné lidi, před nímž je strach ve všech zemích u všech žijících na věky!

Ó ty kočko, jejíž oči jsou oko pána božského oka, jenž ozařuje svým okem obě země a rozjasňuje obličej na cestě temnotou!

Ó ty kočko, jejíž nos je (nos) Thovta, nejvznešenějšího, pána Chmunu, nejvyšší hlavy obou Reových zemí, jenž dává dech nosu všeho, co žije!

Ó ty kočko, jejíž uši jsou uši pána vesmíru, jenž slyší hlas každého, kdo ho volá k soudu kdekoli na světě!

Ó ty kočko, jejíž ústa jsou ústa Atuma, pána života, jenž obdařuje toho, kdo obdařuje jeho! On zbaví tě všeho jedu.

Ó ty kočko, jejíž hřbet je hřbet Poutatele duchů, náčelníkavelkého paláce, jenž dává lidem život svými rukama!

Ó ty kočko, jejíž hrud' je hrud' Thovta, pána pravdy, jenž ti dává vzduch, aby tvé hrdlo mohlo dýchat, udíleje mu dech!

Ó ty kočko, jejíž srdce je srdce Ptahovo! On zbaví tvé srdce všeho zlého jedu, ať je v kterémkoli tvém údu.

Ó ty kočko, jejíž pracky jsou ruce velkého devatera bohů i malého devatera bohů! Ono ochrání tvou pracku před jedem všech hadů.

Ó ty kočko, jejíž břicho je břicho Usira, pána Zedu, takže jed nemůže ve tvém břiše provádět toho, co by chtěl!

Ó ty kočko, jejíž stehna jsou stehna Montova! On vzpřímí tvá stehna a vypudí jed na zem!

Ó ty kočko, jejíž lýtka jsou lýtka Chonsa, jenž prochází obě země ve dne i v noci! On vypudí jed na zem.

Ó ty kočko, jejíž nohy jsou nohy Amona, velkého boha, pána Vesetu! On postaví tvé nohy pevně na zem a zahubí jed.

Ó ty kočko, jejíž kýty jsou kýty Hora, jenž má v úctě svého otce Usira, jenž uvrhl Sutecha do zla, které on způsobil!

Ó ty kočko, jejíž chodila jsou chodila Reova! On vylije jed na zem.

Ó ty kočko, jejíž vnitřnosti jsou vnitřnosti Mehveretiny!

c) Padá a hyne jed, jenž je ve tvém břiše i v kterémkoli tvém údu, jako jed, jenž je v kterémkoli údu bohů nebeských i bohů pozemských. Oni ničí všechnen jed, jenž je v tobě. Není na tobě údu, jenž by nebyl prost zničeného a zahubeného jedu jakéhokoliv hada, jakéhokoliv plaza, nebo jakéhokoliv štíra a jakéhokoliv červa, jenž je v kterémkoliv tvém údu, ty, jež jsi byla uštknuta.

d) Hled', Eset předla a Nebthet tkala proti tomuto jedu, a tato nádherná páska a tato čarovná moc odstraňují jej slovy Re-Hora, sídlícího na horizontu, velkého boha, náčelníka obou božských sídel."

e) "Zlý jede, jenž jsi v kterémkoli údu této uštknuté kočky, vyjdi ven na zemi!"

9. Jiné říkadlo.

"Re, pojd' sem ke své dceři!"

"Šove, pojd' sem ke své manželce!"

"Eseto, pojd' sem ke své sestře a zachraň ji před tímto zlým jedem, jenž je v některém jejím údu!"

"Ó vy bozi, pojd'te sem a zahubte zlý jed, jenž je v některém údu této nemocné kočky!"

10.

Božské oko pravé, mající svou zornici i vše ostatní, čeho potřebuje. Obraz zůstává na svém místě. Bohyně rozjasňují západ nebe jásosem nad ním a bozi se modlí k živé duši. Jako žije Re, tak žije král Horního i dolního Egypta Senezem-jeb-Re Setep-en-Amon, a naopak.

11.

Božské oko levé, vyzdobené svými krásami, jež každého měsíce a každého půlměsíce. Atum je *chrání* a Šov s jeho pomocí drží ve výši hvězdy, procházející se bohy. Jako ono je zdravo, tak zdrav je syn Reův Necht-Har-heb, a naopak.

12.

a) “O starče, jenž se omlazuješ vždy v patřičné době! Kmete, jenž se stáváš zase mladíkem! Pošli ke mně Thovta na moje volání, ať ode mne zažene toho, jehož tvář je strašlivá.

b) Usirev pluje po vodě a Horovo oko je u něho, vznáší se nad ním velký Cheprer, mající mocnou pěst, jenž stvořil bohy, když byl mlád, a ten, jenž pluje po vodě, vychází z ní zdrav, neboť ten, jenž se přibližuje plujícímu po vodě, přibližuje se Horovu oku, vrhajícímu blesky.”

c) “Zpět, obyvatelé vody, protivníci, mrtví a mrtvé, nepřátelé a nepřítelkyně, atd.! Nezdvíhejte svých tváří, obyvatelé vody, když Usirev pluje mimo vás! Hled'te, on pluje do Zedu! Zavřete ústa, zahrad'te svá hrdla!”

13.

a) “Zpět, nepříteli, nezdvíhej své tváře proti tomu, jenž pluje po vodě, neboť je to Usirev!”

b₁) Re vstupuje do své lodi, aby spatřil bohy Cheriohaské, a páni duatu stojí, chystajíce se zabít tebe.

b₂) Vystoupí-li ten, jehož obličej je strašlivý, proti Usirovi plujícímu po vodě, ocitne se nad ním oko Horovo, otočí jeho hlavu na zad a vrazí (kopí) do jeho hřbetu.

b₃) Obyvatelé vody! Zavřena budou vaše ústa od Rea, zahrazena budou vaše hrdla od Sechmety, uřezány budou vaše jazyky od Thovta a oslepeny budou vaše oči od Čarovné moci, neboť tito čtyři velcí bozi, kteří chrání Usira, chrání dnes toho, jenž pluje po vodě, i všechny lidi a všechny dobytek, plující po vodě.

c) “Chraňte plující po vodě!” -

“Chraňte nebe, v němž sídlí Re!” -

“Chraňte velkého boha v rakvi!” -

“Chraňte toho, jenž pluje po vodě!” rozléhá se hlučně v domě Nejtině, nese se mocně po velkém paláci, je hlasitě voláno ústy kočky.

d) A bohyně se rozhlížejí

14.

“Uteč ode mne, nepříteli! Já jsem Chnum, pán Harveru. Dvojnásobně *okusíš* útrap za to, co jsi spáchal před tváří velkého devatera bohů. Chraň se! Uteč přede mnou! Já jsem bůh! Hoj! Hoj! Což neslyšíš velký křik, (rozléhajíc se) od noci po březích Neditu, velký křik všech bohů a všech bohyň, jenž je žalobou na násilí, jehož se hodláš dopustit? Nepřátelé zla jsou na všech stranách! Strašlivě rozzuřený Re nařizuje, abys byl rozřezán! Zpět nepříteli! Hoj! Hoj!”

15.

Já jsem Eset. Prchla jsem z vězení, do něhož mě vsadil můj bratr Sutech. A tu řekl mi Thovt, velký bůh, nejvyšší hlava pravdy a spravedlnosti na nebi i na zemi: “Pojd’ sem, bohyně Eseto, neboť jistě je dobře naslouchat (radám), a žije ten, jehož někdo provází. Skryj se se svým malým synáčkem, aby mohl přijít k nám, až vyroste jeho tělo a vyvine se všechna jeho síla! Pak bude dosazen na trůn svého otce a bude mu odevzdán úřad vladaře obou zemí.”

Za večera vydala jsem se na cestu a za mnou šlo sedm štírů, aby mi pomáhali: Tefen a Befen byli za mnou, Mestet a Mestetef byli *vedle mne*, Petet, Cetet a Matet razili mi cestu. Velice přísně jsem jim nakazovala a má slova docházela jejich sluchu: “Neposlouchejte nikoho, nemějte úcty k ničemu červenému, nečiňte *rozdílu mezi vznešeným a prostým*, buďtež pokorní, ihned! Střeďte se provázet toho, jenž mě hledá, dokud nedorazíme do Persuje, města obou sester, k počátku bažin delty, na konec *suché země!*”

Když jsem pak přišla k domům žen a mužů, spatřila jsem z dálky ženu z harému. Ona zavřela přede mnou dveře, strachujíc se těch, kteří mě provázeli. Oni se proto poradili a shromáždili svůj jed na trn štíra Tefena.

Služka mi otevřela své dveře, a když vcházela jsem do domu, Tefen mě předešel, vplížil se pod křídlo dveří a bodl panina syna. V domě panině vznikl požár a nebylo v něm vody, aby jej uhasila. Nebe však seslalo déšť na panin dům, ačkoli nebyl čas (příznivý) pro déšť a ačkoliv ona mi neotevřela. Její srdce bylo velice zarmoucené, neboť nevěděla, bude-li (její syn) žít. Běhala po městě naříkajíc, nikdo však nepřišel na její volání.

Tu slitovalo se mé srdce nad maličkým i nad ní (a umínila jsem si), že zachovám nevinného na živu. I zavolala jsem na ni: “Pojd’ sem ke mně! Pojd’ sem ke mně! Hled’, má ústa přinášejí život. Já jsem dcera, o níž je v jejím městě známo, že svými říkadly potírá plazy. Můj otec vychoval mě k vědění, protože jsám jeho vlastní milovaná dcera”.

Pak jsem položila své ruce na dusící se dítě, abych je zachovala na živu, (a pravila jsem):

a) “Jede Tefenův, pojd’ sem a vyteč na zem! Nevcházej dovnitř a neprocházej se (tam)! Jede Befenův, pojd’ sem a vyteč na zem! Já jsem Eset, bohyně, paní čarovné síly, jež čaruje a jejíž zaříkadla jsou mocná. Každý plaz, jenž kouše, mne poslouchá. Sestup dolů, jede Mestetův! Nespěchej, jede Mestetův! Nestoupej vzhůru jede Petetův a Cetetův! Nehýbej se, jede Matetův! Padněte dolů, ústa kousajícího! Promluvila Eset, velká čarodějnice, stojící v čele bohů, jíž Geb dal svou čarovnou sílu k vypuzení jedu. Neměj moci! Zadrž! Vrat’ se! Uteč zpět, jede, nepostupuj vzhůru!”

b) “*Hled'te!* Má slova, jež mluvím k vám, jsou včera vyslovená slova Rea, milujícího husu, jež vyšla ze sykomory. Jsem samojediná Pohled'te na ženy z harémů v jejich domech! Ihned buďte pokorní, dokud nedorazíme do úkrytů v bažinách delty!”

c) “Necht' žije děcko a zhyne jed, jako žije Re, když zhynul jed! Jako budiž zdrav Hor své matce Esetě, tak budiž zdrav nemocný!”

d) Oheň uhasl a nebe se na můj rozkaz vyjasnilo. Paní přišla a přinesla mi své věci; naplnila (jimi) také dům služky za její duchapřítomnost, že mi otevřela dveře svého domu proti vůli své paní, jež byla mrzutá a zlobila se oné noci. Mne políbila na ústa, ačkoli její syn byl nemocen, a přinesla mi své věci náhradou za to, že mi sama neotevřela.

e) “Necht' žije dítě a zhyne jed! Jako zdrav budiž Hor své matce Esetě, tak zdrav budiž každý nemocný!”

Pšeničný chléb zapuzuje jed, takže (jed) uniká, a hena *pražená* s česnekem zahání pálení z těla.

16.

a) “Eseto! Eseto, pojď sem ke svému synu Horovi! Ty, jejíž ústa jsou dovedná, pojď sem ke svému synu!” - volají bozi do Esetiny čtvrti, když někoho bodne štír, nebo kousne had, nebo když někoho napadne vlk.

b) Tu přijde Eset, mající na sobě nádherné šaty, se vztaženýma rukama (a praví):

c) “Jsem u tebe, jsem u tebe, můj synu Hore! Neboj se, neboj se, synu vznešené bohyně! Nemůže se ti přihodit nic zlého, protože je v tobě símě toho, jenž stvořil to, co je. Ty jsi syn *nebeštana*, jenž vyšel z pravodstva, ty nezemřeš žárem jedu! Ty jsi vznešený fénix, jenž se zrodil na vrbě ve vznešeném královském paláci v Onu. Ty jsi bratr ryby, jež ohlašuje, co se bude dít, ten, jehož vychovala kočka v paláci Néjtině. Bohyně Reret a Hit chrání tvé tělo, takže tvá hlava nepadne do rukou toho, kdo podnikne na tebe útok. Tvé tělo nepojme do sebe žaru jedu. Nebudeš pronásledován na zemi, neutrpíš pohromy na vodě. Had, jenž kouše, nepřemůže tebe, a lev, jenž přiblíží se ti, nezmocní se tebe, protože jsi syn nádherného boha, jenž vyšel z Geba. Ty jsi Hor! Jed se nevzmůže ve tvém těle! Jsi syn nádherného boha, jenž vyšel z Geba - (a nemocný zrovna tak). Čtyři paní chrání tvé tělo”.

17.

a) Vychází na nebi a zapadá do duatu. Jeho bytost je ve vysokém paláci. Když otevře své oko, povstává světlo; zavře-li je, nastává tma. Nil se rozvodňuje na jeho rozkaz. Bozi neznají jeho jména.

b) On praví: “Já jsem ten, jenž ozařuje obě země, jenž zahání temnotu, jenž každého dne vychází v záři. Já jsem býk východního horstva a lev západního horstva, jenž se každého dne projíždí po nebi, aniž je zdržován. Přišel jsem na volání Esetina syna. Hle! Býk byl uštknut od slepého hada, a jed vznikl do všech údů uštknutého.

c) Vyjdi ven na zemi, on neměl být uštknut! Ten, jenž by měl být uštknut, Mine, pane Gebtiu, je syn bílé svině z Heliopole; ten at je uštknut! Mine, pane Gebtiu, dej dech tomu, jenž byl uštknut, jako tobě byl dán dech!”

18.

Prorok Nebvenův Nesatum, syn proroka Nebvenova, písaře záplavy Anschpsametika, jehož zrodila paní domu Tahatnub, obnovil tento nápis, když jej našel při prohlídce chrámu Usira Mervera, aby při životě bylo zachováno jeho jméno, aby smrt nestihla ani jeho, ani žádné posvátné zvíře, aby byl dán dech nositeli Atuma, a aby byla na živu zachována rodina toho, jehož (milují) všichni bozi. Jeho pán, Usirev Merver, ať prodlouží jeho věk v radosti a ať (mu dopřeje) krásný pohřeb po velikém stáří za to, co vykonal pro chrám Usira Mervera.

19.

Hor byl kousnut v Onských polích na sever od Hotepu, když jeho matka Eset byla v nebeských sídlech a přinášela chladnou vodu svému bratru Usirovi. Hor vyslal svůj hlas k horizontu a tamější obyvatelé jej zaslechli. Vrátný bran u vznešeného tamaryšku vyskočil na Horovo volání a vydal žalostivý hlas , aby Hor byl uzdraven a obdařen životem: “Vzkažte mému Esdesovi, jenž jest v: Vejdi k pánu *tvorby*, ať se ihned odebere k mému synu Horovi, a ať přinese s sebou vše, čeho je třeba, aby zničen byl jed, jenž je v některém údu Hora, syna Esetina, a jenž je v některém údu nemocného zrovna tak!”

20.

Vzývání Hora, aby byl učiněn milostivým. Může se říkat na vodě i na zemi.

a) Zaříkadlo Thovtovo, jež odříkával tento bůh: “Bud’ veleben Hore, synu boha! Bud’ veleben dědici, synu dědice! Bud’ veleben býku, synu býka, jehož porodila božská kráva! Bud’ veleben Hore, jenž jsi vzešel z Usira, jehož porodila bohyně Eset! Předčítám tvá čarovná říkadla, mluvím tvými mocnými průpověďmi, zaříkávám tvými slovy, jež vyslovilo tvé srdce, a všemi ostatními čarami, jež vyšly z tvých úst, jež svěřil ti tvůj otec Geb, jež dala ti tvá matka Nut, a v nichž vyučilo tě Veličenstvo bůh z Chemu, aby ti byly ochranou, a zase ti byly ochranou, aby zavřely ústa všem plazům, kteří jsou na nebi, na zemi i ve vodě, aby na živu byli zachovávaní lidé, aby usmiřování bylo boží, a aby oslavován .byl Re tvými modlitbami!

b) Pojd’ sem dnes ke mně, rychle pospěš, ihned, ty jenž vesluješ v božské lodi, abys ode mne odehnal všechny lvy na poušti, všechny krokodýly na řece, a všechna ústa, která koušou v (jejich) dřách! Učiň mi je kaménky pouště, střepinami džbánu za vesnicí! Mně k vůli odstraň proudící jed, jenž je ve všech údech nemocného! Zachraň uštknutého! Chop se svých říkadel proti (jedu)! Hled’, vzývá se tvé jméno. Ihned seber svou sílu, rozviň svou čarovnou moc a zachovej mi na živu toho, jehož hrdlo je rdoušeno, aby ti byla vzdávána chvála od lidstva, abys byl veleben od Všichni bozi tě vzývají, hled’, voláno je tvé jméno, (jméno) Hora, pána zaříkání.”

21.

“Ty, jenž jsi v díře! Ty, jenž jsi v díře! Ty, jenž jsi u vchodu do díry! Ty, jenž jsi na cestě! Ty, jenž jsi na cestě! Ty, jenž jsi u příchodu k cestě! Přichází Merver! Každý člověk a zrovna tak každé dobytče je *zakuklenec*, patřící do Onu, je štír, patřící do velkého paláce. Nekousněte ho, je to Re! Nebodněte ho, je to Thovt! Nevystříkujte na něho svého jedu, je to Nefertum! Všichni plazi, samci i samičky, i všichni *vci*, kteří koušete svými ústy a bodáte svými ocasy, zůstaňte v dáli od něho a nerozněcujte svůj žár proti

němu, neboť on je syn Usirův! Vytečte jedy, vytečte! Vytečte! Vytečte! Já jsem Thovt. Přišel jsem z nebe, abych chránil Hora, abych vypudil štírův jed, jenž je v kterémkoli Horově údu.

22.

“Ty máš svou hlavu, Hore! Kéž trvale jí patří velká koruna! Ty máš své oko, Hore! Ty jsi Hor, syn Gebův, pán obou očí mezi devaterem bohů!

Ty máš svůj nos, Hore! Ty jsi Velký Hor, syn Reův!

Ty máš svá střeva, Hore! Velká je tvá síla, když pobíjíš nepřátele svého otce!

Ty máš svá stehna, Hore! Ty přijímáš úřad svého otce Usira. Ptah otevřel ti tvá ústa v den tvého narození.

Ty máš svou hrud', Hore! Sluneční koule tě chrání.

Ty máš své oči, Hore! Tvé pravé oko je (oko) Šva, tvé levé oko je (oko) Tefnuty, Reových dětí!

Ty máš své břicho, Hore! V něm jsou dítky bohů, které nepřijmou do sebe jedovatého moku štírova!

Ty máš svou sílu, Hore! Síla Sutechova nemůže obstát proti tvé (síle)!

Ty máš svůj pohlavní úd, Hore! Ty jsi býk své matky a ochránce svého otce, jenž se denně stará o výživu svých dětí!

Ty máš své rohy, Hore! Tvá síla pobije nepřátele tvého otce!

Ty máš svá lýtka, Hore! Chnum tě vytvořil a Eset tě oblékla!

Ty máš svá chodidla, Hore! Národy lučištníků leží pod tvými chodidly, a ty vládneš jihu, severu, západu i východu, a rozhlížíš se jako Re!”

Čtyřikrát. - Ten, jenž byl uštknut, zrovna tak.

23.

“Dobrý bože Senezem-jeb-Re Setep-en-Amone, synu Reův Necht-Har-hebe! Tvou ochranou je ochrana bohů a bohyň, a naopak!”

24.

“Dobrý bože Senezem-jeb-Re Setep-en-Amone, synu Reův Necht-Har-hebe! Tvou ochranou je Hor, zaříkávač, veliký bůh, a naopak!”

25.

Jiné podobné říkadlo.

a) “Neboj se, neboj se, Basteto, statečná, náčelnice nádherných polí, vládnoucí všem ostatním bohům! Není možné tě přemoci!”

b) “Vyjdi ven po mém říkadle, zlý jede, ať jsi v kterémkoli údu kočky, jež byla uštknuta!”

26.

“Já jsem Eset, jež byla jsem oplodněna svým manželem a jež jsem nosila božského Hora pod svým srdcem. V bažinách delty jsem porodila Usirova syna Hora, a velice jsem jásama, velice, když jsem spatřila toho, jenž se zastane svého otce. Skryla jsem ho a držela jsem ho v úkrytu, majíc strach, že by mohl zabloudit do města (obydleného) lůzou, bojíc se násilníka. Trávila jsem čas hlídajíc chlapce a opatřujíc jeho potřeby.

Přišla jsem kdysi, chtějíc obejmout Hora, a našla jsem ho, dobrého Hora, zlaté nerozumné děcko, nemající otce, an svlažuje zemi slzami svých očí a slinami svých rtů. Jeho tělo bylo zemdlené, jeho srdce bylo mdlé a cévy těla netepaly. Vykřikla jsem: “Já-, já-“ byla jsem však příliš stísněna, než abych byla mohla mluvit. Mé prsy byly zaplaveny (bolestí), břicho bylo *prázdné*, a ústa (marně) toužila po své schopnosti Mé srdce toužilo jít mu ku pomoci, velice nešťastnému, nerozumnému děcku, zastat se , zbavit se opuštěnosti, strachu a úzkosti. Kéž by přišel na mé volání můj otec z duatu, má matka ze západní říše, můj velký bratr z rakve! Kéž by vymyslel, (jak potřit) nepřátele, jak odstranit toho, jehož srdce zuří proti mně, velice slabé ve svém domě!

Volala jsem na lidi, aby se nade mnou smilovali, volala jsem obyvatele bažin, aby ihned šli ke mně. Přišly ke mně ze svých domů služky, přiběhly na mé volání a naříkaly také, protože velké bylo mé neštěstí. Nebylo však mezi nimi nikoho, jehož ústa by byla obratná; všichni jen velmi naříkali, a nikdo nedovedl zachovat (dítě) naživu.

Tu přišla ke mně žena, známá ve svém městě, požívající úcty ve své župě. Přišla ke mně; její ústa přinášela život, a její srdce bylo naplněno jejími zkušenostmi: “Neboj se, neboj se, synu Hore! Nepoddávej se mdlobě, božská matko děcka, již oplodnilo símě jejího bratra! Skrývají tě křoviny, do nichž nevejde nepřítel. Čarovná moc Atuma, otce bohů, jenž (sídlí) v nebi, je buditelkou tvého života! Sutech nevkročí do této župy, nevejde do bažin delty, do obydlí Hora, pocházejícího ze semene Sutechova bratra. A nikdy do nich nevkročí Sutechovi průvodci. *Ještě dnes dostaví se pomoc*, a Hor bude živ své matce! Jistě ho totiž bodl štír, poranil ho zákeřný plaz!”

Přiložila jsem svůj nos k jeho ústům a postřehla jsem zápach, (jaký vychází) z toho, jenž (leží) ve své rakvi; otevřela jsem ránu božského dědice a našla jsem v ní jed. Chopila jsem ho rychle do svého náručí a házela jsem jím, jako sebou házejí ryby, položené na (hořící) uhlí, a volala jsem: “Je uštknut Hor, ó Re, je uštknut tvůj syn, dědic tvého dědice, jenž obdržel dědictví Švovo! Je uštknut Hor, mladí z knížecího paláce! Je uštknuto dobré, zlaté, nerozumné děcko, nemající otce, je bodnut Hor, syn Vennofrův, jehož porodila plačící! Je uštknut Hor, nevinný, nejmladší syn mezi bohy! Je uštknut Hor, o jehož potřeby jsem se starala, hledíc na něho, jenž zastane se svého otce! Je uštknut Hor, tajuplný, jenž zažil strach, již když byl v těle své matky! Je uštknut Hor, jehož jsem hlídala a střežila, pro něhož chtěla jsem žít! Nerozumný chlapec byl přepaden u vody, *ačkoliv* byl skryt od pěstounů!”

Tu přišla k němu Nebthet plačící tak, že její nárek se rozléhal po bažinách, ale Selket (otázala se): “Co to? Co se stalo Horovi, synu Esetinu? Modli se k nebi, až přestane veslovat mužstvo Reovo, takže loď Reova nemine syna Hora!”

Už jsem vysílala své modlitby k nebi a volala jsem k člunům miliónů let. Sluneční koule se zastavila na mé zakročení, a nepohnula se ze svého místa. Přišel Thovt, vyzbrojený svou čarovnou mocí, přinášející velký rozkaz vítěze: “Co je? Co je, Eseto, vznešená bohyně, jejíž ústa jsou zkušená? Nemůže přece potkat nic zlého syna Hora, jehož ochranou je člun Reův. Přicházím dnes z člunu sluneční koule, z jejího včerejšího místa. Je tma a světlo bude potlačeno, dokud se neuzdraví Hor své matce Esetě, a zrovna tak každý uštknutý člověk!”

I řekla jsem: “Thovte! Vznešené je tvé srdce, jež rozhoduje o tom, co se shoduje s tvými úmysly. Přicházíš, jsa vyzbrojen svou čarovnou mocí, nesa velký rozkaz vítěze? Hled', Hor je soužen jedem. Je to jeho druhé neštěstí, smrt velice zdoluhavá. Ó kéž by byl *uzdraven* své matce! Neviděla jsem, co na něho čeká, a byla jsem *spočátku* spokojena. Spěchala jsem opatřit pokrm Horovi, ležícímu na zemi, a ode dne, kdy jsem se ho chopila, toužila jsem po poutateli duchů, *jemuž patří opomíjené* děcko.”

“Neboj se, neboj se, bohyně Eseto! Nenaříkej, Nebtheto! Přišel jsem z nebe a přináším *pomoc*, aby matce vzkříšeno bylo dítě.”

a) “Synu Hore! Tvé srdce je silné, ono neumdlí žárem! Ochranou Horovou je ten, jenž sídlí ve sluneční kouli, jehož zářící oči jsou svítilnami oběma zemím, a uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou je nejstarší bůh v nebi, jenž vládne tomu, co je i co není, a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou je vznešený trpaslík, jenž za soumraku prochází oběma zeměmi, a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou v noci je lev, přicházející z východního horstva, a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou je velký skrytý beran, jenž se potuluje, maje své oči na svém čele, a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou je sokol sedící v nebi, na zemi i v duatu, a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou je vznešený skarab, poletující po nebi, a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou je tajemná mrtvola ve svém obalu, ve své rakvi, a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou jsou *obyvatelé* duatu, *prohlízející* tajemství, a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou je božský fénix, jenž sedí, maje své oči ve svém čele, a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou je on sám, když uchýlí se ke své matce Esetě, jež je jeho ochránkyní.

Ochranou Horovou jsou jeho pěstounky, když ubírá se do žup, a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou je nářek jeho matky, když je *opuštěn* od svých bratří (bohů), a ochranou uštknutého zrovna tak.

Ochranou Horovou je jeho jméno, když jeho srdce je *sklíčeno*, bozi je *upokojují*, a ochranou uštknutého zrovna tak.

b) Procitni Hore! Silná je tvá ochrana, srdce tvé matky Esety tě znovuzridí a slova pro tebe vyslovená budou posilovat srdce a upokojí toho, kdo bude v zármutku!

Radujte se, obyvatelé nebe, nad Horem, ochráncem svého otce!

c) Vyteč, jede! Hled', jsi zaklínán ústy Reovými! Zapuzuje tě jazyk velkého boha! ,

d) Stojí sluneční loď, a sluneční koule neodpluje ze svého včerejšího místa, dokud se neuzdraví Hor své matce Esetě a zrovna tak dokud se neuzdraví uštknutý své matce.

Přistaňte u země a jed'te (zase), plujte nebeští veslaři, odstraňte balvany, zahrazující (cestu do) Chemu, jakmile se uzdraví Hor své matce Esetě, a zrovna tak, až se uzdraví uštknutý své matce.

e) Necht' mine zlo, stíhající loď, necht' se skončí její včerejší vazba, jakmile se uzdraví Hor své matce Esetě, a zrovna tak, jakmile se uzdraví uštknutý své matce.

Kéž nedostatek sevře nepřítele, kéž čas *nezůstává stát*, kéž shromáždění nevidí (pouze) stín, když se uzdravuje Hor své matce a uštknutý zrovna tak!

f) Vyteč na zem, jede, ať radují se srdce těch, kolem nichž krouží slunce! Jsem Thovt, nejstarší syn Reův, jehož vyslal Atum a devatero bohů, aby se uzdravil Hor své matce Esetě a zrovna tak aby se uzdravil uštknutý.

g) Hore! Hore! Tvůj duch tě zachránil; tvá bytost tě zachránila. Jed zhynul, jeho žár byl zapuzen, protože jím byl postižen syn vznešené paní. Jděte do svých domovů! Hor žije své matce a uštknutý zrovna tak!"

h) Já jsem pak řekla: "Skloň svůj obličej k obyvatelům bažin a k pěstounkám z Peu a Depu! Oni velice přispěli k tomu, velice, že uzdraveno bylo dítě své matce, a zrovna tak, že uzdraven byl uštknutý: Nedopust', aby mě poznali v bažinách v ubožačce, jež byla v jejich městě!"

A velký bůh řekl obyvatelům bažin: "Ó pěstouni depští! Vy jste přispěli svými rukama a pracovali jste svými rukama pro onoho velkého, jenž vyšel z (bažin). Oplačte večerní člun sluneční, aby připnul ranní člun sluneční! Hor je váš! Vy jste přivedli zpět život, a oznámili jste, že žije. Dám veselit se posádce večerního člunu slunečního a mužstvo bude zase veslovat, protože Hor žije své matce Esetě a zrovna tak žije uštknutý své matce. Jed je bezmocný a zaslouží si tedy chvály ten, jenž vykonal znamenitý čin v pravém okamžiku, zabrániv *truchlivé* zvěsti.

Raduj se, Re-Hore sídlící na horizontu! Tvůj syn je navrácen životu. Tento chlapec, jehož hledala smrt svým zrakem, mate cesty těch, kteří se chovají k němu nepřátelsky. Re v nebi stará se o něho, jeho otec bdí nad ním a čarovná moc jeho matky ho chrání, obklopujíc ho tím, čeho si přeje, a vnucujíc lidem úctu k němu.

Spěchal jsem, byv vyslán, abych (uzdravil Hora jeho matce) Esetě, a zrovna tak, abych uzdravil uštknutého. Jsou zataraseny díry, a okraje cest postrádají těch, kteří zahánějí život, aby živ byl a aby zdráv byl Hor své matce Esetě.”

Z knihy o draku Apopovi.

Kniha o draku Apopovi je jeden z textů hieratického papyru Bremner-Rhindova, jenž je nyní majetkem britského muzea, čís. 10.188, jež vydal v dokonalé fototypické reprodukci *E.A.W.Budge: Facsimiles of egyptian hieratic papyri in the British Museum*, Londýn, 1910; kniha o Apopovi je reprodukována na tab. VIII. - XVIII. Budgeův hieroglifický přepis tohoto hieratického textu je tu a tam chybný, a jeho překlad není lepší než jiné Budgeovy překlady. Překlady částí tohoto textu vydal také G. Roeder, v “*Urkunden zur Religion des alten Aegypten*,” jež jsou sice dobré, ale mají velké mezery.

Tato kniha o draku Apopovi byla napsána pro Esmina, syna Petemnestevova a Šententachetina, v 12tém roce krále Alexandra, syna Alexandrova, tj. r. 312-311 př. Kr.

¹/₁

Počátek knihy o přemožení Apopa, nepřítele Reova a nepřítele vítězného krále - kéž žije, je zdráv a šťasten! - napsané pro chrám Amon-Rea, pána trůnů obou zemí, náčelníka Opetesvetu, pro denní potřebu.

I. ¹/₂. - ¹/₅.

Říkadlo pro plivání na Apopa.

Má se říkat, když pliješ na Apopa, čtyřikrát. Toto (říkadlo) je pro Rea a jeho ducha; toto (říkadlo) je (také) pro krále a jeho ducha.

1. “Přichází Re silný,

přichází Re mocný,

přichází Re vznešený,

přichází Re vším náležitě opatřený,

přichází Re s jásosem,

přichází Re v kráse a dobrotě,

přichází Re jako král Horního Egypta,

přichází Re jako král Dolního Egypta,

přichází Re vesel,

přichází vítězný.

2. Pojd' sem ke králi - kéž žije, je zdrav a šťasten! - a potři všechny jeho nepřátele, jako on poráží ti Apopa, popravuje ti zlého, vzdává chválu tvé moci a vzývá tě, kdekoli se objevíš, vycházej v záři pro něho, neboť on denně poráží všechny tvé nepřátele.”

II. 1/5. - 1/9.

Říkadlo pro rozšlápnutí Apopa levou nohou.

Má se říkat:

1. “Zdvihni se, Re, a potři své nepřátele! Vydávej záři, Re, tvoji nepřátele zde leží! Hled', král - kéž žije, je zdrav a šťasten! - potřel ti všechny tvé nepřátele! Re, potři (zase) ty všechny jeho nepřátele, živé i mrtvé!”

2. “Hled' Apope! Re tě přemohl! Jeho plameny zuří proti tobě, přemáhají tě, jejich žár tě bodá, jejich oheň padá na všechny Reovy nepřátele. (Čtyřikrát). Jejich oheň padá (také) na všechny nepřátele krále - kéž žije, je zdrav a šťasten!”

3. “Re, přemoz svého nepřítele a projed' se, Re, po svém horizontě! Velebí tě posádka večerního člunu, mužstvo tvé lodi tě obklopuje jásotem a vyjíždíš znovu vesele v ranním člunu. Budiž veleben, Re-Hore sídlící na horizontě!” (Čtyřikrát).

III. 1/9. - 1/17.

Říkadlo pro uchopení kopí k bodnutí Apopa.

Má se říkat:

1. “Hor uchopil své železné kopí a rozbil hlavy nepřátelům Reovým. Hor uchopil své železné kopí a rozbil hlavy nepřátelům krále - kéž žije, je zdrav a šťasten!”

2. “Hled', Re! Hor, uchopil své železné kopí a rozbil hlavy nepřátelům (kteří byli) před jeho lodí. Zdvihni se, Re! Tvoji nepřátele jsou potrestáni, Apop je rozřezán, spojenci zlého padli.”

“Zdvihni se, králi! Tvoji nepřátele jsou potrestáni, tvůj protivník je rozřezán, a jeho spojenci padli.”

“Pojd' sem, Re! Ti, kteří sídlí ve svých božských sídlech, provázejí tě a velebí tvou krásu, když vycházíš a svítíš. Není (již) tvých nepřátel! Tvá čarovná říkadla jsou tvou ochranou. Král velebí tě, ó Re, a vráží své kopí do Apopa, chápe se ohně a zapaluje ho. Tak ničí mrtvolu svého nepřítele.”

“Oheň se tě zmocňuje, žár tě uchvacuje, (nepříteli Reův!)”

“Oheň se vás zmocňuje, nepřátele krále - kéž žije, je zdrav a šťasten! - a stravuje vás!”

“Zdvihni se, Re! Zničení jsou tvoji protivníci. Ohněm je pálen Apop, takže se kouše do svého hřbetu. Hoj! Apop je v plamenech! Re má příznivý vítr. Jeho mužstva se zmocňuje radost, a obyvatelé horizontu jásají, když ho vidí. Re porazil své nepřátele, oheň přemohl Apopa i Řvoucího a Zlého, a již jich není. V pokoji! V pokoji!”

3. “Re-Hore sídlící na horizontu, skloň svůj krásný a dobrý obličej ke králi - kéž žije, je zdrav a šťasten! - a potři mu všechny jeho nepřátele, neboť on opravdu má v úctě Rea!”

4. “Jako zvítězil Re nad Apopem (čtyřikrát), tak zvítězil král nad svými nepřáteli!” (čtyřikrát).

IV. 1/17 - 1/20.

Říkadlo pro spoutání Apopa.

Má se říkat:

“Necht' jsou spoutáni ti, kteří mají být spoutáni! Necht' spoután je Apop, nepřítel Reův!”

“Nevíš, co podniká proti tobě Apop? Braň se a neutíkej! Až přijde jeho hodina, on se poraní sám a Selket (se zatne do) jeho hrdla!”

“Střežte se vy, kteří máte být spoutáni! Budete spoutáni od Hora, budete svázáni od Rea. Nebudete moci souložit, nebudete moci ani sami svůj chtíč ukájet. Neuniknete prstům Reovým! Budete potrestáni od něho, budete spoutáni od Hora, majícího obě oči ve svém čele!”

V. 1/20. - 1/23.

Říkadlo pro uchopení nože k probodnutí Apopa.

Má se říkat:

“Vzchop se, vzchop se, mladíku! Poraž Reova nepřítele svým nožem!”

“Vzchop se, vzchop se, mladíku! Poraž králova nepřítele svým nožem!”

“Vaše hlavy, nepřátelé, a tvoje hlava, Apope, budou tajně *uříznuty* jeho nožem.”

“Sepdeto, rozněť oheň!”

“Asbito, (opatři) oblohu svítilnami!”

“Poražte zlého svými noži! Rozražte *zdeptaného* svými noži!”

“Jste rozřezáváni, (nepřátelé Reovi), za své zločiny, jste rozřezáváni za to, čeho jste se dopustili. Jste usvědčeni, a pykáte za zločiny, jež jste spáchali. Re vítězí nad vámi, Hor vás rozřezává!”

VI. 1/24. - 2/1.

Říkadlo pro vržení ohně na Apopa.

Má se říkat:

“Oheň se tě zmocňuje, Apope, nepříteli Reův! Horovo oko tě přemáhá i s tvou duší a s tvým stínem, Apope!”

“Jako žár Horova oka stravuje nepřítele Reova, tak žár oka Horova necht' stráví všechny nepřátele krále - kéž žije, je zdrav a šťasten! - at' živé či mrtvé!”

VII. 2/1. - 2/4.

Co se má odříkávat jako čarovné říkadlo, když se Apop hází do ohně.

Má se říkat:

“Okoušíš toho, Apope, že jsi v koncích! Obrat' se na útěk a utíkej, nepříteli Reův! Dej se na útěk! Padni a zhyň!

Já zahnal jsem tě na útěk a rozsekal jsem tě.

Re zvítězil nad tebou, Apope! (čtyřikrát).

Okus toho, Apope! (čtyřikrát).

Zpět, nepříteli, zhyň! Já zúčtuji s tebou; zahubím tě, spálím tě! Zlo zanikne, až ty zanikneš.

Okoušíš toho, Apope, že jsi v koncích! Nebude tebe! (Zlo) se skončí, až ty zanikneš. Zhyň! Okus zániku!

Já tě zahubím, Apope, nepříteli Reův!

Re zvítězí nad tebou! (čtyřikrát).

Král zvítězí nad svými nepřáteli!” (čtyřikrát).

VIIb. ²/5. - ²/6.

Až šlapat budeš na Apopa čtyřikrát svou levou nohou, budeš říkat se skloněnými rukama před tváří Reovou, když vychází:

“Vítězí nad tebou Re, Apope!” (čtyřikrát).

“Vskutku Re dobývá vítězství nad tebou!”

“Apop je zahuben.”

Návod k I. - VII. ²/6. - ²/16.

1. Tato říkadla se mají odříkávat nad Apopem nakresleným zelenou barvou na nový list papyru. Kromě toho se zhotoví Apop z *uhněteného* vosku, a napíše se na něj zelenou barvou jeho jméno. Pak se hodí do ohně a spálí se ráno, když se Re vydává na (svou denní) cestu, a zrovna tak v poledne a večer, když se Re ukládá k odpočinku do země života, pak o šesté hodině noční, a o osmé hodině denní, když nastává večer, a v každou hodinu denní i noční o slavnostních dnech, prvního dne lunárního měsíce, šestého a patnáctého dne lunárního měsíce, a zrovna tak denně.

2. Skutečné zničení Apopa, nepřítele Reova, v bouři, když má svítit Re.

Skutečné zničení Apopa (se provede) spálením na ohni ze slámy. Jeho zbytky pak vhod' do hrnce s močí a postav do ohně.

Zrovna tak učiníš to o šesté hodině noční a o osmé hodině denní. Vhod' Apopa do ohně (dříve však) plivej na něho velice často na počátku každé denní hodiny, až do příchodu soumraku.

Až nastane šestá hodina denní, vhodíš Apopa do ohně poplivav ho a rozšlapav ho svou levou nohou. Tak zažene se Řvoucí a Ten, jehož obličej je smrdutý.

Toto učiníš také o osmé hodině denní; tak bude zahnán Apop, a nebude útočit na tvou loď.

Toto učiníš také, když se rozvíří bouře na východním nebi, a když se Re ukládá k odpočinku do země života, aby nepovstalo nic červeného na východním nebi.

Toto budeš také velice často činit, aby nepovstaly na nebi bouřlivé mraky a nepovstalo hromobití.

Toto budeš také velice často činit proti mrakům, aby svítla sluneční koule.

3. To je skutečně zničení Apopa. Prospívá tomu, kdo je na zemi a prospěje mu i v říši západní; ten člověk se domůže hodnosti svého představeného.

4. Je to skutečná záchrana přede všemi věcmi zlými a špatnými. Viděl jsem to, protože se mi to stalo.

VIII. ³/21. - ⁵/7.

Druhá kniha o zničení Apopa, nepřítele Reova.

1. “Padněte na své tváře, nepřátelé Reovi, všichni odpůrci i protivníci i dítky buřičů, bídňici i vy, nepřátelé nemající jména a zatracenci, pro něž je připravené místo zkázy! Bylo nařízeno rozsekát bídňiky, zločince, nepřátele i odpůrce, a zničit je. Padněte! Padněte! (Přišla) hodina Reova, on zahubí vás. Padněte! On srazí vaše hlavy. (Padněte) na své obličeje! On zničí vás, on rozřeže vás! Skončí se vaše zničení, budete zahubeni, vy, nemající jména, a nebude vás. Nebude vás! Nebude vás; potřeny budou vaše hlavy, rozšlápnuty budou vše krky, rozsekány budou vaše páteře. Budete uvrženi do neštěstí, budete rozřezáni!

2. Padněte před Horovým okem! Jeho plamen je připraven na vás, jeho žár zmocní se vás. Vychází Horovo oko, zářící proti vám! Jeho síla přemůže vás! Síla jeho oka přemůže vás, a ono pozře vás! Ono zničí vás ve svém jménu: “Zžirající plamen”. Ono přemůže vás ve svém jménu: “Sechmet”. Padnete do jeho žáru, a až ochabnou plameny, vzejde (nový) plamen z jeho žáru a zničí vás docela. Ó zkázo! Ó zkázo! Uzejde oheň, nepřátelé Reovi a protivníci Horovi, proti vašim duším, proti vašim mrtvým tělům, proti vašim stínům! Vzejde oheň a uvaří vás, (vzejde) plamen a upeče vás, (vzejde) žár a spálí vás, (vzejde) žhoucí žár a sežehne vás, pohltí vás, stráví vás; zahubí vaše duše, zničí (vaše mrtvá těla) a spálí vaše stíny. Vaše zkáza se skončí. Budete zahlazeni. Budete poraženi, budete rozkrájeni, budete rozřezáni a budete odevzdáni plamenům nesmírného pálicího ohně. Jeho žár bude stravovat vaše duše, jeho žár bude hubit vaše mrtvoly. On stihne vás svou velkou žhavostí. Bude vás krájet svými noži, bude vás řezat svými pilami, bude vás zžírat svou žhavostí, bude vás pálit svou palčivostí, sežehne vás svou žhavostí; on vás spálí ve svém jménu “Oheň”, sežehne vás ve svém jménu “Velký žár”. Padnete do moci jeho plamenů, vyzbrojených ohnivými jazyky a ony nasytí svou září vašimi dušemi. Padnete, budete přivedeni k pádu, budete poraženi. Padnete do rukou Reových, padnete do rukou útočnickových v jeho hodině. Skončíte pro něho svůj konec. On vás porazí, zahubí vás, rozřeže vás, zničí vás, zahladí vás a vyhladí vaše jméno a zahubí vaše duše, rozdrtí vás, zadusí vás, vyhubí vás. Porazí vás a vy padnete do plamenů, jež vás zničí, takže vás nebude. Tak skončí se váš konec. Zaniknete, zaniknou i vaše duše; zaniknete, zaniknou i vaše mrtvoly; zaniknete, zaniknou i vaše stíny. Zaniknete a nebude vás, nebude ani vašich duší; nebude vás, nebude ani vašich mrtvol; nebude vás, nebude ani vašich stínů. Nebude vás, nebude vašeho života. Nebude pro vás záchrany, vaše hlavy nebudou spojeny s vašimi těly.

3. Obrat'te se na útěk, nepřátelé! Utečte, at' vás nezahubí Thovt svými kouzelnými říkadly. Veliký bůh je silnější než vy! On vás uvězní a způsobí, že stane se to, čeho si nepřejete. Oheň vyrazí z jeho úst na vás, a vy shoříte, nepřátelé! At' vás nezahubí Thovt svou čarovnou mocí! On vás porazí, rozřeže vás, zahubí vás a odevzdá vás plamenům šlehajícím z Horova oka, a ony vás úplně ztráví. (Oko Horovo) vás zničí svým velkým žarem a nebude moci být v tom zabráněno v hodinu, kdy si toho bude přát, v jeho jménu "Merti". Pro ně zahynete. Utečte mu, utečte mu! Utečte před ním, všichni nepřátelé Reovi a všichni nepřátelé Horovi, nebo vás ono zahubí! Utečte mu, nebo vás ono zahladí. Nebudete souložit ani sami ukájet svého chtiče na věky věků!

4. Re dává vítězit pravdě nad vámi, Apope a dítky buřičů, vůdci povstání! Jako Re vítězí nad svými nepřáteli (čtyřikrát), jako Hor vítězí nad svými nepřáteli (čtyřikrát), jako Usirev, náčelník západní říše, vítězí nad svými nepřáteli (čtyřikrát), tak král - kéž žije, je zdrav a šťasten! - vítězí nad svými nepřáteli (čtyřikrát).

5. Porazil jsem Apopa i nepřátele, želvu, zlého a dítky povstalců ve všech jejich sídlech i na všech jiných místech, na nichž byli.

Porazil jsem všechny nepřátele Reovy ve všech jejich sídlech i na všech jiných místech, na nichž byli.

Porazil jsem všechny nepřátele Horovy ve všech jejich sídlech a na všech místech, kde byli.

Porazil jsem všechny nepřátele Amon-Rea, pána trůnu obou zemí, náčelníka Opetesvetu, ve všech jejich sídlech a na všech místech, kde byli.

Porazil jsem všechny nepřátele Ptaha, sídlícího na jihu od své zdi, pána "Života obou zemí", ve všech jejich sídlech a na všech místech, na nichž byli.

Jako dříve: všechny nepřátele Atuma,

a zrovna tak: všechny nepřátele Thovta, pána Chmunu,

všechny nepřátele Jusasy, paní

Hathory, paní, stínu Atumova,

všechny nepřátele Chaity, jež obléká bohy,

všechny nepřátele Bastety, velké paní Bastu,

všechny nepřátele Berana, pána Zedetu, velkého boha, žijící (duše) Reovy.

Porazil jsem nepřátele Enhuretovy,

Šovovy,

Gebovy,

Hora statečného,

všechny nepřátele Amon-Rea, pána Smabehdetu,

všechny nepřátele Anupa, pána Siovtu,

všechny nepřátele Hora, pána východní župy,

všechny nepřátele Hora Mertia, pána Šedenu,

všechny nepřátele Hora ,

všechny nepřátele Hora, Jenž spojil obě země, pána ,

všechny nepřátele Hora z Peu,

Vezety z Depu,

všechny nepřátele Harvera, pána Horního Egypta, ve všech jejich sídlech i na všech jiných místech, na nichž byli.

Porazil jsem všechny nepřátele krále - kéž žije, je zdrav a šťasten! - ve všech jejich sídlech i na všech jiných místech, na nichž byli.”

Návod k VIII.

1. Má být odříkáváno od očištěného čistého muže.

2. Napíšeš si jména všech nepřátel Reových i všech nepřátel krále - kéž žije, je zdrav a šťasten! - at' mrtvých nebo živých i se (jmény) všech, kteří mu jsou podezřelí i se jmény jejich otců, jejich matek a jejich dítek zelenou barvou na nový list papyru, a jejich jména vyryješ také do jejich těl, zhotovených z vosku.

3. Pak je svaž perem černého holuba, plivej na ně, šlapej po nich levou nohou a bodej do nich kopím, jež má hrot z pazourku. Pak je vhod' do ohně v kovářské peci, a jméno Apopa spal zvláště v hořící slámě, když se Re vydává na (svou denní) cestu, když Re stojí (uprostřed své cesty), když se Re klade k odpočinku do země života, o první hodině denní i noční, od druhé hodiny noční do třetí hodiny noční, když svítá, a zrovna tak v každou hodinu noční i v každou hodinu denní o slavnosti nového měsíce, šestého dne měsíce, patnáctého dne měsíce a zrovna tak prvního dne měsíce.

4. Je to skutečná porážka nepřátel Reových a skutečná porážka Apopa, sloužící k porážení Reových nepřátel.

Této knihy se užívá vypsáním způsobem při plavbě v člunu k porážce nepřátel Reových a všech nepřátel Hora Mertia v Jet-pegau.

5. Každému je opravdu prospěšné nescíselněkrát číst tuto knihu před tímto vznešeným bohem.

IX. 5/21. - 7/20.

Kniha o znalosti bytosti Reovy a o porážce Apopa.

Má se říkat:

1. Když pán vesmíru povstal, řekl: “Já jsem vznikl jako Cheprer. Teprve když já jsem byl, vznikli ti, kteří vznikli. Všechny bytosti vznikly teprve potom, když já jsem vznikl. Četné jsou bytosti, jež vyšly z mých úst, když ještě nebylo nebe, nebylo země, když ještě nebyli stvořeni hadi a červi na tomto místě, a já jsem poroučel těmto (bytostem), jež žily nečinně v pravodstvu.

Nenašel jsem místa, na něž bych se mohl postavit. I pojal jsem ve svém srdci úmysl, položil jsem nový základ a vytvořil jsem všechny bytosti, když jsem byl ještě sám, dříve než jsem vyplivl Šova, dříve než jsem vyplivl Tefnetu, když nebylo ještě nikoho, kdo by byl se mnou.

Vytvořil jsem základ ve svém vlastním srdci, a vznikly četné jevy bytostí v bytostech dítek a v bytostech jejich dítek. Vypustil jsem své símě do své ruky, roznítiv se svým stínem, vlil jsem (své símě) do svých vlastních úst, a vyplivl jsem pak Šova a vyplivl jsem Tefnetu. Můj otec Nun je *poslal pryč*, a mé oko (putovalo) za nimi až na oba konce, když mě opustili.

Když jsem vznikl, byl jsem jediný bůh, a tři bozi *jsem byli*, když jsem se usídlil na této zemi. Jásali Šov a Tefnet v pravodstvu, v němž byli, a přinesli mi s sebou mé oko. Když jsem sloučil své údy, plakal jsem nad nimi, a tak povstali lidé ze slz, jež vyšly z mého oka.

Mé oko se však rozhněvalo na mne, když se vrátilo a shledalo, že jsem vsadil jiné na jeho místo. Ale já jsem je ozdobil září a povznesl jsem je, vloživ je na své čelo; když se stalo (tak) vládkyní celé této země, spadl z něho hněv (a zapadl) do kořenů rostlin, protože jsem mu nahradil to, oč bylo oloupeno. A kořenům dal jsem vypučet, a vytvořil jsem všechny červy a vše, co z nich povstalo.

Šov a Tefnet zplodili (Geba) a Nutu, a Geb a Nut zplodili Usira, Hora, majícího v čele obě oči, Sutecha, Esetu a Nebthetu, jednoho po druhém; jejich dítek pak je mnoho v této zemi.

2. *Zařikající* čarodějník je duch čarovných sil, jehož vysílám, aby zahubil mé nepřátele čarovnými říkadly.

3. Vyslal jsem tyto bohy, kteří povstali z mých údů, aby porazili onoho zlého nepřítele. Kéž Apop propadne ohni, kéž se nůž ocitne v jeho hlavě, kéž jsou mu uříznuty uši, ať není jeho jména v této zemi!

Vyslal jsem neštěstí, aby udeřilo na něho. Ničím jeho kosti a hubím jeho duši každého dne. Vyřezávám obratle z jeho hřbetu, nožem *seškrabuji* tuk z jeho masa a sdírám z něho kůži. Je vhozen do ohně, jenž se ho zmocňuje ve svém jménu Sechmet, a má z něho radost ve svém jménu “Božské oko”. Hoří nepřítel, jeho duše je ničena, spalovány jsou jeho kosti, do ohně vhozovány jsou jeho údy.

Vypravil se na něho Hor se svým třicetiloketním kopím, a toto železné kopí zřídilo jeho tělo tak, jako by ho nikdy ani nebylo. Odvrácen byl (jeho) čas (po) jeho zuřivosti, a byl donucen zvracet ze svého hrdla. Byl střežen, vázán, spoután; dvojhlavý lev odňal mu sílu, a já oddělil jsem jeho údy od jeho kostí, zlámal jsem jeho nohy, rozřezal jsem jeho ruce, zavřel jsem jeho ústa a jeho rty, vylámal jsem jeho zuby, vyřízl jsem jeho jazyk z jeho hltanu, vzal jsem mu řeč, oslepil jsem jeho oči, vzal jsem mu sluch, vyňal jsem

jeho srdce z jeho místa, a jeho místo a jeho sídlo jsem rozmetal, jako by jich nikdy ani nebylo. Není jeho jména, není jeho dítek. Není ho, není ani jeho přívrženců. Není ho, není ani jeho strany. Není ho, není ani jeho dědiců. Neroste jeho vejce, *nezdvihá* se jeho símě (a naopak). Není jeho duše, ani jeho mrtvoly, ani jeho ducha, ani jeho stínu, ani jeho čarovné moci; není jeho kostí, není ani jeho kůže. Padl, byv poražen; není ho! *Ohnivý zrak* Horův ho srazil do rukou představených katů s noži a oni dokončili na něm svou obvyklou činnost. Propadl úderu zlého neštěstí, jež každého dne sesílám na něho i na jeho bytost. Jeho obličej je proklán nožem a jeho hlava je docela odříznuta od jeho trupu. Sechmet vzala jeho srdce, vhodila je do ohně, jenž je před ní, a seslala na něho ohnivé jazyky svých plamenů ve svém jménu: "*Ohnivá síla*". Její žár jím vzrostl. Jeho duši odvedla od jeho mrtvoly, zmocnila se jí ve svém jménu "*Sechmet*" a má z něho radost ve svém jménu: "*Zářící božské oko*". Oheň pohltit jeho srdce a ohnivý dech jejich úst je ztrávil. Vezet vpadla do místa jeho zkázy, takže z něho neunikne na věky věků. Stráží ho hlídači, rozsekávají jeho duši, jeho mrtvolu, jeho stín, jeho ducha i jeho kouzelnou moc, vyjímají jeho srdce z jeho místa a vyhlazují jeho jméno. Padl, a již ho není, jak jsem nařídil. Je zničen, je zničena jeho duše. Není jeho sídla, není jeho místa. Švovi lučištníci vlekou ho do sloupové jídelny a Pachet ho odevzdává svému jazyku, dobře připravenému. Ona ho ničí v okamžiku své útočné zuřivosti, a Sechmet ho odevzdává plamenným jazykům svých úst. Jeho srdce padlo pod nůž; je slepý. Padl, byv poražen.

4. Re sám ho poráží. Re vítězí nad Apopem před velkým devaterem bohů; nůž zůstává vězet v jeho hlavě před Reem po všechny dni. Porázejí ho bozi jižní, porázejí ho bozi severní, porázejí ho bozi západní, porázejí ho bozi východní. Orion ho spoutává na jižním nebi, Velký medvěd ho svazuje na severním nebi; vážou ho ti, kteří sídlí ve hvězdách. Plameny ho zachvacují, oheň ho stravuje, ničí jeho kosti a jeho vlasy, spaluje jeho údy, sežehuje jeho kůži. Padá do rukou bohů. Jeho jméno není v ústech lidí, není vzpomínky na něho v srdci bohů. Je poplíván jeho obličej. Kde je, kdo by se pamatoval na něho?

Re ho zahubil a není ho. Není ho! Padl, padl Apop. Propadl ohni, propadl šípům. Již nezuří, již nezuří! Již nedýchá vzduch, již nedýchá vzduch! Je v ohni, jehož plameny jsou v jeho očích. Ohněm zničena je jeho čelenka.

5. Bozi, kteří jste v Reově lodi a přejete si setkat se s ním, a slzy, které jste vyšly z oka (= lidé), bijte a *bodejte* kopím celého onoho zlého! Hled'te bozi! Nedopust'te, bozi, aby zůstal na svém místě! Necht' vyběhne jeho život! Nedopust'te, bozi, aby se uchovalo jeho jméno! Nedopust'te, bozi, aby trvala jeho duše, jeho duch, jeho stín, jeho kosti, jeho vlasy! Nedopust'te, bozi, aby se rozvíraly jeho ruce! Necht' není ani jeho dítek, ani jeho dědiců! Nedopust'te, bozi, aby *vzrostlo* jeho símě, aby se *vzmohlo* jeho vejce! Nedopust'te, bozi, aby se udržela jeho čarovná síla! Nedopust'te, bozi, aby zůstal na nebi nebo na zemi! Nedopust'te, bozi, aby zůstal na jihu, na severu, na západu nebo na východu! Nedopust'te, bozi, aby zůstal kdekoli mezi lidmi! On patří ohni tohoto zářícího oka Horova, jež přemáhá ho každého dne. Oheň necht' je v jeho nitru a neuhasne v něm na věky věků! Ať přemůže jeho sílu, potře jeho zuřivost a on ať shoří, takže ho již nebude!

6. Padni, Apope, padni do moci ohně! Re sám poráží tě a vítězí nad tebou!

7. Hled', Apope, já rozřezávám tě, hled', vyhlazuji tvé jméno a vydávám tě ohni pro všechny dni, jak rozkázal Re naložit s tebou!

8. Pohled', Re! Slyš, Re! Hle, potřel jsem tvého nepřítele, rozšlapal jsem ho nohama, poplival jsem jeho obličej!

9. Re domohl se vítězství (nad tebou, dle jiného textu:) nad svým nepřítelem. Padl a již ho není. Shořelo jeho jméno a já jsem zničil jeho místo, jeho sídlo i jeho hrobku. Zničil jsem jeho duši, jeho ducha, jeho mrtvolu, jeho stín, jeho čarovnou moc, jeho símě, jeho vejce, jeho kosti, jeho vlasy, a vydal jsem (je) ohni pro všechny dni, jak rozkázal Re naložit s ním.

10. (Tak také) potři, znič a spal všechny nepřátele krále - kéž žije, je zdrav a šťasten! - at' mrtvé, nebo živé! Dej, at' je rozsekáno jejich maso, at' je z nich sedřena jejich kůže, a at' jsou obětováni pánům Onu, at' jsou zničeni před Reem po všechny dni! Kéž je z nich dým! Necht' není jejich duší, jejich duchů, jejich mrtvol, jejich stínů, jejich čarovné moci, jejich kostí, jejich vlasů, jejich čarovných říkadel, jejich řečí! Necht' není jejich paláců, jejich domů, ani jejich děr a jejich hrobů! Necht' není jejich zahrad, jejich sykomor, jejich keřů; necht' není jejich vody, ani jejich chleba; necht' není jejich ohně ani jejich plamenů! Dej, at' není jejich dítek, ani jejich sousedů, ani jejich dědiců, ani jejich soukmenovců! Dej, at' není jejich hlav, jejich rukou; jejich nohou, jejich uší, ani jejich semene! Dej, at' není jejich sídel v jejich zemi a at' nedostane se jim vody na této zemi mezi lidmi, ani v západní říši mezi zářícími duchy a mrtvými! Pošli je na popraviště Sechmety, velké paní Ašeru! Poraž je silou zdatného mladíka! Odevzdej je hlídačům západní říše! Nedopust', aby jejich duše vyšly z duatu! Necht' nejsou mezi živými na zemi, necht' nespatří slunce po všechny dni! Necht' jsou svázáni a spoutáni v místě zkázy, ve spodním duatu! Kéž není dovoleno jejich duším vejít do nich na věky věků! Rozkaž, at' *plije* se na něj i na jejich *stížnosti* ve tvém nebeském sídle a bozi, kteří jsou v něm, at' *svědčí* proti nim, *at' se jim dostane údělu* Apopova! Horovo oko at' je přemůže a spálí je na oltáři Sechmetině, v *jídelně* *Vezetině*. Necht' jsou zahubeni před Reem pro všechny dni, jak rozkázal velký bůh Re naložit s nimi na věky věků.

11. Ty pak, (Re), kéž bydlíš ve svém nebeském sídle, kéž pluješ ve svém denním člunu a odpočíváš ve svém večerním člunu a projíždíš šťastně obě nebe! Kéž jsi mocný, jsi živ a zdrav, rozmnožuješ svou slávu a potřeš všechny své nepřátele (i všechny nepřátele krále - kéž je živ a zdrav a šťasten! -), podle svého rozkazu proti těm, kteří se dopustili hanebností proti králi - kéž žije, je zdrav a šťasten! - jakýmikoli zlými řečmi a jakýmikoli činy pomocí jakýchkoli mužů a jakýchkoli žen, jakýchkoli vznešených i jakýchkoli *jiných lidí* z cizích zemí, i jakýchkoli nepřátel krále - kéž žije, je zdrav a šťasten! - at' mrtvých nebo živých! -

12. Potřel jsem (tě), zahubil jsem (tě) a ty propadáš zkáze! Padl jsi, Apope, a Re vítězí nad tebou, Apope! (Čtyřikrát).

Král - kéž žije, je zdrav a šťasten! - vítězí nad svými nepřáteli! (Čtyřikrát).

Návod k IX.

1. Toto říkadlo má se říkat nad Apopem, nakresleným zelenou barvou na nový list papyru. Vlož jej do *skříňky*, na níž je napsáno jeho jméno, ovaž ji a zavaž ji a vhod' ji každého dne do ohně, pošlapav ji svou levou nohou a poplívav ji čtyřikrát každého dne.

Když házíš ji do ohně, odříkávej: “Vítězí Re nad tebou, Apope! (čtyřikrát). Vítězí Hor nad svým nepřítelem! (čtyřikrát). Vítězí král - kéž žije, je zdrav a šťasten! - nad svými nepřáteli!” (čtyřikrát).

2. Dále připiš jména všech sedláků a selek, jichž se bojíš, ke (jménům) všech nepřátel krále - kéž žije, je zdrav a šťasten! - at' mrtvých neb živých, i se jmény jejich otců, jejich matek a jejich dětí do skříňky. Zhotov jejich (podoby) z vosku a vhod' je do ohně za jménem Apopa!

3. Zapal oheň, když se Re vydává na (svou denní) pout', a rozvažuj o tom zase jako poprvé, když Re stojí (na vrcholu své denní dráhy), a když se Re ukládá k odpočinku do země života a záře (spočine) na vrcholcích hor.

4. Toto je opravdu prospěšnější, než každý jiný předpis. Je užitečné provádět to na zemi i v západní říši.

Návod k X. ⁸/13. - ⁸/16.

1. (Toto říkadlo) se má odříkat nad Apopem, vyrobeným z vosku, na němž zelenou barvou je napsáno jeho jméno, jež napíše se také na nový list papyru. Dále se vyrobí z vosku všichni nepřátelé královi, at' mrtví nebo živí, a jejich jména napíší se na ně zelenou barvou. Pak zaváží se do skříňky, plivá se na ně, šlape se po nich levou nohou, bodá se do nich nožem a hodí se do hořící slámy, jež se pak uhasí močí *pohlavně dospělé* ženy. Dále napiš jména Apopa a všech nepřátel krále - kéž žije, je zdrav a šťasten! - at' mrtvých nebo živých hrudkou na zemi a šlapej po nich levou nohou.

2. Je prospěšné člověku znát tento návod Rea a jeho bytostí; dostane se mu vítězství nad jeho nepřáteli.

3. Tato kniha je chrámové tajemství; at' nespatri ji lidské oko! _____

Z knih lékařských.

Staroegyptských knih lékařských se zachovalo několik. Nejznámější z nich je Ebersův papyr, jenž je majetkem lipské univerzity. Vydal jej G.Ebers: “Papyrus Ebers, das hermetische Buch über die Arzeneimittel der alten Aegypter in hieratischer Schrift,” Lipsko, 1875. První překlad této lékařské knihy staroegyptské vydal H.Joachim: “Papyrus Ebers, das älteste Buch über Heilkunde”, Berlín 1890; tento překlad je dosti dobrý, ale čarodějnické texty autor úplně pominul.

W.Wreszinski vydal: “Der Londoner medizinische Papyrus (Brit. mus. 10.059) und der Papyrus Hearst,” Lipsko 1912, a “Der grosse medizinische Papyrus der Berliner Museums” (Pap. Berl. 3038), Lipsko, 1909. Knihy tyto obsahují fototypické reprodukce lékařského papyru londýnského a berlínského a transkripce a překlady všech tří lékařských knih staroegyptských. Hieratický text Hearstova papyru vydal: G. A. Reisner: “The Hearst medical Papyrus” (University of California Publications, sv. I.), Lipsko, 1905.

Protože se starověké lékařství neobešlo bez čarodějnictví, obsahují uvedené lékařské knihy kromě čarodějných říkadel a návodů i léky, jež svou povahou nejsou léky přirozenými, nýbrž léky čarovnými, a konečně i domácí prostředky, jež nemají s lékařstvím nic společného.

Na rubu Ebersova papýru je kalendářní poznámka z devátého roku krále Amenhotepa I. Zeserkarea, jenž vládl krátký čas po roku 1557 př. Kr., a celá tato knihy pochází z téže doby, nebo z doby o málo starší.

Papýr Hearstův je jen o málo mladší než papýr Ebersův. Berlínský medicínský papýr pochází z doby XIX. dynastie (r. 1350 - 1205 př. Kr.).

Londýnský medicínský papýr byl napsán buď na konci 13. nebo na začátku 12. století.

I. Pap. Hearstův 6/5. - 6/11. = Pap. Ebersův 1/1. - 1/10.

Říkadlo pro přikládání léků na jakýkoli úd nemocného.

1. “Vyšel jsem z Onu se vznešenými velkého chrámu, pány ochrany, vládci věčnosti, kteří mě chrání; vyšel jsem ze Saiu s matkou bohů, a oni poskytli mi svou ochrannou moc.
2. Mám zaříkadla, jež vytvořil pán vesmíru, aby zapudil chorobu způsobenou bohem i bohyní, mrtvým i mrtvou, atd., která je v mé hlavě, v mém rameni, v mém těle, v mých údech, aby zahubil strašlivého, nejvyšší hlavu těch, kteří působí poruchy a zlé čary v mém těle.
3. Re totiž řekl: “Já ho budu chránit před jeho nepřáteli. Jeho vůdcem budiž Thovt, jenž zavedl psanou řeč, jenž píše knihy a dává vědění učencům a lékařům, kteří jdou za ním, aby léčili.”
4. “Koho miluje bůh, toho obdařuje životem. Mě miluje (můj) bůh a obdařuje mě životem.”
5. Má se říkat při přikládání léku na kterýkoli úd nemocného.
6. Osvědčilo se nekonečněkrát.

II. Pap. Ebersův 1/10. - 2/1.

Co se má říkat, když se přikládá lék na kterýkoli úd nemocného.

1. Osvědčilo se nekonečněkrát.
2. Odříkávej toto říkadlo při snímání jakéhokoli obvazu:
3. “Jsem vyléčen od Esety, jako Hor byl vyléčen od Esety ze všeho zla, které mu bylo učiněno od Sutecha, jenž zabil jeho otce Usira.”
4. “Ó Eseto, velká čarodějnice! Vyléč mě, zbav mě všeho špatného, zlého a červeného, nemocí (působených) bohy a bohyněmi, mrtvými (muži) i mrtvými (ženami), nepřáteli i nepřítelkyněmi, jež vrhají se na mne, jako zbavila jsi jich svého syna Hora, protože jsem vstoupil do ohně a vyšel jsem z vody. Necht' nepadnu do léčky onoho dne, kdy budu nucen říci: “Jsem *ubohý*, jsem *hoden politování!*”
5. “Ó Re, zaříkej své tělo! Usire, zaklínej toho, jenž vychází z tebe!”
6. “Re zaříká své tělo, Usirev zaklíná toho, jenž vychází z něho, a já jsem zbavován všeho špatného, zlého a červeného, i všech nemocí (pocházejících od) bohů a bohyní, mrtvých (mužů) a mrtvých (žen)”.
7. (Toto) čarovné říkadlo se osvědčilo nekonečněkrát.

III. Pap. Ebersův ^{2/1}. - ^{2/6}.

Říkadlo, (jež se má říkat) při pití léku.

1. Přichází-li lék, má přijít (také) zaklínání (nepatřičných) věcí z mého srdce a z mého těla. Mocná jsou čarovná říkadla, (působící současně) s léky, a naopak (mocná je působnost léku při současném zařikání).
2. Připomeň si, že Hor a Sutech byli přivedeni do velkého paláce onského k poradě o Sutechových varlatech a Horově oku. A pak (dodej) jako (Hor) je zdrav, takže zdrav je ten, jenž je na zemi, a že může činit vše, co chce, jako ti bozi, kteří tam byli.
3. Má se říkat při pití léku.
4. Osvědčilo se nekonečněkrát.

IV. Pap. berlínský ^{20/9}. - ^{21/3}.

Říkadlo, (jež se má říkat) při pití léku.

1. "Procitni krásně, abys žil trvale až na věky! Vypuzeny jsou všechny choroby, jež tkví na tobě. Tvá ústa, jež byla zavřena od Sokara, jsou otevřena železným hákem od Ptaha."
2. "Ó ty léku, uzdrav *tohoto člověka*, zažeň mdlobu! Necht' je zbaven plaza, jehož vytvořila bohyně Eset! Necht' je slovy Nebthetinými zapuzena nemoc tkvící v těle N.-a, syna N.-ina, způsobená mrtvým

V. Pap. Ebersův ^{18/21}. - ^{19/10}.

Jiný (prostředek k usmrcení plazů v těle.)

sítí - 1/64 hinu

šamesu - 1/4 (hořejšího množství, tj. 1/256 hinu)

uvařit s medem a sníst.

(Říkadlo):

1. "Necht' je vyléčen *tento člověk*, necht' zmizí mdloba! -
2. Plaz vnikl násilně do tohoto těla. -
3. Co učinil bůh. -
4. Co učinil nepřítel. -
5. Zaklínání tohoto. -
6. Bůh odstraňuje to, co (nepřítel) způsobil v tomto těle".

VI. Pap. Hearstův ^{13/17}. - ^{14/2}.

Říkadlo pro měrnou nádobu, když se bere, aby se měřil lék.

“Tato měrná nádoba, kterou беру, abych v ní měřil lék, je měrná nádoba, v níž Hor měřil své oko. Protože bylo dobře odměřeno, byl nalezen život, zdraví a štěstí!

Tento lék je měřen v této nádobě, aby jím byla zapuzena jakákoli nemoc, která je v tomto těle!”

VII. Pap. Hearstův ^{14/2}. - ^{14/4}.

Říkadlo pro ječmen.

“Tento ječmen je Horovo oko, jež bylo měřeno a správně odměřeno. Přinesla je Eset svému synu Horovi, aby mu zjednala stolici, aby bylo odvedeno zlo, které je v jeho těle.”

VIII. Pap. Hearstův ^{14/4}. - ^{14/7}.

Říkadlo pro tuk, sloužící k (přípravě) jakéhokoli léku.

1. “Bud’ velebeno Horovo oko, Renenet, nejmilejší družko Hezhotepova, již Re obdařil leskem před devaterem bohů!
2. Když bohyně Eset vyšla, a vzdala úctu Gebovi, ty jsi bojovala za ní atd.
3. Zachraň ho před stíny, mrtvými (muži) i mrtvými (ženami)!
4. Já jsem Thovt, znamenitý lékař, (jenž vyléčil) oko Hora, když bojoval za svého otce Usira před Nejtou, paní života a jejími průvodkyněmi. Hle, zachraň nás,” atd.

IX. Pap. Hearstův ^{14/7}. - ^{14/10}.

Říkadlo pro med.

1. Přichází med a vstupuje do lodi kobylek. Loď pluje ke druhému břehu a med se ubírá k bohům, jejichž srdce přepadl strach, hodlají jim říci:
 2. “Spojte se, pravý proti pravému, levý proti levému, proti těm, kteří jsou stíženi mdlobou, proti bezmocným, a zničte je! atd.
- Nebešťané, (vrhněte se) na hvězdy!
- Pozemšťané, (vrhněte se) na bohy!
- - - - (vrhněte se) na mraky!
- Nebešťané, vrhněte se na stížené mdlobou a na bezmocné a zničte je! atd.
3. Ochrano! Stůj za mnou, ochrano! Pojd’ za mnou, ochrano!”

X. Pap. Ebersův ⁸⁸/13. - ⁸⁸/16.

Prostředek k zamezení působnosti čarovných prostředků.

1. Uřízni hlavu i obě křídla velkému skarabu, uvař ho a dej ho do masti.
2. Když (zase) toto chceš zamezit, zahřeješ (skarabovu) hlavu a jeho křídla, dáš je do tuku opentova, rozpálíš to, a muž at' to vypije!

XI. Pap. londýnský ⁸/8. - ⁹/4.

Jiné říkadlo, potírající nemoci.

a) Jež vytvořila Eset pro svého otce podle (říkadla), jež bylo vytvořeno pro Usira od velkého devatera bohů, stojícího v čele - - - - , v den, kdy se radilo devatero bohů v božském sídle v noci, kdy Usirev otevřel svá ústa a promluvil v balzamovací síni, řka: "Můj syn Hor at' mě zachrání!" A stalo se, že syn Hor zachránil svého otce.

b) Tato kniha byla nalezena v noci v chrámové síni v Chebjetu, a dostala se tajemnou mocí bohyně (Esety) do rukou předčitatele svatých knih tohoto chrámu. Země byla v temnotách, a měsíc svítil na tuto knihu na všech jejích cestách. Jsouc pokládána za zázračnou, byla přinesena Veličenstvu králi Horního i Dolního Egypta Chufovi ospravedlněnému.

1. "Ó vy bozi, kteří jste vyšli z pravodstva, nemajíce šatů a nemajíce vlasů, jejichž pravá jména nejsou známa!"
2. "Přichází ke mně mrtvý, plíží se ke mně, ale *ten*, *jenž* je králem, mě chrání na *přání* svého otce. Radost *září* v obličejích, jako královský brejlovec *září* v Depu, a Hor, sídlící v, sestupuje k N.-ovi, synu N.-inu, kdykoli, ve dne nebo v noci."
3. Toto říkadlo má se říkat a tato kniha se má opisovat! Je to velice dobré!

XII. Pap. Hearstův ⁷/4. - ⁷/6.

Jak zahnat nemoc, jíž způsobil bůh nebo mrtvý v těle muže nebo ženy.

1. Ústa posvátné ryby naplnit kadidlem, uvařit ji a sníst před spaním.

Čarovné říkadlo, jež se má při tom říkat:

2. "Ó mrtvý, mrtvá, zakuklenče, skrytý, jenž jsi v mém těle, v mých údech! Vyjdi z mého těla, z mých údů! Hled', přináším ti k jídlu výkaly! Skrytý, chraň se! Zakuklenče, uteč!"

XIII. Pap. londýnský ¹³/3. - ¹³/9.

(Říkadlo pro tutéž nemoc).

1. "O ty nemoci, jež jsi ve svém útočišti, které se chopil rys v oné síni, v níž jásala Eset, když tam byla Sutechovi vyřezávána varlata. Nenadbíhej Horovi, nemoci, jež (vyšla jsi) ze svého útočiště, jdi k mrtvému a k mrtvé, atd., jméno nepřítel, jméno jeho otce a jméno jeho matky."

2. “Ó ryse, rozevři svou tlamu proti nepříteli, proti mrtvému a mrtvé, atd., at' ho nikdy nespátřím!”

3. Má se říkat nad *pyjnatkou*, rostoucí na lodi, jež se opatří jménem nepřítele, jeho otce a jeho matky, zabalí se do tučného masa a dá se kočce.

XIV. Pap. berlínský ⁶/3. - ⁶/5.

Jiný (prostředek pro zapuzení této nemoci, působené bohem nebo bohyní, mrtvým nebo mrtvou).

Med, čerstvé olivy, severní sůl, moč *menstruuující* ženy, výkaly osla, výkaly kocoura, výkaly vepře, rostlinu evnek, rozetřít v jedinou hmotu a zakuřovat tím člověka.

XV. Pap. berlínský ⁸/1. - ⁸/2.

Jiná mast k zapuzení boha, stínu, mrtvého a mrtvé.

Čerstvá myrha, hlína, sykomorové mléko, , učinit jednotnou hmotu a namazat tím člověka.

XVI. Pap. berlínský ⁸/8. - ⁸/9.

Mast, vyrobená k záhubě nepřítele, k zničení protivníka, jenž přichází ke člověku s uhrančivým pohledem.

Natřít člověka nejlepším obětním cypřišovým olejem; pak nevnikne mrtvý ani mrtvá do jeho těla.

Osvědčilo se znamenitě!

XVII. Pap. Hearstův ¹¹/3. - ¹¹/6.

Zaříkadlo proti nemoci *mešpent*.

1. “Vyjdi ty, jež vstupuješ a neodcházíš, jež odnášíš, ač nemáš rukou! Uteč ode mne, já jsem Hor! Odejdi, jsem syn Usirův! Čarovná říkadla mé matky jsou ochranou mého těla, takže se nemůže stát nic zlého mým údům a *mešpent* se nemůže usadit v mém těle. Vyjdi ven! (sedmkrát).”

2. Má se odříkat nad rostlinou *ennek*; uvařit (ji), rozetřít (ji) a dát ji proti této nemoci.

XVIII. Pap. londýnský ⁸/1. - ⁸/7.

První říkadlo proti nemoci *ochev*.

1. “Ó Hore! Ó Re! Ó Šove! Ó Gebe! Ó Usire! Ó Čarovná moci! Ó Pravodstvo! Sláva vám, velcí bozi, kteří přivádíte nebešťana z duatu, kteří vedete ho k zemské půdě, kteří provázíte Rea, když vychází z horizontu, kteří veslujete v člunu večerním a plujete v člunu ranním! Pojd'te ke mně, sestupte ke mně, přidružte se ke mně, když přišlo na mne nějaké zlo, nebo nějaké trápení, nebo nějaká nemoc, jež je v mém těle nebo v jakémkoli mém údu.

Jako jste chránili Hora, tak chraňte Sutecha, a naopak (jako jste chránili Sutecha, tak chraňte Hora)!”

“Přinesl jsem rostlinu, jež vyrostla sama sebou. Jako není nic špatného na vás, bozi, tak at' není nic špatného na mně!”

2. Má se odříkat nad větví tamaryšku, a nemoc *ochev* se má do ní zaklít.

XIX. Pap. londýnský ¹⁰/6. - ¹⁰/10.

Jiné říkadlo proti nemoci *hemkev* - jak je říkají beduíni.

(Budiž veleben) Skrytý, budiž vzdána úcta tvému duchu, - - - - - rakarabuna, raka - - , - - - - - , - -
- - - - - rakabuna, estiumo, - - - - -

XX. Pap. londýnský ¹¹/4. - ¹¹/6.

Říkadlo proti asijské nemoci - jak je říkají Krét'ané.

1. Santikapupivaieimontirakakara.

2. Toto říkadlo říká se nad nádobou (*gašev*) s tekutinou (*ovajet*), močí a tekutinou (*šebet*).

Dává se proti této nemoci.

XXI. Pap. Hearstův ¹¹/12. - ¹¹/15.

Říkadlo proti asijské nemoci.

“Kdo je zkušený jako Re?”

Kdo ví totéž, co tento bůh, jehož tělo je zapečetěno pečeti, aby zůstalo naplněno tímto nebeským bohem?”

“Jako Sutech začaroval moře, tak ať začaruje také tebe, asijská nemoci, takže nebudeš moci vejít do Těla N.-a, syna N.-ina”.

Toto říkadlo má se říkat čtyřikrát nad čerstvými olivami a Začaruj ji tím a zapečet' ji pečetním prstenem (?).

XXII. Pap. londýnský ¹⁴/8. - ¹⁴/13.

Zaříkadlo spáleniny.

1. Mladičský Hor byl v bažině a padlo na něho hořící dřevo; on neznal ho, a ono neznalo jeho. Nebyla při tom jeho matka, aby ho zaříkala, a jeho otec se odešel projít. (Byli tam pouze čtyři Horovi synové), Hepi, Amset, (Duamutef a Kebensenuf, a Hor jim řekl): “Moji synáčkové! Oheň je silný, a není zde nikoho, kdo by jej zapudil ode mne. Přiveďte sem Esetu z její světnice, aby zanechala své práce a přišla!”

(Eset uslyševši to, volala na svou sestru Nebthetu, řkouc): “Pojď ke mně, má sestro Nebtheto, zastaň mě a dotkej obrubu mé tkaniny! Pust' mě, ať učiním, co dovedu, ať uhasím mu oheň svým mlékem, uzdravujícím mokem, prýšticím z mých prsů!”

“(Můj synu Hore!) Dávám (své mléko) na tvé tělo a ono uzdraví tvé žíly. Já zaženu oheň od tebe.”

2. Má se říkat nad lusky akátovými, koláči z ječné mouky, vařenými zrny, vařenými bobulemi, vařenými Utvořit z toho jednotnou hmotu, smísit ji s mlékem ženy, která porodila chlapce, a dávat na spáleninu, až se zahojí.

**XXIII. Pap. Ebersův^{69/3.} - ^{69/7.} = Pap. londýnský^{14/14.} - ^{15/4.}
Zaříkadlo spáleniny.**

A. První: 1. “Můj synu Hore! Na horách je požár!”

“Je tam voda?”

“Není tam vody, ale je voda v mém těle, je Nil mezi mými stehny. Půjdu uhasit požár!”

2. Má se říkat nad mlékem ženy, která porodila chlapce, nad koláči a beranými chlupy, a má se to přiložit na spáleninu.

B. Jiné říkadlo: 1. “Můj synu Hore! Na horách je požár, není tam vody a já tam také nejsem!”

“Necht' přinesou vody z břehů řeky a uhasí požár!”

2. Má se říkat nad mlékem ženy, která porodila chlapce.

**XXIV. Pap. Ebersův^{58/6.} - ^{58/15.}
Jiný prostředek pro zapuzení bělma z očí!**

1. “Ozývá se hlas z jižního nebe od večera, je rozruch v severním nebi. Sloupová síň se zřítila do vody. Reovo mužstvo zatloukalo své kolíky, a hlavice (sloupů) spadly do vody. Kdo ji nalezne? Kdo ji přinese?”

“Já ji naleznu, já ji přinesu.”

“Přinesl jsem vaše hlavice, vzpřímil jsem vaše dřívky, připevnil jsem to, co bylo uraženo, na patřičné místo, a přivedl jsem vás, abyste zahnali boha, strojícího úklady, mrtvého i mrtvou.”

2. Říkadlo, jež se má odříkávat nad *mozkem* želvy, smíšeným s medem. Přiložit na oči.

**XXV. Pap. londýnský^{7/1.} - ^{7/8.}
Říkadlo pro lék na oči.**

1. “Ó Horovo oko, stvořené pro duše onské, jež přinesl Thovt z Chmunu do velkého chrámu!”

2. “Ty, která sídlíš v Heliopoli, ty, která sídlíš v Peu, a ty, která sídlíš v Depu, oslovte (Horovo oko)!”

3. “Bud' vítáno, nádherné oko Horovo, jež vyšlo jsi z očního důlku Horova, jež bylo jsi přineseno, abys potřebovalo choroby, působené bohem, choroby působené bohyní, choroby působené vetřelcem a vetřelkyní, mrtvým a mrtvou, nepřítelem a nepřítelkyní, kteří se vetřeli tomuto člověku do oka, jež je pod mými prsty.”

4. “Ochrano! Bud' za mnou, ochrano! Přijď, ochrano!”

Toto říkadlo má se odříkat čtyřikrát, když se lék přikládá na oči.

**XXVI. Pap. Ebersův^{90/15. - 91/1.}
Jiné zařikání rýmy.**

1. “Vyteč, rýmo, dcero rýmy, jež lámeš kosti, drtíš hlavu, jež *bolestně zraňuješ* sedm otvorů hlavy!”
2. “Průvodce Reův, vzdej úctu Thovtovi! Hled', přináším ti tvůj lék, tvůj *ochranný nápoj*, určený pro tebe, mléko ženy, která porodila chlapce a vonný koláč, jenž zažene ji a vypudí ji (a naopak).”
3. “Vyteč na zemi, hnise! Vyteč na zemi, hnise!” (čtyřikrát).
4. Má se říkat nad mlékem ženy, která porodila chlapce, a nad vonným koláčem. Do nosu.

**XXVII. Pap. Ebersův^{94/7. - 94/8.}
Jiný prostředek pro přivedení uteru do jeho (správné) polohy.**

Ibise z vosku hodit na uhlí, a kouři z něho dát vstupovat do lůna ženy.

**XXVIII. Pap. Ebersův^{95/7. - 95/10.}
Zařikání prsu.**

“Prs tento je nemocný (prs) Esety; když rodila v Chebjetu, Šov a Tefnet říkali pro ní svá říkadla nad bobulemi, zrna, , jež byly přineseny k zapuzení úkladů mrtvých (mužů) a mrtvých (žen).

**XXIX. Pap. Ebersův^{65/8. - 65/9.}
První prostředek proti šedivění vlasů.**

Krev černého telete svařit s mastnotou a natírat tím.

**XXX. Pap. Ebersův^{65/12. - 65/13.}
Jiný (prostředek proti šedivění vlasů).**

Krev z rohu černého býka zahřát s mastnotou a natírat tím.

**XXXI. Pap. Ebersův^{66/12. - 66/13.}
Jiný prostředek pro vzrůst vlasů.**

Chlupy ... zahřát s mastnotou, a natírat tím hlavu každého čtvrtého dne.

**XXXII. Pap. Ebersův^{67/3. - 67/4.}
Jiný prostředek pro způsobení holohlavosti.**

Dešťovku uvařit, rozehřát s mastnotou a s dřevěným olejem a dát to na hlavu nenáviděné ženy.

**XXXIII. Pap. Ebersův^{97/20. - 97/21.}
Prostředek, aby mouchy neštípaly.**

Namazat se tukem hmyzožravého ptáka genena.

XXXIV. Pap. Ebersův ⁹⁸/1. - ⁹⁸/2.

Jiný prostředek zabraňující, aby myši na nic nechodily.

Na všechno dát kočičí sádlo.

XXXV. Pap. Ebersův ⁹⁸/2. - ⁹⁸/6.

Jiný (prostředek), aby holubice nebyla uloupena.

Dát postavit akátovou tyč, a někdo at' nad ní říká:

“Hore! On (jestřáb?) kradl v městě i na venkově, a nyní zase žízni po venkově. Přilet' ho uvařit a sníst!”

Má se říkat nad akátovou tyčí a dát na ni koláče.

XXXVI. Pap. berlínský, na rubu ¹/3. - ¹/4.

Jak rozeznat ženu plodnou od ženy neplodné.

Rozetřít vodní meloun a smísit s mlékem ženy, jež porodila chlapce. Učinit z toho nápoj, a žena at' jej vypije. Bude-li zvracet, bude rodit. Bude-li mít větry, nebude nikdy rodit.

XXXVII. Pap. berlínský, na rubu ¹/5. - ¹/6.

Mluví se také o jiném prostředku pro totéž:

Vodní melouny smíšené s mlékem ženy, která porodila chlapce, nalít ženě do lůna. Bude-li zvracet, bude rodit; bude-li mít věty, nebude nikdy rodit.

XXXVIII. Pap. berlínský, na rubu ¹/7. - ¹/8.

Jiný prostředek, jak poznat neplodnou ženu.

- - - Budiž vykuřována hrošími výkaly; bude-li močit nebo mít stolicí, nebo bude-li mít větry v téže hodině, bude rodit; ne-li, nebude rodit, protože všechno se v ní zastavuje.

XXXIX. Pap. berlínský, na rubu ²/2. - ²/5.

Jiný prostředek, jak rozeznat ženu plodnou od neplodné.

Ječmen a pšenici ve dvou váčcích, jaké (jsou na) datle a na koláčky, at' svažuje žena denně svou močí. Vzroste-li obojí, bude rodit. Vzroste-li ječmen, bude to chlapec; vzroste-li pšenice, bude to dívka. Nevzroste-li nic, nebude rodit. _____

Dopis vdovce duchu jeho manželky.

Hieratický papyr leidenského muzea I 371. byl nalezen v hrobě patřícím adresátce, připevněný na sošce služky (leid. muz. D 132.) Poprvé byl vydán tento papyr ve sbírce: *Monuments Égyptiens du musée d'antiquités des Pays-Bas à Leide*, jež je úplně rozebrána. Znova jej vydal přesněji *G.Möller* ve svých: “*Hieratische Lesestücke*,” sv. III, Lipsko, 1910. Nejstarší překlad tohoto dopisu, velice důležitého pro kulturní historii starověkých Egyptanů, uveřejnil *G.Maspero* ve svých: “*Études égyptiennes*,” I, Paříž, 1879, str. 145. a násl.

Vznešenému a dokonalému duchu Oncherie! Co zlého jsem ti učinil, že jsem se ocitl v tomto bídém stavu, v němž jsem? Co jsem ti učinil, že jsi na mne vložila svou ruku, aniž se ti stalo něco zlého? Učinil

jsem ti snad od okamžiku, kdy jsem se stal tvým manželem, až do dneška něco, co bych musel skrývat? Co mám ještě činit, když činím vše, oč jsem žádán? Co jsem ti učinil? Až slovy svých úst setkám se s tebou před devaterem západních bohů, pak budeš souzena ty i tento můj dopis, v němž jsou má slova a mé poselství. Co učinil jsem ti, abys takto jednala?

Stala jsi se mou manželkou, když jsem byl ještě mladík, a já bydlel jsem s tebou. I když jsem zastával úřady všeho druhu, bydlel jsem s tebou, neopustil jsem tě a nezarmucoval jsem tvého srdce. Ani tehdy, když ještě jsi mladíkem, nastoupil jsem na rozličné vysoké úřady královské, neopustil jsem tě, řka: “*Je mi toho třeba.*” Když kdokoli hodlal přijít ke mně dříve než k tobě, nepřijal jsem ho řka: “Budu jednat podle tvého přání!”

Hled', ty však nedopřáváš klidu mému srdci, a já se s tebou vypořádám, aby bylo možné rozeznat bezpráví od spravedlnosti. Hled'! Když jsem se stal instruktorem důstojníků královského vojska (pěšího) i jezdeckta, poslal jsem je, aby se vrhli před tebou na svá břicha, a oni přinesli krásné věci všeho druhu, aby je položili před tebe. Nic neskrýval jsem před tebou z pro tvé živobyті Všechno mé jednání s tebou bylo jako jednání (sluhy) s pánem. Neshledala jsi, že bych byl s tebou nakládal nešetrně jako vcházející do cizího domu. Nedopustil jsem, aby ti zloděj ukradl něco z toho, co jsi dostala ode mne. A když jsem se dostal domů, nebylo známo, že bych byl vycházel ven podle svého zvyku. Žil jsem jak vězeň. Svých mastí, ani svých chlebů, ani svých oděvů jsem nerozdával jinde řka: “Lidé jsou mi potřební!”

Nenakládal jsem s tebou nešetrně, ale ty již nevíš o dobru, které jsem ti prokazoval, a proto posílám ti dopis, abych ti sdělil, co se s tebou dalo.

Když jsi padla do nemoci, běžel jsem pro lékaře, a on hotovil léky a dělal, co jsi si přála, aby se dělalo. A když jsem se vydal s králem na cestu na jih, bylo mi tak, jako tobě. Osm měsíců jsem nejedl a nepil po lidsku. A když jsem se vrátil do Mennoferu, vzal jsem si dovolenou od krále a zařídil jsem, co bylo pro tebe nutné. Velice jsem plakal se svými lidmi před tvým obydlím, dal jsem šaty a nejjemnější plátno k tvému ustrojení a dal jsem zhotovit mnoho oděvů.

Hled', neměl jsem příčiny činit to všechno, ale hled'! Tři roky jsem strávil sedě, a nevcházím k ženám, nejsem schopen něco dělat. Hled', já to činím , ty však nerozeznáváš dobra od zlého, a proto ať soud rozhodne mezi tebou a mnou. Hled', jsou souložnice v mém domě, ale nechodím ani k jedné z nich.

Ze soudních protokolů o palácové vzpouře proti Ramsesovi III.

Když bylo odhaleno harémové spiknutí proti králi Ramsesovi III., sestavil král ze svých nejvěrnějších soukromý soud, jehož úkolem bylo vyšetřit vinu podezřelých dvorních hodnostářů, a nad těmi, na nichž shledána bude vina, ihned vynést a provést rozsudek.

Všechna jednání tohoto soukromého soudu byla zapisována, a z nich se zachovaly tři části až podnes.

Nejobširnější z nich, turínský soudní *papyrus*, nemá pro nás význam. Ale druhé dva zlomky, papyr Leeův a Rollinův, mají pro čarodějnictví velkou důležitost, protože jsou v nich popisovány čáry, jimiž spiklenci bojovali se strážemi a jimiž hodlali zahubit krále.

Všechny tyto tři papyry nedokonale vydal *Th.Devéria*: “Le papyrus judiciaire de Turin et les papyrus Lee et Rollin” v *Journal Asiatique*, řada 6., sv. VI., VIII., X., r. 1865-1868; od té doby byly mnohokrát přepracovány.

I. Papyrus Leeův.

Na líci: - - - - - všichni z toho místa, na němž byl, všem lidem země.

Pentiboon, jenž byl správcem dobytka, mu řekl: “Opatři mi knihu, jež by mi dodala čarovné moci a síly!”

On podal mu čarodějnickou knihu z knihovny krále Vesermaat-Rea Meri-Amona, velkého boha, svého pána, a on se jal upotřebovat božské síly pro lid. Chodíval k poboční straně harému a na jiné velice hluboké místo, dělal lidské postavy z vosku, aby byly dodány dovnitř, do rukou úředníka El-remu, jednu část mužstva přimrazuje čarovnými říkadly, jiné omamuje několika slovy, a jiné odváděje pryč.

Byl vyslýchán v tom, a shledalo se, že je to pravda o všech zločinech a o všech hanebnostech, jež si umínil vykonat. Byla to pravda o tom všem, čeho se dopustil s jinými velkými nepřáteli, vzbuzuje hnus všech bohů a všech bohyň. Byl na něm vykonán nejtěžší trest smrti, o němž praví bozi: “Vykonej jen na něm!”

II. Papyrus Rollinův.

Str. l. - - - - - Dal se do čarování, aby přimrazoval a působil neštěstí, a zhotovil několik sošek bohů a několik sošek lidí z vosku, aby způsobil lidem ochrnutí údů, a dal je Rabekamenovi, jehož ustanovení představeným domu nedopustil Re.

Řekli-li jiní velcí nepřátelé: “Sešli na tyto nemoc!”, byla na ně seslána nemoc. On sváděl k tomu, aby (i jiní) činili špatnosti, jaké činil on, jsa v nich silný, Re však nedopustil, aby se staly.

Byl vyslýchán, a shledalo se, že je to pravda o všech zločinech a o všech špatnostech, jež umínil si provést. Byla to pravda o všem, čeho se dopustil s jinými velkými nepřáteli. Byly to těžké smrtelné zločiny a ohavnosti pro (celý) svět, jichž se dopustil.

Když pak bylo (mu dokázáno), že se dopustil těchto velkých smrtelných zločinů, sám se usmrtil.

Vypravování o zázračném vyléčení princezny Bentreše.

Tento nápis je datován z doby Ramsesa II. (čtvrtého krále XIX. dynastie, jenž vládl od r. 1292-1225 př. Kr.), ale je padělkem kněží z doby mladších Ptolemaů.

Poprvé jej vydali *Champollion* ve svých “*Monuments de l'Égypte et de la Nubie*”, Paříž, 1844-1871, od té doby byl vydán mnohokrát. Také přeložen byl mnohokrát; literaturu uvádí *G.Maspero* ve svých: “*Les contes populaires de l'Égypte ancienne*”, 3. vyd., str. 159.

Když Jeho Veličenstvo byl podle každoročního svého zvyku v Naharenu, přišla knížata všech zemí s dary, klaníce se slávě Jeho Veličenstva; jejich dary byly: zlato, lazurové kameny, malachit; drahocenné dříví z Arábie měli na svých zádech a druh vedl druh. Kníže z Bechtenu odevzdal své dary a své nejstarší dceři v čele jich dal vzývat Jeho Veličenstvo a prosit o jeho přízeň.

(Dcera knížete z Bechtenu) byla velice krásná žena, a líbila se Jeho Veličenstvu nade vše. Dal jí titul: Velká manželka krále Nofrura.

Když se Jeho Veličenstvo vrátil do Egypta, dostalo se jí všeho, co se patří pro manželku krále.

Roku 15., druhého měsíce doby žní, dne 22. byl Jeho Veličenstvo ve Vesetu, mocné paní měst, a vzdával chválu svému otci Amon-Reovi, pánu trůnů obou zemí, o jeho krásné slavnosti v Jižním Opetu, jeho nejmilejším sídle od pravěku, když přišli a oznámili Jeho Veličenstvu: “Přišel posel knížete bechtenského, nesoucí četné dary králově manželce.”

Když (posel) předstoupil se svými dary před Jeho Veličenstvo, vzýval Jeho Veličenstvo, řka: “Bud’ veleben, slunce devíti luků! Hled’, my žijeme tebou!” To řekl, líbaje zemi před Jeho Veličenstvem, a vypravoval Jeho Veličenstvu: “Přišel jsem k tobě, králi, můj pane, kvůli Bentreši, mladší sestře královny manželky Nofrury. Do jejího těla vešla nemoc. Necht’ Tvé Veličenstvo pošle učence, aby ji prohlédl!”

Jeho Veličenstvo řekl: “Přiveďte ke mně učence ze škol a úředníky z paláce!” - Když byli k němu ihned přivedeni, Jeho Veličenstvo řekl: “Hle, dal jsem vás zavolat, abyste vyslechli toto: Budiž mi poslán ten, jenž je z vás nejzkušenější (svým rozumem) a nejobratnější (svými prsty)!”

I přišel královský písař Thovtemheb před Jeho Veličenstvo, a Jeho Veličenstvo mu nařídil, aby se odebral s poslem do Bechtenu.

Učenec přišel do Bechtenu a shledal, že Bentreš je posedlá duchem, a shledal, že je slabý, aby s ním mohl bojovat. I poslal zase kníže bechtenský posla k Jeho Veličenstvu, aby řekl:

“Králi, můj pane! Necht’ nařídí Tvé Veličenstvo, aby byl poslán bůh!”

(Poselstvo přišlo) k Jeho Veličenstvu 26. roku, prvního měsíce doby žní, o slavnosti Amonově, když Jeho Veličenstvo byl ve Vesetu. Jeho Veličenstvo to vypravoval Chonsovi, sídlícímu ve Vesetu, Neferhótepovi, řka: “Můj dobrý pane! (Přicházím) k tobě zase kvůli dceři knížete bechtenského!” - Pak byl Chonsej, sídlící ve Vesetu, Neferhotep dopraven k Chonsovi rádci, velkému bohu, jenž zahání potulné duchy, a Jeho Veličenstvo řekl Chonsovi, sídlícímu ve Vesetu, Neferhotepovi:

“Můj dobrý pane! Obrat’ se k Chonsovi rádci, velkému bohu, jenž zahání potulné duchy, a pošli ho do Bechtenu!” - On silně kývl dvakrát a Jeho Veličenstvo řekl: “Dej mu s sebou své čarovné ochranné prostředky a já pošlu Jeho Veličenstvo do Bechtenu, aby vyléčil dceru bechtenského knížete!” - Chonsej, sídlící ve Vesetu, Neferhotep, kývl silně dvakrát a čtyřikrát udělal Chonsovi rádci, sídlícímu ve Vesetu, své čarovné ochranné prostředky.

Jeho Veličenstvo nařídil dopravit na loď Chonsa rádce, sídlícího ve Vesetu, s pěti čluny, vozem a četnými koni východními i západními.

Bůh tento dorazil do Bechtenu po roce a pěti měsících. Kníže bechtenský přišel se svým vojskem a svou šlechtou k Chonsovi rádci, vrhl se na své břicho a řekl: “Přicházíš k nám, abys nám prokázal milost podle rozkazu krále Horního i Dolního Egypta Vesper-maat-Rea Setepeen-Rea”.

Pak odebral se tento bůh k Bentreši, užil čarovných ochranných prostředků pro dceru knížete a ihned byla zdráva. Ten duch, jenž byl v ní, řekl Chonsovi rádci, sídlícímu ve Vesetu: “Bud' vítán, velký bože, zahánějící potulné duchy! Bechten je tvé město, jeho obyvatelé jsou tvoji služebníci a také já budu tvým služebníkem! Vrátil se tam, odkud jseš přišel, abych potěšil tvé srdce tím, proč jsi přišel. Necht' rozkáže Tvé Veličenstvo uspořádat hody se mnou a s knížetem bechtenským!” Tu pokynul tento bůh svému proroku a řekl: “Ať bechtenský kníže dá velkou oběť tomuto duchu!”

Při tomto jednání Chonsa rádce, sídlícího ve Vesetu, s tímto duchem, stál kníže bechtenský u svého vojska a měl velký strach. Pak dal velkou oběť Chonsovi rádci, sídlícímu ve Vesetu i tomuto duchu a vystrojil před nimi velkou hostinu. Tento duch pak pokojně odešel, kam se mu zachtělo, podle rozkazu Chonsa rádce, sídlícího ve Vesetu, a bechtenský kníže velice jásal se všemi obyvateli Bechtenu.

2. *Démotická čarodějnická kniha londýnská a leidenská.*

Svítek papyru britského muzea č. 10.070 a svítek papyru leidenského muzea čís. I. 383. jsou dvě části téhož rozsáhlého démotického rukopisu, pocházejícího z počátku třetího století po Kr.

Část patřící britskému muzeu vydal ve znamenité fototypické reprodukci *J.J.Hess*: “Der gnostische Papyrus von London,” Freiburg ve Švýcarsku, 1892.

Leidenský text vydal *C.Leemans*: “Papyrus égyptien démotique à transcriptions grecques I. 383,” v “Monuments égyptiens du Musée de antiquités des Pays-Bas à Leide” v Leidenu, 1839.

Dobrou ruční kopii obou částí s transkripcí, slovníkem a překladem vydali *F.L.Griffith* a *H.Thompson*: “the demotic magical Papyrus of London and Leiden”, Londýn, I. díl 1904, II. díl 1905 a III. díl 1909.

Je to sbírka čarodějnických textů, mezi nimiž převládají návody k přivolání bohů, od nichž se chce čarodějník dovědět toho, čeho neví, a co by rád věděl.

Redaktor této sbírky pořádal ji tak nesoustavně, že některé návody opsal dvakrát, jiných návodů opsal jen části, některé roztrhl, a mezi obě části zařadil texty nesouvisící s nimi.

Tato čarodějnická kniha má velkou důležitost kulturně historickou, protože její redaktor zařadil do ní také několik čarodějnických říkadel řeckých v řeckém jazyce. Návod 15/24 - 15/31 obsahuje totéž říkadlo v jazyce řeckém a egyptském.

Přivolávání bohů svítilnou.

I. ¹⁶/1. - ¹⁶/14.

Říkadlo, (jež se odříkává) u svítilny.

“Both, Theu, Je, Ve, O, Oe, Ja, Va, (dle jiné knihy: “Theu, Je, Oe, On, Ja, Va”), Pthakh, Eloe, (dle jiné knihy: “Elon”: velice dobré!) Jath, Eon, Periphae, Jev, Ja, Jo, Ja, Jue, sestup ke světlu této svítilny, zjev se tomuto chlapci, a odpovídej mi na to, nač se zde budu dnes ptát!

Jao, Jaoru, Therentho, Psikšimeakhe, Ru, Blakhanspla, Jae, Vebi, Barbarethu, Jeu, Alponghnuph, Brintatenophri, Heagarhre, Balmenthre, Menebariakhegh, Jakhekh, Brinsalma, Arunsarba, Mesergriph, Niptumikh-maorkharam! Hej Laamkhekh, Omph, Brimbainuioth, Sengenbai, Laikham, Armioth!” - (Říkej to, jsa čist!)

Živý bože, rozsvícená svítilno, Tagrtate věčný, přived' Boela! - (třikrát).

Tagrtate věčný, přived' Boela! - (třikrát.)

Tagrtate věčný, přived' Boela! - (třikrát).

Beutsi, velký bože, přived' Boela! - (třikrát.)

II. ¹⁶/15. - ¹⁶/22.

A) Říkadlo, které odříkáš před sluncem, dříve než budeš říkat (říkadlo) nad chlapcem, aby se zdařilo to, co hodláš činit:

“Velký bože Tabao, Basukham, Amo, Akhagharkhan-grabunza-nuni, Etsikmeto, Gathuba-sathuri-thmilaalo!” - (sedmkrát).

B) Ještě jiný způsob téhož:

V den, kdy hodláš to podniknout, vstaneš ráno ze svého lože časněji než jiného dne; aby vše, co budeš činit, se zdařilo tvé ruce, očistíš se ode vši nečistoty, a odříkáš toto říkadlo před sluncem třikrát nebo sedmkrát:

“Jo, Tabao, Sokham-mua, Okhokh-khan-bunasanav, An-jesi, Eghompto, Getho, Sethuri, Thmila, Alnapokhri! Dej, ať každé dílo, kterého se zde dnes chopím svou rukou, se zdaří!”

III. ¹⁶/22. - ¹⁶/30. Návod.

1. Vezmeš novou svítilnu, do níž nebylo dosud dáno minium, dáš do ní čistý knot a naplníš i pravým čistým olejem; pak ji postavíš na skryté místo, umyté ledkovou vodou; postavíš ji na novou cihlu.

2. Pak přivedeš chlapce, posadíš jej na jinou novou cihlu tak, aby jeho obličej byl obrácen ke svítilně, a zavřeš mu oči.

3. Pak odříkáš shora uvedené říkadlo dolů do hlavy chlapce sedmkrát, nařídíš mu, aby otevřel oči, a otážeš se ho: “Vidíš světlo?” - On ti odpoví: “Vidím světlo v plameni svítilny.” Ty zvoláš devětkrát

“Heue”, a pak se ho budeš ptát na vše, co si budeš přát, odříkav říkadlo, jež jsi již dříve odříkal časně ráno před Reem.

4. Činit to budeš na místě, jehož dveře se otvírají na východ, předek svítilny obrátíš (ke dveřím), a obličej chlapce obrátíš ke svítilně.

5. Ty se postavíš na levo od (chlapce) a budeš říkadlo odříkávat dolů do jeho hlavy, a budeš (při tom) klepat na jeho hlavu druhým prstem své pravé ruky.

IV. 17/1. - 17/21.

Jiné přivolávání bohů svítilnou.

1. “Boeli, Boeli, Boeli, I, I, I, A, A, A, Tate, Tate, Tate, nejpřednější služebníče velkého boha, jenž vydáváš nesmírné světlo, příteli ohně, v jehož ústech je neuhasitelný plamen, bože živý, nesmrtelný, bože velký, jenž sídlíš v ohni, jenž jsi uprostřed ohně, jenž dlíš v nebeském jezeře, v jehož ruce je velikost, a vznešenost boží, vstup do plamene, zjev se zde dnes tomuto chlapci a nařid' mu, aby se mi ptal na vše, nač já se zde chci ptát, a já tě budu velebit v nebi před Reem, budu tě velebit před měsícem, budu tě velebit na zemi, budu tě velebit před tím, jenž sedí na trůně, jenž je nezničitelný, jehož sláva je velká, v jehož rukou je velikost a vznešenost boží, jehož sláva je velká. Peteri, Peteri, Pateremphe, Pateremphe, nejvyšší bože, jenž sídlíš na nebi, v jehož ruce je krásná hůl, jenž jsi stvořil boha, jehož však nestvořil bůh! Pojd' ke mně s Boelem a Anielem! Dej sílu očím tohoto chlapce, jenž je dnes u mé nádoby, dej at' spatří tě, at' jeho uši uslyší tě, až budeš mluvit a zeptej se mu na vše, na vše, nač já se zde dnes chci ptát!

Velký bože Sisaoth, Akhrempto, vstup do plamene, ty, jenž sídlíš na hoře Gabaonu, Tagrtate věčný, nesmrtelný, žijící na věky, přived' Boela, Boela, Boela!

Arbetbainutsi, velký, nejvyšší bože, přived' Boela!

Tate, Tate, přived' Boela!”

2. Toto odříkáš sedmkrát dolů do hlavy chlapce, nařídíš mu, aby otevřel oči a zeptáš se ho zase: “Nastalo světlo?” Nevzešlo-li světlo, nařídíš chlapci, aby sám mluvil ke svítilně svými ústy: “Velký, Světlo! Vzejdi, Světlo! Vnes se, Světlo! Vznášej se ve výši, Světlo! Vzejdi, boží světlo! Zjev se mi, průvodce boha, v jehož ruce je velení dnešního dne, jenž se mi budeš vyptávat!” - (Světlo) se zjeví chlapci okamžitě.

3. Když odříkáváš toto (říkadlo) dolů do hlavy chlapce, at' hledí do svítilny. Nedopust', aby se díval kamkoli jinak kromě do svítilny! Kdyby nehleděl do ní, měl by strach.

4. Když jsi toto vše vykonal a dokončil jsi své dotazy, obrat' se, nařid' chlapci, aby zavřel své oči, a odříkej dolů do jeho hlavy následující říkadlo, aby bozi odešli a chlapec je přestal vidět:

5. “Arkhekhempe, Nseu, Hele, Satrapermet, střež tohoto chlapce! Nedopust', aby měl strach, aby pocítoval hrůzu, aby byl poděšen! Dej, at' se vrátí do svého dřívějšího stavu! Otevři duat! Otevři tento svět!”

6. Pravím, že toto vyvolávání se svítilnou je lepší než předcházející.

V. 18/7. - 18/33.

**(Návod k) přivolávání bohů, jež mi dal jakýsi lékař z kraje Pemžského.
Můžeš konat toto přivolávání bohů také sám.**

1a. "Sabanem Nen-liribat! Hej, hej, bože Sisiaho, jenž sídlíš na hoře Kabaho, v jehož rukou je tvůrčí moc dobrého ducha! Popřej tomuto chlapci, ať očaruje světlo, neboť já jsem Krásný obličej (jiná kniha praví: "Já jsem obličej pravodstva") ráno. Hala-ův obličej v poledne, Veselý obličej večer. Já jsem Re, vznešené děcko, jež nazývají jménem Garta; já jsem ten, jenž vyšel na východě z ramene Erpity. Jsem velký, velké je mé jméno, velké je mé pravé jméno; jsem U. U je mé jméno, Au je mé pravé jméno. Jsem Lot, Mulot, mající moc, (dvakrát), ten, jehož moc je v ohni, ten, na jehož hlavě je zlatý věnec, Theiit, Theiit, To, To, Hatra, Hatra, Psí obličej, Psí obličej.

1b. Hej, Anupe, králi duatu, zažeň temnotu, a sešli mi světlo k mému přivolávání, neboť já jsem Hor, syn Usirův, jehož zrodila Eset, vznešené dítě, jehož miluje Eset, jenž vyptává se na svého otce Usira Vennofra!

Hej, Anupe, králi duatu, zažeň temnotu a sešli mi sem dnes světlo k mému přivolávání, k mému uzlovému amuletu, dej, ať provází mě zdar, ať zdar provází toho, jehož obličej je zde dnes skloněn k této nádobě. Až přijdou bozi, ať odpovídají ihned pravdivě a neklamně na moje otázky, jež budu zde dnes klást."

"Ó Anupe, *stvoření*, dítě, jdi hned a přiveď mi sem bohy, (zvláště) boha, jenž má velení tohoto dne, aby odpověděl mi na mou otázku, na kterou se dnes otáží!" - (devětkrát).

2. Pak otevřeš své oči, nebo oči chlapce, a spatříš světlo. I budeš říkat nad světlem: "Sláva tobě, Světlo! Vyjdi, vyjdi, Světlo! Zdvihni se, zdvihni se, Světlo! Bud' velké, bud' velké, Světlo! Pojd' sem ty, jenž jsi pryč!"

To budeš říkat devětkrát, až světlo vzroste, a Anup přijde.

3. Když Anup přijde a zastaví se, řekneš mu: "Jdi hned a přiveď mi bohy tohoto města!"

On okamžitě půjde a přivede ti bohy. Znáš-li je, řekneš jim: "Vejděte!" A Anupovi řekneš: "Přines pro bohy lavici, ať si sednou!"

Když si sednou, řekneš Anupovi: "Přines víno a trochu chleba, ať se najedí a napijí!"

Když dal jim jíst a pít, řekneš mu: "Budou se dnes pro mne vyptávat?"

On odpoví: "Budou."

A ty mu řekneš: "Bůh, jenž se bude pro mne vyptávat, ať mi podá svou ruku a řekne mi své jméno!"

Když ti řekne své jméno, vyptáš se ho na vše, nač se ho chceš ptát.

4. Když jsi skončil vyptávání na všechno, nač jsi se chtěl ptát, pošleš ho pryč.

VI. 27/13. - 27/32.

Jiné přivolávání bohů svítilnou.

1. Vezmeš čistou bílou svítilnu, do níž dosud nebylo dáno minium ani gumová voda, jejíž knot je z nejjemnějšího plátna, a naplníš ji pravým olejem, nebo olejem z rosy; uvážeš ji na čtyři *nevyvažené* lněné nitě a pověsíš ji na kolík z vavřínového dřeva (zatlučený) do východní zdi.

2a. Před ní postavíš čistého chlapce, jenž nechodil dosud se ženou, a jeho oči přikryješ svýma rukama.

Pak zapálíš svítilnu, odříkáš dolů do jeho hlavy sedmkrát zdola uvedené říkadlo, a nařídíš mu, aby otevřel své oči a otážeš se ho: "Co vidíš?"

Odpoví-li: "Vidím bohy kolem svítilny", řekneš mu, nač se má vyptávat.

2b. Chceš-li to provádět sám, natřeš své oko zdola uvedenou mastí, postavíš se proti rozsvícené svítilně, odříkáš nad ní (zdola uvedené říkadlo) sedmkrát, maje zavřené oči.

Když jsi skončil, otevřeš své oči a spatříš u ní bohy. I řekneš jim, co si přeješ. Dělat to budeš na tmavém místě.

3. Říkadlo, které budeš říkat: "Já jsem Manebai, Ghethethuni, Chabachel. Popřej mi vzývat tebe, synu Arpithnapira, Pileasa, Gnuriph-arisa, Tui-irissa, Psi, Psi, Irissa, Gimithuru-plms-sa, Okmatsisa, Oreobazagra, Pertaomekh, Peragomekh, Sakmeph! Příklad' ke mně a vyptávej se mi na otázky, na které já se budu ptát, pravdivě a neklamně!"

4. Mast, kterou natřeš své oči, když se chceš na cokoli vyptávat pomocí svítilny:

Vezmeš několik květů sokolího oka - dostaneš je u prodavače vlčích bobů - vezmeš je čerstvé a dáš je do skleněné nádoby; její hrdlo důkladně zalepíš hlínou, a uložíš ji na dvacet dní na skryté, temné místo.

Po dvaceti dnech vynesesh ji nahoru, otevřeš ji a najdeš v ní *pár* varlat s mužským pohlavním údem. Uložíš to na čtyřicet dní, vynesesh to zase nahoru, otevřeš to, a shledáš, že to krvácelo. Dáš to do něčeho skleněného, skleněnou nádobku dáš do nádoby hliněné navždy na skryté místo.

Chceš-li s tím věstit pomocí svítilny, natřeš své oko touto shora uvedenou krví, pak si lehneš nebo stoupneš proti svítilně a odříkáš shora uvedené říkadlo; i spatříš - stoje nebo leže - u sebe boha. - Velice dobré, vyzkoušené!

5. Na plochý knot svítilny napíšeš myrhovým inkoustem toto jméno: Bachyhsichych (= "Duše temnoty, syn temnoty") nebo, jak jiná kniha praví: Kimeithoro Fosse.

Tento způsob vyptávání se bohů, jenž je zde vypsán, je způsob Manebai.

VII. 6/1. - 8/11.

(Jiné) přivolávání svítilnou.

1. Půjdeš do tmavé světnice, čisté, bez světla a ve východní zdi vydlabeš nový výklenek. Pak přineseš novou svítilnu, do níž nebylo dosud dáno minium ani gumová voda, jejíž knot je čistý, naplníš ji pravým čistým olejem z oázy, a odříkáš modlitbu: "Velebení Rea na počátku jitra, když vychází".

Pak postavíš rozsvícenou svítilnu proti slunci, odříkáš nad ní čtyřikrát zdola uvedené říkadlo, a odneseš ji do světnice, jsa čist i s chlapcem.

Nad chlapcem odříkáš sedmkrát říkadlo; aby (při tom) neviděl svítilny, má oči zavřeny.

Pak vhodíš na pánev čisté kadidlo a vložíš svůj prst na hlavu chlapce, jehož oči jsou zavřeny.

Když dokončíš, nařídíš mu, aby otevřel před svítilnou oči, a on spatří u svítilny stín boha.

Pak bude se vyptávat na to, co si přeješ. Dělat to musíš v poledne na místě, jež nemá světla.

2. Chceš-li se dotazovat ducha zatracencova, dáš do svítilny knot z lodní plachty a naplníš ji čistým máslem.

3. Chceš-li vyřknout rozkaz, dáš do svítilny čistý knot a pravý čistý olej.

4. Chceš-li přivést muži ženu, dáš do svítilny růžovou mast. Svítilnu postavíš na novou cihlu; hoch bude sedět na jiné (nové) cihle, a jeho oči budou zavřeny. Ty pak budeš čtyřikrát říkat říkadlo dolů do jeho hlavy.

Dříve však, než budeš odříkávat říkadlo nad chlapcem, odříkáš nad svítilnou i knotem říkadlo:

A₁. “Nejsi ty jediný velký knot z oděvu Thovtova?

Nejsi z nejjemnějšího plátěného obleku zesnulého boha Usira, který utkala Eset a upředla Nebthet?

Nejsi z původního obalu, jenž byl zhotoven Usirovi, náčelníku západní říše?

Nejsi z dlouhého obinadla, které vložil Anup vlastní rukou na tělo velkého boha Usira?

Přinesl jsem tě dnes sem, knote, abych dal chlapci dívat se do tebe, a ty abys odpovídal na vše, nač se tě dnes budu ptát.

A₂. Kdybys nečinil toho, co máš činit, knote, dám tě do ruky

černé krávy, zapálím tě v ruce černé krávy, do oleje k tobě dám krev utopence, a ruka Anupova spočine na tobě.

A₃. Odříkávám nad tebou říkadla velkého čarodějníka, abys mi přivedl boha, v jehož rukou je velení tohoto dne, a on aby mi odpověděl pravdivě a neklamně na vše, nač se ho zde dnes budu ptát.”

A₄. “Ó Nuto, matko vody! Ó Opeto, matko ohně!”

Pojd' sem ke mně, Nuto, matko vody!

Pojd' sem, Opeto, matko ohně!

Pojd' sem ke mně, Jaho!”

A₅. To prosloviš hlasem velice důrazným, a dodáš ještě sedmkrát:

“Eseks, poe, efcheton” (dle jiné verze: “cheton”).

B. Je-li to (přímé) dotazování se, odříkáš nad svítilnou pouze toto a lehneš si, aniž promluvíš.

Kdyby vznikl odpor (proti tobě), až procitneš, odříkáš pobídku, jež (přivolávaného) donutí, (aby přišel):

C. “Mám tvář Berana. Mladík je mé jméno. Byl jsem zrozen pod vznešenou broskvoní v Ebotu; jsem duše velkého knížete, jenž sídlí v Ebotu. Jsem strážce velkého těla ve Vepeku. Jsem ten, jehož oko je (jako) oko *sokola*, jenž bdí v noci nad Usirem. Jsem ten, jenž sídlí na své hoře v poušti ebotské. Jsem ten, jenž bdí nad velkým tělem v Zedu. Jsem ten, jenž bdí nad tím, jenž se stal vznešeným zářícím duchem, jehož jméno je skryto v mém srdci. Duše duší je jeho jméno!” - (Říkati sedmkrát).

Je-li to (přímé) dotazování, odříkáš pouze toto. Hodláš-li se však vyptávat prostřednictvím chlapce, odříkáš to, co je shora uvedeno, nad svítilnou dříve, než odříkáš říkání dolů do hlavy chlapce. Pak se zase vrátíš (k dřívějšímu) a odříkáš ještě toto druhé oslovení svítilny:

D₁. “Ó Usire! Ó svítilno, jež ukazuješ věci hořejší, jež ukazuješ věci dolejší! - (a naopak). -

Ó svítilno, ó svítilno! Amon vstoupil do tebe.

Ó svítilno, ó svítilno! Vyzývám tě, aby ses odebrala nahoru na velké moře, na moře syrské, na moře Usirovo! Což ti nedomlouvám? Nepůjdeš, když tě posílám?

Ó svítilno, podrob se, když jsi našla Usira v jeho člunu z papyru a z majoliky, u jehož hlavy stojí Eset, u jehož nohou stojí Nebthet, a kolem něhož stojí bozi a bohyně!”

D₂. “Rozkaž Eseto, ať řeknou Usirovi o tom, nač já se ptám, aby poslal boha, v jehož rukou je velení, jenž poví mi vše, nač se zde budu dnes ptát!”

D₃. “Řekne-li Eset: “Ať mi zavolají boha, jemuž mohu svěřit poselství, jenž je *horlivý* ve všem, do čeho se dá, a dokončí to!” Ať jdou a přivedou jí tebe, svítilno!

D₄. A zuřivost Sechmety, tvé matky, a Hekea, tvého otce, padni na tebe, nebudeš-li svítit Usirovi a Esetě, nebudeš-li svítit Anupovi, neodpovíš-li mi pravdivě a neklamně na vše, nač se tebe budu ptát!

Neučiníš-li toho, nedám ti oleje. Nedám ti oleje, nedám ti oleje, svítilno! Dám ti tělo krávy, dám do tebe krev býka, a vložím tvou ruku do prstů Horova nepřítele.”

D₅. “Otevřete mi, obyvatelé duatu! Skříňka s myrhou je v mé ruce.” “Přijměte mě k sobě, duše dvojhlavého lva, obývající v Bivekemu! Čtyřboká skříňka s kadidlem je v mé ruce.”

“Ó pse, jemuž říkají Anup, jenž ležíš na skříňce s myrhou, a jehož nohy spočívají na skříňce s kadidlem, pošli mi mastnotu pro syna svítilny, aby mi odpověděl pravdivě a neklamně na vše, nač se ho zde budu dnes ptát!”

D₆. “Jo, Tabao. Sugamamu, Akhakhanbu, Sanauani, Etsie, Komto, Gethos, Basae-thori-thmila-akhkhu, odpověz mi na vše, nač se tě zde budu dnes ptát!” - (sedmkrát).

Říkadlo, (jež se má říkat) nad chlapcem:

E₁. “Boeli, Boeli, Boeli, Boeli, I, I, I, I, A, A, A, A, Tate, Tate, Tate, Tate! Ty, jenž vydáváš nesmírné světlo, druhu ohně, v jehož ústech jest neuhasitelný plamen, veliký bože, jenž sídlíš v ohni, jenž jsi uprostřed plamenů, (jenž jsi) v nebeském jezeře, v jehož rukou je velikost a moc boží, zjev se tomuto chlapci, jenž má dnes ve své moci mou nádobu, ať mi odpovídá pravdivě, neklamně! Já budu tě velebit v Ebotu, budu tě uctívat v nebi před Reovou tváří, budu tě uctívat před tváří měsíce, budu tě uctívat na zemi, budu tě uctívat před tváří toho, jenž sedí na nepřevržitelném trůnu, jehož sláva je velká. Peteri, Peteri, Pater, Enphe, Enphe, bože, jenž jsi na nebi, v jehož ruce je krásná hůl, jenž jsi stvořil boha, a jehož bůh nestvořil! Sestup do středu tohoto ohně, jenž je zde před tebou, Boelův, Anielův!

E ₂ . Dej, ať spatřím to, nač se dnes ptám; dej, ať spatřím to, ať uslyším to, velký Bože, dnes před sebou!	Dej sílu očím chlapce, jenž má nádobu ve své moci, aby mu bylo dopřáno spatřit to, a jeho uším aby bylo dáno uslyšet to!
Dej, ať jsou otevřeny mé oči, aby postřehly to, oč prosím tě dnes!	

E₃. Velký bože Sishute! Sishute, vstup doprostřed tohoto ohně! Velký bože, jenž sídlíš na hoře Gabaunu, Ghabaho!”

Odříkávej to (tak dlouho), až vznikne světlo.

Když nastane světlo, vrať se zase zpět a odříkej toto říkadlo ještě jednou.

Hle, opis pobízejícího říkadla, jež budeš říkat:

F. “Odpovídej mi, odpovídej mi, Thesi, Tenore, otče věčnosti a *nekonečnosti*, bože, jenž jsi nad celým světem! Salgmo, Balkmo, Brakpephro-banpre, Brias, Sarinter, Melikhriphs, Larakananes, Herephes, Mephro-brias, Phrga, Phekse, Tsinpšia, Marmareke, Laore-grepšie! Dej, ať spatřím odpověď na to, proč jsem zde, ať dostane se mi pravdivé a neklamné odpovědi na vše, nač se zde dnes ptám! Ó Atael, Apthe, Ghoghomole, Hesen-minga-ton-orthobaubo, Noere, Sere-sere, Singathara, Eresgšigal, Sakgiste, Ntote-gagiste, Akrurobore, Gontere!”

Poruč, ať chlapec otevře své oči a podívá se na svítlnu, a ptej se ho na to, co si přeješ.

Je-li odpor (proti němu), a on nespatří boha, vrať se zpět a odříkej donucovací říkadlo:

G. “Semeagantev, Gentev, Gontev, Gerintev, Tarengo, Lekaux, pojd' sem ke mně! Ganab, Ari-katei, Barikatei, sluneční koule, měsíce, bozi, sluneční koule, slyšte můj hlas, a dejte, ať se mi odpoví na vše, nač se zde dnes ptám! Vůně Salabaho, Nasira, Hake, zdvihni se! Lve, Berane! Ukažte mi dnes světlo a bohy, kteří mi budou pravdivě odpovídat na to, nač se jich zde dnes budu ptát! Nananana je tvé jméno, Nana je tvé pravé jméno!”

Odříkávat to budeš sykavě, ale hlasitě. Dále odříkávej: “Pojd' ke mně, Jaho, Jaev, Jaho, Auho, Jaho, Haj, Ko, Hov, Ka, Našbot, Arpihpe, Aba-balbok, Sokolí tváři, Ni-abit, Thatlat, Miriba!”

Budou-li se bozi zdráhat přijít, odříkávej:

H. “Miribal, Kmla-kikh, Otče otců bohů, čaruj! Jedno oko pláče, druhé se směje. Měsíci, měsíci, měsíci, měsíci! Ha, ha, he, st, st, st, st, lhe, laho, hledej a pošli mi boha, jenž má dnes velení ve své ruce, ať odpoví mi na vše, nač se ho zde dnes budu ptát!”

K. Volej neustále: “Pefnute,” a pak odříkávej: “Sešlu na tebe hněv toho, jenž tě pozře. Odděl tmu od světla přede mnou, ó bože Huhos, Richtem, Si, Si, Aho, Ah, Beri, Gha, At, Rišfe, Bibiu, Jaho, Ariaaha, Ariaaha, Arinas, Euasetho, Bekes, Gs-gs-gs-gs, Janian, Eren, Eibs, Ks-ks-ks-ks, přived' mi boha, v jehož rukou je velení, ať mi odpoví na vše, nač se ho zde dnes otáží! Pojd' sem, Piaton, Chitre, Chope, Chopee, Chope, Abrahme, zřítelnice božského oka, Kmr-kmr-kmr-kmr, Kmro, ke tvorbě! Kom-kom-vervet, Šakmuš je tvé pravé jméno! Dej, ať mi odpoví dnes na vše, nač se zde dnes otáží! Pojd' ke mně Bakaksikhekh a odpověz mi pravdivě a neklamně na vše, nač se tě otáží!” - (odříkat sedmkrát).

VIII. ²⁸/1. - ²⁸/10.

Bezprostřední přivolávání bohů nádobou.

Říkadlo:

A. “Já jsem Pnebbai, Oritsimbai, Sonatsir, Episghes, Emmime, Thoghomphrur, Phirimphuni, Tvé jméno je Mimi, Bibiu, Bibiu, Gthethoni. Já jsem Bastet, Ptho, Balkham, jehož zplodil Binui, Sphe, Phas; já jsem Baptho, Gammisatra. Tvé jméno je Mimeo, Janume.”

B. (Návod k) přivolávání.

Půjdeš na čisté místo, vezmeš bronzovou číši, umyješ jí ledkovou vodou, dáš do ní lok oleje a postavíš ji na zem. Pak rozsvítíš bronzovou svítilnu, postavíš ji na zem k bronzové číši a zahalíš sebe i nádobu do čisté plátěné zástěry. Pak odříkáš sedmkrát (shora uvedené říkadlo) nad nádobou, maje zavřené oči.

Když otevřeš své oči, budeš se ptát na to, co si přeješ. Chceš-li, aby bozi mluvili s tebou u nádoby od úst k ústům, zvoláš:

“Jaho, Jeph, Eoe, Gintethur, Nephar, Aphoe!”

Oni ti budou odpovídat na vše, nač se jich budeš ptát. Kdyby ti neodpovídali, připojíš tato jména:

“Gogethigs, Mantunoboe, Gokširhrotor, Tontroma, Lephoger, Gephaersore!”

Když toto zvoláš, budou ti odpovídat pravdivě.

IX. ³/5. - ³/55.

(Návod k) přivolání (nádobou s médiem).

1. Vezmeš sedm nových cihel, jimiž nebylo dosud pohnuto, aby byly obráceny na druhou stranu. Vezmeš je, jsa čist, bez poskvrny vším pozemským, a položíš je zase tak, jak ležely. Tři cihly položíš pod (nádobu

s) olejem a ostatní čtyři cihly rozložíš kolem chlapce, aby jeho tělo nebylo ve styku se zemí. Nebo (to můžeš učinit se) sedmi palmovými listy. Pak vezmi sedm čistých chlebů a rozestav je kolem (nádoby s) olejem se sedmi kousky soli. Dále přines novou mísu, naplň ji čistým olejem z oázy; lij jej do mísy po troškách, aby se nezkalil a zůstal úplně čirý.

Přived' čistého chlapce, jenž nechodil dosud s ženou a odříkej (zdola uvedené říkadlo) dolů do hlavy jeho, prozatím stojícího, (aby ses dověděl), je-li způsobilý přistoupit k nádobě. Je-li vhodný, položíš ho na jeho břicho a oblékneš ho do zástěry z čistého lnu s pasem na hořejším okraji zástěry. Pak odříkáš sedmkrát shora uvedené říkadlo dolů do hlavy jeho, majícího obličej obrácený k oleji a zavřené oči.

Když jsi skončil, nařídíš, aby otevřel, oči, a pak se ho můžeš ptát na vše, co si přeješ.

To můžeš činit až do sedmé hodiny denní.

Říkadlo, které budeš předem říkat dolů, do jeho hlavy, abys vyzkoušel jeho i jeho uši, je-li způsobilý přistoupit k nádobě:

2. "Ibisi, Vznešený, Supe, Sokole, Vznešený, Silný! Dej, at' jsem čist jako Ibis, Vznešený, Sup, Sokol, Vznešený, Silný!"

Odříkáš to sedmkrát dolů do jeho hlavy. Až to odříkáš, budou jeho uši znít. Budou-li znít obě jeho uši, je velice, velice dobrý. Bude-li znít jeho pravé ucho, je dobrý; bude-li znít levé, je špatný.

3. Prostředek pro rychlé očarování nádoby, aby bozi přišli a řekli ti vždy pravdu: Vhodíš skořáčku krokodýlího vejce nebo to, co je v ní, do ohně; (nádobu) bude očarována okamžitě.

4. Prostředek pro donucení jich, aby mluvili: Vhodíš hlavu žáby na pánev a oni budou mluvit.

5. Prostředek pro násilné přivedení bohů: Vhodíš žluč krokodýla rozetřenou s kadidlem na pánev.

6. Chceš-li je donutit, aby přišli ihned, vhodíš na pánev *větvičku anýzu* a skořáčku z vejce shora uvedeného, a očaruješ nádobu okamžitě.

7. Chceš-li přivolat živého člověka, vhodíš na pánev modrou skalici, a on přijde.

8. Chceš-li přivolat zářícího ducha, vhodíš na pánev velký amulet s *křišťálem*, a zářící duch přijde. Vhodíš-li na pánev srdce hyeny nebo zajíce, je to velice dobré!

9. Chceš-li přivolat utopeného, vhodíš na pánev mořského kraba.

10. Chceš-li přivolat mrtvého, vhodíš na pánev oslí výkaly a Nebthetin amulet, a on přijde.

11. Chceš-li přivolat zloděje, vhodíš na pánev šafránový prášek a kamenec.

12. Chceš-li, aby bozi k tobě přišli, a nádoba aby rychle čarovala, vezmi skaraba, utop ho v mléce černé krávy, a vhod' ho na pánev! (Nádoba) bude (pak) očarována okamžitě, a nastane světlo.

13. Chceš-li propustit kohokoli, vhodíš na pánev výkaly opice, a každý odejde do svého místa, když odříkáš propouštěcí říkadlo.

14. Amulet, jež (dobře je) přivázat na tělo toho, kdo čaruje s nádobou, aby ji rychle očaroval: Vezmeš pásku ze šestnácti lněných nití, čtyř bílých, (čtyř zelených), čtyř modrých a čtyř červených, učiniš z ní uzal a svlažíš jej krví dudka. Pak uvážeš jej na utopeného skaraba v jeho sluneční podobě, zabaleného do váčku z nejjemnějšího plátna a přivážeš jej na tělo chlapci, jenž čaruje s nádobou; pak čaruje rychle, bez otálení.

X. 4/1. - 4/22.

Čáry, jež provozoval velký bůh Imhotep.

1a. Jeho přivolání:

Vezmeš lavici z olivového dřeva, mající čtyři nohy, na niž dosud nikdo neseděl, a postavíš ji čistou k sobě. Chceš-li obdržet pravdivé a neklamné zprávy skrze ní, hle, takto (si musíš počínat):

Postavíš lavici do čisté místnosti, doprostřed, blízko své hlavy, pokryješ ji zástěrou od shora až k nohám, pod lavici položíš čtyři cihly před ní tak, aby byly na sobě; také pánev hliněná budiž před ní, a do ní dáš uhlí z olivového dřeva.

1b. Pak vezmeš tuk divoké husy rozetřený s myrhou a a učiniš z toho pilulky. Jednu vhodíš na pánev a ostatní necháš si u sebe, a odříkáš nad (pánví) toto řecké říkadlo. Pak si lehneš, aniž promluvíš na kohokoli na světě, a až budeš ležet, spatříš boha, podobajícího se knězi, majícího na sobě oděv z nejjemnějšího plátna,

2. (Řecké říkadlo):

“Volám tě, ty, jenž sídlíš v neviditelné temnotě, jenž jsi mezi velkými bohy, jenž jsi silný a ovládáš sluneční paprsky, jenž vysíláš zářící bohyni Nebutosualeth-u a velkého boha Barzan-a, Bubarzan-an, Narzazuzan-a, Bazabuzath-a, slunce. Pošli ke mně této noci tvého archanděla Zeburthaunen-a, jednajícího opravdu pravdivě a neklamně, bez odporu proti (tomuto mému) zájmu. Zapřísahám tě při tom, jenž sedí v ohnivém plášti, na stříbrné hlavě dobrého ducha, všemohoucího ducha se čtyřmi obličejí, nejvyššího, temného, vůdce duší Fox-a. Oslyš mne a rychle pošli (mi) této noci *spojení s bohem!*” - (Říkej to třikrát).

On pak bude mluvit tobě pravdu od úst k ústům o všem, čeho si budeš přát.

3. Až skončí a zase odejde, položíš desku k *určení* hodiny na cihly, umístíš na ni hvězdy, napíšeš svůj úmysl na nový list papýru a položíš jej na desku. Ona pak pošle (? ukáže?) ti tvé hvězdy, jež jsou příznivy tvému úmyslu.

XI. 29/1. - 20.

Způsob, jak dotazovat se slunce.

Praví se o něm, že je velice důkladně vyzkoušen.

(Návod k) přivolání.

Přivedeš čistého chlapce a odříkáš říkadlo duchů, jež je k tomu účelu předepsáno. Přivedeš ho před slunce a postavíš ho na novou cihlu v okamžiku, když slunce vychází. Když celá sluneční koule vystoupí nahoru, oblékneš mu novou lněnou košili a nařídíš mu, aby zavřel své oči.

Pak se postavíš za něho a budeš odříkávat (následující říkadlo) dolů do jeho hlavy, klepaje mu na hlavu svým slunečním prstem pravé ruky, natřev dříve jeho oči mastí předem zhotovenou:

1. "Nasira, Oapkis, Šfe-šfe, Bibiu, Bibiu je tvé pravé jméno. - (třikrát). - Lotose, otevři mi nebe v jeho šíři i v jeho hloubce! Přines mi čisté světlo! Pošli mi boha, v jehož rukou je velení, ať odpoví mi pravdivě a neklamně na vše, nač se ho dnes zde budu ptát!

Arkhnutsi, Etale, Tal, Nasira, Jarmekh, Nasera, Ampthu, Cho, Amamarkar, Tel, Jaeo, Nasira, Hakie, Lotose, Chzispith, Atone, I, I, E, O, Balbe! Pošli mi čisté světlo, očaruj chlapce, ať mi odpovídá, ať mi přivolá boha, v jehož rukou je velení, a tento ať mi odpovídá pravdivě a neklamně na vše, nač se ho budu ptát!"

Arkhnutsi, Etale, Tal, Nasira, Jarmekh, Nasea, Ampthu, Cho, Amamarkar, Tel, Jaeo, Nasira, Hakie, Lotose, Chzispith, Atone, I, I, E, O, Balbel! Pošli mi čisté světlo, očaruj chlapce, ať mi odpovídá, ať mi přivolá boha, v jehož rukou je velení, a tento ať mi odpovídá pravdivě a neklamně na vše, nač se ho budu ptát!"

2. Potom odříkáš sedmkrát donucovací říkadlo - při čemž oči (chlapcovy) jsou (ještě) zavřeny:

"Si, si, pi, Tsiripi, S, a, e, o, Nkhab, Hrabaoth, Phakthiop, Anasan, Kraana, Kratris, Tmaptaraphne, Araphnu! Pojd' sem ke chlapci a pošli mu boha, v jehož rukou je velení, aby mi odpovídal na vše, nač se ho dnes zde budu ptát!"

Bude-li světlo (ještě) s příchodem otálet, zvoláš sedmkrát: Ke, Ke, Salsoatha, Ippel, Sirba", vhodíš do pánve kadidlo, a odříkáš po tom všem následující velké jméno. Odříkáš je sedmkrát od počátku ke konci a naopak (od konce k začátku): "Auebothiabathabaithebeau" a dodáš: "kéž chlapec spatří světlo! Kéž přijde bůh, v jehož rukou je velení, a odpoví mi pravdivě a neklamně na všecko, nač se ho dnes zde budu ptát!"

XII. 23/21. - 26.

(Návod, jak) se dotazovat měsíce.

A) Můžeš se dotazovat sám, nebo (prostřednictvím) chlapce.

Chceš-li se dotazovat sám, natřeš své oči zeleným líčidlem a černým líčidlem, postavíš se na vyvýšené místo na střeše svého domu a oslovíš měsíc, když božské oko je piné, 15. dne lunárního měsíce, jsa čist tři dni. Pak budeš odříkávat následující říkadlo sedmkrát nebo devětkrát, až se ti zjeví a osloví tě:

B) “Hej Sax, Amon, Sax, Abrasax! Ty jsi měsíc, nejvyšší pán hvězd, jenž jsi je vytvořil. Poslyš, co pravím, a jednej dle mých slov! Zjev se mi! Than, Thana, Thanatha, (nebo jinak: “Thei”) je mé pravé jméno!”

To odříkáš devětkrát, a on se ti zjeví.

XIX. ¹⁵/24. - ¹⁵/31.

(Říkadlo, jež máš říkat), když předstupuješ před svého představeného, jenž se na tebe zlobí a nemluví na tebe.

Μη με διωχε ὄθε · ἀνοχ Παπιπετου Μετουβανες. Βασταζω την ταφην του Ὀσιρεως και ὑπαγω καταστησαι αὐτην εἰς Αβιδος καταστησαι εἰς ταυτας και καταθεσθαι εἰς Ἄλχας ἕαν μοι ο κοπους. Παρασχη προσρεψω αὐτην αὐτω.

Znění tohoto (zaříkadla) v egyptštině je pak toto:

“Nepronásleduj mě, N.-e! Já jsem Papipetu Metubanes! Nesu Usirovu mumii; nesu ji do Ebotu, ab byla uložena k odpočinku v ebotské nekropoli. Budeš-li se dnes na mne zlobit, zahodím ji.” - (Říkat sedmkrát).

XXII. R. ¹⁵/1. - ¹⁵/7.

1. Jména bohů, jež musíš vzývat, když hodláš přivolat zloděje při (dotazování se) nádobou.

“Maskelli, Maskello, Phnugentabao, Hregssigtho, Perigtheon, Peripeganeks, Areobasagra, (dle jiné verze: “Obasagra”).”

2. Toto jméno vyslovíš na přídi lodi, když již již tone, a pro jména Dioskora, jež jsou v něm, bude zachráněna.

3. Odříkáš-li je nad pohárem Adonaie, o němž je psáno *jinde*, vykoná to velkou službu a přivolá to zloděje.

XXIII. ²⁰/1. - ²⁰/27.

(Říkadlo), jež se má říkat nad ranou (způsobenou) bodnutím štíra.

1. “Jsem Anup, prvorozený syn králův. Má matka Sechmet-Eset přišla za mnou do syrské země, ke zdi miliónů, do území lidožroutů, a řekla: “Pospěš, pospěš! Rychle, rychle, můj synu Anupe, prvorozený synu krále! Zdvihni se a odeber se do Egypta! Tvůj otec Usirev je králem Egypta, nejvyšším pánem celé země, a všichni egyptští bozi se shromáždili, aby mu vzali korunu!”

V okamžiku, kdy mi to povídala, *odcházela*. Tu však štír užil proti mně své síly. (Má matka) se ihned sebrala a vrátila se ke mně, bodnutému štírem. Seděl jsem na zemi a plakal jsem. Má matka Eset sedla si vedle mne a řekla mi: “Neplač, neplač můj synu Anupe, prvorozený synu krále! Lízej se jazykem na otvoru rány, lízej otvor rány až do konce svých sil! To, co slížeš, nevyplivni na zemi, ale polkni, neboť tvůj jazyk je (jako) jazyk dobrého ducha a tvůj *žaludek je (jako žaludek) Atumův!*”

Návod:

2. Olizuj ho ihned svým jazykem, až bude na něm krev.
3. Pak odříkej sedmkrát (následující říkadlo) nad trochou oleje a dávej ho denně na ránu (způsobenou) bodnutím štíra, navlhči lněný hadřík a přilož jej na to.

To, co máš říkat nad olejem, jež budeš denně dávat na ránu:

4. “Seděla Eset a mluvila k oleji Abartat, majíc radost z pravého oleje:

“Budiž pochválen (oleji)! Chválím tě, oleji, chválím tě, neboť jsi chválen od dobrého ducha. Budeš ctěn ode mne, a já budu tě chválit až na věky!

Oleji, oleji rostlinný, (dle jiné verze: “pravý”), výpotku dobrého ducha, ochrano Gebova! Eset je to, jež mluví (k tobě), oleji! Pravý oleji, dešťová kapko, vodo, načerpaná Haršotem, jenž ráno sestupuje do slunečního člunu! Ty provedeš uzdravení, ranní roso, kterou sesílá nebe na zemi všem stromům; ty uzdravíš *ochrnutý* úd, budeš lékem živému, neboť já upotřebím tebe na ránu způsobenou mému synu Anupovi, prvorozenému synu krále, bodnutím štíra, a ty ji vyplníš a uzdravíš ji; já upotřebím tě na ránu způsobenou N.-ovi, synu N.-inu, bodnutím štíra, a ty ji vyplníš a uzdravíš ji!” - (sedmkrát).

XXIV. ¹⁹/1. - ¹⁹/9.

(Říkadlo), jež se má říkat nad (ránou způsobenou) kousnutím psa.

1. “Přicházím z ebotské nekropole, maje ústa naplněna krví černého psa a vyplivnu ji na psa. “Ó ty pse, jenž jsi jedním z deseti psů patřících Anupovi, jeho vlastní synu, odčaruj svůj jed, odstraň ze mne zas svou *slinu*:
2. Neodčaruješ-li svého jedu a neodstraníš-li ze mne zas své sliny, odnesu tě do nádvoří Usirova chrámu, svého domova, a naložím s tebou jako s podle přání Esety čarodějnice, paní čarovné síly, která dovede očarovat vše, aniž ji lze očarovat v jejím jménu: “Eset, čarodějnice.”
3. Rozetři česnek a , přilož to na ránu (způsobenou) kousnutím psa, a říkej nad ním (shora uvedené říkadlo) denně, až se vyléčí.

XXV. 19/32. - 19/40.**(Jiné) říkadlo, jež se má říkat nad ranou (způsobenou) kousnutím psa.**

1. “Hněv Amona a Erpity! Neboť já jsem silný Hakor, Šlamala, tajemný mocný Malet, Stei, Gršei-gršei, pán *bohatství*, Tahne-bahne, černý pes, pes, jenž strážím tohoto psa, jenž patřím mezi čtyři mladé vlky, jsa syn Wepiúv!
2. Synu Anupúv! Semkni své zuby, vypusť své sliny (na zem)! Tváříš se jako Sutech na Usira, tváříš se, jako Apop na Rea! Hor, syn Usirúv, jehož porodila Eset, je to, na něhož naplňuješ (slinami) svá ústa. N., jehož porodila N.-a, je to, na něhož naplňuješ (slinami) svá ústa. Poslyš tato slova Hora, jenž utlumil žár, vstoupil do pravodstva a dal pevný základ zemi! Slyš Jaho, Sabaho, Abraho jménem!”
3. *Vyčistíš* ránu, rozetřeš sůl a , a dáš to na ní. Jiný (prostředek): Rozetřeš routu s medem a dáš to na (ránu).
4. (Říkadlo) odříkáš nad číší vody a dáš mu ji vypít.

XXVI. 19/10. - 19/21.**Říkadlo pro odstranění jedu ze srdce člověka, jemuž dali vypít čarovný nápoj nebo (*jinou*) ohavnost.**

1. Bud' pochválena, bud' pochválena, bud' pochválena, jablu, zlatá číše Usirova, z níž pije Eset, Usirev a velký Dobrý duch! Když (tito) tři bozi se napili, piji já sám, a ty nedopustíš, abych se opil, nedopustíš, abych ztroskotal, nedopustíš, abych padl, nedopustíš, abych se pomátl, nedopustíš, abych byl trápen ve svém srdci, nedopustíš, aby má ústa proklínala.

Dej, ať se zotavím z (účinku) zlého *čarovného* nápoje a z jakéhokoli jedu, jenž byl zločinně vpraven do mého srdce! Já tě piji, abych je zvrátil ve jménu Sarbithy, dcery. Dobrého ducha, neboť já jsem Sebra, Briatha, Brisara, Her je mé jméno. Já jsem Hor, Šaron, jenž přichází vzít si svou chválu, Jaho, dítě je mé jméno, mé pravé jméno!”

2. (Má se říkat) nad číší vína, do níž dáš čerstvou routu. Když odříkáš (říkadlo) sedmkrát, dáš to člověku vypít ráno, dříve než jedl.

XXVII. 19/21. - 19/32.**(Říkadlo), jež má se říkat nad člověkem, jemuž uvázla v hrdle kost.**

1. “Ty jsi Šlate, Late, Balate, bílý krokodýl, jenž má na svém hřbetě *pěnu* z ohnivého moře, a jehož břicho je naplněné kostmi všech utopenců. Hoj! Vyplivni mi dnes tuto kost, jež působí , jež působí , jež působí , jež působí , jež bez ustání působí všechny možné *nepříjemnosti*, neboť já mám lví hrud', beraní hlavu, pardálí chrup; Noh je mé pravé jméno; v mé ruce je Usirev, “člověk” je jeho jméno” - (sedmkrát).

(Návod.)

2. Odříkáš to nad trochou oleje. Obličej člověka obrátíš nahoru, (olej) vleješ do jeho úst, položíš své (dva) prsty svými nehty na oba svaly jeho hrdla a nařídíš mu, aby olej polkl. Při tom tlačíš prsty prudce nahoru, takže vytlačíš olej ven z jeho hrdla, a kost vyjde okamžitě ven s olejem.

XXVIII. ²⁰/27. - ¹⁹/33.

Říkadlo pro odstranění kosti z hrdla.

1. “Já jsem ten, jehož hlava se dotýká nebe, jehož nohy se dotýkají pravodstva, jenž jsem probudil tohoto krokodýla, který v Zeme u Neu. Já jsem Sa, Sime, Tamalu je mé pravé jméno, Anug, Anug, jenž zaříkává. V mých ústech je vejce sokola, v mém bříše je vejce ibise.
2. Kost boží, kost lidská, kost ptačí, kost rybí, kost zvířecí, kost jakákoli, nebo cokoli jiného, co je v tvém bříše, nechť vejde do tvého srdce; co je v tvých ústech, ať zde vyjde dnes do mé ruky, neboť já jsem ten, jenž je v sedmi nebesích, jenž bydlí v sedmi svatyních; jsem syn boha živého!”
3. (Odříkej to) sedmkrát nad pohárem vody a dej to ženě vypít.

XXIX. R. ³³/1. - ³³/9.

Říkadlo proti horečce.

1. “Hor stoupal v létě v poledne na horu, sedě na bílém koni, na černém koni, maje ve své ruce knihu a na svém klíně knihu Nejvyššího z pěti, a našel všechny bohy sedící v soudní síni a pojídací úrodu z nilských polí, patřící nejvyššímu pánu.

Volali: “Hore, pojd' sem! Nejedl jsi Hore! Pojd' sem! Chceš jíst?”

On odpověděl: “Pojd'te vy ke mně! Nemám chuť k jídlu; mám chorou hlavu; mám choré tělo, schvátla mě horečka, zasáhl mě dech jihu. Což Eset přestala čarovat? Což Nebthet přestala léčit? Což šestnáct Netbeů? Což božská síla? Nechť 365 bohů sedí a jí úrodu z nilských polí, patřící nejvyššímu pánu, až odstraní horečku z hlavy mé, syna Esety a z hlavy N.-a, jehož porodila N.-a; horečku noční i horečku polední, hlavničku, tento žár, toto horko, tento oheň z čela i z nohou.”

2. (Odříkej to) sedmkrát nad pravým olejem a natři jím jeho ruce, jeho tělo i jeho nohy, a odříkávej to (také) nad ním.

XXX. R. ²⁰/1. - ²⁰/7.

Jak vyléčit nemocné oko člověka.

1. “Amone, vysoký muži, etiopský muži! Sestup dolů z Meroe do Egypta, vyhledej mého syna Hora, jenž vstal, chtěje chodit, a poranil se na hlavě, a vyřkni tři etiopská slova!”

Vyhledej N.-a, jehož porodila N.-a, jenž vstal, chtěje chodit, a poranil se na hlavě, a vyřkni tři etiopská slova:

“Gentini-tenti-na, Kukubi, Akhe-akha!”

2. (Odříkej to) nad trochou oleje, dej do toho sůl a řeřichu a natři tím člověka, jehož oko je bolavé.

3. Napiš to také na nový list papyru a učiň z toho psaný amulet na jeho tělo: “Ty jsi nebeské oko” s (příslušnou) kresbou.

XXXI. R. ⁵/₄. - ⁵/₈.

Jak poznat, je-li žena těhotná.

Nařídíš ženě, aby večer močila na rostlinu, shora uvedenou. Když nastane ráno, a ty najdeš rostlinu uvadlou, není těhotná; najdeš-li ji svěží, je těhotná.

XXXII. V ¹⁰/₁. - ¹⁰/₁₂.

Jiná ochrana pro nohu člověka, stíženého podagrou.

Napišeš tato jména na proužek stříbrný nebo cínový, připevníš jej na jelení kůži a přivážeš to na nohu onoho člověka. Jelení kůže (budiž) s dvěma proužky.

“Thembarathem, Nurembrenutipe, aiochthusem-marathemmu, naiou! Vyléči N.-a, jehož porodila N.-a, ze všech nemocí, které jsou v jeho nohách a jeho chodidlech!”

Učiniš to, když měsíc je v souhvězdí Lva.

Z démotické čarodějnické knihy louvreské.

Předcházející čarodějnické knize je podobná kniha, jež je majetkem louvreského muzea v Paříži (Pap. 3229). Ruční kopii této čarodějnické knihy s úryvky překladů vydal *G.Maspero*: “Notices et extraits des manuscrits de la bibliothèque nationale et autres bibliothèques, publiés par l’institut national de France”, Paříž, 1883.

Žel, že Masperova ruční kopie tohoto velice porušeného démotického papyru je velice nespolehlivá, takže mi nebylo možné úplně přeložit ani jediný text z nejméně porušených stran (čtvrté, páté a šesté).

Texty počínající se ²/₁₁, ³/₁, ⁴/₁₅, a ⁵/₁, mají nadpis: “Jiné říkadlo pro seslání snu!”

Říkadlo této knihy se neliší ani formou ani obsahem od říkadel čarodějnické knihy londýnské a leidenské.

Tak nejlépe zachované a nejlépe čitelné říkadlo ⁵/₁₄ - ⁵/₁₉ v překladu zní:

I. “Ó Eseto! Ó Nebtheto, ó vznešená duše Usira Vennofra, pojď sem ke mně! Já jsem Hor, (tvůj) syn, kterého miluješ. Ó bozi sídlící na nebi! Ó bozi sídlící na zemi! Ó bozi sídlící v pravodstvu! Ó bozi sídlící na jihu! Ó bozi sídlící na severu! Ó bozi sídlící na západu! Ó bozi sídlící na východu! Pojďte sem ke mně této

noci a otevřte mi mé oči *pro* N.-u (tj. abych spatřil ve snu N.-u) skrze slova, jež (k vám) promlouvám!
Rychle, rychle! Ihned, ihned!”

Z obsahu tohoto říkadla je patrné, že má tomu, kdo je odříká, přivolat milostný sen, jehož hlavními hrdiny mají být odříkávající a žena, po níž touží!

Jiný je účel říkadla ⁴/15. - ⁴/26., jež je velice porušené, a z jehož zachovaných částí je mi mnoho nesrozumitelné; z toho však, čemu rozumím, vysvítá jasně obsah i účel říkadla:

IIa. “Ó Anupe, (sestup) z nebe, odeber se do duatu - - - - dodej slávy, milostnosti a síly N.-ovi - - - -
- vezmi svou hůl do své ruky a doved' ho k N.-ě, dceři N.-ině. Ať stojí u její hlavy *podobn*
bohu, jenž - - - svým srdcem, až uvede ho do jejího lůna a pošli ducha, ať dýchá na N.-u, ať stojí u
její hlavy podobn vznešenému bohu, a naříd' mu, ať jí povídá vše krásné - - - -

b - - - - - budeš-li váhat (učinit to), řeknu, co jsi učinil, že jsi totiž zneuctil Usirovu krev

Duch Anupem vyslaný má vzít na sebe podobu muže vyzdobeného přemírou všech dobrých vlastností, a v této podobě se má zjevit v milostném snu ženě a vznítit tak v jejím srdci touhu po muži, jehož podobu přijal.

Zajímavé je také říkadlo ⁶/7. - ⁶/13., jež je sice úplně zachované, ale mnoho značek budí nedůvěru ve správnost kopie a tím nejistotu při čtení a překladu:

III. Říkadlo “Volám tě, ó *Apope*, poslouvej svého *pána*, když mluví. Volám tě tvým velkým božským jménem: Alipse, Thablipse, Setsiblipse, Gagarpa .. e, Thare, Thane,, Khahe, Orthe, Menkheroone, Balso, Alabakhabeli!

Probud' se, ó pane pravdy, a řekni mi pravdu o N.-ě pravdivými slovy kýta Usirova (= souhvězdí Velkého medvěda), až se probudím, že se rozpomenu na to (co *jsem se ve spánku dověděl*).”

K tomuto říkadlu, jehož účel je zcela jasný, je připojen návod ⁶/13. - ⁶/17.:

III. A. “Novou svítilnu s čistým knotem z nejjemnějšího plátna naplníš pravým olejem a rozsvítíš ji. Svůj rozkaz napíšeš na nový list papyru a položíš jej pod svítilnu. Do ústí svítilny dáš myrhu a trochu, a odříkáš nad ní čtyřikrát shora uvedená jména. Pak duch přijde k tobě”.

Na konci je návod k výrobě inkoustu, jímž má být říkadlo napsáno.

K říkadlu ⁵/14. - ⁵/9. je rovněž připojen návod, jehož překlad zní:

IA. “Má se odříkat nad fénixem, nakresleným myrhovým inkoustem a inkoustém *smíseným* s trochou gumy na tvé pravé ruce. Toto (shora uvedené) říkadlo odříkáš nad ním večer *před tváří* měsíce, jsa oblečen do a maje ruku položenou pod hlavou.”

K říkadlu ⁵/1. - ⁵/9. je připojen návod ⁵/9. - ⁵/14.:

IVA. “Má se říkat nad (soškou) vlka, ležícího na svém bříše, (vyrobenou) z čisté hlíny, rozmočené mlékem a krví vlka (chyceného) v hrobce. (Soška vlka) ať má božské oko na svém Pak napíšeš (shora uvedené) říkadlo na nový list papyru, vložíš jej (sošce) vlka do úst a vhodíš ji do bronzové svítilny, jejíž knot hoří. Pak odříkáš nad ní (shora uvedené) říkadlo, klepaje svou nohou na zem.

IV. V říkadle patřícím k tomuto návodu, žádá čarující Anupa, aby vyslal ve snu zářícího ducha k N.-ě, a ten aby činil s ní vše, co si přeje N.

Starokoptská říkadla z řecké čarodějnické knihy národní knihovny v Paříži.

Opakem démotické čarodějnické knihy londýnské a leidenské je řecká čarodějnická kniha pařížské národní knihovny (Pap. Anastasi čís. 574), obsahující několik démotických čarodějnických říkadel, přepsaných řeckým písmem. Strašlivý pravopis, jímž jsou tato říkadla psána, svědčí o tom, že tehdy ještě nebylo zvykem užívat řeckého písma k zaznamenávání egyptské řeči, a je tedy tato kniha starší, než nejstarší koptské texty; křesťanské názory, jež se projevují v některých textech této knihy, svědčí pak o tom, že je mladší než démotická čarodějnická kniha londýnská a leidenská. Pochází tedy tento papyrus z konce třetího, nebo ze čtvrtého století po Kr.

Celý text pařížského papyru vydal *Dr. C. Wessely*: "Griechische Zauberpapyrus von Paris und London" v Denkschriften d. k. Akad. d. Wissenschaften, sv. 36, Vídeň, 1888.

Na starokoptské texty tohoto papyru upozornil poprvé E. Reville v *Mélanges d'archéologie égyptienne et assyrienne*, III., Paříž, 1876, ale dokonale je vydal teprve *Ad. Erman* v článku: "Die ägyptischen Beschwörungen des grossen Pariser Zauberpapyrus" v *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde*, roč. XXI., Lipsko, 1883. První Ermanův překlad těchto obtížných textů byl pak podnětem k článkům *H. Brugsche*: "Eine demotische Ehrenrettung" v *Z. f. äg. Sp.* roč. XXII., 1884, F. L. Griffith: "The Date of the Old Coptic Texts and their Relation to Christian Coptic" v *Z. f. äg. Sp.*, XXXIX, 1901 s četnými opravami a doplňky Ermanova překladu.

I. 2 I, ř. 7. - 2I. (Říkadlo pro vyptávání se slunce.)

"Bud' veleben Usire, králi duatu, pane pohřbu, jenž sídlíš na jih od Tinu,

jenž zdržuješ se v Ebotu,

jenž sedíš ve stínu stromu v Perveu,

jenž jsi slavný v Pešalamu!

Bud' veleben, Althabote! Přived' mi Sabaotha!

Bud' veleben Althonaii, velký mocný Ene!

Přived' mi Michaela, tohoto silného anděla, jenž je rukou boha!

Bud' veleben Anupe, obyvateli domu syna Esety, přenášející hory mezi bohyněmi!

Nejvznešenější Thovte, moudrý mezi bohy!

Achnui, Achame, Abro, Sabaothe!

Eakšhašha je mé jméno,

Sabašha je mé pravé jméno,

mocný Šlotšlot je mé jméno!

Ten, jenž sídlí v duatu, necht' se spojí s tím,

jenž sídlí ve vzduchu,

necht' vystoupí a přijdou a odpovídají mi na to,

nač se jich budu ptát!"

Řecky: jiné (vyptávání se) slunce.

A. Oblečen jsa oděvem z jemného plátna od hlavy až k patě, když zazpíval jsi hymnus a odříkal *říkadlo* nad chlapcem, stojícím proti slunci, odříkej toto říkadlo, stoje za ním:

B. "Já jsem Barbarioth, Barbarioth. Já jsem Jaho, Adonai, Eloai, Sabaoth! Pojd' sem dnes k tomuto chlapci, neboť já jsem Barbarioth!"

IV. 3 r, ř. 8. - 16.

(Říkadlo pro poznání citů nepřítomné ženy).

"Vznes se do výše ke králům ebotské nekropole a řekni: " !"

a já pošlu ji k N.-ě, dceři N.-ině, neboť já jsem To, syn Toův, jsem vznešený, syn vznešeného, jsem Anup, jenž nese slavnou korunu Reovu a klade ji na hlavu Usira, krále Usira Vennofra, jenž probouzí (*k novému životu*) celý svět. Ať probudí také srdce N.-y, dcery N.-iny, abych se dověděl, jaký (cit) je ke mně dnes v jejím srdci!"

(Řecká poznámka: Máš-li při říkání v ústech sliny, je nemocná a přeje si s tebou mluvit; zíváš-li, chce k tobě přijít; atd.)

VI. 14 r, ř. 39. - 47.

(Říkadlo pro vypuzení zlého ducha).

"Bud' veleben, bože Abrahámův, bud' veleben, bože Isákův, bud' veleben, bože Jakubův! Ježíši Kriste, Svatý duchu, synu otce, jenž jsi nahoře! (Vás) sedm, kteří jste uvnitř! (Vás) sedm, kteří jste ! Jao, Sabaothe! Kéž vaše síla vypudí z N.-a tohoto nečistého démona Satana, jenž je v něm, kéž ho zaženete!"

Z koptských čarodějnických papyrů.

Koptských čarodějnických papyrů, které jsou známy a vydány, je dosud velice málo.

Nejlépe jsou vydány a zpracovány čarodějnické papyry berlínského státního muzea. Přepisy textů vyšly v "Aegyptische Urkunden aus den Königlichen Museen zu Berlin: Koptische Urkunden", sv. I., a zpracoval je *Ad. Erman* v článcích: "Ein koptischer Zauberer" a "Heidnische bei den Kopten" v *Aeg. Z.* XXXIII., 1895; s mnoha doplňky vydal tyto překlady berlínských čarodějnických papyrů *Ad. Erman* v knížce; "Aus den Papyrus der Königlichen Museen," Berlín, 1899, ve sbírce *Handbücher der Königlichen Museen zu Berlin*.

Rukopis britského muzea v Londýně M. S. Or. 1013 A vydal v přepisu s překladem *Ad. Erman* v článku: "Zauberspruch für einen Hund," *Aeg. Z.*, XXXIII., 1895.

Nejdelší zachovalý rukopis, jenž je majetkem Bodleiana v Oxfordu M. S. Copt. c. 4. vydal s překladem *W.E. Crum* v článku: "Eine Verfluchung," *Aeg. Z.* XXXIV, 1896.

Několik úlomků čarodějnických textů koptských má také ve své knihovně Lord John Ryland v Manchesteru. Vydal je *W.E. Crum* v "Catalogue of the Coptic Manuscripts in the Collection of the John Rylands Library, Manchester," Manchester, 1909.

I. Berl. P 8313.

A. (Říkadlo pro ulehčení porodu.)

----- Syn panny, prvorozený syn svého otce i své matky, Ježíš, náš Pán, si vyšel se svými dvanácti apoštoly na Olivovou horu a našel (tam) srnu, trpící porodními bolestmi, jež zaúpěla a zvolala: "Bud' zdrav, synu panny, bud' zdrav, prvorozený synu svého otce a své matky! Pojd' sem ke mně a smiluj se nade mnou v této hodině trýzně!"

A* On obrátil na ni svůj zrak a řekl: "Ty nesnesla bys mé slávy. Zdvihni se (*a odebeř se k*) mým dvanácti apoštolům, a já poběžím - - - - a pošlu k tobě archanděla Michaela s jeho - - - - v jeho ruce, a on vezme si pohár vína, (bude) vzývat nad ním mé jméno a jména (mých dvanácti) apoštolů, řka: "Co je zkřiveno, ať se narovná - - - - - mé světlo. Vůle - - - - - . Já, jenž mluvím, jsem Pán Ježíš, jenž (uzdravuje)!"

B. (Říkadlo proti bolení břicha.)

Hor, syn Esetin, vystoupil na horu, chtěje si lehnout, zazpívat své písně, rozestřel své síťe a chytil sokola, skalního dravce; rozřezal ho bez nože, uvařil ho bez ohně a snědl ho bez soli. Tu rozbolelo se mu břicho kolem pupku, i zaplakal hlasitě a zvolal: "*Chci zavolat* k sobě dnes svou matku Esetu! Potřebuji démona, abych ho poslal ke své matce Esetě!"

I přišel k němu první démon Agrippas a řekl mu: "Chceš, abych šel ke tvé matce Esetě?"

On se otázal: "Kdy dojdeš a kdy se vrátíš?"

On odpověděl: "Dojdu za dvě hodiny a za dvě hodiny se vrátím. "

On řekl: "Odejdi, nevyhovuješ mi!"

Přišel k němu druhý démon Agrippas a řekl: "Chceš, abych šel ke tvé matce Esetě?"

On se otázal: "Kdy dojdeš a kdy se vrátíš?"

On odpověděl: "Dojdu za hodinu a za hodinu se vrátím."

On řekl: "Odejdi, nevyhovuješ mi!"

Přišel k němu třetí démon Agrippas, jednooký a jednoruký, a řekl mu: "Chceš, abych šel ke tvé matce Esetě?"

"Kdy dojdeš a kdy se vrátíš?"

"S dechem tvých úst dojdu a s dechem tvých úst se k tobě vrátím. "

"Jdi, vyhovuješ mi!"

On šel na Onskou horu a našel jeho matku Esetu, mající železnou přilbu na své hlavě a rozněcující oheň v měděné peci.

Otázala se ho: "Démone Agrippa, proč sem přicházíš?" On jí odpověděl: "Tvůj syn Hor vystoupil na horu, chtěje si lehnout, zazpíval své písně, rozestřel své sítě a chytil sokola, skalního *dravce*; rozřezal ho bez nože, uvařil ho bez ohně a snědl ho bez soli. Tu se mu rozbolelo břicho kolem pupku a bolí ho."

B* Ona mu řekla: "Kdybys mě nenašel a kdybys neznal mého pravého jména, jež vede slunce k západu, jež vede měsíc k východu a šest hvězd k slitovnici, na níž sedí Re, pak zapřísahej tři sta žil oblokupujících pupek, řka: "Jakákoli nemoci, jakékoli trápení nebo jakákoli bolesti, jež jsi v těle N.-a, syna N.-ina, ihned přestaň! Já, jenž mluvím, jsem pán Ježíš, jenž uzdravuje!"

II. Berl. P 8322. (Říkadlo pro zjednání síly.)

----- Sestoupil jsem do západní říše a zastihl jsem Echucha -----
sedícího na ohnivém trůnu.

Otázal se mne: "Co si přeješ? Já ti to učiním. Přeješ-li si -----"

Odpověděi jsem mu: "Nežádám od tebe ani toho, ani onoho. Chci celou tvou sílu ke své síle do své pravé ruky, abych ----- až se mi přiblíží mé zlo. Nedáš-li mi ji, až se mi mé zlo přiblíží, zadržím slunce na východě a měsíce na západě a ----- uprostřed nebe, dokud nepřijde Michael a nepřipojí svou sílu k mé síle do mé pravé ruky!"

Michael přišel, já jsem se chopil jeho ruky a on mi řekl: "Co si přeješ? Já ti to učiním. Žádáš-li si kamene, rozdrťím je; jestliže železa, proměním je ve vodu!"

Odpověděl jsem mu: "Nežádám od tebe toho, ani onoho, ale přeji si tvé celé síly ke své síle do své pravé ruky!"

On pak mi řekl: "Jdi na západ, pod tuto horu, pod tento horský *hřeben*!"

Sestoupil jsem dolů k Echuchovi, Beluchovi a Barbaruchovi a oni se mne otázali: "Co si přeješ? My ti to učiníme!"

Odpověděl jsem jim: "Chci celou vaši sílu ke své síle do své pravé ruky!"

Oni mi řekli: "(Protože) jsi nás našel, našel jsi naše jména a naše jsi - - - - - a protože se dovoláváš našich jmen, dáme ti celou naši sílu pro N.-na, syna N.-ova, a ty dones ji do jeho lůžka - - - - - !"

Rychle, rychle! Ihned, ihned!

III. Berl. P 8318.

(Říkadlo pro zjednání duševní síly a výmluvnosti.)

"Hle, svatý Otče, amen! Hle, svatý Synu, amen! Hle, svatý duchu, amen! Ježíši, amen! Spasiteli, amen! Sabaothe, amen!

Já volám tě, vyslyš mě ve svém milosrdenství, ty, jenž jsi bůh pravdy, bůh světla, bůh nebe i země! Pane Bože všemohoucí, otče našeho pána Ježíše Krista, k jehož nohám padají Cherubové a Serafové, před nímž se všichni třesou, jehož velebí a jemuž žehnají, říkajíce: "Svatý, svatý, svatý je pán Sabaoth", nebot' vsutku, všemohoucí Bože, nebe i země je plná tvé slávy!

Vyslyš mě dnes! Já jsem N., syn N.-in. Modlím se k tobě nad tímto vínem a tímto medem, jež stojí smíchány s vodou v této číši přede mnou, abys je požehnal nebeským požehnáním v nebi, svém svatém sídle, aby se mi dostalo duševní síly a mocného hlasu, líbícího se a nesmírně sladkého jako med, a můj jazyk aby byl přímý a krásně mluvil před muži i před ženami, před dětmi i před všemi ostatními, skrze tvé velké svaté jméno i skrze jiná jména, jež vyslovím nad touto číší, a jež jsou: A..fabe, Efu, AUSAENUOF, Kaaf, Tekof."

"Zapřísahám vás i vaše jména a vaše síly i vaše amulety, abyste *seslali* svou moc a svou sílu na tuto (číši), aby mi způsobila dobro bez všeho zla, aby mi byla dobrá, až z ní budu pít, aby můj jazyk nabyl síly hlasu, jakou má trouba, a moje ústa nesmírné sladkosti, jakou má med, aby mi rozmnožila pšenici a víno, olej i šaty, aby ve mně na věky zničila všechny čáry a všechny jedy, a abys nás ty nevedl v pokušení, ale abys nás zbavil všeho zlého, a aby tvůj svatý duch v nás zůstal na věky věků, amen."

V. Berl. P 8325.

(Říkadlo pro nápoj a pokrm lásky.)

"Zapřísahám vás i vaše jména, vaše síly a vaše amulety i vaše slavná sídla, v nichž bydlíte, abyste sestoupili na toto, co je v mé pravé ruce, a až podám to N.-ě, dceři N.-ině, a ona z toho bude pít a jíst, abyste v ní vzbudili žádost po mně, aby po mně toužila neustálou touhou, aby chodila za mnou všude, kde budu, dokud na ni nepřitisknu svá prsa, neukojím s ní všechnu svou žádost, a dokud ona neukojí všechnu mou žádost! Ještě, ještě, rychle, rychle!"

VI. Berl. P 8314.

(Říkadlo pro vzbuzení lásky ženy.)

A. , abys připoutal ke mně její srdce a její maso.

B. Neposlechneš-li mne a neučiníš toho, co si přeji, sestoupím do západní říše, přivedu pána tartaru nahoru a řeknu: "Ty jsi bůh! Já chci ukojit svou žádost po N.-ě, dceři N.-ině!"

C. On mi odpoví: "Budeš-li žádat kamene, rozdrobím je; jestliže železa, proměním je ve vodu; jestliže železných dveří, rozdrťím je ihned a také připoutám k tobě srdce N.-y, dcery N.-iny. Nepřijde-li ihned k tomuto N.-ovi, synu N.-inu, zadržím slunce v jeho voze, měsíc na jeho cestě i korunu hvězd, jež je na hlavě Ježíšově, dokud nesplníš svou touhu! Rychle, ihned, ihned! "

D. "Zapřísahám tebe i všechny tvé hořejší moci ze tvé svatyně, zapřísahám tvůj ohnivý trůn, na němž sedíš, abys splnil mou žádost po N.-ě, dceři N.-ině! Zapřísahám tvé amulety! Rychle, rychle! Ihned, ihned!"

X. Brit. mus. M. S. Or. 1013 A.

(Říkadlo pro vázání psa).

A. - - - - - tento psaný amulet, který napsala Eset - - - - -

B. "Váží nebe, váží zemi, váží - - - - (váží) čtyři sloupy země; váží slunce na východě. - - - - - ; váží měsíc na západě a nedovolím mu vyjít; váží - - - a nepustím ji k zemi; váží pole na zemi a nedovolím (*jim nést obilí*). Měním nebe v měď, měním zemi v železo, - - - - . Váží psa, (jenž patří) N.-ovi, synu N.-y, která je jeho matkou. Nyní je nerozvatelně svázáno každé pouto Žádný žijící lidský kmen z celého pokolení Adamova a z celého rodu Zoina nemůže rozvázat pouta, která jsem svázel, a amulety, které jsem napsal pro N.-a, syna N.-ina; ať jsou to ženské čáry nebo mužské čáry - - - - - Nikdo nerozváže čáry a amulet, kterými jsem já svázel (psa, jenž patří) N.-ovi, synu N.-y, která je jeho matkou.

Přísahám přísahou - - - -, zapřísahám tě přísahou při velkém prstu Athanaelovu, že (*nebude rozvázen pes, jenž*) je svázán železem, chlebem, jehněčí krví, jako se nemohu vespolek rozloučit železo a Žádný lidský kmen, jenž povstal z pokolení Adamova a z rodu Zoina, nemůže rozvázat pouto, které jsem svázel, a amulet, který jsem napsal na ruce N.-a, syna N.-y, která je jeho matkou.

C₁. Zapřísahám tě, a skládám ti přísahu při velkém prstu Athanaelově: "Važ, važ, važ nerozvatelně!"

C₂. Prosím a volám vás, sedm pravých jmen: Orlí tváři, Pe(n)tagramata, Lví tváři, Parametrova tváři, Telecí tváři, Lidská tváři, Pemeritone, Apathueli, velké pravé jméno Sabaothovo, deset pravých strašných jmen! Važte nerozvatelně!"

XI. Berl. P 8116 a 8117.

A. 8116. 1/12. - 14. Vezmi jazyk tohoto ptáka, ulož jej, a až vyschne, přivaž si jej na své rámě. Pak se nikdo nebude s tebou přát.

B. 8116. 1/24. - 25. Vezmi oči tohoto ptáka a přivaž je na člověka, jenž zapomíná. On si pak vzpomene na to, co řekne.

C. 8116. 2/25. - 28. Její játra rozetři, aby uschla, rozemel je a dej je pít člověku posedlému démonem; třikráte denně ať (je) pije po tři dni.

D. 8116. 2/33. - 35. Její žluč smíchej s asantiovým olejem, umyj si obličej a natři jej tím; (přináší) to přízeň, - - - a moc nad všemi lidmi.

E. 8117. 15. - 16. Vezmi....., kterou pes okousal, a hod' ji do vína, když lidé pijí. Pak se poperou vespolek.

XII. Berl. P 8328.

Amulet.

"Abra, Abraaba, Abramieli, jenž vysvobodil jsi Lota ze zkázy sodomské a gomorské, zachraň mne!

Aflanath - - -

Akaimachamai - -

XIII. Berl. P 8330.

Amulet.

- - - - - dvacetčtyři - - - - - Amiel, Bamiel, - - - - - Emiel, Z - - - - - , - -
Euniel, Jamiel, Thamiel, Kathael, Lamiel, Oalamuel, Namilamithiel, - - - - - Sarithiel, T - - - - - miel, Sos - - -
- , - - - - - mael, Patuel, Chiriél, - - - - - mael, Oamiel, Ježíš, Kristus. Sot - lia Amenoth.

Z koptských lékařských knih.

Dosud jsou známy pouze malé zlomky čtyř velkých lékařských knih koptských, kromě několika ojedinělých předpisů na výrobu léků. Největší z těchto zlomků je rukopis knihovny francouzského orientálního archeologického ústavu v Káhiře, který vydal Emil Chassinat: "Un papyrus médical copte" v "Mémoires publiés par les membres de l'Institut français d'archéologie orientale du Caire," v Káhiře 1921. Vatikánský rukopis vydal G. Zoega ve své knize: "Catalogus codicum copticorum manu scriptorum qui in museo Borgiano Velitris adservantur," v Římě, 1810., str. 626 - 630. Jiný malý zlomek našel v Deiral - Abiadu a vydal U. Bouriant: "Fragment d'un livre de médecine en copte thébain" v "Comptes rendus de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres," sv. 1887, str. 374-379. Velice poškozen je zlomek koptské lékařské

knihy berlínského muzea P 8109., vydaný v Aegyptische Urkunden aus den Königlichen Museen zu Berlin, Koptische Urkunden, sv. I., (1904), str. 24 - 25; jeho zpracování vydal Ad. Erman v knize: Aus den Papyrus der Königlichen Museen, Berlin, 1899., str. 253.

**I. Chassinat, CCVI, str. 301.
Proti chorobě ucha.**

Amoniakových par s mlékem ženy, která porodila chlapce, užij proti tomu.

**II. Zoega, Catalogus, str. 627, ř. 1 - 4.
Proti kožní nemoci zvané paiše.**

"Zapřísahám tě, anděli, jenž přinášíš milost v každé nemoci, která přichází na člověka, a zvláště v této nemoci, která uchvacuje člověka v jeho stáří. Necht' tato nemoc vyjde z N. N.-a. Orié1, Gabriel, Rafael je to, jenž prosí, aby každá nemoc ustala! N. N. at' ji vyvrhne!

**III. Zoega, Catalogus, str. 628, ř. 19 - 20.
Proti těžé nemoci paiše.**

Vezmi ovčí roh a oslí kůži, spal je, rozetři je s octem, a natírej tím a pravým olejem.

**IV. Zoega, Catalogus, str. 628 ř. 11 - 12.
Proti kožní nemoci zvané psora.**

Vezmeš-li výkaly psa a přivážeš je kusem látky na psoru, nepovstane z nich horkost.

**V. Berlínský p. 8109. ř. 13 - 15.
Pro ženu trpící krvotokem.**

Vhod' plody (- - - -) na oheň, zakuřuj ji tím a ona se pozdraví.

**VI. Berlínský p. 8109, ř. 16 - 25.
Proti zlému hnisu.**

Vezmi - - - - a dones to k panenské sykomoře, když se měsíc doplňuje do polovice. Nakresli jeho - - - - -
- - na větev - - - - - a napiš tato - - - - pak ji sejmi - - - - a ulož ji na (suché?) místo: Až uschne, at' ji
nemocný zanese na poušť a at' ji.....

**VII. Berlínský p. 8109, ř. 8 - 16.
Pro oči, které - - - - .**

- - - - - at' se ten člověk myje - - - - - a at' se má nemocný tři dni na pozoru.

Ó, A, E, I, - - - - oma, Than, Michael, Sar(ithie)l, Abraxax! Sejměte tuto chorobu z očí N. N.-a! Ihned, ihned! Rychle, rychle!

Povídky o čarodějnících z papyru pí Westcarové.

Pí. Westcarová darovala německému egyptologu Richardu Lepsiovi r. 1839. hieratický papyr, jenž se po jeho smrti stal majetkem berlínského muzea. Fototypickou reprodukcí tohoto papyru s přepisy, překladem, komentářem a slovníkem vydal Ad.Erman: "Die Mürchen des Papyrus Westcar," Berlín, 1890.

První část tohoto papyru, jehož začátek je zničen, obsahuje povídky o čarodějnicích, druhá část o narození prvních králů páté dynastie.

I. 1/20. - 4/10.

Když Jeho Veličenstvo ubíral se do (Mennoferu), navštívil také - - - nejvyššího předčitatele svatých knih Vebaonera, (a on doprovázel Jeho Veličenstvo na další cestě).

Zatím manželka Vebaonerova (zahořela láskou) k (jakémusi občanu. I poslala k němu svou služku se vzkazem: "Nejvyšší předčítatel svatých knih Vebaoner odcestoval s Jeho Veličenstvem, a jeho manželka onemocněla láskou k tobě a zemře, nepřijdeš-li k ní."

Občan odpověděl: "Přijdu.")

I poslala mu manželka Vebaonerova skříň plnou (krásných) oděvů a (vonných) mastí. Občan natřel se vonnou mastí, oblékl se do krásného oděvu) a šel se služkou.

Vebaoner měl pak besídku s rybníkem. A po čase, (když se Vebaoner vrátil z cesty s Jeho Veličenstvem domů), řekl občan manželce Vebaonerově: "Je besídka u rybníku Vebaonerova. Hleď, travme své chvíle v ní!"

Manželka Vebaonerova poslala správci domu, jenž dozíral na rybník, vzkaz: "Dej připravit besídku u rybníku!"

Pak odebrala se tam a trávila tam celé dny, popíjejíc s občanem (až do) západu (slunce). Když nastal večer, on sestupoval do rybníka, a služka (ho obsluhovala, když se koupal).

(Jednou však) správce domu (spatřil vše), co se dalo v besídce u rybníku Vebaonerova.

Druhého dne, když se rozednilo, šel správce domu k vrchnímu předčitateli svatých knih Vebaonerovi a řekl mu vše, (co dělala manželka Vebaonerova s občanem v besídce u rybníka.

Vebaoner mu řekl: "Přines mi skříňku ze zlata a ebenového dřeva, (která je v mém domě!" Když ji sluha přinesl, vyňal z ní Vebaoner vosk) a vytvořil z vosku krokodýla sedm palců dlouhého, odříkal (nad ním čarovné říkadlo) a řekl: "Až (občan) přijde a bude se koupat v mém rybníku, (chyt' ho a stáhni ho do hlubiny!)"

Pak podal krokodýla správci domu a řekl mu: "Až občan podle svého denního zvyku vstoupí do rybníka, hodiš krokodýla za ním! "

Správce domu si vzal voskového krokodýla a odešel. Manželka Vebaonerova poslala vzkaz správci domu, jenž dozíral na rybník: "Dej připravit besídku u rybníka, přijdu a pobudu v ní!"

Besídka byla vystrojena všemi dobrými a krásnými věcmi, a (manželka Vebaonerova) přišla do ní s občanem a hodovali.

Když nastal večer, šel občan podle svého denního zvyku (a sestoupil do rybníka, aby se vykoupal). Tu správce domu hodil voskového krokodýla za ním do vody, a on se proměnil v krokodýla sedmiloketního, uchopil občana a stáhl ho do hlubiny.

Vebaoner strávil s Veličenstvem králem Horního i Dolního Egypta Nebkou ospravedlněným sedm dní na cestách, a občan byl (celou tu dobu) zdrav (v tlamě krokodýla), aniž dýchal.

Když minulo sedm dní, vrátil se král Horního i Dolního Egypta Nebka ospravedlněný (do svého *sidelního města*). Tu nejvyšší předčítatel svatých knih Vebaoner předstoupil před krále a řekl mu: "Necht' jde Tvé Veličenstvo a spatří div, který se stal za vlády Tvého Veličenstva s občanem a krokodýlem!"

(Jeho Veličenstvo šel s nejvyšším předčítatelem svatých knih) Vebaonerem (k jeho rybníku), a Vebaoner zavolal krokodýla, řka: "Přines občana (na břeh)!"

Krokodýl vylezl z vody, (maje občana ve své tlamě). Nejvyšší předčítatel svatých knih Vebaoner řekl: (Polož občana na zem!

A on položil) ho (na zem).

Pak mu nařídil, aby - - - - - (a krokodýl to vykonal).

Veličenstvo král Horního i Dolního Egypta Nebka ospravedlněný řekl: "Věru, tento krokodýl je nebezpečný!"

Ale Vebaoner se sehnul a uchopil ho, a v jeho ruce se změnil zase ve voskového krokodýla. Pak vypravoval nejvyšší předčítatel svatých knih Vebaoner Veličenstvu králi Horního i Dolního Egypta Nebkovi ospravedlněnému, co občan prováděl v jeho domě s jeho manželkou, a Jeho Veličenstvo řekl krokodýlu: "Vezmi si, co je tvé!"

A krokodýl (chopil občana) a zmizel v hlubině rybníka, a nikdo se nedověděl, kam s ním zmizel.

Pak nařídil Veličenstvo král Horního i Dolního Egypta Nebka, aby manželka Vebaonerova byla odvedena do severního příkopu paláce, a tam ji dal spálit, a *její popel* dal hodit do řeky.

II. 4/22. - 6/15.

(Jeho veličenstvo král Horního i Dolního Egypta Snofrev byl velice zasmušilý a jeho srdce se nemohlo potěšit Jeho Veličenstvo procházel všemi místnostmi), aby si vyhledal obveselení, ale nenašel ho. I řekl: "Přiveďte mi rychle nejvyššího předčitatele svatých knih Zezemoncha!"

Byl mu ihned přiveden, a Jeho Veličenstvo mu řekl: "Prošel jsem (všechny místnosti) královského paláce, abych si vyhledal obveselení, ale nenašel jsem ho."

Zezemonech mu řekl: "Necht' se Tvé Veličenstvo odebere k rybníku královského paláce, a dej si obsadit člun všemi krásnými dívkami tvého paláce. Srdce Tvého Veličenstva se pak potěší, když je uvidí projíždět se sem a tam. Dívaje se na krásné bažiny svého rybníka a dívaje se na jeho krásné rákosiny a sítiny, potěšíš se tím. Já pak budu říditelem plavby. Dej mi přinést dvacet ebenových vesel pobitých zlatem s držadly ze dřeva sekebového, pobitými zlatem, dej mi přivést dvacet žen majících krásná těla, krásné

prsý a krásné kadeře, které ještě nerodily, dej mi přinést dvacet (korálových) sítí a dej obláci tyto sítě těmto ženám přes jejich šaty!"

(Jeho Veličenstvo nařídil to vše), a vše bylo vykonáno tak, jak Jeho Veličenstvo to nařídil.

Ženy pluly sem a tam a srdce Jeho Veličenstva se potěšilo, když viděl je plout. Tu však jedna z nich zavadila koncem vesla o své kadeře, a jehlice z pravého malachitu jí spadla do vody. Přestala veslovat, a také celá její řada přestala veslovat.

Jeho Veličenstvo řekl: "Proč neveslujete?"

Ony odpověděly: "Naše - - - přestala veslovat!"

Jeho Veličenstvo jí řekl: "Proč nevesluješ?"

Ona řekla: "Jehlice z pravého malachitu mi spadla do vody!"

(Jeho Veličenstvo jí řekl: "Vesluj jen dál, dám ti jinou jehlici krásnější) náhradou za ni!"

Ona však odpověděla: "Chci raději svou věc než *náhradu* za ni!"

Jeho Veličenstvo řekl: "Přiveďte mi rychle nejvyššího předčitatele svatých knih Zezemoncha!"

Hned byl k němu přiveden a Jeho Veličenstvo mu řekl: "Můj bratře Zezemonchu! Učinil jsem vše, co jsi řekl, a srdce Mého Veličenstva se potěšilo, když je vidělo plout.

Tu však jedné dívce spadla do vody jehlice z pravého malachitu, ona přestala veslovat a uvedla svou řadu do zmatku. Řekl jsem jí: "Proč nevesluješ?" - Ona mi odpověděla: "Spadla mi do vody jehlice z pravého malachitu." - Řekl jsem jí: "Vesluj, hled', dám ti *náhradu* za ni!" - Ona mi však řekla: "Chci raději svou věc, než *náhradu* za ni!"

Nejvyšší předčítatel svatých knih Zezemonch odříkal čarovné říkadlo a nakupil vodu z jedné strany rybníka na vodu z druhé strany, a našel jehlici ležící na střepu. Přinesl ji a dal její paní. Voda měla dříve dvanácte loket hloubky; nyní však, když byla přeložena, měla dvacet čtyři lokte hloubky. On odříkal zase čarovné říkadlo a přivedl zase vodu rybníka do jejího obvyklého stavu.

Jeho Veličenstvo strávil den, hoduje s celým královským palácem, a nejvyššího předčitatele svatých knih Zezemoncha obdařil krásnými věcmi všeho druhu.

III. 6/22. - 7/9., 8/10. - 9/1.

Tu vstal královský princ Hardedef a řekl: "Dosud jsi slyšel jen ukázky z vědění minulých pokolení, o nichž se neví, jsou-li pravdivé; já však ukáži Tvému Veličenstvu čarodějníka, jenž žije za tvé vlastní vlády - - - - - ."

Jeho Veličenstvo řekl: "Kdo je to, můj synu Hardedefe?" Královský princ Hardedef odpověděl: "Je to prostý občan, jehož jméno je Zedi, jenž sídlí v městě Zed-Snofrev; je stár sto deset let a jí pět set chlebě

a býčí kýtu a pije sto džbánů piva až podnes. On dovede znova nasadit useknutou hlavu, a dovede přinutit lva, aby šel za ním, (vleka) svůj provaz za sebou. On zná všechny čáry boha Thovta."

Veličenstvo král Horního i Dolního Egypta Chufev ospravedlněný již dlouho pátral po těchto *čárech* boha Thovta, aby si dal zhotovit také takové pro svůj horizont, i řekl: "Můj synu Hardedefe, ty sám mi ho přiveď!"

Když Zedi byl přiveden, řekl Jeho Veličenstvo: "Co je to, Zedi, že mi nebylo dopřáno, abych tě spatřil?"

Zedi odpověděl: "Kdo je zavolán, králi, přijde; zavolal jsi mě, a hled', přišel jsem!"

Jeho Veličenstvo mu řekl: "Je pravda, co se vypravuje, že dovedeš znova nasadit useknutou hlavu?"

Zedi odpověděl: "Ano, dovedu, králi, můj pane!"

I řekl Jeho Veličenstvo: "Necht' je mi přiveden vězeň, jenž je ve vězení, jemuž je přisouzen trest za jeho zločin!"

Ale Zedi řekl: "Ne s člověkem, králi, můj pane! Hle, necht' se nařídí vykonat to s pěkným dobytčetem!"

I byla mu přinesena husa s useknutou hlavou. Zedi položil husu do západního kouta přijímací síně, její hlavu do východního kouta přijímací síně, a odříkal čarovné říkadlo. Tu husa vstala a potácela se, a její hlava rovněž tak. Když jedno došlo ke druhému, stála tu husa (živá) a kejhala.

Pak byl přiveden pelikán, a bylo s ním provedeno totéž. Pak dal mu Jeho Veličenstvo přivést býka, a jeho hlava byla státa. Zedi odříkal čarovné říkadlo, a býk stál za ním, a jeho provaz spadl na zem.

Z povídky o dvou bratřích.

Povídka o dvou bratřích je hieratický rukopis, nazvaný podle její někdejší majitelky "papyr paní d'Orbiney". Je nyní majetkem britského muzea a byl poprvé vydán v I. dílu sbírky: "Select Papyri in the hieratic Character from the Collections of the British Museum", Londýn, 1844. Znova podle této rozebrané publikace vydal text naší povídky G. Möller ve svých: "Hieratische Lesestücke", sešit II., Lipsko, 1910.

Povídka o dvou bratřích je první staroegyptské beletristické dílo, jež bylo v novověku objeveno, a protože šťastnou náhodou její text je úplně zachován od začátku až do konce, těšila se veliké pozornosti a byla mnohokrát přeložena do všech evropských jazyků.

I. ⁵/₈. - ⁷/₁.

Když první kráva vcházela do stáje, řekla svému strážci (Batovi): "Hle, tvůj starší bratr (Anup) stojí před tebou s nožem v ruce, chystaje se tě zabít! Uteč před ním!"

On rozuměl tomu, co první kráva řekla. Když vcházela druhá kráva, řekla mu totéž. On se tedy podíval pod dveře stáje a spatřil nohy svého staršího bratra stojícího za dveřmi s nožem v ruce. Složil tedy své břímě na zem a dal se rychle na útěk.

Starší bratr běžel za ním se svým nožem, dvakrát na něho napřáhl svou ruku, ale nepodařilo se mu ho zabít, jak měl v úmyslu.

Mladší bratr se modlil k Re-Horovi sídlícímu na horizontu, řka: "Můj dobrý pane! Ty jsi to, jenž rozsuzuješ mezi zločinem a právem."

Re vyslyšel každou jeho prosbu, i vytvořil mezi ním a mezi jeho starším bratrem velkou vodu plnou krokodýlů, takže jeden z (bratří) byl na jednom, druhý na druhém břehu.

A mladší bratr zavolal na druhý břeh, řka: "Zůstaň zde, až se rozední! Až slunce vyjde, budu se před ním s tebou soudit, a on pokoří bezprávi před spravedlností

II. 8/3. - 8/6.

..... Odejdu do cedrových lesů (a poslyš), co budeš nucen pro mě učinit, až přijdeš, aby ses o mne staral, neboť já vím, co se mně přihodí.

Vyříznu si své srdce a zavěším je na nejvyšší výhonek cedru. Až cedr bude poražen a ono spadne na zem, ty je půjdeš hledat. Sedm roků strávíš hledaje, ale neumdlévej, neboť je najdeš, vložíš je do džbánu čerstvé vody, a já zase obživnu, abych pomstil bezprávi na mně spáchané. A že se mi to již přihodilo, se dovíš, až podají ti džbán piva, a ono se zpění. Až se ti to přihodí, pak neotálej!"

III. 13/9. - 14/3.

Když nastala noc, srdce pohltilo vodu. Bata cukal celým tělem, a díval se na svého staršího bratra, protože jeho srdce ve džbánu ochabovalo. Tu starší bratr Anup vzal džbán s chladnou vodou, v níž bylo srdce mladšího bratra, a dal mu je vypít. Srdce ocitlo se na svém místě, a Bata se stal takovým, jakým býval.

IV. 14/4. - 14/7.

Bata řekl svému mladšímu bratru: "Hled', já se proměním ve velkého býka, krásně pestře zbarveného, jehož podstaty nikdo nebude znát, a ty se posadíš na můj hřbet! Až slunce vyjde v lesku, ocitneme se tam, kde žije má manželka a já vykonám pomstu".

V. 14/9. - 15/4.

Když se druhého dne rozednilo, proměnil se Bata v podobu, o níž řekl svému staršímu bratru, a starší bratr Anup se ráno posadil na jeho hřbet, vydal se na cestu tam, kde se procházel král, a ukázal se Jeho Veličenstvu. Král spatřiv býka, měl z něho velmi velkou radost a uspořádal pro něho velkou slavnost.

VI. 16/6. - 17/1.

Když se druhého dne rozednilo, bylo ohlášeno velké slavnostní obětování onoho býka. Byl poslán nepřednější královský řezník, aby býka porazil. Když ho porážel, on se vzpíral lidem, zmítal sebou a vypustil dvě kapky krve vedle obou křídel vrat paláce Jeho Veličenstva, jednu po jedné, druhou po druhé straně velkých dveří královského paláce, a ony vyrostly ve dvě velké broskvoně, z nichž jedna byla krásnější než druhá.

VII. ¹⁸/2. - ¹⁸/7.

Když se příštího dne rozednilo, Jeho Veličenstvo poslal dovedné tesaře a oni porazili královské broskvoně. Manželka a milostnice králova stála a dívala se na to. Tu odlétla tříška a vlétla do úst milostnice; ona ji polkla a počala Po čase pak porodila chlapce.

VIII. ¹⁹/2. - ¹⁸/6.

Když princ byl mnoho let dědičným knížetem celé země, vstoupil Jeho Veličenstvo na nebe, a nový král řekl: "Přiveďte mi knížata a vysoké královské úředníky, abych jim oznámil všechny své příhody!"

Pak si dal přivést svou manželku, soudil se s ní před nimi, a bylo učiněno to, co oni řekli.

Pak dal si přivést svého staršího bratra a učinil ho dědičným knížetem celé země.

Z démotické povídky o Setnovi Chamusovi.

Roku 1865 koupil Mariette pro bývalé bulacké, nynější káhirske muzeum několik staroegyptských rukopisů, nalezených v křesťanském hrobě u Théb, a mezi nimi démotický rukopis, jenž má nyní inventární číslo 30.646.

První zpracování tohoto papyru, pocházejícího z konce třetího století př. Kr. vydal H. Brugsch již r. 1867, a od té doby byl tento papyr mnohokrát znova zpracován a přeložen do všech čelnějších jazyků celého světa.

Nejlepším vydáním tohoto textu je fototypická reprodukce, kterou uveřejnil *W. Spiegelberg* v knize: "Die Demotischen Papyrus" sv. II., tab. XLIV-XLVII sbírky: "Catalogue général des antiquités égyptiennes du musée du Caire", sv. 40, Strassburg, 1906.

Nejdokonalejší zpracování a překlad tohoto papyru vydal *F.L. Griffith* v knize: "Stories of the High Priests of Memphis", Oxford, 1900. Nejprístupnější je překlad, jež vydal *G. Maspero* ve svých: "Les contes populaires de l'Égypte ancienne"; 3. vyd. Paříž 1905.

Tento papyr má čtyři strany, číslované 3. - 6., takže první dvě strany - asi třetina celého textu - je ztracena. Obsahuje povídku o memfiském veleknězi Setnovi Chamusovi, proslulém čarodějníku, do níž je vložena epizoda o životních osudech Setnova předchůdce, Neferkeptaha, jehož v čarodějnickém umění Setna nedostihl, a jehož duchu byl proto nucen se podrobit, když se s ním dostal do sporu. Pojítkem jsou osudy čarodějnické knihy, kterou napsal bůh Thovt svou vlastní rukou.

I. ³/27. - ⁴/20.

Neferkeptah strávil čtyři dni, hoduje s kněžími koptské Esety, a manželky kněží Esetiných hodovaly zase se mnou. Když nastalo jitro pátého dne našeho (pobytu v Koptu), dal si Neferkeptah přinést kus čistého vosku, zhotovil (z něho) člun s (jeho) veslaři, odříkal nad nimi čarovné říkadlo, dal jim život, dal jim dech a pustil se na moře; naplniv člun pískem. (*Šla jsem s ním, a když vstoupil*) na palubu, sedla jsem si sama nad Koptským mořem, myslíc si: "Ať uvidím, co se s ním bude dít!"

On řekl: "Veslaři, veslujte se mnou až k místu, na němž je ta kniha!"

(Veslovali s ním) ve dne v noci. Když po třech dnech se tam dostal, hodil před sebe písek, a v moři povstala prázdná (prohlubeň). Zpozorovav hady, štíry a plazy všeho druhu na míli kolem skříňky, v níž byla kniha, a zpozorovav věčného hada u oné skříňky, odříkal čarovné říkadlo nad hady, štíry a plazy, kteří byli na míli kolem skříňky, a nedovolil jim pohybovat se.

(Pak sestoupil dolů na místo, na němž byl věčný had), dal se s ním do zápasu a usmrtil ho. On však ožil a nabyl zase svého (dřívějšího) stavu. On dal se s ním znova do zápasu a zase ho zabil. On zase ožil a (zase) nabyl svého (dřívějšího) stavu. Dal se s ním po třetí do zápasu, roztal ho na dvě části, nasypal mezi ně písku, a on již nenabyl svého (dřívějšího) stavu.

Neferkeptah šel pak k místu, na němž byla skříňka. (Shledal, že je to skříňka) železná; otevřel ji a našel v ní skříňku měděnou; otevřel ji a našel v ní skříňku ze dřeva *skořicovníku*; otevřel ji a našel v ní skříňku ze slonoviny a ebenového dřeva; (otevřel ji a našel v ní skříňku) ze stříbra; otevřel ji a našel v ní skříňku ze zlata; otevřel ji a našel v ní knihu.

Vynesl knihu se zlatou skříňkou nahoru, přečetl stránku toho, co v ní bylo napsáno, očaroval nebe, zemi i podsvětí a rozuměl všemu, co povídali ptáci na nebi, ryby v hlubinách i zvěř v horách.

Přečetl druhou stránku knihy, a spatřil (Rea zářícího na nebi s jeho devaterem bohů) i lesknoucí se měsíc a hvězdy v jejich (pravé) podobě a spatřil ryby v hlubinách, na něž božská Síla nakupila vodu.

Odříkal čarovné říkadlo nad (vodou a ona nabyla zase svého dřívějšího stavu. Vstoupil na palubu) a řekl veslařům: "Veslujte se mnou až k místu, kde je (má manželka) Ahuret!"

Veslovali s ním ve dne v noci. Když dostal se k místu, na němž jsem byla, (našel mě sedící) nad Koptskou vodou. Nepila jsem, nejedla jsem a nedělala jsem nic na světě, takže jsem vyhlížela jako člověk vstupující do ústavu pro balzamování. Řekla jsem Neferkeptahovi: "(Jako že žije král), ukaž mi knihu, pro niž nás stihnou velké strasti!"

On podal mi knihu. Přečetla jsem stránku toho, co bylo v ní napsáno, očarovala jsem nebe, zemi i podsvětí, hory i moře, a rozuměla jsem všemu, co povídají ptáci na nebi, ryby v hlubinách a zvěř (v horách).

Přečetla jsem druhou stranu knihy a spatřila jsem Rea zářícího na nebi s jeho devaterem, spatřila jsem lesknoucí se měsíc i všechny nebeské hvězdy v jejich (pravých) podobách; spatřila jsem ryby v hlubinách, na něž božská Síla nakupila vodu.

Protože neumím psát, řekla jsem svému staršímu bratru Neferkeptahovi, jenž byl znamenitým písařem a velice učeným mužem, a on dal si přinést kus nového svitku papyru, napsal na něj vše, co bylo v knize, namočil jej v pivě a rozmočil jej ve vodě, - neboť věděl, že ten, kdo jej vypije, když se rozpustí, bude znát to, co na něm bylo - (*a dal to vypít svému synu Merjevovi*).

Onoho dne jsme se vrátili do Koptu, hodovali jsme před Esetou koptskou a Harpechratem, pak jsme vstoupili na palubu a odpluli jsme.

Když jsme se dostali do vzdálenosti jedné míle od Koptu, tu, hle, Thovt zpozoroval vše, co provedl Neferkeptah pro tu knihu. Nemeškal a oznámil to Reovi, řka: "Uznej mé právo, a (rozsud') mou při s Neferkeptahem, synem krále Mer-neb-Ptaha, jenž vešel do mého domu, vyloupil jej, ukradl mou skříňku s mou čarodějnickou knihou a zabil mého strážce, jenž ji hlídal!"

A bylo mu řečeno: "Je ve tvé moci i se všemi lidmi, kteří jsou s ním!"

I byla seslána božská Síla dolů z nebe a bylo jí řečeno: "Nedopust', aby Neferkeptah i všichni lidé, kteří jsou s ním, se vrátili zdraví do Memfi!"

Za chvíli na to chlapec Merjeb vyšel ze stínu královské lodi, vrhl se do moře a utopil se. Všichni lidé, kteří byli na palubě, vykřikli. Neferkeptah vystoupil ze stínu (lodi), odříkal nad ním čarovné říkadlo, a vyzdvihl ho do výše, ačkoli božská Síla nakupila nad ním vodu. (Zase) nad ním odříkal čarovné říkadlo, a dal si od něho vypravovat o všem, co se s ním stalo, i o udání, jež učinil Thovt u Rea. Vrátili jsme se s ním do Koptu, uložili jsme ho do rakve, postarali jsme se o jeho (potřeby), pohřbili jsme ho jako vznešeného šlechtice a uložili jsme ho do jeho sarkofágu v koptské poušti.

Můj starší bratr Neferkeptah řekl: "Neotálejme a vyplujme, aby král neuslyšel, co se nám přihodilo, a jeho srdce aby netruchlilo!"

Vstoupili jsme na lod', vypluli jsme, a neotálejíce, dospěli jsme k místu, míli na sever od Koptu, kde se chlapec Merjeb vrhl do vody.

Tu vyšla jsem ven ze stínu královské lodi, vrhla jsem se do řeky a utopila jsem se. Všichni lidé, kteří byli na palubě, vykřikli a řekli to Neferkeptahovi. On vyšel ze stínu královského člunu, odříkal nade mnou čarovné říkadlo a vyzvedl mě nahoru, ačkoli božská Síla nakupila nade mnou vodu. Dal mě vynést na palubu, přečetl nade mnou čarovné říkadlo a dal si ode mne vypravovat o všem, co se se mnou stalo, i o udání, jež učinil Thovt u Rea. Vrátil se se mnou do Koptu, dal mě uložit do rakve, opatřil mé (potřeby), dal mě pohřbít jako vznešeného šlechtice a uložil mě v hrobce, v níž odpočíval chlapec Merjeb.

Pak vstoupil na palubu, vyplul; a neotáleje, dorazil míli na sever od Koptu, na místo, na němž jsme se vrhli do vody, a uvažoval ve svém srdci: "Zdaž neměl bych se vrátit do Koptu a ubytovat se u (své manželky Ahurety a svého syna Merjeba? - Až vrátím se do Memfi, a král se mne otáže na své dítky, co mu řeknu? - Což mu mohu říci: "Odvezl jsem tvé dítky do thebského kraje, zavraždil jsem je, ale sám jsem zůstal na živu a nyní se vracím do Memfi, jsa ještě živ?"

- I dal si přinést svůj pás z nejjemnějšího plátna, udělal z něho pásku, svázal knihu, přiložil si ji k tělu a připevnil ji. Pak vyšel ze stínu královského člunu, vrhl se do řeky a utopil se.

II. 4/27. - 4/34.

Neferkeptah zdvihl se z lůžka a řekl: "Nejsi-li ty Setna, jemuž má manželka vypravovala o (těchto) útrapách, jež nás stihly pro tuto knihu? Nesneseš jich všech! Chceš (knihu) získat mocí znamenitého písaře, nebo vítězstvím nade mnou ve hře? Zahrajme si spolu o ni!"

Setna odpověděl: "Souhlasím!"

Byla před ně přinesena šachovnice i s jejími psy a hráli spolu. Neferkeptah vyhrál hru nad Setnou, odříkal nad ním čarovné říkadlo, dotkl se jeho hlavy skříňkou na šachy, jež byla před ním, a způsobil, že (Setna) zabořil se po lýtka do země. Totéž učinil po druhé hře, když ji vyhrál nad Setnou, a způsobil, že Setna zabořil se do země až po svůj pohlavní úd. Totéž učinil po třetí hře, a způsobil, že (Setna) se zabořil do země až po své uši.

Tu Setna dostal velký strach z Neferkeptaha, zavolal svého soukojence Jenhorura a řekl: "Nemeškej, jdi nahoru na zem, vypravuj králi o všem, co se mi přihodilo, a přines amulety Ptaha, mého otce a čarodějnické knihy!"

(Jenhorurev) nemeškal, vystoupil nahoru na zem, a vypravoval králi o všem, co se Setnovi přihodilo.

Král řekl: "Dones mu amulety Ptaha, jeho otce, a jeho čarodějnické knihy!"

Jenhorurev nemeškal, sestoupil dolů do hrobky, položil amulety na Setnu, a on okamžitě vystoupil (ze země) na povrch. Pak Setna vztáhl svou ruku na knihu a vzal ji.

Když Setna vycházel z hrobky, světlo šlo před ním a tma šla za ním.

Z démotické povídky o Siusirovi, synu Setnovu.

Tato povídka je napsána na rubu dvou řeckých papyrů, obsahujících úřední seznamy polností ze sedmého roku císaře Klaudia, tj. z roku 46 - 47 po Kr. Byl tedy démotický text na rubu jich napsán o nemnoho později. Tento rukopis je majetkem britského muzea v Londýně a má v oddělení rukopisů číslo 604.

Fototypickou reprodukci démotického textu s jeho ruční kopií, transkripcí a dokonalým překladem vydal *F.L.Griffith* v knize "Stories of the High Priests of Memphis," Oxford, 1900. Nejpřístupnější překlad této povídky je v *Masperových*: "Les contes populaires de l'Égypte ancienne," 3. vyd., Paříž, 1905.

Začátek tohoto papyru schází a také více než polovina první zachované strany zdola je zničena.

Zachovaná část démotického textu líčí narození, život a zánik Siusira, syna Setnova, jenž před svým zmizením prohlašuje, že je duch Hora, syna Panešova, jenž se svolením boha Usira, náčelníka obyvatelů západní říše přišel znovu na svět, aby zničil čarodějníka, s nímž zápasil již za svého prvního pozemského života. Líčení tohoto zápasu je vložkou naší povídky.

I. 1/1. - 1/9.

(Mehveschet spatřila oné noci) sen, v němž jí bylo řečeno: "Nejsi-li ty Mehveschet, manželka Setnova, jež (sis) ulehla v (chrámu), abys obdržela (od boha) čarovný lék (proti neplodnosti)? Až zítra nastane ráno, jdi k *studni* svého manžela Setny, a (tam) najdeš rostoucí keř melounů s (*plody*). Ostříháš je i s jejich listy, doneseš je (do svého domu a připravíš) z nich čarovný lék, dáš jej vypít (svému manželovi Setnovi, budeš s ním spát a budeš obtěžkána) od něho oné noci."

Když se Mehveschet probudila ze sna, v němž toto spatřila, učinila (vše), tak, jak (to ve snu spatřila). Večer lehla si po bok (Setny), svého manžela, a počala, jsouc oplodněna (jeho semenem). Když nastal

čas (její čmýry, čmýra se nedostavila. Nabyla) důvěry (a oznámila to svému manželu Setnovi), jehož srdce se z toho velice radovalo. Uvázal jí amulety, předčítal nad ní kouzelná říkadla.

Jednou v noci lehl si Setna (a spatřil sen, v němž) mu bylo řečeno: "Mehveschet, tvá manželka, počala, byvši (od tebe) oplodněna. Chlapec, jehož porodí, budiž pojmenován Siusirev. Mnoho (bude divů, jež vykoná v Egyptě)."

Když Setna procitl ze sna, v němž toto spatřil, (radovalo se) velice (jeho srdce. Mehveschet skončila) čas svého těhotenství, a když se dostavil (čas porodu), porodila chlapce. Oznámili to Setnovi, (a on ho pojmenoval) Siusirev.

II. 3/17. - 3/22.

Setna se odebral do svého domova, nepoznáváje ani místa, kam přicházel, zabalil se do svých šatů od hlavy až k nohám a lehl si, nevěda ani, kde je.

Oznámili to jeho manželce Mehveschetě, a ona přišla k Setnovi, vnořila svou ruku do jeho šatů, ale nenalezevši palčivosti horečky v jeho oděvu, řekla mu: "Můj bratře Setno! Není horečky v tvých prsou, ani - - - v tvém těle; (trápí tě) zármutek a žal?"

On jí odpověděl: "Nech mě, má sestro Mehvescheto! To, čím je mé srdce zarmouceno, není vhodné odhalit ženě." Vešel dovnitř chlapec Siusirev, zastavil se nad svým otcem Setnou a otázal se ho: "Můj otče Setno! Proč ležíš, a proč je zarmouceno tvé srdce? Řekni mi, co (tě) *trápí* v tvém srdci, a já to odstráním!"

On odpověděl: "Nech mě, můj synu Siusire! Jsi příliš mlád! Tomu, co (je skryto) v mém srdci, ty *neporozumíš!*"

Siusirev řekl: "Řekni mi to, a já zbavím tvé srdce toho!"

Setna řekl: "Jakýsi etiopský župan přišel do Egypta, maje u sebe zapečetěný dopis, a řekl: "Zda je někdo v Egyptě, kdo jej přečte, aniž jej otevře? Není-li v Egyptě znamenitého písaře a učeného muže, jenž by jej přečetl, pokořím Egypt před zemí černochoů, svou vlastní." Proto jsem si lehl, proto je mé srdce zarmouceno, můj synu Siusire!"

Když to Siusirev slyšel, dlouho se smál.

Setna mu řekl: "Proč se směješ?"

On odpověděl: "Směji se, že ležíš, a že tvé srdce je zarmouceno pro takovou maličkost. Vstaň, můj otče Setno! Dovedu přečíst dopis, jež přinesli do Egypta, aniž ho otevřu, a dovím se, co je v něm psáno, aniž zlomím jeho pečeti."

Když to Setna uslyšel, okamžitě vstal a řekl: "Jaká je záruka pravdivosti toho, co jsi řekl, můj synu Siusire?"

On odpověděl: "Můj otče Setno! Jdi do sklepa svého domu, a o každé knize, kterou vyjmeš z džbánu, řeknu ti, jaká je to kniha, a přečtu ji, aniž ji spatřím, stoje nahoře nad tebou, jenž budeš ve svém sklepě."

Setna se zdvihl, učinil vše tak, jak mu to Siusirev řekl, a Siusirev přečetl všechny knihy, které jeho otec Setna zdvihl proti němu, aniž jich otevřel.

III. ⁴/2. - ⁴/8.

Stalo se jednou, že etiopský král byl v - - - - - a zaslechl rozmluvu tří etiopských županů v

Jeden z nich řekl hlasitě: "Kdyby nedopustil Amon tohoto neštěstí, aby mi egyptský král učinil příkoří, seslal bych své čáry na Egypt a způsobil bych, že by egyptský lid tři dni a tři noci nespátřil světla, nýbrž jen temnotu."

Druhý z nich řekl *kromě jiného*: "Kdyby Amon nedopustil tohoto neštěstí, že by mi egyptský král učinil příkoří, seslal bych své čáry na Egypt a způsobil bych, že by byl egyptský král zavlčen do země černošské, dal bych mu vysázet pět set ran karabáčem před králem (etiopským) a dal bych ho zase odvléci zpět do Egypta, dříve než uplyne šest hodin."

(Třetí z nich řekl: "Kdyby Amon nedopustil toho neštěstí, aby mi egyptský král učinil příkoří, seslal bych své čáry na Egypt a způsobil bych, že by pole nenesla tři roky úrody.")

IV. ⁴/15. - ⁴/21., ⁴/24. - ⁵/24., ⁵/27. - ⁵/34.

Hor, syn Černošky, zhotovil z vosku nosítka se čtyřmi nosiči, odříkal nad nimi čarovné říkadlo, dal jim dech, učinil je živými a poručil jim: "Odebeřte se do Egypta a zanešte egyptského krále ke králi etiopskému. Až vysázím mu pět set ran karabáčem, doneste ho zase zpět do Egypta za šest hodin!"

Oni odpověděli: "Ano, neopomeneme ničeho."

Etiopské čáry se snesly do Egypta, zmocnily se noci, zmocnily se krále Men-cheper-Rea Si-Amona, odveklely jej ke králi etiopskému do země černošské, vysázely mu pět set ran karabáčem před (etiopským) králem, a vrátily se zpět do Egypta, dříve než minulo šest hodin.

Když (etiopské čáry) odveklely krále Si-Amona zpět do Egypta, byl jeho zadek těžce potlučen velkým výpraskem, i lehl si do kaple domu Horova.

Když druhého dne nastalo ráno, pravil král sboru dvořanstva: "Co to potkalo Egypt, že jsem jej musel opustit?" Stydíce se za své myšlenky, dvořané si řekli: "Snad zbloudila (z cesty) myšlenka krále", a řekli (nahlas): "Bud' zdrav, bud' zdrav, králi, náš velký pane! Kéž velká bohyně Eset rozežene tvé zármutky! Jaký je *mysl* toho, co jsi nám řekl, králi, náš velký pane? Ležíš v kapli Horova domu, a bozi tě ostříhají!"

Král vstal, ukázal dvořanstvu svůj zadek těžce potlučený velkým výpraskem a řekl: "Jako že žije velký bůh Ptah, byl jsem této noci zavlčen do Etiopie, bylo mi vysázeno pět set ran karabáčem před (etiopským) králem a pak jsem byl zase odvečen zpět do Egypta, dříve než minulo šest hodin."

Když (dvořané) spatřili velkým výpraskem těžce potlučený králův zadek, otevřeli svá ústa s hlasitým křikem.

Král Men-cheper-Re Si-Amon měl knihovníka, jenž se nazýval Hor, syn Panešův, jenž byl velice učený muž. Odebral se ke (králi) a hlasitě zvolal: "Můj velký pane! To jsou etiopské čáry. Jako že žije tvůj (duch), já přivedu je do tvých (*mučírén*) a na tvé popraviště!"

Král mu odpověděl: "Pospěš si, ať mě zase této noci nezavlekou do Etiopie!"

Knihovník Hor, syn Panešův, ihned šel, přinesl své knihy a své amulety ke králi, odříkal nad ním čarovná říkadla a navázal na něho amulety, aby se ho etiopské čáry nemohly zmocnit. Pak odešel od krále, vzal (své) zápalné a tekuté oběti, vstoupil do člunu, a neotáleje, odplul do Šmunu, odebral se do šmunského chrámu, vykonal své zápalné a tekuté oběti před velkým bohem Thovtem, osmkrát velkým pánem Šmunu, a modlil se k němu, řka:

"Obrat' ke mně svůj obličej, můj pane, Thovte, a nedopust', aby Etiopové pokořili Egypt před Etiopii! Ty jsi to, jenž (*vynašel jsi*) čáry, jenž vyzvedl jsi nebe do výše, jenž dal jsi pevné základy zemi a duatu, dav (jim) bohy a hvězdy. Oznam mi, jak zachránit krále před etiopskými čárami!"

Pak se uložil Hor, syn Panešův, ke spánku v chrámu a zdál se mu oné noci sen, že postava velkého boha Thovta s ním mluvila, řkouc: "Nejsi-li ty Hor, syn Panešův, *knihovník* krále Men-cheper-Rea Si-amona? Až nastane zítřejší ráno, jdi do knihovny šmunského chrámu, a najdeš tam skříň zavřenou a zapečetěnou.

Otevři ji a najdeš v ní skříňku, v níž je svitek papyru, jejž napsal jsem svou vlastní rukou. Vydej jej ven, opiš jej a ulož jej zase na jeho místo. Je to čarodějnická kniha, jež vysvobodila mě z rukou nepřátel; ona poskytne také ochranu králi a zachrání ho před čárami etiopskými."

Hor, syn Panešův, se probudil ze sna, v němž toto spatřil, pochopil, že to bylo boží zjevení, a učinil vše tak, jak se mu to zdálo. Pak nemeškaje, odebral se ke králi a zhotovil mu psaný amulet.

Když nastal druhý den, přitáhly čáry Hora, syna Černošky, v noci do Egypta ke králi, ale vrátily se zase hned zpět k etiopskému králi, neboť nemohly se krále zmocnit pro amulety a čáry, jimiž ho opatřil *knihovník* Hor, syn Panešův.

Když nastalo jitro následujícího dne, vypravoval král *knihovníku* Horovi, synu Panešovu, o všem, co v noci spatřil, i o návratu etiopských čar, když se ho nemohly zmocnit.

Hor, syn Panešův, si pak dal přinést kus čistého vosku, zhotovil nosítka s čtyřmi nosiči, odříkal nad nimi čarovné říkadlo, dal jim dech, učinil je živými a poručil jim: "Půjdete v noci do Etiopie, zanesete etiopského krále ke králi do Egypta, a až se mu vysází pět set ran karabáčem, odvěčete ho zase zpět do Etiopie, dříve než mine šest hodin!"

Oni odpověděli: "Ano, neopomeneme ničeho!"

Čáry Hora, syna Panešova, vznesly se pod nebeskou oblohu, a neotálejíce, odebraly se do Etiopie, zmocnily se etiopského krále, odnesly ho do Egypta, kde mu bylo vysázeno pět set ran karabáčem před egyptským králem, a odvěkly ho zase do Etiopie, dříve než minulo šest hodin.

Když byl etiopský král doveden zpět do Etiopie a byl složen na svém místě, lehl si. Ráno vstal, jsa velice potlučen výpraskem, jehož se mu v Egyptě dostalo a (řekl svým dvořanům: "To, co mé čáry učinily egyptskému králi, to učinily čáry egyptského krále zase mně. V noci zavlekly mě do Egypta), bylo mi vysázeno pět set ran karabáčem před egyptským králem, a pak mě zase odvlekly zpět do Etiopie." A obrátil svůj zadek k svým šlechticům.

Oni otevřeli svá ústa s velkým výkřikem.

Pak poslal král pro Hora, syna Černoščina, a řekl: "(Stihniž) tě hněv Amona, merojského býka, mého boha! Půjdeš k Egyptanům a uvidím, co uděláš, abys mě vyprostil z rukou Hora, syna Panešova!"

(Hor, syn Černoščin), připravil své čáry a navěsil je na krále, aby přemohly čáry Hora, syna Panešova.

Když druhého dne nastala noc, snesly se čáry Hora, syna Panešova, do Etiopie, odnesly etiopského krále do Egypta, kde mu bylo vysázeno pět set ran karabáčem před egyptským králem, a odvlekly ho zpět do Etiopie, dříve než minulo šest hodin.

To se přihodilo etiopskému králi i třetího dne, a čáry etiopské nemohly ho vysvobodit z moci Hora, syna Panešova.

V. 5/37. - 6/5.

Hor, syn Černoščin, byl propuštěn od krále a odebral se ke své matce.

(Ona se ho otázala: "Proč jsi ke měn přišel, můj synu Hore?")

On odpověděl: "Půjdu do Egypta a budu čarovat tam proti Horovi, synu Panešovu."

Ona mu řekla: "Bud' opatrný, můj synu Hore!) Půjdeš-li čarovat do Egypta, střež se před Egyptany! Ty se nemůžeš pustit do zápasu s nimi, abys nebyl od nich chycen, takže by ses již nikdy nevrátil do Etiopie!"

On odpověděl: "To, co pravíš, není k ničemu. Nemohu nejít do Egypta; musím tam čarovat!"

Jeho matka Černoška mu řekla: "Musíš-li jít do Egypta, urči nějaké znamení mezi sebou a mnou, abych mohla přijít k tobě a podívat se, nemohla-li bych tebe zachránit, kdybys byl chycen!"

On jí řekl: "Kdybych byl chycen, pak až bys pila a jedla, voda nabude barvy krve před tebou, pokrmy, jež budou před tebou, nabudou barvy (krve), i nebe nabude barvy krve před tebou."

VI. 6/11. - 6/32.

Hor, syn Panešův, řekl: "Jako že žije Atum, pán Onu, bozi egyptští tě sem přivedli, aby tě potrestali ve své vlasti. Vzchop se, já jdu na tebe!"

Když to Hor, syn Panešův, vyřkl, Hor, syn Černoščin, mu odpověděl: "To je tedy ten, jenž čaroval proti mně, a jehož naučím řeči šakalí!" A provedl čáry a seslal na nádvoří oheň.

Král i egyptská knížata vykřikli hlasitě, volajíce: "Rychle k nám, *knihovníku Hore*, synu Panešův!"

Hor, syn Panešův, přečetl stránku knihy a způsobil, že nebe spustilo déšť na oheň, a on okamžitě uhasl.

Etiop provedl zase čáry a způsobil, že povstal velký mrak nad nádvořím, takže nikdo neviděl svého bratra, ani svého druha.

Hor, syn Panešův, odříkal čarovné říkadlo proti nebi a očistil je, takže se vyjasnilo ze zlého povětrí, v němž se ocitlo.

Hor, syn Černošky, provedl zase čáry a vytvořil velkou kamennou klenbu, mající dvě stě loket výšky a pět loket tloušťky nad králem a jeho knížaty, chtěje odloučit Egypt od krále a zbavit svět jeho nejvyššího pána. Král pohlédl k nebi, spatřil nad sebou kamennou klenbu, i otevřel svá ústa s velkým výkřikem on i vojsko, jež bylo na nádvoří.

Hor, syn Panešův, přečetl stránku knihy, vytvořil čarovný papyrový člun, naložil na něj kamennou klenbu a (člun) odletěl s ní na velké egyptské jezero.

Etiopský župan poznal, že nemůže s Egyptanem zápasit, i provedl čáry, aby ho na nádvoří neviděli, maje úmysl odejít do Etiopie, své vlasti.

Hor, syn Panešův, odříkal nad ním čarovné říkadlo, odhalil etiopské čáry a způsobil, že král i egyptské vojsko, jež stálo na nádvoří, (spatřilo Hora, syna Černoščina), v podobě dravého ptáka, chystajícího se odletět. Pak Hor, syn Panešův, odříkal nad ním čarovné říkadlo, obrátil ho na záda a nad ním stál lovec, mající ve své ruce ostrý nůž a chystající se zasadit mu (smrtící) ránu.

Když se toto stalo, stala se všechna znamení před jeho matkou Černoškou, jež Hor, syn Černoščin, určil mezi sebou a mezi ní. I nemeškajíc, odebrala se do Egypta v podobě husy, zastavila se nad královským palácem a zakejhala na svého syna, jenž byl proměněn ve dravého ptáka, nad nímž stál myslivec.

Hor, syn Panešův, pohlédl k nebi, spatřil Černošku v podobě, ve které byla, a poznal, že je to Etiopka Černoška. I odříkal nad ní čarovné říkadlo, převrátil ji na záda, a nad ní stál lovec, jehož nůž se chystal zasadit jí smrtící ránu. Ona se zbavila své podoby, v níž byla, proměnila se v etiopskou ženu a prosila: "Neubližuj nám, Hore, synu Panešův, a odpusť nám (naše) provinění! Dáš-li nám člun, nevrátíme se již nikdy do Egypta."

Hor, syn Panešův, přísahal králi a egyptským bohům: "Nezruším své čáry, dokud mi nesložíte přísahu, že se již nikdy nevrátíte do Egypta."

Černoška zdvihla svou ruku (k přísaze), že již nikdy nevstoupí do Egypta, a Hor, syn Černoščin, přísahal: "Nevstoupím tisíc pět set let do Egypta!"

Hor, syn Panešův, zrušil své kouzlo, dal Horovi, synu Černoščinu, a jeho matce Černošce člun, a oni se vrátili do Etiopie, své vlasti.

VII. 6/34. - 7/6.

"Jako že žije tvůj obličej, můj velký pane, tento, jenž je před tebou, je Hor, syn Černošky, o němž jsem vypravoval toto, jenž se odvážil toho, co učinil, přišel do Egypta po tisíci pěti stech létech, aby v něm

čaroval. Jako že žije Usirev, velký bůh, pán západní říše, u něhož já odpočívám, jsem Hor, syn Panešův, jenž stojím před králem.

Když jsem se v západní říši dověděl, že etiopský nepřítel hodlá čarovat v Egyptě, a že té doby není v Egyptě tak dobrého písaře a učeného muže, jenž s ním může zápasit, prosil jsem Usira v západní říši, aby mi dovolil znovu vyjít na zem, aby Egypt nebyl pokořen před Etiopií. A bylo nařízeno od Usira, aby mi bylo dovoleno vyjít rta zem.

Procitl jsem a stal jsem se zárodkem, abych našel Setnu, syna králova, na poušti u Onu nebo u Memfi, a vyrostl jsem v keř melounů, abych se mohl znovu vrátit do těla, narodit se na zemi a čarovat proti tomuto etiopskému nepříteli, jenž stojí v nádvoří!"

Hor, syn Panešův, maje podobu Siusira, provedl čáry proti etiopskému županu a obklíčil ho ohněm, jenž ho strávil uprostřed nádvoří. Král se na to díval s knížaty i s egyptským vojskem. Pak zmizel Siusirev jako stín před králem a Setnou, svým otcem, takže ho neviděli.

Apophthegmata patrum aegyptiorum.

Apophthegmata patrum aegyptiorum ("Výroky egyptských otců") je špatně volený název, jímž se označuje koptský rukopis, jež uveřejnil G. Zoega v knize: "Catalogus codicum copticorum manu scriptorum qui in museo Borgiano Velitris adservantur," Řím, 1810, (novotisk Lipsko, 1903), na str. 288. - 356., s číslem 169. Z rukopisu se zachovaly 44 listy, z nichž poslední je 314. původní knihy, tedy jen skrovný zbytek této knihy, mající neobyčejnou důležitost pro kulturní dějiny prvních dob křesťanství. Neobsahuje pouze výroky svatých otců egyptských, jimiž se začíná první zachovaná kapitola této knihy, nýbrž také vypravování mnoha událostí z jejich života, z nichž některé líčeny jsou realisticky, jiné jsou vyzdobeny výtvary bujně orientální fantazie.

I. ²⁹⁵/8. - ²⁹⁵/18.

Dva rodní bratři přišli do kláštera; jeden z nich byl asketa, druhý pak byl velice poslušný. Řekl-li mu otec: "Učiň něco!", učinil to; (řekl-li mu): "Najez se dřívě!", jedl, a pro tuto poslušnost byl v klášteře chválen.

Jeho bratr asketa byl proti němu popuzen, i řekl si: "Budu ho zkoušet a uvidím, je-li poslušný."

I odebral se k otci a řekl: "Pošli mého bratra se mnou; půjdeme tam a tam."

A otec je propustil. Chtěje ho zkoušet, vedl ho asketa, až přišel dolů k řece, (na místo), kde bylo mnoho krokodýlů, a řekl mu: "Sejdi dolů k řece, a přepluj na druhý břeh!"

Tento šel. Krokodýlové přicházeli, lízali jeho tělo, ale neublížili mu.

II. ²⁹⁷/4. - ²⁹⁷/13.

Apa Makarios šel jednou bažinou, sbíraje palmové listy. A hle! Na cestě potkal ho ďábel, mající v ruce srp, a chtěl ho pořezat, ale nemohl. I řekl mu: "Velké je mé úsilí proti tobě, ale jsem proti tobě bezmocný. Hled'! Vše, co děláš ty, dělám já také. Ty se často postíváš, já nejím vůbec; ty často probdíš noci, já vůbec nespím. Jen v jednom jsi silnější než já."

Apa Makarios se otázal: "Co je to?"

On odpověděl: "Tvá pokora to je. Neboť já vůbec nemám schopnost k pokoře, a proto jsem bezmocný vůči tobě."

III. ³⁰²/16. - ³⁰²/19.

Člověk, jenž byl posedlý démonem a velice trpěl, vyhazuje pěnu, udeřil starého poustevníka do (jeho) tváře. Stařec ihned nastavil také druhou (tvář), a démon nemohl snést vroucnost jeho pokory a vyšel z něho.

IV. ³⁰³/15. - ³⁰³/17.

Otázali se kteréhosi starce: "Proč démoni zápasí s námi všemi těmito způsoby?"

Stařec odpověděl: "Protože jsme zahodili své zbraně, jimiž jsou opovrhováni sebou, pokora, neústupnost vůči sobě a trpělivost."

V. ³⁰⁴/22. - ³⁰⁴/28.

Jednou ke starci přišli z Théb, majíce s sebou člověka posedlého démonem, aby ho uzdravil.

Stařec, když ho snažně prosili, řekl démonu: "Vyjdi z božího tvora!" Démon řekl starci: "Odcházím. Otáží se však tebe na něco: "Kdo jsou berani a kdo jsou ovce?"

Stařec odpověděl: "Berani - to jsem já, a ovce zná Bůh." Když to démon uslyšel, řekl: "Hle, pro tvou pokoru odcházím!"

VI. ³⁰⁹/15. - ³⁰⁹/22.

Asketa spatřil člověka posedlého démonem tak, že se nemohl postit. Pro lásku boží netoužil (asketa) po svém vlastním dobru, ale po dobru druhého, i modlil se, aby démon opustil onoho a vešel do něho, a tak aby onen byl zbaven útrap. A Bůh ho vyslyšel. Na tomtéž místě démon posedl asketu. On však rozšířil své posty a modlitby ještě více a ještě více rozšířil svou askezi.

Za jeho lásku vypudil z něho Bůh démona za několik dní.

VII. ³³⁷/7. - ³³⁷/18.

Jednou přišel do Šietu posedlý. Modlili se za něho v církvi, ale démon nevyšel, neboť byl velice silný. Klerikové řekli: "Co máme dělat s tímto démonem? Nikdo ho nebude moci vypudit, kromě apy Besariona. Kdybychom ho o to prosili, nepřijde ani do církve. - Učiňme to *takto*: Hle, on přichází do církve první, před všemi ostatními. Pošleme nemocného, ať si usedne na jeho místo, a až on přijde, zdvihněme se, dejme se do modlení a řekněme mu: Apo, probud' tohoto bratra!"

A učinili to. Když ráno stařec přišel, dali se do modlení a řekli mu: "Probud' tohoto bratra!"

A on řekl mu: "Vstaň a odejdi!"

A v tom okamžiku démon z něho utekl, a člověk byl v té hodině uzdraven.

VIII. ³³⁷/26. - ³³⁸/15.

A.

Jakási žena měla na svém prsu nemoc, která se nazývá rakovina. Uslyšela o apovi Longinovi a snažila se dostat k němu. On bydlil u milníku, devět mil vzdáleného od Alexandrie.

Stařena chodila a hledala ho, a stalo se, že ho našla sbírajícího dříví na břehu moře. Otázala se ho: "Apo, kde bydlí boží sluha Longinos?" - neboť nevěděla, že je to on.

On se jí otázal: "Co chceš od toho podvodníka? Nechod' k němu, neboť je to podvodník! - Co ti schází?"

Žena mu pověděla o nemoci, kterou měla.

Stařec pokřičoval nemocné místo a řekl jí: "Jdi a Pán tě uzdraví; Longinos ti nemůže prospět."

Ona odešla, majíc důvěru, a byla ihned pozdravena. Později o tom vypravovala lidem a popsala jim vzhled starce, a oni jí řekli, že to byl apa Longinos.

B.

Lidé přivedli k němu (kdysi) také člověka posedlého démonem, ale (apa Longinos) jim řekl: "Nemohu vám pomoci, ale jděte k apovi Zenonovi."

Když se apa Zenon pomodlil, démon trápil (posedlého) ještě více, a on běžel na starce; démon pak vzkřikl: "Myslíš snad, že odcházím kvůli tobě? Hleď, tamto se modlí apa Longinos a vyhání mě. Já se bojím jeho modliteb a jdu pryč, kdežto tobě bych nedal odpověď!"

IX. ³³⁸/27. - ³³⁹/12.

Apa Žižoi vypravoval:

"Toho času, když jsem byl v Šietu s apou Makariem, šli jsme s ním a žali jsme - bylo nás sedm bratří - a hle, za námi sbírala klasy vdova a plakala.

(Když) neustávala plakat, zavolal stařec pána toho pole a otázal se ho: "Proč pláče tato stařena?"

On odpověděl: "Když její manžel ještě žil, byly mu svěřeny věci nějakého člověka. Zemřel náhle, beze slova, a neřekl, kam je uložil. Ten, jenž (mu) je svěřil, chce si vzít, co je jeho, ale ona toho nenašla, i chce odvést ji i její syny a učinit je otroky."

Stařec mu řekl: "Řekni jí, ať přijde tam, kde budeme odpočívat od horka!"

Když přišla, otázal se jí stařec: "Proč pláčeš neustále?"

Řekla mu: "Můj manžel zemřel, přijav k uschování čísi věci, a umíraje, neřekl, kde je uložil."

Řekl jí: "Pojď a ukaž nám, kde jsi ho pohřbila!" - a vzal bratry a šel za ní.

Když přišli na místo, řekl jí stařec: "Jdi si domů!"

Pak se pomodlili, a stařec vyzval mrtvého, řka: "Kam jsi uložil věci toho člověka?"

A on odpověděl: "Leží v mém domě pod nohama mého lože."

Pak mu stařec řekl: "Spi zase až do dne vzkříšení!" Podívali se pak bratři a našli (věci) pod nohama jeho (lože).

X. ³⁴⁰/10. - ³⁴⁰/22.

Apa Milios šel jednou kudysi a spatřil mnicha, jenž byl podezříván od lidí, že se dopustil vraždy. Stařec k němu přišel, vyptal se ho a když zvěděl, že ho obviňují křivě, řekl těm, kteří se ho zmocnili: "Kde je zabitý?"

Ukázali mu ho. Šel k němu a řekl jim: "Modlete se všichni!"

Když pak vztáhl své ruce k bohu, zabitý vstal, a on se ho zeptal přede všemi: "Řekni nám, kdo tě zabil?"

(Mrtvý) odpověděl: "Vešel jsem do církve a dal jsem knězi peníze. On vrhl se na mne, zabil mě a zanesl mě do kláštera k tomuto velkému muži. I žádám vás, vezměte peníze a odevzdejte je mým dítkám!"

Stařec mu pak řekl: "Jdi a spi, až přijde Pán a probudí tě!" A on ihned zesnul.

XI. ³⁴⁰/23. - ³⁴¹/10.

Jednou přišel zástup starců k apovi Pojmenovi, a byl tam člověk, jenž měl syna, jehož obličej byl křečí obrácen nazad. Když jeho otec spatřil zástup našich starých otců, vynesl svého syna ven z kláštera, položil ho, a seděl a plakal nad ním.

Stalo se pak řízením osudu, že jeden ze starců vyšel ven, spatřil ho a otázal se ho: "Člověče, proč pláčeš?"

On odpověděl: "Jsem z rodu Apy Pojmena, a hle, neštěstí stihlo tohoto malého chlapce. Chceme ho vzít ke starci, ale bojíme se, že na nás nebude chtít pohlédnout, a nyní, až se doví, že jsem zde, pošle a vyžene mě. Spatřiv však vaši přítomnost, odhodlal jsem se přijít; chtěl-li bys nyní, prokaž nám svou milost, vezmi malého chlapce dovnitř a pomodli se nad ním!"

Stařec ho vzal dovnitř a užil lsti. Nevzal ho hned k apovi Pojmenovi, nýbrž jal se říkat všem, počínaje od nejnižšího z bratří: "Udělej kříž tomuto malému chlapci!"

Způsobil tak, že ho všichni pokřizovali vespolek, a nakonec donesl ho apovi Pojmenovi. Ten nechtěl, aby ho k němu nosili, ale ostatní žádali ho, řkouce: "Náš otče! Jak učinili všichni ostatní bratři, tak učiň také ty!"

On vzdechl, vstal a pomodlil se, řka: "Bože, pozdrav své stvoření, aby nebylo ovládáno nepřáteli!" - a když ho pokřizoval, odevzdal ho otcí.

XII. ³⁴¹/11. - ³⁴¹/18.

Kterýsi z otců vypravoval o jakémsi apovi Pavlovi, jenž se zdržoval v dolní části Egypta a sídlil v župě Thebské, že bral do svých rukou zmije, ušaté hady a štíry, a chytal je z jejich středu.

Bratři *projevovali mu obdiv* a ptali se: "Řekni nám, jaké cvičení jsi konal, že jsi dospěl tohoto výsledku?"

On odpověděl: "Odpust'te mi, moji otcové, zjedná-li si někdo čistotu, je mu podrobena každá věc jako Adamovi v době, kdy byl v ráji a nepřestoupil ještě příkazu."

XIII. ³⁴¹/19. - ³⁴¹/34.

Za času bezbožného Juliána, tehdy, když se odebral do Persie, vyslal na západ démona s poselstvím, aby mu ihned přinesl odpověď. Démon se dostal až k místu, na němž bydlel jakýsi mnich, ale tam zůstal deset dní a ani se nehnul, neboť nemohl jít dále, protože mnich se nepřestal modlit ani ve dne, ani v noci. I vrátil se démon k tomu, jenž ho poslal, nic nevyřídil. A on se ho otázel: "Proč jsi se tak zdržel?"

Démon mu odpověděl: "Zdržel jsem se a nic jsem nevyřídil, protože jsem strávil deset dní stoje a čekaje, až se mnich Puplios přestane modlit, abych mohl jít dále. I utekl jsem a vrátil jsem se."

Tu se bezbožný Julián *rozzuřil* a řekl: "Až se vrátím, budu ho soudit!"

Ale za několik dní ho zavraždili; umřel z boží prozřetelnosti.

XIV. ³⁴¹/35. - ³⁴²/8.

Jakýsi světský člověk šel jednou se svým synem k apovi Žižoiovi, jenž bydlel v poušti apy Antonia, a jeho syn mu na cestě zemřel. On však tím nebyl uveden ve zmatek; odnesl ho ke starci s důvěrou a vrhl se se svým synem na zem, jakoby vzdávali starci úctu, aby jim požehnal. Pak otec vstal, svého syna nechal u starcových nohou a vyšel ven z cely.

Stařec myslel, že (syn) se mu klaní, vzdáváje mu úctu, i řekl mu: "Vstaň a odejdi!" - neboť nevěděl, že je mrtev.

On okamžitě vstal a odešel.

Jeho otec, když (ho) spatřil, podivil se, vešel ke starci, vrhl se před ním na zem a řekl mu, co se stalo.

Stařec to vyslechl a byl zarmoucen, neboť toho nechtěl učinit.

Jeho žák jim pak řekl: "Neříkejte toho nikomu, dokud stařec bude na světě!"

XV. ³⁴²/9. - ³⁴²/12.

Abraham, žák apy Žižoia byl jednou pokoušen od d'ábla. Stařec vstal, rozepjal své ruce k nebi a řekl: "Bože, ať chceš nebo nechceš, nenechám tebe na pokoji, dokud ho neuzdravíš!"

A on ho ihned uzdravil.

XVI. ³⁴²/13. - ³⁴²/18.

Stařec, jenž bydlel na Jordánu a vedl poustevnický život, vešel ve vedru do jeskyně a našel tam lva, jenž na něho začal skřípat zuby a řval.

Stařec mu řekl: "Proč se rozčiluješ? Toto místo pojme mne a pojme také tebe. Nechceš-li být se mnou pohromadě, seber se a jdi!"

A lev ho neuchvátil a odešel.

XVII. ³⁴²/19. - ³⁴²/26.

Vypravují o apovi Agathonovi, že vešel jednou do jeskyně v poušti, v níž byl velký drak. Plaz se chystal vyrazit a odejít. Apa Agathon mu řekl: "Hneš-li se, ani já zde nezůstanu!"

A plaz zůstal a nehnul se.

Byla pak na té poušti sykomora, a oni vycházeli spolu, a apa Agathon učinil znamení na sykomoře a rozdělil ji jemu a sobě, aby plaz jedl z jedné polovice sykomory, a stařec zase jedl z druhé polovice. Když se najedli, šli zase oba do své jeskyně.

XVIII. ³⁴²/27. - ³⁴³/2.

Stařec z Šietu přišel jednou do Terenutu a tam, kde byl, přinesli mu trochu vína proti útrapám askeze. Lidé uslyšeli o tom a přivedli k němu posedlého. Démon se jal proklínat starce, řka: "Piják vína je to, k němuž jste mě přivedli!"

Stařec, jsa pokorný ve svém srdci, nechtěl ho zahnat pro jeho posměch a řekl: "Důvěřuji Bohu, že nedopiji tuto číšu, dokud neodejdeš!"

A když se stařec jal pít, démon vykřikl: "Spálil jsi mě!" - a než stařec číši dopil, vyšel z Boží milosti.

XIX. ³⁴³/3. - ³⁴³/8.

Jeden z našich otců poslal svého žáka, aby načerpal vody. Studna byla od cely velice vzdálena, a on zapomněl s sebou vzít provaz. Když přišel ke studni, seznal, že nepřinesl s sebou provazu, i pomodlil se a zvolal, řka: "Studno! Můj otec praví toto: "Napln' můj džbán vodou!"

A voda ihned vystoupila nahoru, bratr naplnil svůj džbán, a voda se zase usadila na svém místě.

XX. ³⁴⁸/43. - ³⁴⁹/4.

Jednoho dne (Bane) požádal svého žáka, aby mu přinesl kaménky, řka mu: "Jdi do pouště a přines tři kaménky!"

On je přinesl, a (Bane) mu je ukázal, aby byl přesvědčen, že to jsou (vskutku) kaménky.

V cele byl džbán vody a (Bane) mu řekl: "Hod' je do něho!" A Pán dokázal, že všechny (tři) kaménky plavaly, jako prorok dokázal, že železo plavalo po vodě.

Zápas apy Moisesa s démonem Besem.

Z koptského kodexu CCXIV, psaného saidským nářečím, o skutcích apy Moisesa zbyl jen jediný list, obsahující zlomek vypravování o zápasu apy Moisesa se zloduchem Besem. Uveřejnil jej G. Zoega: *Catalogus codicum copticorum*..... str. 533 - 534.

Kdysi vešel do chrámu, který je na sever od kláštera, démon nazvaný Bes a vycházel ven a zasazoval rány těm, kteří šli mimo. Někteří z těch, kteří byli zasaženi, oslepli na jedno oko, jiným uschly ruce, jiným ochromil nohy, jiným zkroutil obličej a jiné oněmil. Mnoho bylo těch, kteří ho spatřili pobíhajícího po chrámu a měnícího se v mnoho různých podob. A takto onen démon napáchal mnoho zla a Bůh (to) dovolil, aby mohl ukázat své zázraky.

Apa Moises s sebou vzal ještě sedm bratří, silných ve věrnosti. Byli to: apa Paule, apa Andreas, apa Helias, apa Josef, apa Psate, apa Foibamon a já hříšný. Světec nás vzal, vešel (s námi) večer do chrámu, a řekl nám: "Modlete se vroucně a prostě Boha!".

Když jsme se počali modlit, otřásla se země pod námi, a před námi se ozval velký hlomoz, jakoby blesků a hromů. Náš otec řekl: "Nebojte se, to jsou mámení démona!"

Vidouce jeho velkou neohroženost, vydrželi jsme, modlíce se vytrvale.

O půlnoci démon zvolal: "Ještě nám nedáš pokoje, Moisesi? Věz, že se tě nebojím! Tvé modlitby mi nijak neubližují! Zbytečně jen bděním promrháváš noc. Uteč, ať nezemřeš, a nepřipravíš o život i ty, kteří jsou s tebou! Usmrtil jsem již mnohé odvážlivce, a ty padneš- - - - - !"

- - - - - a slyšeli jsme hluk davů, hrnoucích se na nás, které se však vůbec k nám nepřiblížily. Chvílemi se také otřásala budova, v níž jsme stáli, jakoby se měla na nás zřítit a my jsme padali na své tváře, jak se země kymácela pod námi.

Náš otec nás však zadržoval a zdvihal a říkal: "Nemějte strach! Bud'te stateční a spatříte boží slávu!" - - - -
- - - -

Zničení pohanského chrámu.

Vypravování z koptského kodexu LIV, psaného bohairským nářečím, jež po prvé uveřejnil G. Zoega: *Catalogus codicum copticorum* str. 100. - 101. Kodex má nadpis: **Enkomium, jež vydal náš patriarcha, náš svatý arcibis kup alexandrijský, svatý Dioskoros.**

Na západ od vody bylo město, v němž bydleli služebníci modly, jejíž jméno bylo Kothos. Byla postavena ve výklenku v domě, a když vcházeli do dveří domu, skláněli před ní hlavy a vzývali ji.

Kněží z onoho města přišli a vypravovali svému otci vše, co jim pohané činí: že chytají malé křesťanské děti a obětují je svému bohu Kothu; dále že jim strojí úklady, a jednoho dne je napadnuvše, zle s nimi nakládali, chytali křesťanské děti a obětovali je na oltáři svým bohům. Dále, když jich několik bylo chyceno, vsazeno do vězení a vyslýcháno, tu bez mučení vypověděli toto: "Voláme malé děti křesťanů a vábíme je, dávající jim kusy chleba a trochu jídla, a pak zavíráme je na skrytá místa, aby nebylo slyšet ven jejich hlasu. Pak je zabíjíme, jejich krev vyléváme na oltář, vyjímáme jejich střeva, napínáme je jako struny na své kytary a hrajeme na ně svým bohům. Těla pálíme a popel sypeme na místa, o nichž víme, že jsou na nich zakopány poklady, a my bereme si tolik, kolik chceme. Ale lidé, kteří byli chyceni, dali úplatky a zachránili se, protože představení oné župy jsou chtiví peněz."

Když to svatý biskup apa Makarios od těch kněží uslyšel, vstal a šel s nimi. Šli jsme pak s ním já a ještě dva vznešení (idé, a dva kněží šli s námi.

Když jsme ušli pět mil dolů do jejich území, spatřili jsme jejich chrám. Můj otec šel k chrámu, ale ti dva kněží mu řekli: "Otče, odejděme odsud, aby nás nezabili."

On však odpověděl: "Jako že žije Pán, i kdyby mě zabili, neustoupím, dokud nevejdu dovnitř!" - a šel ke dveřím chrámu.

Tu démon, jenž stál u dveří a modla Kothos zvolali: "Jděte a vyhod'te Makaria ze Tkouu!" - tak že nás zachvátil strach, když jsme zaslechli její hlas. Kdyby nás byl strach ještě chvíli tísnil, byli bychom odešli, nebyli bychom se tam již vrátili, ani bychom se nebyli vrátili (domů), abychom vás spatřili.

Když to pohanští kněží uslyšeli, vyšli ven ze dveří se zbraněmi, kopími a sekerami v rukou, a ženy vystoupily na střechu chrámu, aby na nás házely kamení. Na Makaria volali: "Ty jsi zločinný Makarios ze Tkouu! Proč jsi sem přišel, a co zde chceš? Naši bozi nám pověděli o tvé nenávisti k nám. Odejdi od nás! Co máš činit s námi?"

Světec jim odpověděl: "Nemám já nic činit s vámi, co vy máte činit s dítkami křesťanů, které obětujete modlám?" Řekli: "To není pravda!"

Onen světec jim pak řekl: "Nepustíte mě dovnitř, abych prohlédl chrám?"

Odpověděli mu: "Pojd'!"

Ti dva kněží však dostali strach a nevešli dovnitř.

Tu však zdvihlo se dvacet lidí, zavřeli za námi dveře, chtějíce nás zabít, nebo jsme byli pouze čtyři, a volali na nás: "Váš život se dnes skončil, neboť se přiblížil okamžik vaší smrti!"

A hned vrhli se na mého otce, uchopili ho prvního z nás jako neposkvrněného beránka, a potom také nás tři ostatní! A vzchopili se pohané a vložili nás za oběť na oltář svého boha Kotha, a ženy radovaly se, volající: "Oslavme dnes svého boha těmito zločinnými křesťany!"

Nejvyšší z nich však řekl: "Sluší se, abychom o tom řekli svému veleknězi, dříve než je zabijeme, a abychom ho zavolali k oběti našemu bohu Kothu. "

Ostatní pak s ním v tom souhlasili. Jméno jejich nejvyššího (kněze) bylo Homeros. Odešel pro něho ten, jehož poslali.

Řekl jsem svému otci: "Ty sedíš, nemodle se, abychom byli zachráněni? Hle, přišla hodina naší smrti!"

Můj otec mi odpověděl: "Neměj strachu, můj synu Tinutione! Kristus nám pomůže!"

A hle! Zrovna při těchto slovech svatý apa Besa zaklepal na dveře, a když se mu neozvali, zvolal: "Pane Bože všemohoucí, jenž jsi vyvedl Petra z vězení, rozvázav jeho ruce i nohy a učiniv, že se brána před ním otevřela, že hlídači mu nebyli na překážku, a vojíni, kteří hlídali bránu, že usnuli; že anděl Páně šel za ním a provedl ho železnou branou, vedoucí do města! Učiň, aby se tento chrám sám otevřel!"

A v tom okamžiku se dveře chrámu otevřely, a svatý apa Besa vešel dovnitř s mnichy, jichž bylo čtrnáct (lidí).

Když vešli dovnitř, pohané, spatřivše je, se ulekli a byli jako bezduché kameny. Ihned jsme byli sprostěni pout, a svatý apa Besa řekl mému otci: "Dejme se do práce jeden i druhý! Bud' ty rozděláš oheň a já se budu modlit, nebo ty se modli, a já rozdělám oheň! "

Můj otec mu odpověděl: "Ne tak, ale stůjme při sobě a modleme se společně, aby sestoupil oheň z nebe a spálil tento chrám!"

A stáli spolu a modlili se, až se shůry nad nimi ozval hlas: Zachraňte se ze dveří tohoto chrámu!"

"Než jsme se mohli ohlédnout, hle, velká ohnivá zed' obklopila celý chrám. Zdi chrámu se zřítily, a oheň strávil jej až do (jeho) základům. Můj otec proklel chrám, řka: "Ať na něm nevyroste strom, jenž dává stín - - - - až na věky! Ať stane se domovem zvěře a zemských plazů!"

Tu vletěl nečistý démon do člověka, on odešel do města a volal: "Ať všichni pohané utekou! Hle, Besa a Makarios ze Tkouu přišli!"

Můj otec pak potkal Homera, nejvyššího z nich, na cestě. Byl veleknězem, a můj otec věděl v duchu, že on je nejvyšší, pro něhož poslali. I řekl mu: "Proč jsi nepřišel, abys naším zabitím - když nás hodlali zaříznout - oslavil svého boha Kotha?"

On mu odpověděl: "Ty nejsi hoden stát se obětí našeho boha, protože jsi stařec!"

Tu můj otec dal znamení bratřím: "Chopte se ho a svažte ho!"

A onen nečistý kněz zvolal: "Velký bože Kotha, nejvyšší vládce vzduchu, bratře Apollonův, vysvobod' mě! Já jsem to, tvůj velekněz!"

Můj otec zvolal na něho: "Upálím tě za živa i s tvým bohem Kothem".

Pak se dali na cestu, šli do města a zástup pravověrných šel za nimi. Tu rozkázal jim roznítit oheň. Homera hodili do něho a spálili ho i s modlami, které byly nalezeny v jeho domě.

Z ostatních pohanů mnozí přijali křest a stali se křesťany. Ostatní nechtěli, vzali to, co bylo jejich, naházeli to do řeky a jezer, a odešli se svými modlami na poušť.

Spočítali jsme modly, jež byly tehdy zničeny, a shledali jsme, že jich bylo tři sta šest.

V domech těch, kteří utekli, se usadili křesťané.

Ze skutků apoštolů Ondřeje a Pavla.

Z tohoto textu se zachoval pouze zlomek v Borgijském muzeu ve Velitrech u Říma, uveřejněný Zoegou v jeho "Catalogu codicum Coptiorum..." čís. CXXXII. str. 230 a násl.

I. ²³¹/41. - ²³²/12.

Ondřej pak odešel k moři a řekl loďníkovi: "Ukaž mi místo, na němž se Pavel ponořil do vody!"

I vstoupil na loď a pluli; když dospěli až tam, řekl mu loďník: "Toto je to (místo)."

Tu Ondřej naplnil číši sladkou vodou a takto se nad ní modlil: "Můj pane, Ježíši, jenž vyňal jsi světlo ze středu temnoty, jenž vyňal jsi zemi (z vod), takže se objevila souš. Ve tvém jménu vylévám tuto číši sladké vody do moře plného slané vody, aby jí ustoupilo a zjevilo se suché (dno), aby (sladká voda) rozpoltila zemi (přikrývající) pekelnou propast, a aby můj bratr Pavel vystoupil nahoru!"

Když toto řekl, vylil číši sladké vody do moře řka: "Slaná a hořká vodo, ustup před sladkou!"

Když to pak řekl, objevilo se suché (dno), propast se rozpoltila a Pavel vyskočil nahoru z vody, drže několik třísek dřeva ve své ruce. Vyskočil ven k Ondřejovi a políbil ho.

II. ²³⁴/5. - ²³⁴/21.

Ondřej pak běžel k městu a volal na ně, řka: "Otevřete nám, abychom mohli navštívit zemřelého, neboť jsme se zařekli jeho otci, že přijdeme a vzkřísíme ho!"

Židé však odpověděli: "Ondřeji! Snad nechceš prolít naši krev v tomto městě, jež je tvým východiskem? Odejděte pryč k pohanům, je uvádějte v blud, a zůstaňte u nich! Ale do tohoto města vám nedovolíme vstoupit, abyste nesváděli moudré lidi!"

Když to řekli, vzlédl Ondřej a spatřil ptáka, jenž se nazývá tme. Ondřej mu řekl: "Pravím ti, ptáku tme, leť a vleť do města, do domu, v němž je ten zemřelý chlapec. Najdeš (tam) zástup shromážděný u něho a řekneš jim: Toto vzkazují Ondřej a Pavel, boží služebníci: Jděte ven a otevřte nám bránu města, abychom vešli dovnitř a vzkřísili mrtvého, neboť zavřeli bránu města a nepustili nás dovnitř."

Pták letěl, přiletěl doprostřed davu a vyřídil to, co řekl Ondřej. Davy pak, když uslyšely to od ptáka, okamžitě se zdvihly a nabraly kamení, aby kamenovaly židy.

III. ²³⁴/28. - ²³⁵/7.

Místodržitel pak, když to uslyšel, řekl zástupu: "Nezavdávejte příčinu k boji! Já je vpustím dovnitř."

Místodržitel se odebral se svou družinou a se zástupem před bránu a spatřili, že před městskou branou stojí židé. I řekl jim: Proč zavíráte bránu a zabraňujete lidem vcházet do tohoto města?"

Tito pak odpověděli: "Ať žije král i místodržitel na věky! Zavíráme bránu z důvodu, jenž není zlý. Chtějí totiž vejít dva čarodějníci a chtějí zvrátit zákon našeho města. Protože v každém městě, do něhož vcházejí, obrazejí jeho obyvatele svými čarami, nepouštíme je do města. Říkají-li: Jsme učedníci živého Boha, proč jim jejich Bůh neotevře bránu?"

Tu místodržitel zavolal na (apoštoly), řka: "Máte-li živého Boha, otevřte si sami!"

Ondřej pak řekl Pavlovi: "Co chceš, abychom učinili, aby se nám dveře brány otevřely?"

Tu Pavel naplněn byl svatým duchem a řekl Ondřejovi: "Můj otče, poruč mi, abych užil té síly, která do mne vstoupila!" Pak vzal Pavel třísku dřeva, kterou měl ve své ruce a kterou přinesl nahoru z podsvětí, přiběhl k bráně, zatloukl na ni tou třískou dřeva a zvolal: "Sílou mého pána, Ježíše Krista, jenž rozdrtil bránu podsvětí, rozpadněte se dveře této brány, aby židé poznali, že nejsi slabý (Bože!)"

Když to řekl, zatloukl třikrát na bránu; dveře brány padly a země je pohltila; nebylo nalezeno, kam se poděly.

Z životopisu apy Šenuta.

Apa Šenute byl zakladatelem a organizátorem křesťanské církve koptské; jeho činnost spadá do první polovice pátého století po Kr. Jeho životopis vyzdobený množstvím legend, vydal koptsky jeho žák apa Besa. Z tohoto původního životopisu napsaného saidským nářečím, se zachovaly jen zlomky, ale pozdější překlad do nářečí bohairského se zachoval úplný. Vydal jej poprvé *E. Amélineau* ve svých: "Monuments pour servir à l'histoire de l'Égypte chrétienne aux IVe et Ve siècles" v "Mémoires publiés par les membres de la mission archéologique française au Caire", IV. Paříž, 1888. Znovu pak *J. Leipoldt*: "Sinuthii archimandritae vita et opera omnia" v "Corpus scriptorum christianorum orientalium. - Scriptorum Coptici", řada II., sv. 2., Paříž, 1906.

I. Kap. 6.

U apy Pžola bydlel také jakýsi člověk, v němž byl nečistý duch, a malý chlapec (Šenute), spatřiv ducha, jenž byl v tom člověku, vztáhl svou ruku, uchopil malý zvonec a jal se vypuzovati ducha, jenž byl v onom člověku.

Tu zlý duch zvolal: "Uteku před tebou, Šenute, neboť běda! Od okamžiku, kdy jsem tě spatřil, stravuje mě oheň!"

A v tom okamžiku duch opustil tohoto člověka, on se uzdravil a vzdal chválu dobrotivému bohu.

II. Kap. 18. - 19.

Stalo se pak, když král propustil (svaté otce), aby se vrátili do svých míst, že můj otec apa Šenute vyšel ven, aby vstoupil na loď s našimi svatými otci archimandritou apou Kyrilem a archimandritou apou Viktorem. Ale posluhující chlapci mu řekli: "Ty nemůžeš vstoupit (do lodi) k arcibiskupovi!" - neboť ho neznali.

Můj otec jim odpověděl: "Když ne, necht' se stane vůle páně!"

Pak odešel opodál se svým žákem, jenž šel s ním, zastavil se a modlil se, řka: "Můj pane, Ježíši Kriste, zdali by nebylo možné, abys mě dopravil do mého kláštera?"

A zatím, co takto uvažoval, hle, světelný mrak sestoupil z nebe, vyzdvihl ho s jeho žákem do výše a letěl s ním.

Když arcibiskup apa Kyrilos dospěl k moři, pohlédl vzhůru a spatřil mého otce apu Šenuta s jeho žákem uprostřed mraku i zvolal: "Požehnej nám, náš svatý otče, nový Eliáš!"

Apa Šenute odpověděl: "Vzpomínej na mne, svatý otče!" A takto mrak letěl s ním a zanesl ho do jeho kláštera.

III. Kap. 22. - 23.

Stalo se jednoho dne, že náš otec apa Šenute seděl pod skalním výčnělkem, a on a náš pán Ježíš Kristus rozmlouvali spolu. Tu řekl můj otec prorok: "Přál bych si vidět, aby zde plula loď!"

A pán mu řekl: "Nemohu ti způsobit hoře, můj vyvolený Šenute!" - a odešel od něho.

Zakrátko se pak to místo naplnilo vodou na rozkaz Boha stvořitele, a vyskytla se loď, plující po vodní hlubině, jež povstala. Pán měl podobu velitele lodníků a (byli tam) také andělé, mající podobu lodníků.

Pán plul, až doplul ke svatému apovi Šenutovi, zastavil se u něho, modlíciho se a řekl mu: "Chop se provazu!"

Apa Šenute napřáhl ruku, chopil se provazu, ale nebylo, kde jej uvázat! I přiblížil se k vyčnívajícímu skalisku, chopil je mezi svůj ukazováček a palec a provrtal je okamžitě jako vosk nad plamenem. Pak prostrčil provaz kamenem a zavázal jej.

Onen kámen je provrtán až podnes na věčnou památku pokolením pokolení.

IV. Kap. 76. - 79.

Stalo se pak jednoho dne, že náš otec prorok apa Šenute se vydal na cestu do *sídelního města* králů k zbožným králům (stěžovati si) na násilí, jehož se dopouštěli archonti na chudých.

Když přišel do města, celé město bylo rozrušeno jeho přítomností. Všichni přicházeli k němu, obyvatelé paláce i obyvatelé města s velkou důvěrou, aby od něho obdrželi požehnání, a všichni zvali ho do svých domů, aby se v nich pomodlil.

Tu šel jednoho dne do domu, v němž bydleli vznešení (šlechtici) královští, aby se tam pomodlil. Den počínal se již chýlit ke konci, a minula doba, kdy bratří, kteří byli s ním, jídali svůj chléb. I bručeli, říkajíce: "Náš otec nás takto zabije; chtěli bychom se (aspoň) napít trochu vody." - Bylo to totiž času letního, a říkali to ti, kteří přišli z Konstantinopole, neboť bylo velké vedro.

Náš otec apa Šenute věděl ve svém duchu o jejich nespokojenosti, a když šel s nimi ještě jednou ulicí, zastavil se u kteréhosi domu. Ten se nenadále otevřel a (apa Šenute) vešel dovnitř a vyzval bratry, kteří šli s ním: "Vstupte dovnitř a jezte!"

I vešli dovnitř. Našli jídelnu přistrojenou, a stůl byl pokryt vším tak jako v jejich klášteře; vše, čeho bylo třeba, bylo na něm i s chlebem, a dva mladí mniši stáli u nich s nádobami, jsouce připraveni dát jim vody a všeho ostatního, čeho bylo třeba. (Apa Šenute) řekl bratřím: "Posad'te se a jezte!"

Když se najedli, zdvihli se a odešli. Ptali se pak (našeho otce apy Šenuta): "Kdo přistrojil jídelnu a kdo byli oni dva bratří, kteří nám posluhovali? Vskutku, našli jsme všeho, čeho jsme potřebovali, zrovna tak jako v našem klášteře!"

On pak jim dobrosrdečně odpověděl: "Vzdejte chválu Bohu! Ten, jenž poslal oběd Danielovi do lví jámy, přistrojil vám dnes jídelnu, a dva bratři, kteří vám posluhovali, byli boží andělé."

Bratři se podivili a vzdali chválu Bohu a našemu otci.

V. Kap. 83. - 84.

Jednoho dne zdvihl se náš otec apa Šenute, aby šel do města Plevitu a zničil modly, jež tam byly. Když tamější (pohané) se o tom dověděli, šli, vykopali jámu na místě, kudy se vchází do města a zakopali tam čáry a čarodějnické knihy, chtějíce znemožnit chůzi po té cestě. Náš otec apa Šenute vsedl na svého osla a dal se tou cestou. Když dospěl na místo, na němž byly čáry zakopány, osel se zastavil a hrabal svou nohou, a tu (pohanské) čáry se objevily.

Otec řekl sluhovi: "Vezmi je a pověš je za jejich krčky!" Sluha, jenž s ním šel, bil neustále osla, volaje: "Jdi!"

Otec však řekl mu: "Nech ho, neboť on ví, co dělá!" - a dále řekl sluhovi: "Vezmi ty věci a drž je v ruce, až budeme vcházet do města; necháme je viset (zavěšené) za jejich krčky."

Když přišel do města, pohané ho spatřili i s čarodějnickými věcmi, jež sluha nesl v rukou, a ihned se dali na útěk a již se neukázali. Otec pak vešel do chrámu, naházel modly na hromadu a zničil je.

VI. Kap. 85. - 86.

U západního břehu řeky byl ostrov a na něm byly zahrady; říkalo se mu město Panehevovo; leželo u města Achmimu. Páni těchto zahrad byli pohané, kteří pěstovali odporné ostrovní víno pro dělníky, žádající od nich hanebné ceny, jichž tito nemohli zaplatit. Oni dělníci se zdvihli, šli do kláštera a prosili mého svatého otce, proroka apu Šenuta a vypravovali mu o útisku, který jim oni lidé činí, a o bídě, v jaké jsou.

Můj otec, prorok, jim řekl: "Jděte a Bůh učiní vám po právu!"

V noci pak zvedl se náš otec prorok apa Šenute, šel k onomu ostrovu, jenž byl na řece a na němž byly zahrady, udeřil malou palmovou ratolestí, kterou držel v ruce, do palmy (rostoucí) na půdě ostrova, a řekl: "Pravím ti ostrove Panehev, ustup doprostřed řeky a navždy se ponoř, aby přestali kvůli tobě chudí trpět!"

A tu se ostrov se zahradami i s obydlími hnul, postoupil doprostřed řeky a voda ho pokryla. Dříve než vzešlo světlo; pluly lodi nad ním. Tak bylo oslaveno jméno páně naším svatým otcem, spravedlivým apou Šenutem.

VII. Kap. 106. - 108.

Prosili jsme (našeho otce apu Šenuta), aby šel s námi k vůdci. Když vůdce spatřil našeho otce, poklonil se mu a přijal od něho požehnání a řekl mu: "Přeješ si, abych táhl na jih a bojoval s barbary, můj otče?"

On mu odpověděl: "Ano!"

A vůdce mu řekl: "Kéž posílí mě tvé milosrdenství, můj svatý otče! Dej mi svůj kožený pás, aby mi byl požehnáním!"

A on mu jej dal.

Vůdce odtáhl na jih, ale zapomněl se opásat pásem našeho svatého otce, a když se setkal s barbary, oni zvítězili nad ním a pobili množství jeho vojáků poprvé i podruhé. Nakonec se však upamatoval a řekl: "Nezbláznil-li jsem se, že jsem se neopásal pásem starého proroka apy Šenuta, jež on mi dal?"

Ihned se jím opásal, utkal se s barbary a pobíjel je, nešetře jich. Když pak pohlédl nahoru do vzduchu, spatřil našeho otce apu Šenuta uprostřed světelného mraku, majícího ohnivý meč ve své ruce a pobíjejícího barbary. I vstoupil vůdce do mraku k našemu otci apovi Šenutovi, neboť on to byl, jenž takto pobíjel barbary ve velké seči.

Vůdce se pak vrátil na sever, vzdávaje díky Bohu a našemu svatému otci proroku apovi Šenutovi, spravedlivému muži.

Z vypravování o králi Šelomovi a sábské královně.

Tento krátký zlomek, jehož text je přerušen četnými mezerami, se zachoval s několika jinými beletristickými texty koptskými na šestnácti listech papyru, berlínského muzea čís. 8774, pocházejícího asi z jedenáctého století po Kr., jež zpracoval a vydal *Ad.Erman* v pojednání: "Bruchstücke koptischer Volkslitteratur" v *Abhandlungen der Königl. Preuss. Akademie der Wissenschaften zu Berlin*, 1897.

(Král Šelomo) vzal pak do ruky (pohár) vína a podal jej (sábské královně), (vpustiv) do něho svůj prsten, neboť ona mu (kdysi) řekla: "Vypiji-li číši vína z tvé ruky, ponížím se před tebou! - - - - - V mé zemi je sloup, ó Šelomo, pane králů; pošleš-li pro něj a dopraviš jej sem, bude prospěšný tvému paláci!"

(Když se sábská královna napila, zvolal král Šelomo): "Shromažďete se u mne všichni démoni, kteří jste v mé moci! (Za jakou dobu přinesete) mi sloup?"

První démon odpověděl: "Přinesu jej do večera."

Druhý řekl: "Přinesu jej za hodinu."

Třetí démon, jehož byla jen polovice, řekl Šelomovi: "Přinesu ti sloup (v době, která uplyne) od jednoho tvého dechu do druhého."

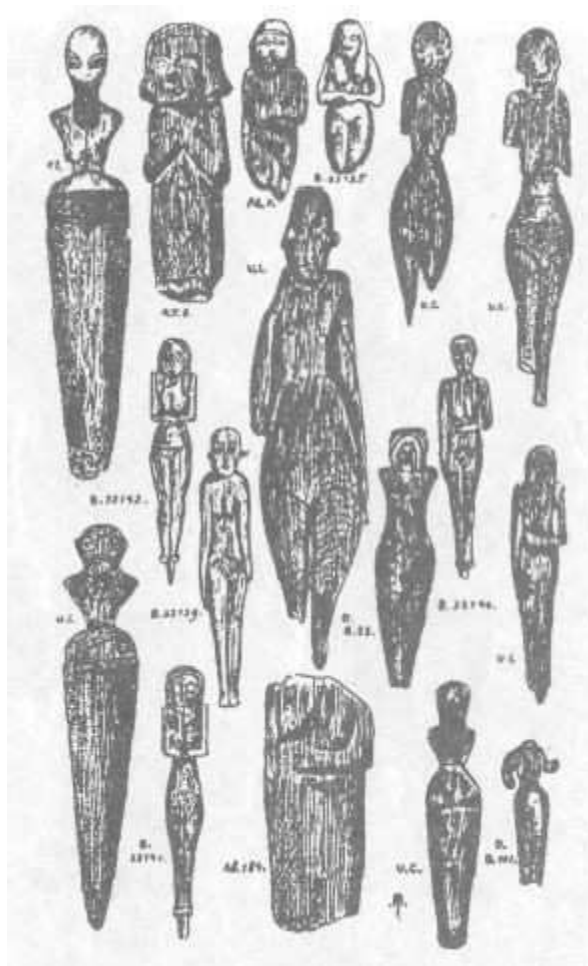
A hle, slovo, (jež chtěl vyslovit), bylo ještě v Šelomových ústech, a již vracel se démon, jehož byla jen polovice; sloup byl na jeho křídle, převracel se sem a tam jako - - - .

Všecko pozemské vědění je napsáno na tomto sloupu, je na něm (*zapsán běh*) slunce i (*měsíce*) - - - -
- - - -

Obrazová příloha

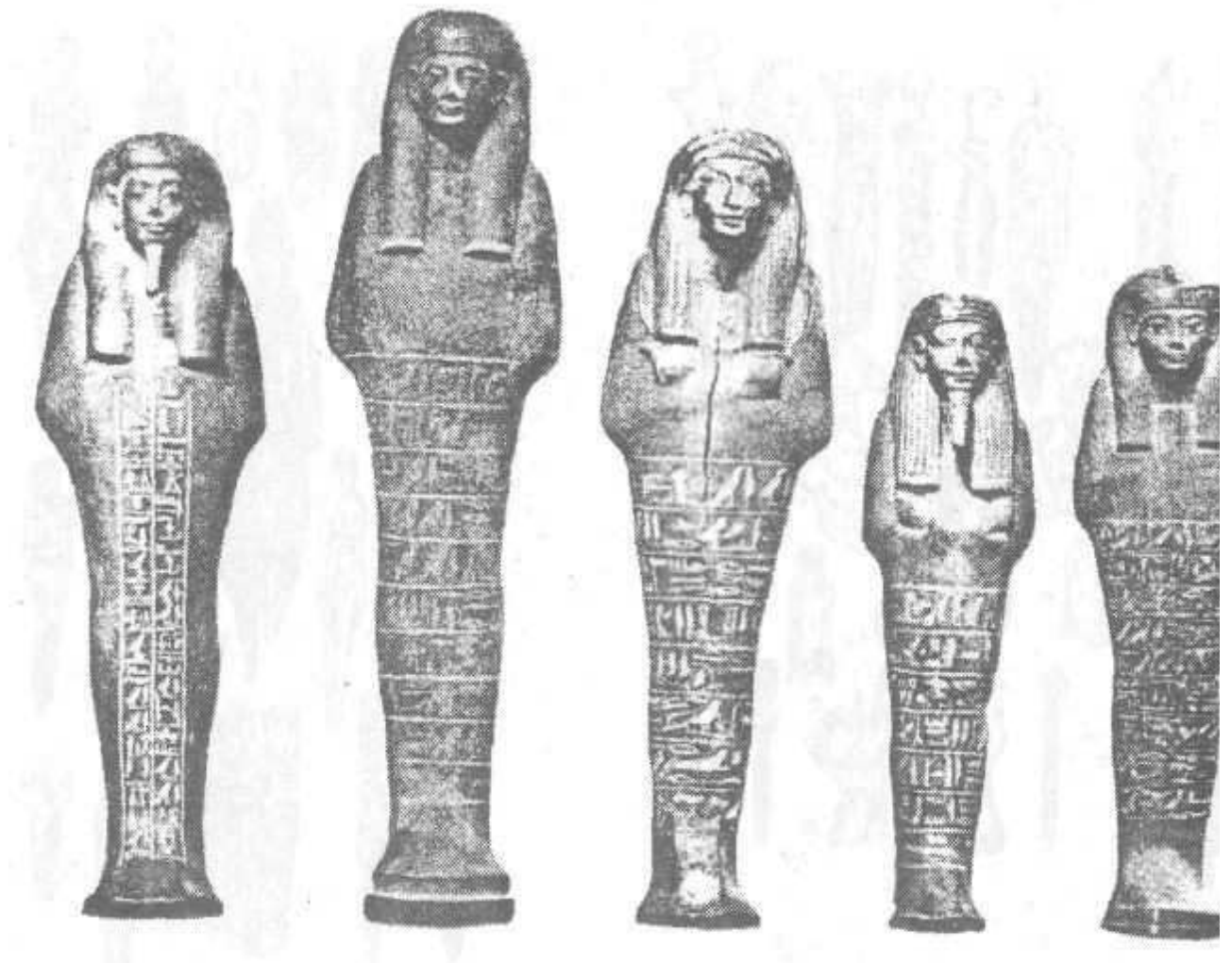
Obr. 1 Prehistorické sošky mužů
(J. Capart: *Les débuts de l'art en Égypte*, Bruxelles
1904, str. 151.)

Obr. 2 Prehistorické sošky žen
(J. Capart: *Les débuts*, str. 160.)

Obr. 3 Vojsko ducha kteréhosi prince ze střední říše
(J. Capart: *L'art égyptien II*, Bruxelles 1921, tab. 138.)

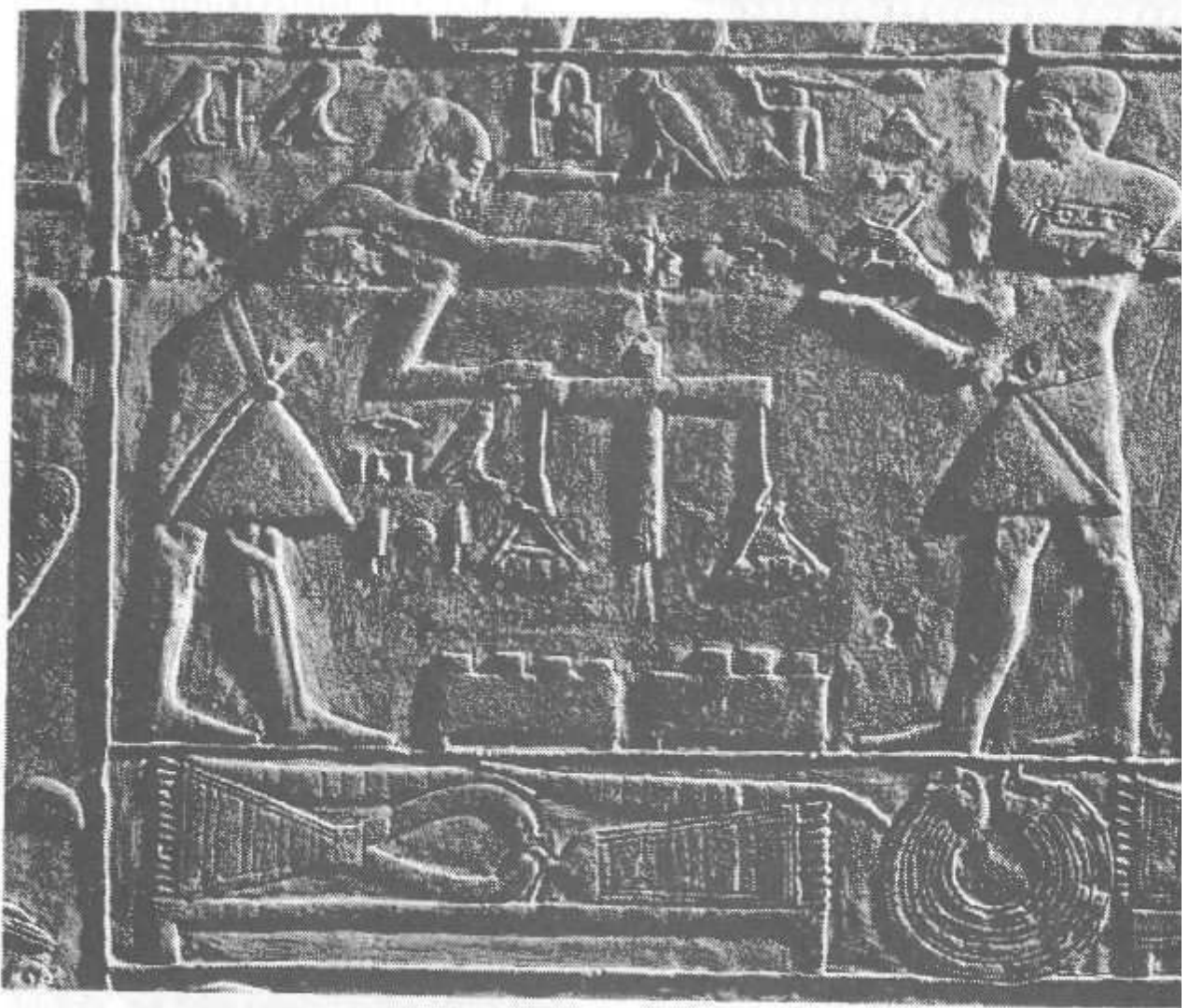

Obr. 4 Vešebti Jujovi (s vousy) a Cujini (bez vousů)

(J. E. Quibell: *Tomb of Yuaa and Thuiu [Catalogue général des antiquités égyptiennes du musée du Caire, vol XLIII.]*, tab. XVIII.)

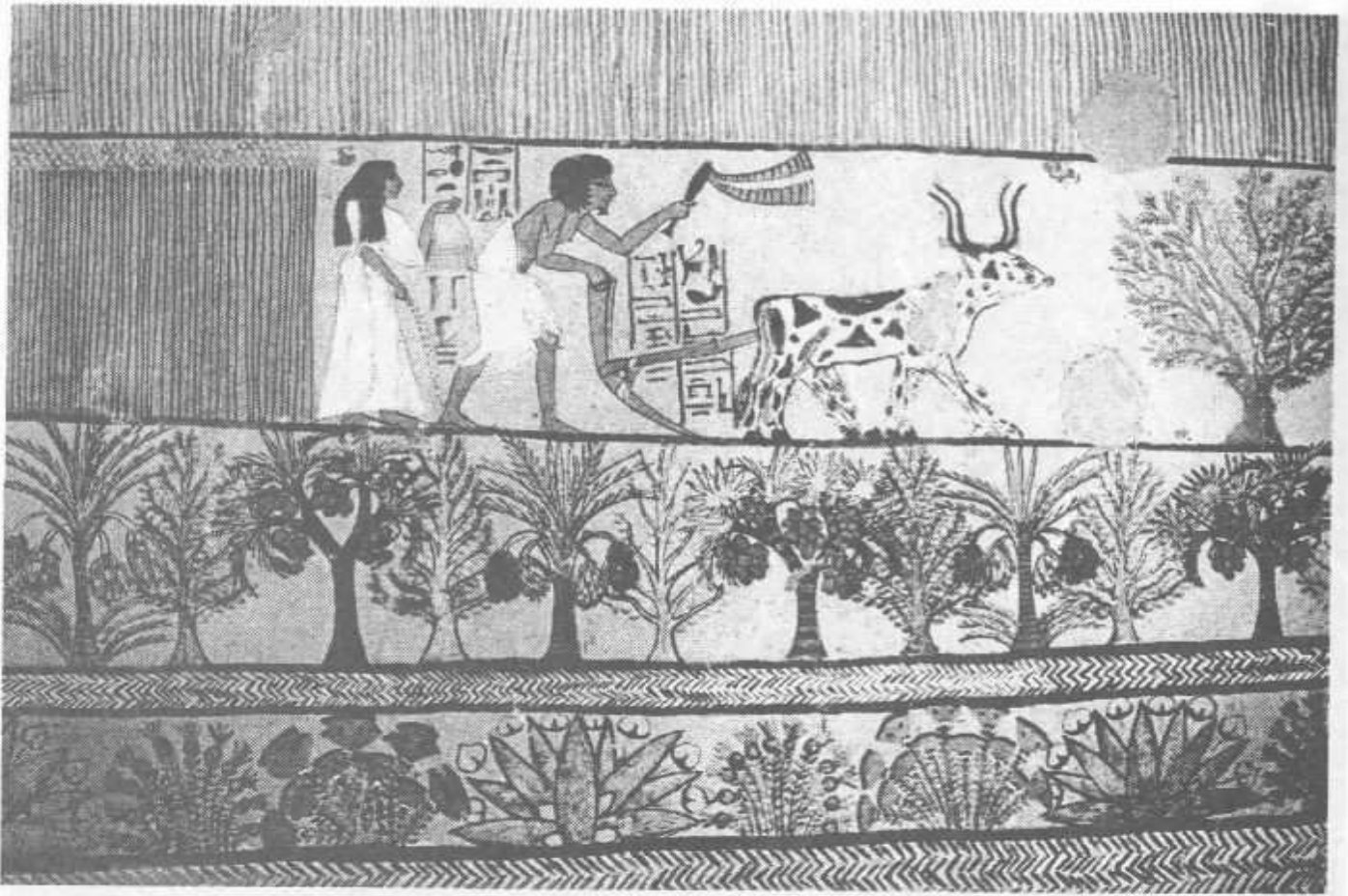
Obr. 5 Sluhové vedou býka, aby ho obětovali duchu zesnulého. - Část reliéfu z hrobky knížete Ptahhotepa I.
(J. Capart: *L'art égyptien I*, Bruxelles 1909, tab. 23.)

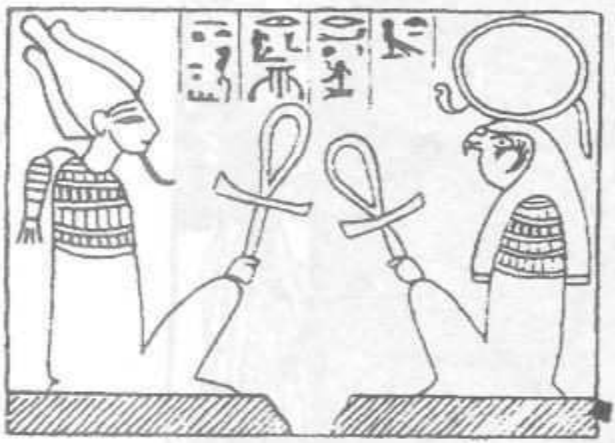
Obr. 6 Zlatníci z hrobky Mererukovy.

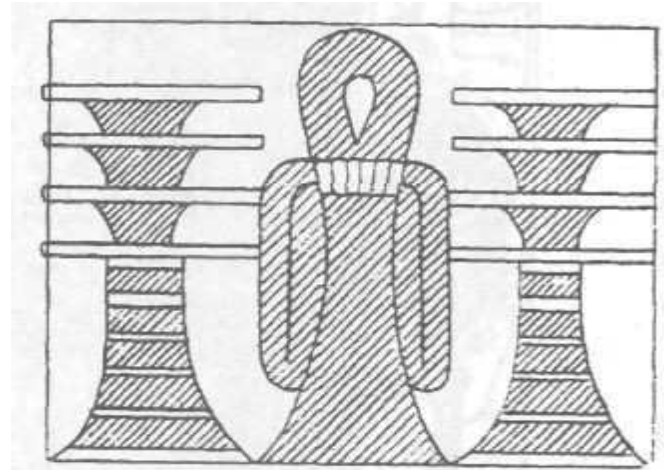
Obr. 7 Duchové manžela a manželky hrají šachy. - Z hrobky Nebmaatovy.
(W. Wreszinski: *Atlas zur altaegyptischen Kulturgeschichte*, Leipzig, tab. 49.)

Obr. 8 Polní práce a zahrada z hrobky Senezemovy
(W. Wreszinski: *Atlas*, tab. 19.)

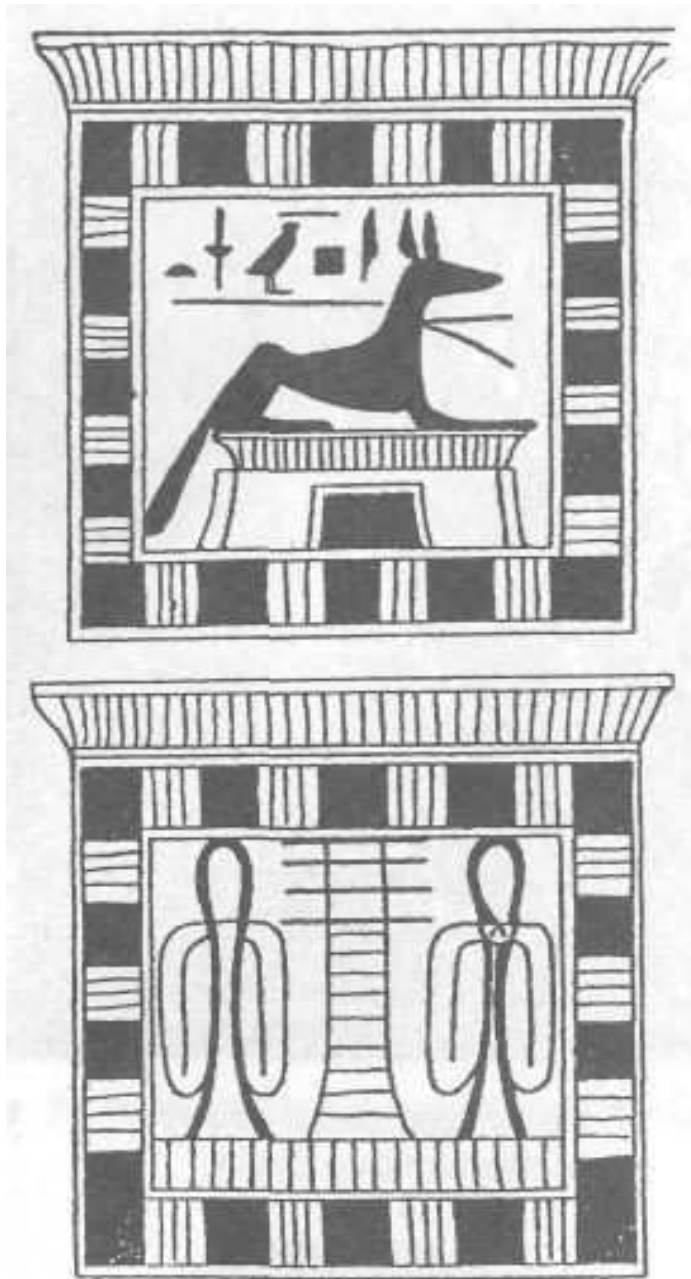

Obr. 9 A (líc)

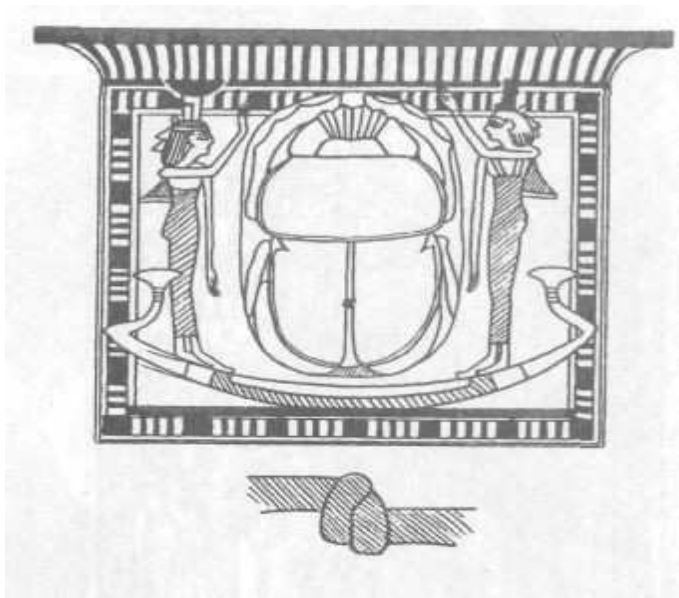

Obr. 9 B (rub)

Usirev - náčelník západní říše a Re-Hor sídlící na horizontu. Na rubu dva symboly Usira a mezi nimi symbol Esety, omylem místo symbolů Esety a Nebthety po obou stranách symbolu Usirova, (G. A. Reisner: *Amulets*, [Catalogue général des antiquités égyptiennes du musée du Caire, sv XXXV.], tab. XIII, čís. 12.205 recto.)

Obr. 10 Anupev. Na rubu symbol boha Usira mezi symboly Esety a Nebthety.
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. XI., čís. 12.188)

Obr. 11 Eset a Nebthet na slunečním člunu; mezi nimi vycházející slunce v podobě cheprera.

(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. XII., čís. 12.204.)

Obr. 12 a 13 Hor stojící na krokodýlech

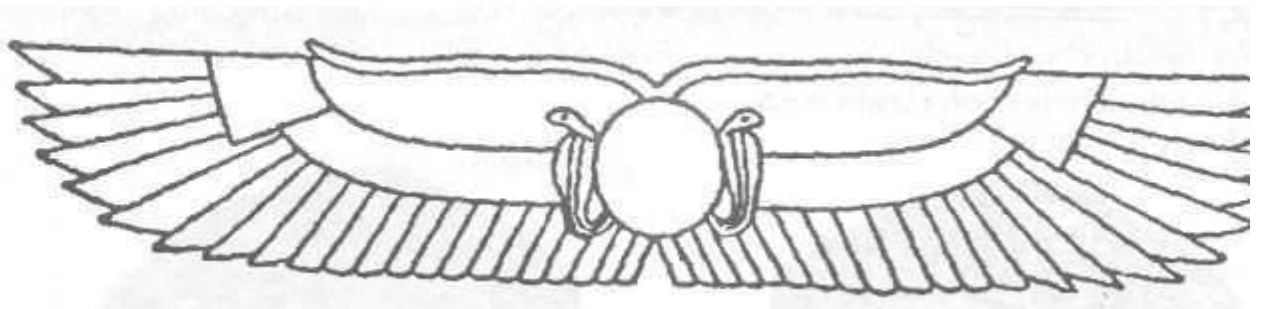
(G. Daressy: *Textes et dessins magiques [Catalogue général des antiquités égyptiennes du musée du Caire sv. IX]*, tab. I.)

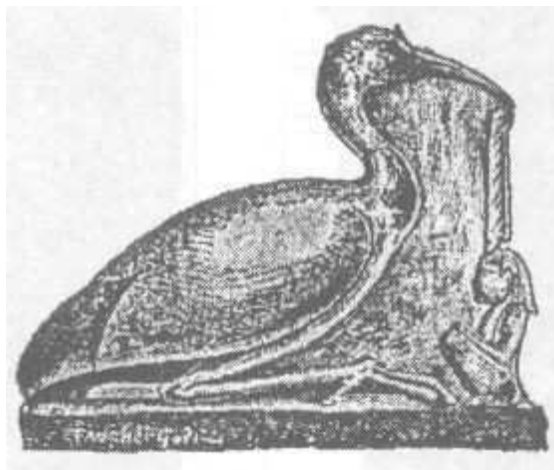
Obr. 14 Horní části přední strany Metternichovy desky
(E. A. W. Budge: *The Gods of the Egyptians II*,
London, 1904, str. 271.)

Obr. 15 Horní části zadní strany Metternichovy desky
(E. A. W. Budge: *The Gods of the Egyptians II*,
London, 1904, str. 273.)

Obr. 16 Okřídlená sluneční koule (bůh Behdetský)
(A. Erman: *Die ägyptische Religion*, 2. vyd., Berlin, 1909, str. 13, obr. 10.)

Obr. 17 Bůh Thovt v podobě ibise a bohyně pravdy
(G. Maspero: *Guide to the Cairo Museum*, 4 . vyd., Cairo, 1908, str. 418, obr. 95.)

Obr. 18 Bohyně Tavret (uprostřed) a bůh Bes (po obou stranách) na opěradle Jujova křesla
(J. E. Quibell: *Tomb of Yuaa and Thuiu*, tab. XLI.)

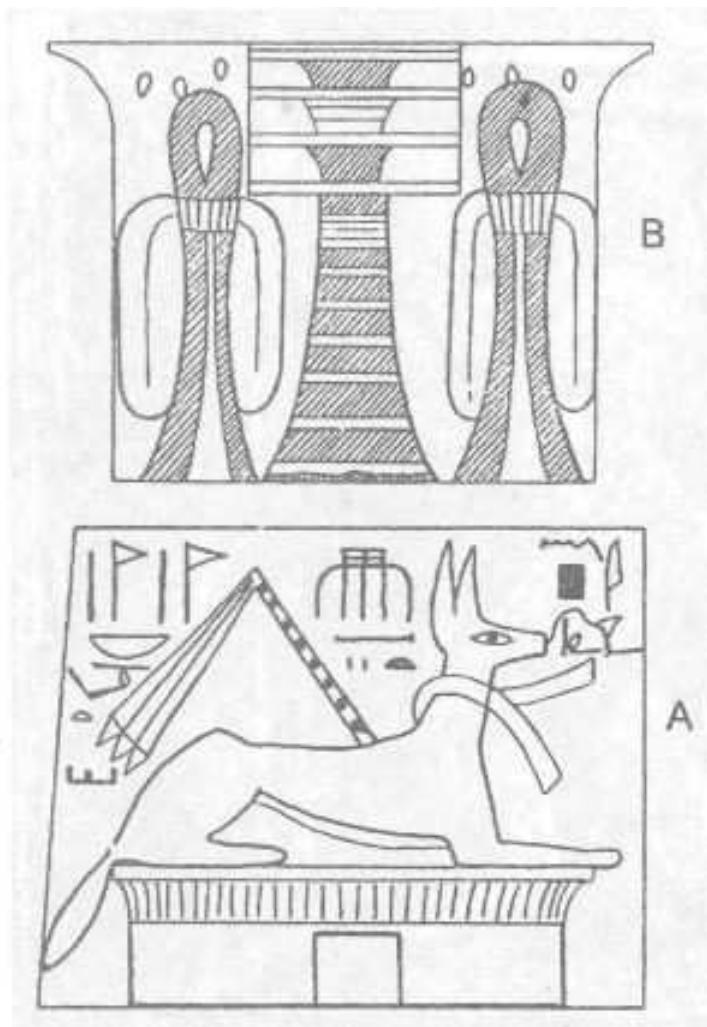

Obr. 19 Hořejší část druhé rakve Cujiny s obrazem bohyně Nuty, která s rozpjatými křídly chrání mumii Cujinu

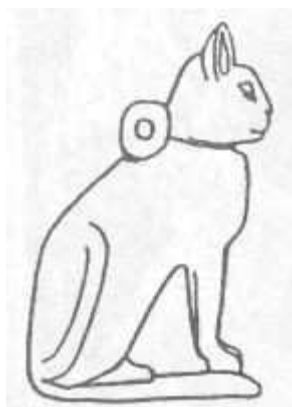
(J. E. Quibell: *Tomb of Yuaa and Thuiu*, tab. XI.)

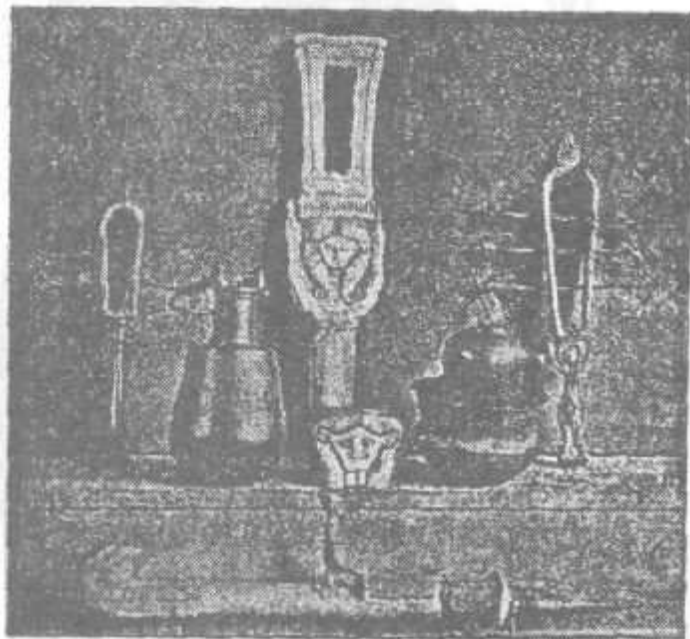
Obr. 20 Hořejší část čtvrté rakve Jujovy s obrazem vznášející se supice
(J. E. Quibell: *Tomb of Yuua and Thuiu*, tab. V.)

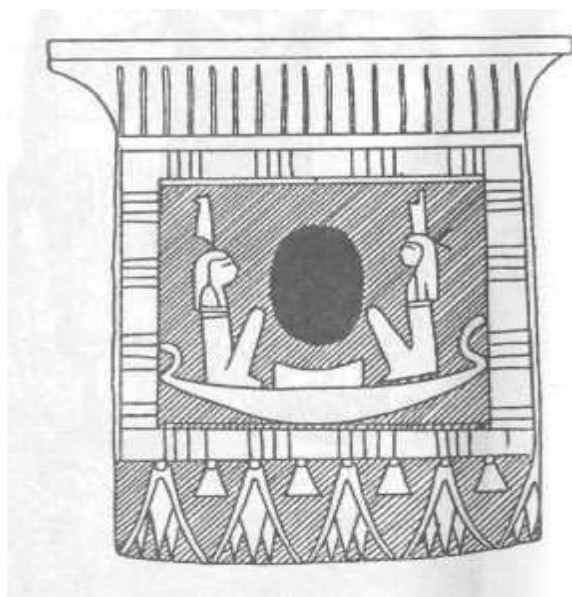
Obr. 21 B (rub) Symbol boha Usira mezi symboly bohyně Esety; A (líc) Bůh Anupev
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. XIII., čís. 12.206.)

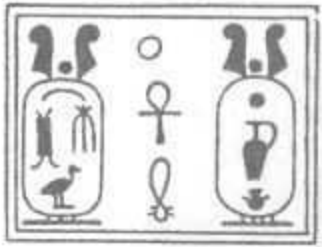
Obr. 22 Bohyně Bastijská v podobě kočky
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. XXII., čís. 12.384.)

Obr. 23 Sistra po stranách a uprostřed, mezi nimi obřadní nádoby, pod nimi kadidelnice
(Konigl. Museen zu Berlin: *Ausführliches Verzeichnis der ägyptischen Altertümer*, 2. vyd., Berlin, 1899,
str. 251 , obr. 52.)

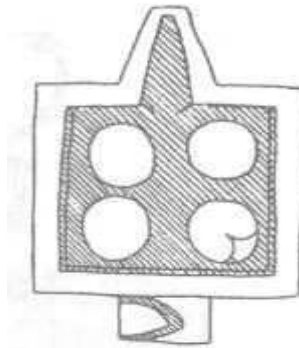

Obr. 24 Bohyně Eset (vpravo) a bohyně pravdy (vlevo, omylem místo bohyně Nebthety) v slunečním člunu;
mezi nimi slunce vycházející z horského údolí
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. XI., čís. 12.193.)

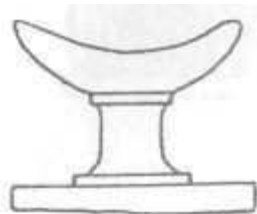
Obr. 25 Amulet - Jméno krále: „Chnem-jeb-Re (vpravo) Ahmes syn Nejtin (vlevo), žijící jako Re (uprostřed).“

(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. IX., čís. 12.104.)

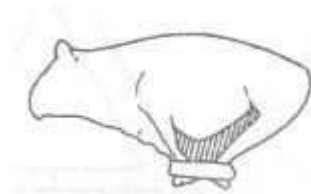
Obr. 26 Amulet - Obětní deska s koláči

(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. XIX., čís. 12.254.)

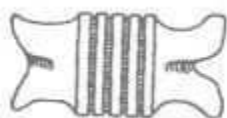

Obr. 27 Amulet - Opěradlo pod hlavu

(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. IV., čís. 5717.)

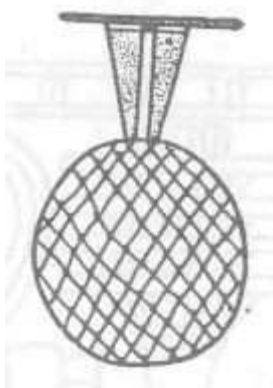
Obr. 28 Amulet - Měch na víno
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. IV., čís. 5624.)

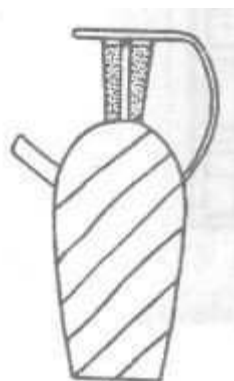
Obr. 29 Amulet - Pazourkový nůž na krájení pokrmů při jídle
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. III., čís. 5.571.)

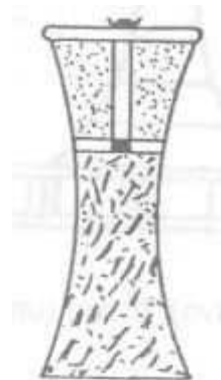
Obr. 30 Nádoba na vodu

Obr. 31 Nádoba na víno

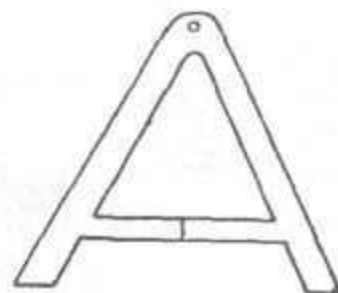
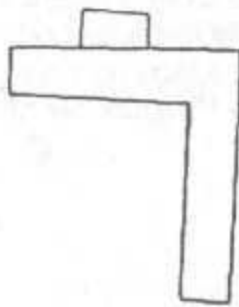

Obr. 32 Nádoba na mléko

Obr. 33 Kelímek na vonnou mast

Obr. 30-33 Obrazy nádob
(P. Lacau: *Sarcophages antérieurs au nouvel empire I. [Catalogue général des antiquités égyptiennes du musée du Caire, sv. XXXV.]*, tab. XXXI, čís. 35, 18, 19, 24.)

Obr. 34 Amulet - Obr. 35 Amulet -

Bílá koruna Horního Červená koruna
Egypta Dolního Egypta

(G. A. Reisner:
Amulets, tab. VI.,
čís. 5856.)

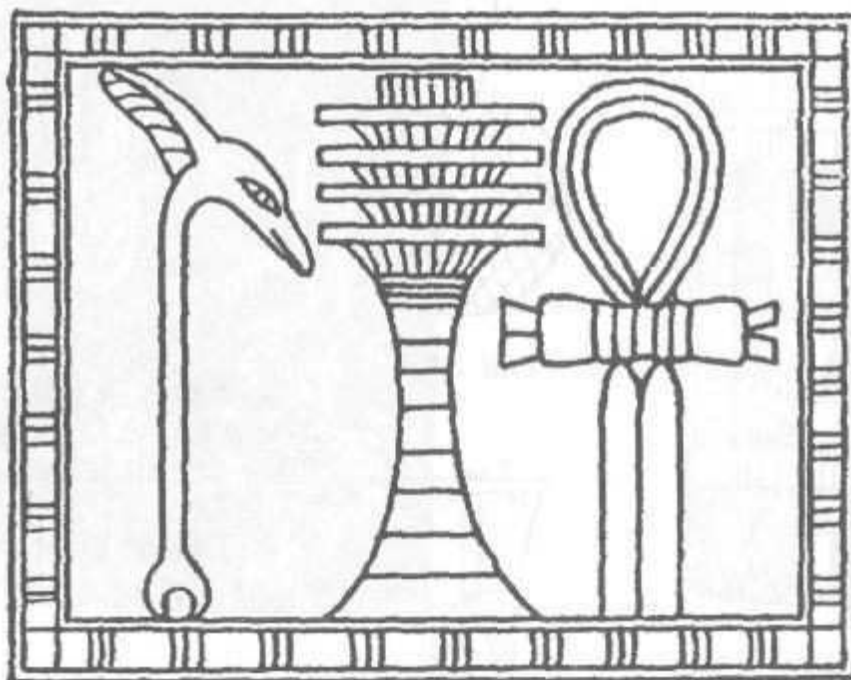
(G. A. Reisner:
Amulets, tab. VI., čís.
5870.)

Obr. 36 Amulet - Pravý úhel
na měření při stavbách

(G. A. Reisner: *Amulets*, tab.
IV., čís. 5648.)

Obr. 37 Amulet - Krokvice

(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. IV.,
čís. 5636.)

Obr. 38 Symbol života (vpravo), trvání (uprostřed) a štěstí (vlevo)

(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. VIII., čís. 12.074.)

Obr. 39 Amulet - Krokodýl. Na spodku symboly bytí, pravdy a spravedlnosti, krásy a dobra
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. XXIII., čís. 12.449.)

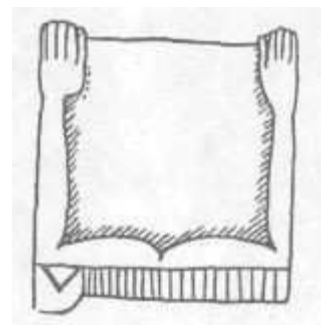
Obr. 39a Amulet s obrazy boha Besa, ruky a krokodýla
(A. Erman: *Die ägypt. Religion*, 2. vyd., str. 182, obr. 100.)

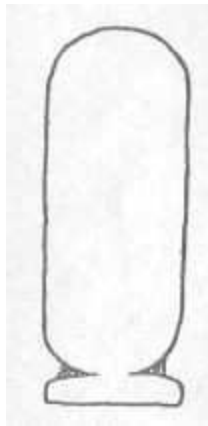
Obr. 40 Amulet - Stylizovaný stonek papyrusu, symbol svěžesti
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. II., čís. 5394.)

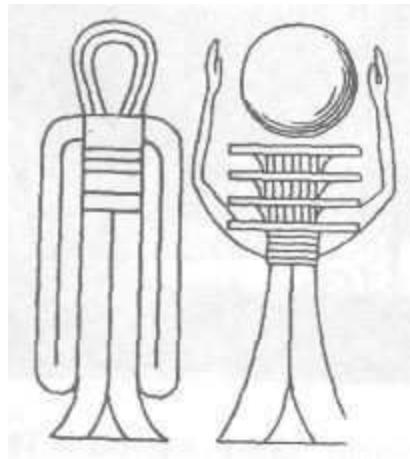
Obr. 41 Amulet - Symbol sjednocení
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. III., čís. 5577.)

Obr. 42 Amulet - Symbol ducha
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. XX., čís. 12.260.)

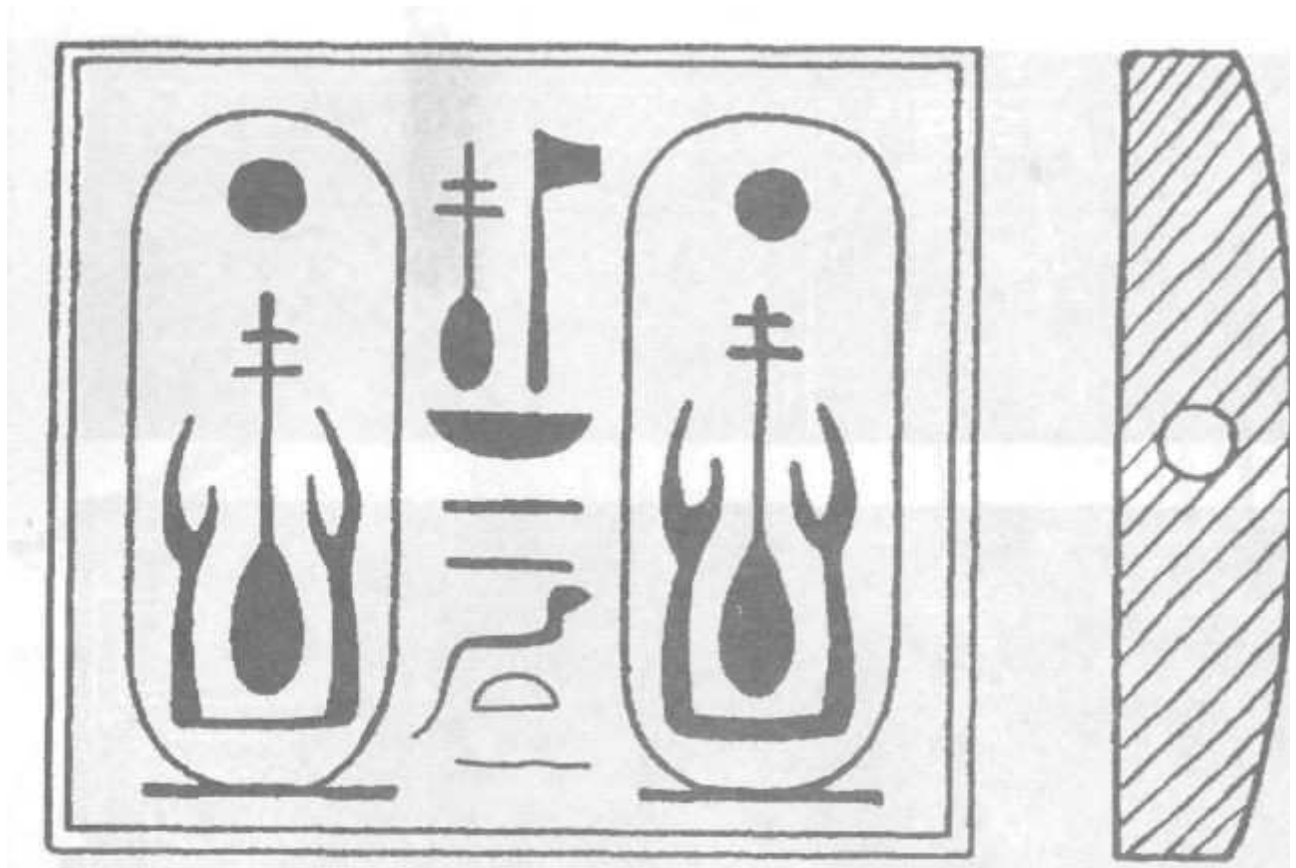
Obr. 43 Amulet - Symbol
jména
(G. A. Reisner: *Amulets*,
tab. IV., čís. 5680.)

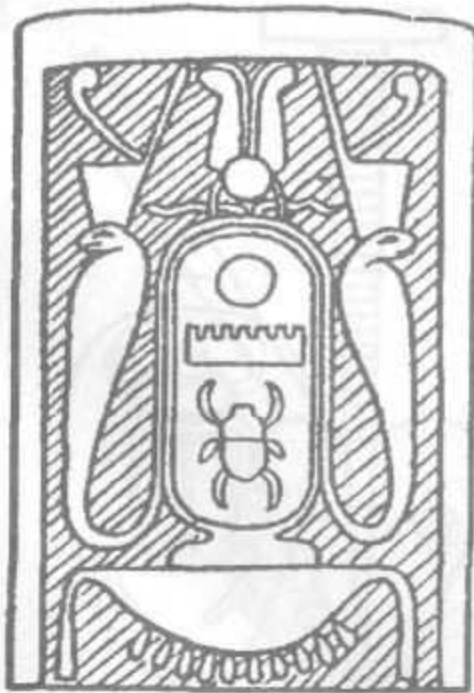
Obr. 44 Amulet - Symbol ducha, světla a trvání (vpravo). Posvátný sloup zed je
na ,tomto amuletu také symbolem boha Usira, jak je patrné ze sousedního
symbolu Esetina.
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. XIII., čís. 12.210 verso.)

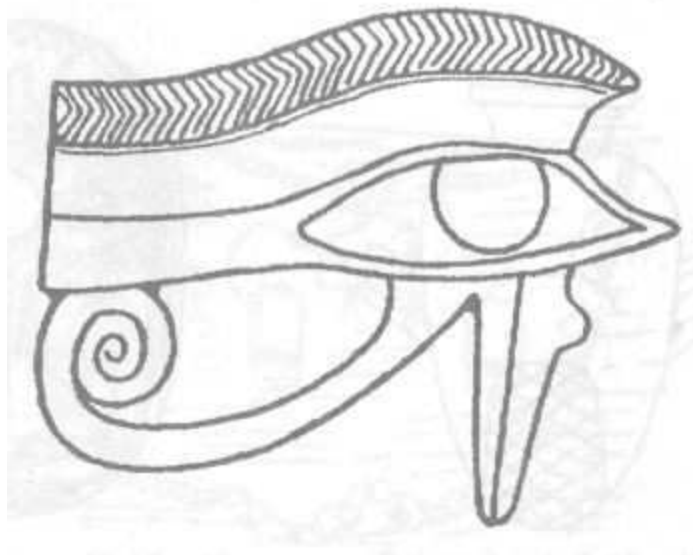
Obr. 45 Bűh Bes

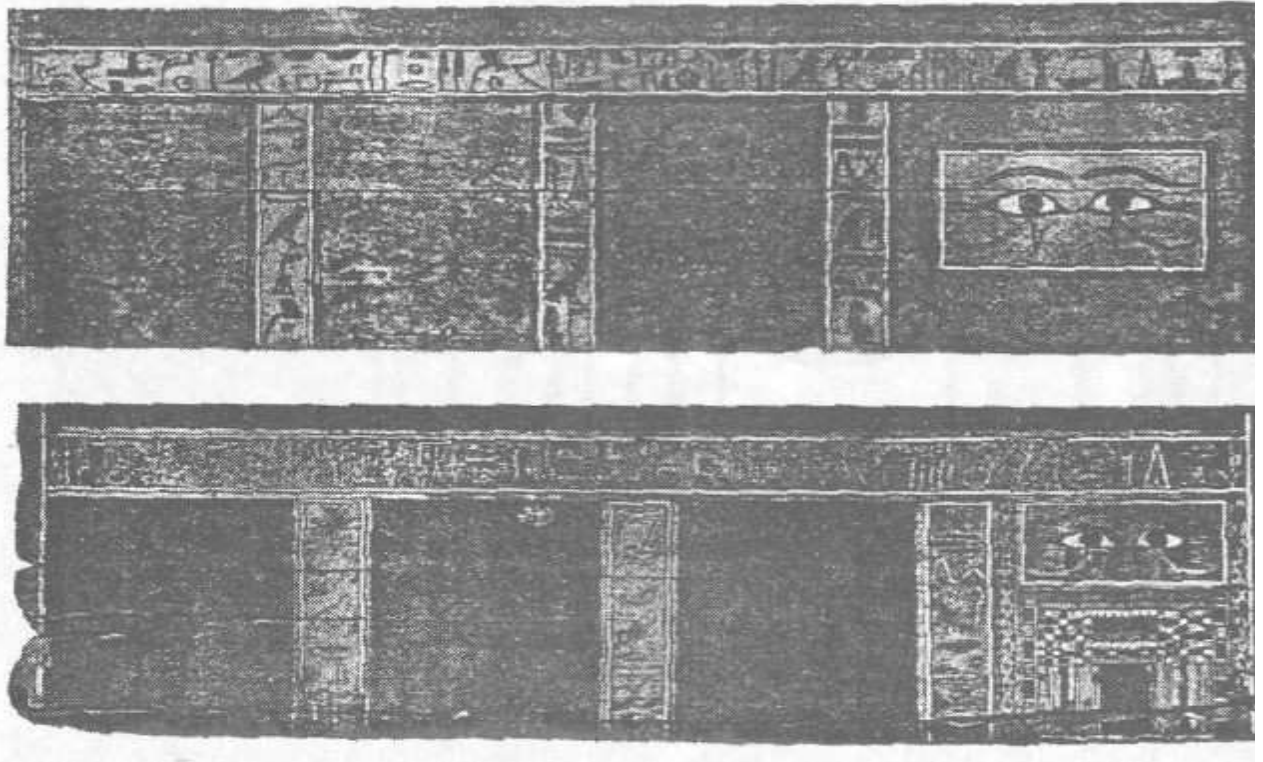
Obr. 46 Symboly pro ducha, světlo, dobro a krásu, mylně pokládané za královské jména „Nefer-ka-re“ jak je patrné z dodatku: „dobrý bůh, pán obou zemí (žijící) věčně.“
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. IX., čís. 12.102.)

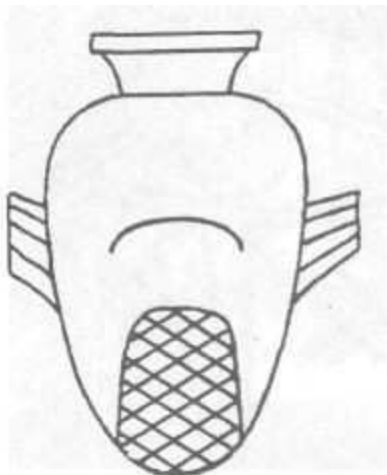
Obr. 47 Královské jméno: „Men-cheper-Re“
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. IX., čís. 12.10l.)

Obr. 48 Božské oko
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. V., čís. 5767.)

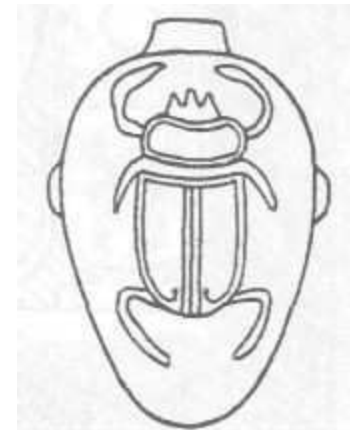
Obr. 49 Rakve ze střední říše s božskými očima
(P. Lacau: *Sarcophages*, tab. XI, čís. 28.083 a 28.085.)

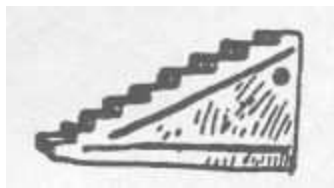
Obr. 50 Srdce - amulet
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab. VII, čís. za srdce 12.053.)

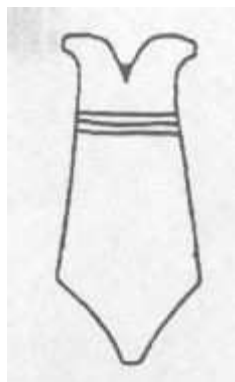
Obr. 51 Cheprer (skarab), náhrada
(A. Erman: *Die ägyptische Religion*, IX, čís. 12.127.)
str. 161, obr. 88a.)

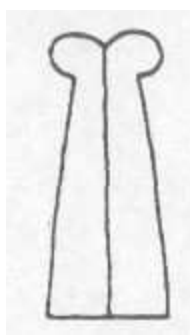
Obr. 52 Srdce s obrazem
Cheprera - amulet
(G. A. Reisner: *Amulets*, tab.

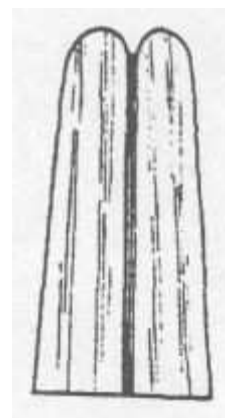
Obr. 53 Schody - amulet
(A. Erman: *Die ägyptische Religion*, str. 164, obr. 911.)

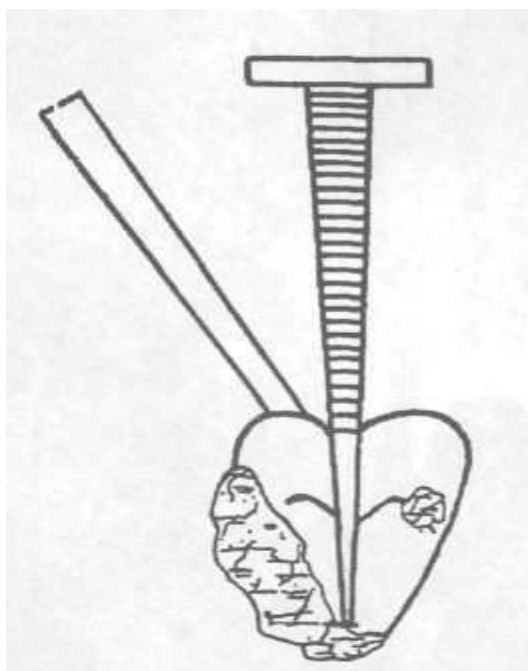
Obr. 54 Pazourkový nůž
na krájení pokrmů při
jídle
(G. A. Reisner: *Amulets*,
tab. II., čís. 5504.)

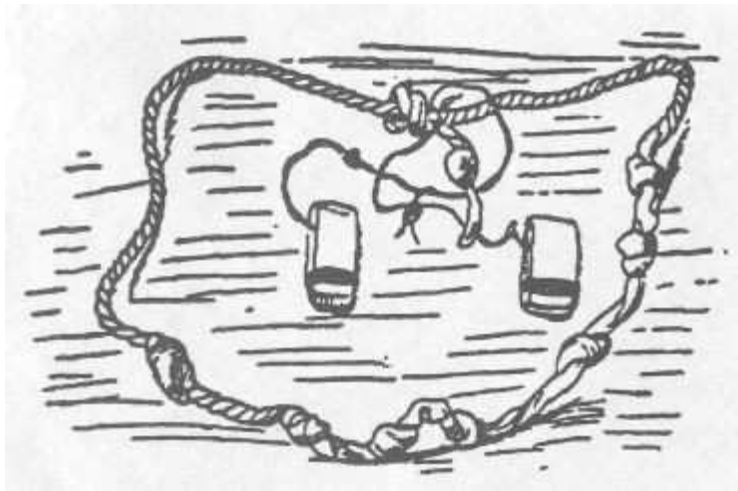
Obr. 55 Dvě pštrosí
pera z božské koruny
- amulet
(G. A. Reisner:
Amulets, tab. II., čís.
5496.)

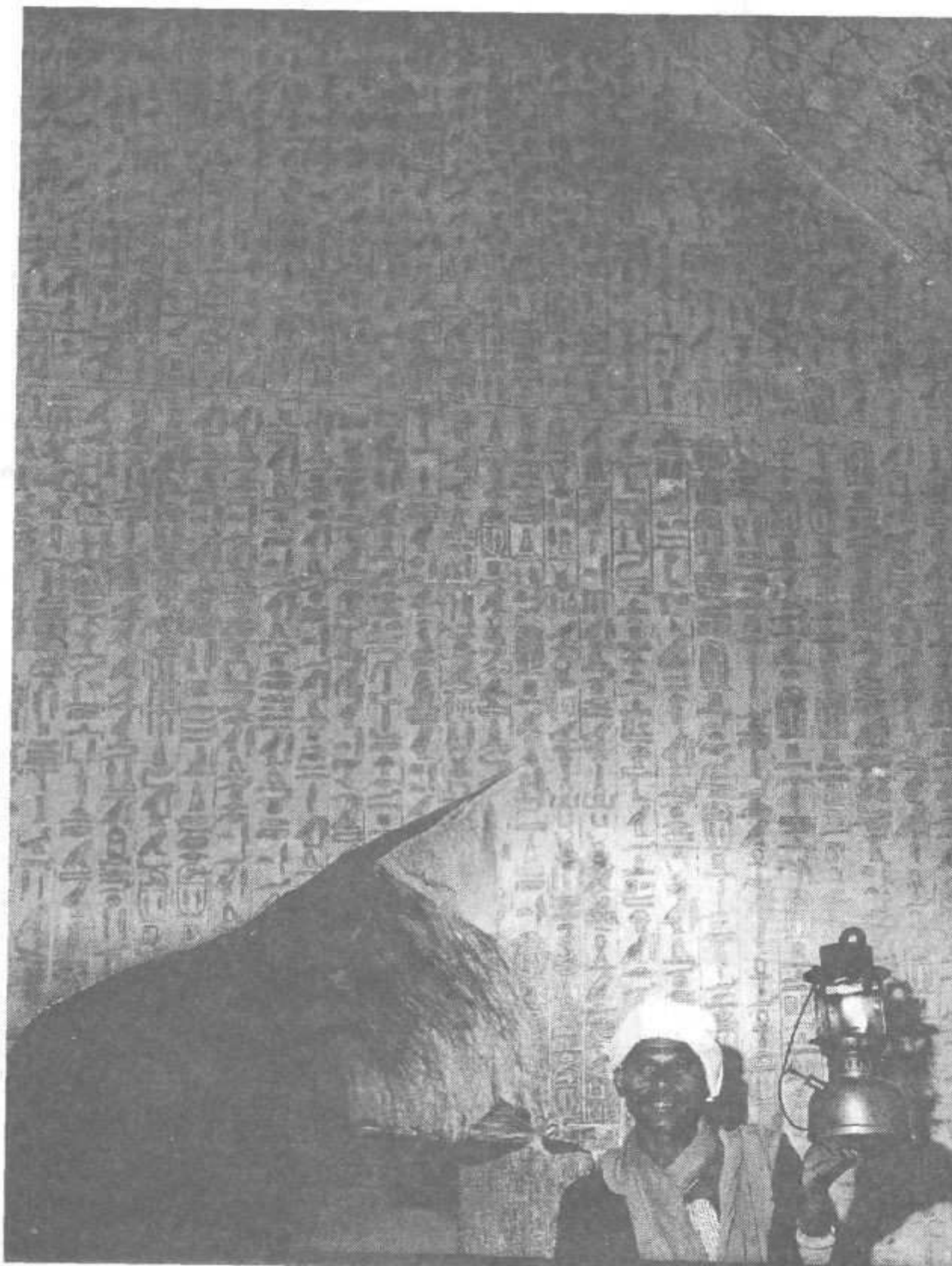
Obr. 56 Dvojitý chochol z
ptačích per, koruna boha
Amona - amulet
(G. A. Reisner: *Amulets*,
tab. II., čís. 5532.)

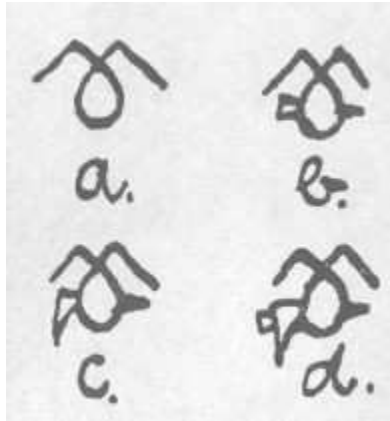
Obr. 57 Bohoslužebná nádoba
(P. Lacau: *Sarcophages I*, tab. XXXIV, čís. 88.)

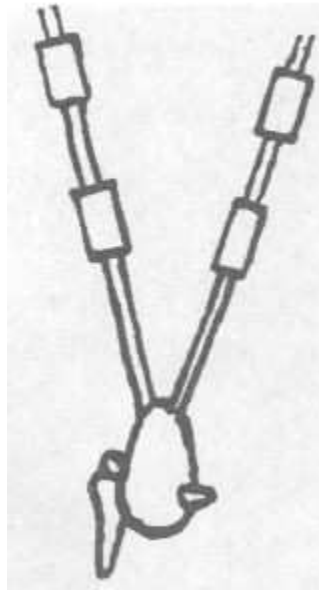
Obr. 58 Amulet se sedmi uzly a s dvěma stočenými a svázanými amulety psanými
(A. Erman: *Die ägyptische Religion*, str. 182, obr. 99.)

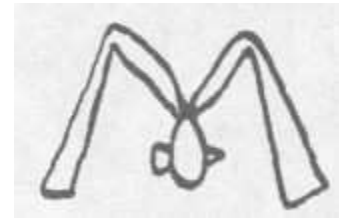
Obr. 59 Texty pyramid z hrobky panovníka Venise

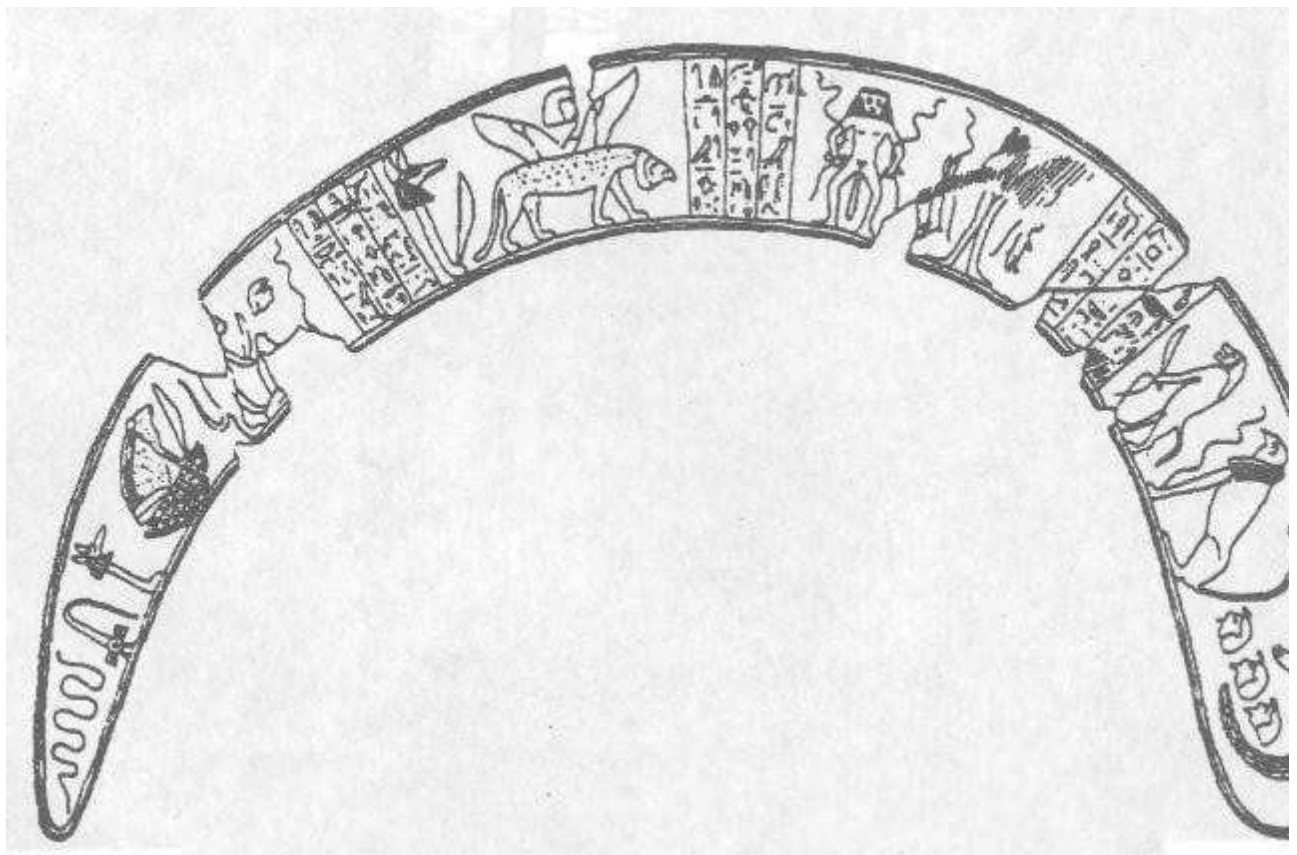
Obr. 60 Hieroglyfické znaky pro slovo DMZ „spojit“, z textů pyramid

Obr. 61 Uzlový amulet Kagemniův (Dle F. W. von Bissing: *Die Mastaba des Gem-ni-kai I*, Berlin, 1905, tab. 15.)

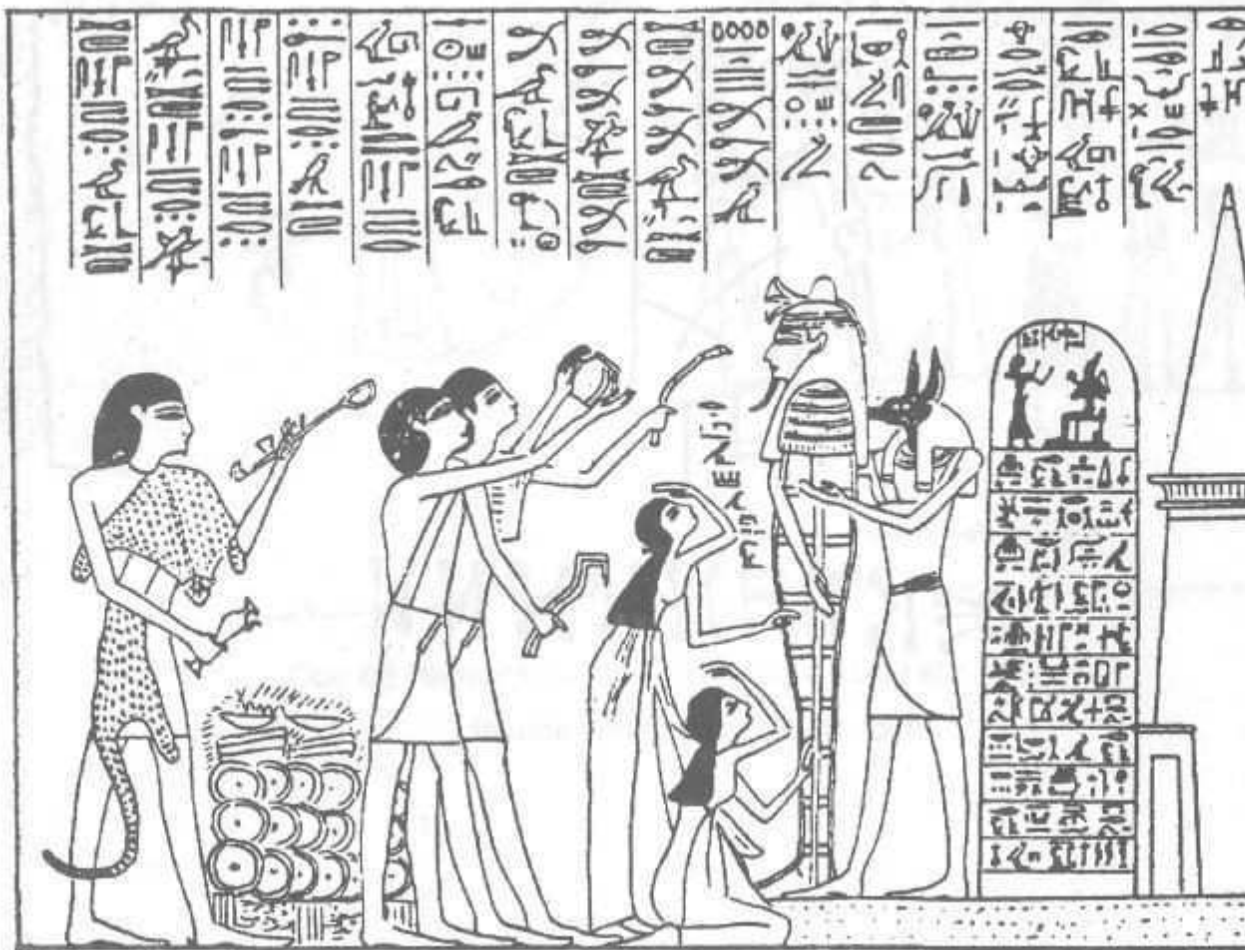
Obr. 62 Hieroglyfický znak pro slovo DMZ „spojit“ z hrobky Cejovy (G. Steindorff: *Das Grab des Ti*, Leipzig, 1913, tab. 19.)

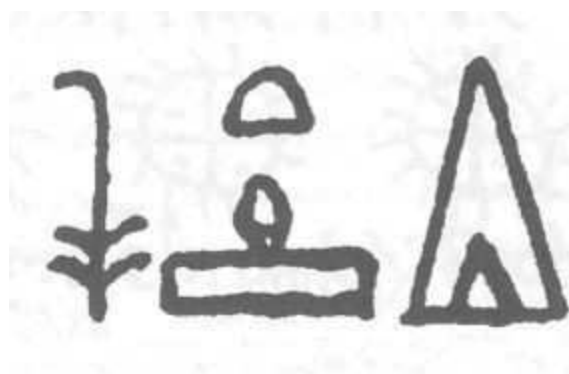
Obr. 63 Bumerang ze slonové kosti zdořený čarovnými obrazy
(A. Erman: *Die ägyptische Religion*, str. 147, obr. 9l.)

Obr. 64a Obraz kněze s maskou boha Anupa

Obr. 64b Kněz s maskou Anupa při pohřeb. obřadech
(E. Naville: *Das aegyptische Tottenbuch*, I, Berlin, 1886, tab. III.)

Obr. 65 Počáteční slova obětního říkadla

Obr. 66 Koptský psaný amulet

(Aegyptische Urkunden aus den königlichen Museen zu Berlin, *Koptische Urkunden I*, str. 14, čís. 13.)

Obr. 67 Koptský psaný amulet

(*Koptische Urkunden I*, str. 15, čís. 16.)

Obr. 68 Hieratický psaný amulet z leidského muzea
(A. Erman: *Die ägyptische Religion*, str. 183, obr. 101.)
